

2023

RASTOČI SLOVARJI

**Slovar
slovenskega
knjižnega jezika
16. stoletja**

Založba ZRC

Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja 2023

Zbirka: Rastoči slovarji

ISSN 2536-2968

Urednik zbirke: Andrej Perdih

Tehnična urednica zbirke: Duša Divjak Race

Prva e-izdaja je pod pogoji licence Creative Commons [CC-BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) prosto dostopna:
<https://doi.org/10.3986/9789610508502>

GLAVNI UREDNIKI

Andreja Legan Ravnikar

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1334-1360>

Metod Čepar

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4925-4197>

Alenka Jelovšek

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3818-096X>

Eva Trivunović

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9136-519X>

Mitja Trojar

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3334-2413>

AVTORJI

Andreja Legan Ravnikar, Metod Čepar,
Alenka Jelovšek, Eva Trivunović, Mitja Trojar

TEHNOLOŠKA PODPORA

Andrej Perdih

OBLIKOVANJE IN PRELOM

Duša Divjak Race

OBLIKOVANJE NASLOVNICE

Brane Vidmar

IZDAJATELJA

Slovenska akademija znanosti in
umetnosti in ZRC SAZU, Inštitut za
slovenski jezik Frana Ramovša

ZANJU

Peter Štih, Oto Luthar in Kozma Ahačič

ZALOŽNIK

ZRC SAZU, Založba ZRC

ZANJ

Oto Luthar

GLAVNI UREDNIK ZALOŽBE

Aleš Pogačnik

Ljubljana 2024

Spletni slovar nastaja v okviru programov P6-0038 in P6-0437, ki ju financira ARIS, in programa Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda, ki ga financira SAZU.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

[COBISS.SI-ID 191079939](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:coibiss-191079939)

ISBN 978-961-05-0850-2 (PDF)

**Slovar
slovenskega knjižnega jezika
16. stoletja 2023**

Založba ZRC

Letni prirastek *Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja 2023* prinaša sodoben jezikovni opis najstarejše knjižne slovenščine. Vključuje slovensko gradivo iz vseh tiskanih del protestantskih piscev od leta 1550 do leta 1603 (53 del), ne pa tudi sočasnih (rokopisnih) del drugih avtorjev. *eSSKJ16 2023* je prvi od načrtovanih vsakoletnih prirastkov v obliki slovarskih sestavkov (od 200 do 400 novih gesel), ki si le deloma sledijo po abecednem redu, saj so znotraj navedenih črk prednostno obravnavane smiselno (pomensko ali oblikovno) povezane iztočnice.

Prvi prirastek vsebuje 200 razlagalnih slovarskih sestavkov (gesel), ki jih na makrostrukturni ravni uvaja enobesedna občnoimenska iztočnica. V njem so sistematično predstavljene značilnosti vsakokratnega leksema in večbesednih (tudi frazeoloških in terminoloških) leksikalnih enot, ki vključujejo iztočnico, po vseh ravninah jezikovnega sistema, s poudarkom na natančnih predmetnopomenskih in funkcijskih opisih leksikalnih enot. Glavni del gesla je strukturalistično zasnovan opis vsakokratnega pomena, s hierarhično nižje oštevilčenimi podpomeni in s poševnicami (/) ločenimi pomenskimi odtenki. V njihovem okviru so citirani ponazarjalni zgledi, pomenski opis pa dopolnjuje natančen popis frazemov in terminoloških besednih zvez prve in druge stopnje z dokazilnimi zgledi. Slovarski sestavek pri prevzetih besedah in tvorjenkah iz njih zaključuje razdelek z etimološkim pojasnilom ali sklicem nanj. Pri vseh razlagalnih slovarskih sestavkih je naveden tudi okrajšani podatek o avtorstvu.

Iztočnica in njene glasovne različice

Iztočnice so navedene v pisno in glasovno posodobljeni obliki z namenom, da bi bila današnjemu uporabniku pot do iskanih podatkov in obvestil čim bolj olajšana. Če je ohranjeno večje število glasovnih različic, je kot iztočnica upoštevana tista, ki je enaka ali najbližja najbolj uveljavljeni sodobni pojavitveni obliki besede. Podrobneje o pisnem posodabljanju iztočnice, njenih različic in razvrstitvi homonimov gl. *Uvod* v prvo knjigo slovarja (*Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. A–D*. Ljubljana, 2021), dostopen tudi na spletnem portalu Fran ([Iz knjižne izdaje](#), razdelek 2.1.1). Glasovno neposodobljene različice iztočnice so navedene v oklepaju za iztočnico. Naštete so vse glasovne različice iztočnice, tudi tista, ki nastopa v iztočnični vlogi. Razporejene so po pogostnostnem zaporedju in ločene z vejico. Če pogostnostnega zaporedja ni mogoče rekonstruirati, sta kot pomožni razvrščevalni merili upoštevani časovno in abecedno zaporedje. Iztočnice in različice iztočnice, pri katerih ni nedvoumno, ali gre za pisno varianto pod vplivom tujejezične norme ali za glasovno različico, so nastavljene na podlagi zapisa, ne na podlagi možne glasovne vrednosti, in so označene z votlim krožcem (npr. *finkušti* (*finkušti*, *vinkušti*, *vinkunšti*, *vinkusti*[°], *vinkosti*[°])).

Iztočnici v spletni izdaji pri pregibnih besednih vrstah sledi s končnico nakazana druga osnovna oblika, ki je pri samostalniški besedi roditelj, pri pridevniški besedi obliki za ženski in srednji spol, pri glagolu pa 1. oseba ednine sedanjika (tudi pri brezosebni glagoli). Če takšna oblika ni izpričana, jo rekonstruiramo; kjer je rekonstrukcija negotova, jo označimo z zvezdico (npr. *ajnehmer -ja*/-mra**). Pri tujejezičnih besedah tipa *elementum*, ki se sklanjajo po latinskih sklanjatvah (citatno) in ne po slovenskih sklanjatvenih vzorcih, se namesto sklonskega obrazila uporablja znak (-). Na tem mestu je z ustreznimi kvalifikatorji opozorjeno tudi na morebitno nesklonljivost ali variantnost v sklanjatvi oz. spregatvi. Posamezne različice so ločene s poševnico in si sledijo po pogostnosti ali verjetnostnem zaporedju, kadar izpričanih odvisnih sklonov ni ali jih je premalo. Oblikoslovne končnice so glasovno posodobljene. Nepregibne besedne vrste tega razdelka nimajo, pregibne besedne vrste pa imajo, kadar se ne pregibajo, ustrezno oznako (npr. nesklonljivo, npr. arbe).

Sledi **podatek o besedni vrsti** skupaj z morebitnimi dodatnimi slovničnimi informacijami, kadar veljajo za vse pomene iztočnice. Pri samostalnikih je dopolnjen s podatkom o spolu, pri zaimkih o vrsti zaimka, pri glagolih o glagolskem vidu (pri dvovidskih glagolih sta navedena oba, na prvem mestu je naveden prevladujoči: dovršni in nedovršni, nedovršni in dovršni). Pri predlogih je besednovrstna razlaga razširjena s podatkom o vezavi (če je ena sama), npr. **čez** predlog s tožilnikom). Kadar je oznaka besedne vrste ali drugih slovničnih informacij negotova, je označena z zvezdico. Kadar oznaka besedne vrste ni možna ali smiselna, je označena s pomišljajem (-). Posebno oznako imajo naslednje kategorije: členica, črka, črkje, glas, dvoglasnik, troglasnik, glasovna zveza, predpona, končnica, končaj, zlog, okrajšava, številka, znak, ločilo. Uporabljajo se predvsem pri primerih iz slovnice in abecednikov

Sledi **usmerjevalna rekonstrukcija naglasa**, zapisana v oglatih oklepajih, kjer je podana informacija o jakostnem naglasu, pridobljena ob primerjavi zgodovinske rekonstrukcije ter stvarnega gradiva. Predvideno naglasno mesto je označeno z ravno pokončno črtico pred naglašanim zlogom. Na dolžino naglašene jedra zloga je opozorjeno z dvopičjem, kračina pa je nezaznamovana, npr. [**'fant** 'fa:nta]. Na izrazito nezanesljivost (že tako ne popolnoma zanesljive) rekonstrukcije je opozorjeno z znakom [?], ki se vedno nanaša na rekonstrukcijo v celoti. Podrobneje o rekonstrukciji naglasa gl. *Iz knjižne izdaje*, razdelek 2.1.2.3.

Za rekonstrukcijo naglasa je naveden **podatek o številu pojavitev iztočnice in o številu knjig, v katerih se pojavlja** (npr. P 3, K 3), ki mu sledijo okrajšano naveden seznam del (npr. (TPs 1566, TPo 1595, MTh 1603). Z natančnim podatkom o številu pojavitev so navedene iztočnice, ki se pojavljajo redkeje (do 300 pojavitev), podatek za iztočnice z več pojavitvami pa je zaokrožen (npr. P približno 550, K 32). Kronološko urejen seznam knjig skupaj s standardiziranimi krajšavami je naveden v razdelku na koncu uvoda: Viri za slovar.

Namesto podatka o številu pojavitev ter knjigah s pojavitvijo iztočnice lahko pri obsežnejših homonimih iztočnicah stoji zgolj opozorilo na razdelek s skupnimi podatki (P ↘, K ↘). Za homonimnimi razlagalnimi slovarskimi sestavki nato stoji razdelek s skupnimi podatki o številu pojavitev ter knjigah s pojavitvami iztočnic. Takšno rešitev smo uporabili, kadar bi bilo gradivo težko ali zavajajoče v celoti nedvoumno ločiti (npr. da).

Oblikoslovno zaglavje želi na uporabniku prijazen način podati čim več podatkov o oblikoslovju, pisavi in onaglaševanju/označevanju v obravnavanem gradivu. Po kategorijah, značilnih za posamezne besedne vrste, so v njem predstavljene vse oblike, ki se razlikujejo od sodobnih, in vse oblike, kjer prihaja do variant, poleg njih pa glede na besedno vrsto obvezno še posamezne tipične oblike (podrobneje v *Iz knjižne izdaje*, razdelek 2.1.2.5). Prikaz oblik nepregibnih besed (z

izjemo (izpridevniških) prislovov) ima en sam razdelek brez oblikoslovne oznake. Osnovno načelo je, da vse odvisne oblike, ki sledijo paradigmi, nakazani v obrazilnem sklopu, nadomeščamo s puščico, če je paradigma enaka kot v sodobni slovenščini. Za puščico navajamo vse oblike, ki se razlikujejo od sodobnih, in vse oblike, kjer prihaja do variant. Kadar oblika izkazuje od sodobne drugačno paradigmo, ki je ne prikazujemo v obrazilnem sklopu (npr. pri pridevniku *-iga*), v kateri pa ne prihaja do variant, puščica sledi prvi odvisni obliki, ki kaže to paradigmo, in nadomešča vse oblike, ki se brez dvojnic sklanjajo po nakazani paradigmi.

Pri iztočnicah, ki imajo (ali bi lahko imele) različne variante zapisov (skupaj ali narazen), sledi **podatek o pisanju skupaj ali narazen**: zapis samo narazen (◄►), samo skupaj (►◄), prevladujoči zapis narazen (◄►) ali skupaj (►◄) ali na izenačenost števila pojavitev za oba načina zapisa (◄►). Podatek dosledno navajamo pri glagolskih kalkih in pri pridevnikih s presežniki. Ob prehodu v novo vrstico brez znaka za deljaj v knjigah, kjer ta znak ni dosleden, je lahko ta podatek tudi nepoveden (□□).

Podatek o pogostosti rabe velike začetnice velja za nestandardne pravopisne položaje, zato pri določanju pogostosti ne upoštevamo rabe začetnic na začetku povedi in na začetku verzov ter rabe začetnic v slovarjih na začetku niza. Ob stično zapisanem enozložnem predlogu se upošteva izpričana začetnica obravnavane besede ne glede na začetnico stično zapisanega predloga (npr. *Hbugu*: za besedo *bog* velja, da je zapisana z malo začetnico). Opozarjamo na rabo velike začetnice (Ⓥ), rabo male začetnice (Ⓜ), prevladujočo rabo velike začetnice (ⓋⓂ), prevladujočo rabo male začetnice (ⓂⓋ), izenačeno rabo obeh začetnic (ⓋⓂ) ali na nepovedne primere (⓪).

Slovarski sklop

Zaglavju pri nekaterih iztočnicah sledi Slovarski sklop, medrazdelek, ki hkrati predstavlja uvod v razlagalno-ponazarjalni del slovarskega sestavka. Namenjen je navedkom iz sočasnih slovarjev in iz seznamov slovarskega tipa, ki jih zaradi pomenske širine tujejezičnih ustreznih iztočnic ni mogoče zanesljivo uvrstiti med dokazila določenega pomena, podpomena ali pomenskega odtenka.

Razlagalno-ponazarjalni del slovarskega sestavka

Pomenske enote v razlagalno-ponazarjalnem delu so razvrščene po predvidenem vrstnem redu in hierarhično. Pomeni so označeni z arabskimi številkami in si sledijo od osnovnega (najmočnejšega, najbolj pogostega, nevtralnega, izhodiščnega, ne nujno izvornega) pomena k pomenom, ki so od njega vse bolj oddaljeni (drugotni, manj pogosti, bolj zaznamovani, bolj specifični). Pri slovničnih besedah odloča o razvrščanju razlag pogostnost, ob enaki pogostnosti pa ustaljeno slovnično zaporedje. Pomenom so podrejeni podpomeni, ki so označeni z zaporednimi arabskimi številkami, ki za piko sledijo številki nadrejenega pomena (npr. 1.1, 1.2), in pomenski odtenki, ki so označeni z eno poševnico (/) in so glede na druge zglede umaknjeni v desno. Kadar je pomen en sam, praviloma ni številčen, razen če ima enega ali več podpomenov. Pomenski kvalifikator pren. napoveduje razdelek, v katerem je predstavljena pomensko prenesena raba iztočnice (gl. *flancati*). Razdelek sledi izhodiščnemu pomenu v novi vrsti in je glede na predhodne zglede umaknjen v desno. Z nadaljnjim pomensko-, funkcijsko- ali slovničnourejevalnim namenom so posamezni pomeni lahko tudi dodatno členjeni s podrejenimi številčnimi oznakami (npr. 1.1.2, 2.1.1.3, gl. *ako, čez, del*).

Iztočnice so pomensko oz. funkcijsko predstavljene v razlagalnem sklopu. V njem si sledijo kvalifikatorji, razlage in pojasnila v naslednjem vrstnem redu:

1. slovnični kvalifikator*
2. slovnično pojasnilo*
3. neslovnični kvalifikator*
4. neslovnično pojasnilo in opozorilo na rabo v stalnih besednih zvezah*
5. vezljivost*
6. razlaga
7. sodobna ustreznica
8. pojasnilo o sodobni rabi*

* Deli, označeni z zvezdico, so neobvezni.

Ta vrstni red je v veljavi pri razlaganju pomenov in podpomenov, v okrnjeni obliki pa tudi pri razlaganju pomenskih odtenkov. Deli, označeni z zvezdico, so neobvezni. Razlaga in sodobna ustreznica sta obvezni, a lahko v posebnih primerih ena od njiju nadomešča obe.

Kvalifikatorji, kvalifikatorska pojasnila in vezljivost so podrobneje predstavljeni v uvodu h knjižni izdaji (gl. *Iz knjižne izdaje*, razdelek 2.1.4.1).

Iztočnice so razložene z **opisnimi razlagami**, ki pri predmetnopomenskih besednih vrstah kažejo na vsebino označevanega pojava, pri slovničnih pa na razmerje med besedami, oz. s funkcijskimi razlagami, ki kažejo na vlogo besede v besedilu. V njih so praviloma uporabljene besede, ki so v sedanjem času splošno rabljene in stilno neoznačene. Opisna razlaga je razlaga, namenjena natančni določitvi pomena besede. Opisni razlagi za podpičjem sledi **razlaga s sodobno ustreznico**, ki ima predvsem vlogo usmerjevalca k pravilnemu in hitrejšemu razumevanju besede (poleg tega tudi za lažje strojno iskanje delnih sinonimov, za lažje oblikovanje zgodovinskega slovarja v prihodnosti ipd.). Eni razlagi je, če obstaja, obvezno dodana ena sodobna ustreznica, izjemoma dve. Znotrajjezikovni prevod starejših enobesednih in večbesednih leksemov v sodobno slovenščino je posebnost zgodovinskega slovarja in predstavlja stično točko s sodobno knjižno slovenščino in njenimi govorci. Če sodobne ustreznice za določeno razlago ne navajamo, pomeni, da je ni. V redkih primerih, kadar opisna razlaga zaradi omejenosti gradiva ne bi bila smiselna/možna (npr. posamične pojavitve v Megiserjevih slovarjih), podajamo samo sodobno ustreznico. Navedba več sodobnih ustreznic v tem primeru kaže na nezmožnost natančnejše zamejitve pomena.

Sklop, ki predstavlja posamezni zgled, sestavljajo naslednje informacije:

1. slovnični kvalifikator*
2. slovnično pojasnilo*
3. neslovnični kvalifikator*
4. neslovnično pojasnilo*
5. besedilo zgleada
6. lokacija zgleada
7. zapostavljena razlaga*
8. navedba mesta s podobnim zgledom*
9. navedba tujejezične prevodne predloge*

* Deli, označeni z zvezdico, so neobvezni.

Neobvezne uvajalne sestavine zgleada (slovnični kvalifikator, slovnično pojasnilo, neslovnični kvalifikator in neslovnično pojasnilo) so enake kot pri razlagalnem delu in so natančnejše pojasnjene v uvodu h knjižni izdaji slovarja (*Iz knjižne izdaje*, razdelek 2.1.4.1).

Zgledi so pogosto navedeni v skrajšani obliki. Izpuščeni so obvestilno manj pomembni oz. nepotrebni deli besedila. Na začetno in končno krajšanje ni posebej opozorjeno, z dvema pikama (..) je označen le izpust znotraj zgleada. Od končnih ločil se ohranjata le

klicaj in vprašaj, druga se ne navajajo. V zgledih so primeri pojavitev iztočnice označeni s krepkim tiskom. Ker v nasprotnem primeru ločevanje ne bi bilo dosledno, so krepki tudi stično zapisani nezložni predlogi. Posegi avtorja slovarskega sestavka v besedilo so označeni. Na ugotovljene tiskovne napake in nepričakovane zapise je opozorjeno s klicajem v stično pripisanem oglatem oklepaju (npr. *kakòr de de[!]* bi dva GOSPUDA bila DB 1584, I,allla). Če je zaradi boljšega razumevanja zglada besedilo treba dopolniti (npr. s konkretizacijo oseba ali predmeta), je dodatek vstavljen v oglatem oklepaju. Navadno je naveden v oblikovno prilagojeni ter pisno in glasovno posodobljeni obliki. Prav tako so v oglatem oklepaju za enačajem pojasnjene nekatere težje razumljive besede oz. konstrukcije (npr. *my nikar le vtem porodnim Grejhu tizhimo, inu to vezhno Smert na dnami[!]* [= nad nami] imamo, *temuzh fhe vřakdan na tem Svejtu vřo řhlaht nefrezho od njega [hudiča] moramo zhakati* TPo 1595, I,34). Kadar je bila pri nepopolnih ali težko čitljivih besedah opravljena rekonstrukcija manjkajočega ali slabo vidnega, je tudi to dodano v oglatem oklepaju (npr. *po Moseřfjovi Pořtavi, ker je řhe lozhitni lyř[t] valal* DB 1584, II,164b). Če ni vidnega ali čitljivega več besedila, stojita v oglatem oklepaju dve piki. Če je iz pomenskih ali stilnih razlogov treba upoštevati vrstičnost zapisa besedila v izvirniku (pesmi), je na konec vrstice opozorjeno z dvema pokončnima črticama (| |). Opombe ob robu besedila se zapisujejo med lomljenima oklepajema. Znak < napoveduje začetek in znak > konec citiranja robne opombe. V besedilu se ta zapisuje na koncu zglada in ne za besedo, na katero se nanaša. Zapis zvezdice ali nadpisanih majhnih črk (npr. ^a, ^b, ^c) se ohrani v primerih, ko navajamo tudi opombo, na katero kažejo. Te primere vselej pišemo stično.

Vsak zglad je opremljen z lokacijo, to je s skrajšanim podatkom o avtorju, delu, letnici njegovega izida in (za vejico) o strani, na kateri se zglad pojavlja. Pri besedilih, ki so razdeljena na več posebej ostraničenih delov, je podatek o strani dopolnjen z rimsko številko, ki označuje aktualni del besedila (npr. DB 1584, I,241a). V primeru, da je stran v izvirniku napačno številčena, je pravilna številka zapisana v oglatem oklepaju za enačajem (npr. DB 1584, III,74a[=77a]).

Posamezne zglede lahko pojasnjujejo zapostavljene razlage. Zapisane so v krepkem pomanjšanem tisku za zgladom, na katerega se nanašajo. Če se nanašajo na več zgladov, so zapisane samo pri prvem – zlasti kadar gre za razlago istega pomenskega odtenka. Oblikovno so prirejene pojasnjevani besedi ali besedni zvezi (npr. *Inu uři, kir řo tu uidili, řo mermrali, rekozh, de ie on [řezus] řhal kanimu greshniku na erperge* TT 1557, 229 *je řel prenočit h greřniku*). Dela s podobnim zgladom so navedena za pojasnilom podobno tudi (npr. TT 1577, 479, podobno tudi TT 1581-82). Tujejezična prevodna predloga je navedena, kadar njena navedba bistveno pripomore k razumevanju zglada. Sledi navedbi lokacije in/ali zapostavljeni razlagi v isti vrstici, uvaja jo pojasnilo po tuji prevodni predlogi (npr. *De te, katera ima ředem otruk, ima edina biti, inu is řerza vsdihati* DB 1584, II,34b; po tuji prevodni *predlogi infirmata est quae peperit septem* Vlg, Jer 15,9).

Frazeologija je v prikazana v posebnem razdelku, ki se lahko nanaša na iztočnico v celoti ali na enega od njenih pomenov. V prvem primeru je razdelek uvrřčen za zadnji pomen, v drugem primeru pa sledi ustreznemu pomenu. V razdelku so prikazani frazemi dveh stopenj. Kot frazemi prve stopnje so predstavljeni nedvoumni in nesporni primeri frazeološke rabe (npr. *vunizpahnti sodu dno*), uvaja jih znak ● –. Kot frazemi druge stopnje so predstavljeni nekateri manj ustaljeni primeri, npr. *pregovori* (npr. *kar koli řlovek seje, to bo řel*), enkratno izpřičane ekspresivne zveze (npr. *řesati koga v uřesih*), kulturnocivilizacijsko zanimivi primeri (npr. *řevlje ob njega briřejo*), ki zahtevajo dodaten poudarek ali pojasnilo; uvaja jih znak ● – –. Preostale stalne besedne zveze so predstavljene zunaj frazeološkega gnezda (gl. [Iz knjiřne izdaje](#), razdelka 2.1.4.1.4 in 2.1.6). Frazemi, ki so izpřičani samo enkrat, so predstavljeni v sobesedilu, zgladu praviloma sledi zapostavljena razlaga. V protestantsko rabo trdneje vpeti frazemi so izpostavljeni v slovarski obliki, ki ji sledi razlaga in sodobni frazeološki ustreznik, če obstaja, nato pa zglede.

Izjemoma je posameznim zgledom izpostavljenih frazemov pripisana še zapostavljena razlaga, če pomen zveze v zgledu nekoliko odstopa od ostalih. Podrobneje o obravnavi frazemov gl. [Iz knjižne izdaje](#), razdelek 2.1.5.

V **terminološkem razdelku** so predstavljeni zgledi za stalna besednozvezna poimenovanja, ki poimenujejo strokovne pojme, za razliko od frazemov nimajo konotativnega pomena in so stilno nezaznamovana. Lahko so pomensko prozorna ali neprozorna. Kot frazeološki se tudi terminološki razdelek lahko nanaša na posamezni pomen ali na celotno geslo, terminološke zveze so urejene po enakih načelih kot frazeološke: lahko so označene kot termini prve (♦ –) ali druge stopnje (♦ – –), lahko so izpostavljene ali pa imajo zapostavljeno razlago. V terminološko gnezdo prve stopnje se uvrščajo termini v današnjem pomenu besede, kjer dvoma o terminološkosti ni (npr. ver. *edin Bog*); v gnezdo druge stopnje se uvrščajo stalne besedne zveze, za katere se terminološkost predvideva, ni pa je mogoče dokazati (npr. *erbani greh*).

Etimologija

Prevzete besede – tako tiste, ki so prišle vslovenščino že prej (izvzete so lenajzgodnejše izposojenke, npr. *cerkev*, *križ*), kot tiste, ki so prišle vanjo pri prevajanju verskih, zlasti biblijskih besedil v 16. stoletju – imajo na koncu slovarskega sestavka razdelek z etimološko kazalko, ki ga uvaja znak \mathcal{E} . Njen namen ni podati celotne etimologije posamezne besede, temveč uporabnikom slovarja zgolj olajšati nadaljnje iskanje. Najprej je opozorjeno, iz katerega jezika je bila beseda prevzeta (npr. *iz nem.*). Temu podatku za krajšavo *prim.* (primerjaj) sledi navedba izvorne oblike v njeni sodobni pojavitvi, ki naj bi olajševala uporabniku slovarja morebitno iskanje natančnejših informacij o izvoru in pomenskem razvoju besede v domačih in tujih etimoloških slovarjih. Podrobneje o etimološki kazalki gl. [Iz knjižne izdaje](#), razdelek 2.1.7. Pri prevzetih besedah iz iste besedne družine je etimološka kazalka praviloma navedena zgolj pri eni besedi; pri besedotvorno povezanih iztočnicah je v razdelku Etimologija vodilka na ustrezno geslo, ki vsebuje etimološko kazalko.

Povezano geslo

Nekateri slovarski sestavki se končujejo z vodilko, ki kaže na sorodne besede, obravnavane v drugih slovarskih sestavkih. Glagole povezujemo z deležniki in deležji (ne pa tudi glagolov z glagoli s prostimi morfemi in z glagolniki); pridevnike povezujemo s posamostaljenimi pridevniki, z izpridevniškimi prislovi in s povedkovniki.

Povezava je vedno obojesmerna: vodilko, ki jo uvaja oznaka *prim.*, vsebujeta obe povezani iztočnici. Na podoben način povezujemo tudi izhodiščne glagolske iztočnice z glagolskimi kalki, le da povezava ni obojesmerna, ampak jo ima samo iztočnica izhodiščnega glagola.

Avtorstvo

Slovarski sestavek zaključuje podatek o njegovem avtorju, ki je predstavljen z okrajšavo imena in priimka v oglatem oklepaju na koncu gesla. Nekateri slovarski sestavki so bili pripravljene, še preden je bilo na voljo korpusno gradivo v celoti ali preden so bile sprejete dokončne konceptualne odločitve. Zato so nekatera gesla nastala v soavtorstvu, kjer je jasno razvidno

avtorstvo osnovnega besedila in avtorstvo dopolnitve ali predelave. Na to opozarja pojasnilo s *sodelovanjem*. Pri nekaterih sestavkih je oblikoslovno zaglavje izdelal drug avtor, ki je okrajšano naveden za pojasnilom oblikoslovno zaglavje.

Viri za slovar

Slovenski viri (kronološko)

TC 1550	Trubar, Primož: Catechismus, Schwäbisch Hall, 1550
TA 1550	Trubar, Primož: Abecedarium vnd der klein Catechismus, Schwäbisch Hall, 1550
TA 1555	Trubar, Primož: ABECEDARIVM, Tübingen, 1555
TC 1555	Trubar, Primož: CATECHISMVS, Tübingen, 1555
TE 1555	Trubar, Primož: TA EVANGELI SVETIGA MATEVSHA, Tübingen, 1555
TM 1555	Trubar, Primož: ENA MOLITOV TIH KERSzhenikou, Tübingen, 1555
TT 1557	Trubar, Primož: TA PERVI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, Tübingen, 1557
TKo 1557	Trubar, Primož: TA SLOVENSKI KOLENDAR, Tübingen, 1557
TR 1558	Trubar, Primož: EN REGISHTER, Tübingen, 1558
TT 1560	Trubar, Primož: TA DRVGI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, Tübingen, 1560
TL 1561	Trubar, Primož: SVETIGA PAVLA TA DVA LISTY, Tübingen, 1561
TR 1561	Trubar, Primož: Regifter vnd summarifcher Inhalt, Tübingen, 1561
TAr 1562	Trubar, Primož: ARTICVLI OLI DEILI, TE PRAVE STARE VERE KERSZHANSKE, Tübingen, 1562
*P 1563	Več urednikov: ENE DVHOVNE PEISNI, Tübingen, 1563
TO 1564	Trubar, Primož: CERKOVNA ORDNINGA, Tübingen, 1564
TPs 1566	Trubar, Primož: Ta Celi Pfalter Daidou, Tübingen, 1566
TA 1566	Trubar, Primož: ABECEDARIVM, OLI TABLIZA, Tübingen, 1566
KB 1566	Krelj, Sebastijan: OTROZHIA BIBLIA, Regensburg, 1566
TC 1567	Trubar, Primož: TA CELI CATEHISMVS, Tübingen, 1567
TL 1567	Trubar, Primož: SVETIGA PAVLA LYSTVVI, Tübingen, 1567
TP 1567	Trubar, Primož: ENA DVHOVSKA PEISSEN SVBPER TVRKE, Tübingen, 1567
TPs 1567	Trubar, Primož (ur.): ENI PSALMI, TA CELI CATEhifmus, Tübingen, 1567
KPo 1567	Krelj, Sebastijan: POSTILLA SLOVENSKA, Regensburg, 1567
TC 1574	Trubar, Primož (ur.): TA CELI CATEHISMVS, Tübingen, 1574
TP 1575	Trubar, Primož: Try Duhouske peifsni, Tübingen, 1575
TC 1575	Trubar, Primož: CATEHISMVS SDVEIMA ISLAGAMA, Tübingen, 1575
DJ 1575	Dalmatin, Jurij: JESVS SIRAH, Ljubljana, 1575
DPa 1576	Dalmatin, Jurij: PASSION, Ljubljana, 1576
TT 1577	Trubar, Primož: NOVIGA TESTAMENTA PVSLEDNI DEIL, Tübingen, 1577
JPo 1578	Juričič, Jurij: POSTILLA, Ljubljana, 1578
DB 1578	Dalmatin, Jurij: BIBLIE, TV IE, VSIGA SVETIGA PISMA PERVI DEIL, Ljubljana, 1578
TkM 1579	Tulščak, Janž: Kerfzhanske LEIPE MOLITVE, Ljubljana, 1579
TPs 1579	Trubar, Primož: TA PERVI PSALM SHNEGA TRIIEMI ISLAGAMI, Tübingen, 1579
DC 1579	Dalmatin, Jurij (ur.): TA CELI CATEHISMVS, Ljubljana, 1579
BTa 1580	Bohorič Adam: OTROZHIA TABLA, Ljubljana, ok. 1580
DBu 1580	Dalmatin, Jurij: PERVE BVQVE MOSESSOVE, Ljubljana, 1580
DPr 1580	Dalmatin, Jurij: SALOMONOVE PRIPVVISTI, Ljubljana, 1580
DC 1580	Dalmatin, Jurij: CATEHISMVS, Ljubljana, 1580

TT 1581-82	Trubar, Primož: TA CELI NOVI TESTAMENT, Tübingen, 1581–82
DB 1584	Dalmatin, Jurij: BIBLIA, Wittenberg, 1584
DC 1584	Dalmatin, Jurij (ur.): TA CELI CATEHISMVS, ENI PSALMI, Wittenberg, 1584
DM 1584	Dalmatin, Jurij: KARSZANSKE LEPE MOLITVE, Wittenberg, 1584
BH 1584	Bohorič, Adam: Arcticae horulae fuccifivae, Wittenberg, 1584
DAG 1585	Dalmatin, Jurij: AGENDA, Wittenberg, 1585
DC 1585	Dalmatin, Jurij: TA KRATKI WIRTEMBERSKI CATECHISMVS, Wittenberg, 1585
TtPre 1588	Trošt, Matija: ENA LEPA INV PRIDNA PREDIGA, Tübingen, 1588
MD 1592	Megiser, Hieronymus: DICTIONARIVM QVATVOR LINGVARVM, Graz, 1592
MS 1593	Megiser, Hieronymus: SPECIMEN, Frankfurt, 1593
TPo 1595	Trubar, Primož: HISHNA POSTILLA, Tübingen, 1595
TfC 1595	Trubar, Felicijan (ur.): TA CELI CATEHISMVS, ENI PSALMI, Tübingen, 1595
TfM 1595	Trubar, Felicijan (ur.): LEPE KARSZHANSKE MOLITVE, Tübingen, 1595
ZK 1595	Znojilšek, Janž: KATECHISMVS DOCTORIA MARTINA Luthra, Tübingen, 1595
MTh 1603	Megiser, Hieronymus: Thefaurus Polyglottus, Frankfurt, 1603

Tujejezični viri (kronološko)

CG	Christliche Gedichte und Lieder. www.christliche-gedichte.de
GB	Gesangbuch online: Evangelisches Gesangbuch und Gotteslob
LB 1545	Luther, Martin: Die gantze Heilige Schrifft, Wittenberg, 1545; München, 1974
LH 1566	Luther, Martin: Haußpoftill I–III, Nürnberg, 1566
SA 1559, I	Spangenberg, Ioannes: Außlegung der Episteln vnd Euangelien auff alle Sontage vnd fürnembsten Fest durchs gantze Jar [Wintertheil], Nürnberg, 1559
SA 1559, II	Spangenberg, Ioannes: Außlegung der Epiftel vnd Euangelien von Oftern biß auffs Aduent, Nürnberg, 1558
SA 1559, III	Spangenberg, Ioannes: Außlegung der Epiftel vnd Euangelien von den fürnembften Festen durchs gantze Jar, Nürnberg, 1558

Kratice virov (po abecedi)

*P 1563	Več urednikov: ENE DVHOVNE PEISNI, Tübingen, 1563
BH 1584	Bohorič, Adam: Arcticae horulae fuccifivae, Wittenberg, 1584
BTa 1580	Bohorič, Adam: OTROZHIA TABLA, Ljubljana, ok. 1580
CG	Christliche Gedichte und Lieder. www.christliche-gedichte.de
DAG 1585	Dalmatin, Jurij: AGENDA, Wittenberg, 1585
DB 1578	Dalmatin, Jurij: BIBLIE, TV IE, VSIGA SVETIGA PISMA PERVI DEIL, Ljubljana, 1578
DB 1584	Dalmatin, Jurij: BIBLIA, Wittenberg, 1584
DBu 1580	Dalmatin, Jurij: PERVE BVQVE MOSESSOVE, Ljubljana, 1580
DC 1579	Dalmatin, Jurij (ur.): TA CELI CATEHISMVS, Ljubljana, 1579
DC 1580	Dalmatin, Jurij: CATEHISMVS, Ljubljana, 1580
DC 1584	Dalmatin, Jurij (ur.): TA CELI CATEHISMVS, ENI PSALMI, Wittenberg, 1584
DC 1585	Dalmatin, Jurij: TA KRATKI WIRTEMBERSKI CATECHISMVS, Wittenberg, 1585
DJ 1575	Dalmatin, Jurij: JESVS SIRAH, Ljubljana, 1575
DM 1584	Dalmatin, Jurij: KARSZANSKE LEPE MOLITVE, Wittenberg, 1584
DPa 1576	Dalmatin, Jurij: PASSION, Ljubljana, 1576
DPr 1580	Dalmatin, Jurij: SALOMONOVE PRIPVVISTI, Ljubljana, 1580

GB	Gesangbuch online: Evangelisches Gesangbuch und Gotteslob
JPo 1578	Juričič, Jurij: POSTILLA, Ljubljana, 1578
KB 1566	Krelj, Sebastijan: OTROZHIA BIBLIA, Regensburg, 1566
KPo 1567	Krelj, Sebastijan: POSTILLA SLOVENSKA, Regensburg, 1567
LB 1545	Luther, Martin: Die gantze Heilige Schrifft, Wittenberg, 1545; München, 1974
LH 1566	Luther, Martin: Haußpoftill I—III, Nürnberg, 1566
MD 1592	Megiser, Hieronymus: DICTIONARIVM QVATVOR LINGVARVM, Graz, 1592
MS 1593	Megiser, Hieronymus: SPECIMEN, Frankfurt, 1593
MTh 1603	Megiser, Hieronymus: Thefaurus Polyglottus, Frankfurt, 1603
SA 1559, I	Spangenberg, Ioannes: Außlegung der Episteln vnd Euangelien auff alle Sontage vnd fürnembsten Fest durchs gantze Jar [Winterteil], Nürnberg, 1559
SA 1559, II	Spangenberg, Ioannes: Außlegung der Epiftel vnd Euangelien von Oftern biß auffs Aduent, Nürnberg, 1558
SA 1559, III	Spangenberg, Ioannes: Außlegung der Epiftel vnd Euangelien von den fürnembften Festen durchs gantze Jar, Nürnberg, 1558
TA 1550	Trubar, Primož: Abecedarium vnd der klein Catechifmus, Schwäbisch Hall, 1550
TA 1555	Trubar, Primož: ABECEDARIVM, Tübingen, 1555
TA 1566	Trubar, Primož: ABECEDARIVM, OLI TABLIZA, Tübingen, 1566
TAr 1562	Trubar, Primož: ARTICVLI OLI DEILI, TE PRAVE STARE VERE KERSZHANSKE, Tübingen, 1562
TC 1550	Trubar, Primož: Catechifmus, Schwäbisch Hall, 1550
TC 1555	Trubar, Primož: CATECHISMVS, Tübingen, 1555
TC 1567	Trubar, Primož: TA CELI CATEHISMVS, Tübingen, 1567
TC 1574	Trubar, Primož (ur.): TA CELI CATEHISMVS, Tübingen, 1574
TC 1575	Trubar, Primož: CATEHISMVS SDVEIMA ISLAGAMA, Tübingen, 1575
TE 1555	Trubar, Primož: TA EVANGELI SVETIGA MATEVSHA, Tübingen, 1555
TfC 1595	Trubar, Felicijan (ur.): TA CELI CATEHISMVS, ENI PSALMI, Tübingen, 1595
TfM 1595	Trubar, Felicijan (ur.): LEPE KARSZHANSKE MOLITVE, Tübingen, 1595
TkM 1579	Tulščak, Janž: Kerfzhanske LEIPE MOLITVE, Ljubljana, 1579
TKo 1557	Trubar, Primož: TA SLOVENSKI KOLENDAR, Tübingen, 1557
TL 1561	Trubar, Primož: SVETIGA PAVLA TA DVA LISTY, Tübingen, 1561
TL 1567	Trubar, Primož: SVETIGA PAVLA LYSTVVI, Tübingen, 1567
TM 1555	Trubar, Primož: ENA MOLITOV TIH KERSzhenikou, Tübingen, 1555
TO 1564	Trubar, Primož: CERKOVNA ORDNINGA, Tübingen, 1564
TP 1567	Trubar, Primož: ENA DVHOVSKA PEISSEN SVBPER TVRKE, Tübingen, 1567
TP 1575	Trubar, Primož: Try Duhouske peifsni, Tübingen, 1575
TPo 1595	Trubar, Primož: HISHNA POSTILLA, Tübingen, 1595
TPs 1566	Trubar, Primož: Ta Celi Pfalter Daidou, Tübingen, 1566
TPs 1567	Trubar, Primož (ur.): ENI PSALMI, TA CELI CATEHifmus, Tübingen, 1567
TPs 1579	Trubar, Primož: TA PERVI PSALM SHNEGA TRIIEMI ISLAGAMI, Tübingen, 1579
TR 1558	Trubar, Primož: EN REGISHTER, Tübingen, 1558
TR 1561	Trubar, Primož: Regiffter vnd fummarifcher Inhalt, Tübingen, 1561
TT 1557	Trubar, Primož: TA PERVI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, Tübingen, 1557
TT 1560	Trubar, Primož: TA DRVGI DEIL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, Tübingen, 1560
TT 1577	Trubar, Primož: NOVIGA TESTAMENTA PVSLEDNI DEIL, Tübingen, 1577
TT 1581-82	Trubar, Primož: TA CELI NOVI TESTAMENT, Tübingen, 1581-82
TtPre 1588	Trošt, Matija: ENA LEPA INV PRIDNA PREDIGA, Tübingen, 1588
ZK 1595	Znojilšek, Janž: KATECHISMVS DOCTORIA MARTina Luthra, Tübingen, 1595

Literatura (v izboru)

Kozma AHAČIČ, 2006: Rekonstruiranje zgodovinskih jezikovnih situacij: metode, problemi in primeri. *Jezik in slovstvo* 51/3–4. 7–23.

Kozma AHAČIČ, 2007: *Zgodovina misli o jeziku in književnosti na Slovenskem: protestantizem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka *Linguistica et philologica* 18.)

Kozma AHAČIČ, 2008/2009: Skladnja in retorični modeli v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 93–104.

Kozma AHAČIČ, 2011: Nekaj vidikov umeščanja slovenščine v evropski jezikovni prostor 16. stoletja. *Jeziki, identitete, pripadnosti med središči in obrobji*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 109–122.

Kozma AHAČIČ, 2014: Neue Entdeckungen und Erkenntnisse zum slowenischen Protestantismus. *Zeitschrift für Slawistik* 59/3. 385–398.

Kozma AHAČIČ, 2014a: *The history of linguistic thought and language use in 16th century Slovenia*, Frankfurt am Main: P. Lang. (Thought, society, culture 1.)

Kozma AHAČIČ, 2020: Razvoj slovenskega knjižnega jezika v 16. stoletju v številkah. *Slavistična revija* 68/1. 3–19.

Kozma AHAČIČ, 2020a: Reformacija kot obdobje nastanka slovenskega knjižnega jezika in prikaz nastajajočega jezika v slovarju. *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine; Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja; Veliki madžarsko-slovenski spletni slovar*. Maribor: Univerzitetna založba. 251–262. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 135.)

Kozma AHAČIČ, 2022: Adam Bohorič, Jurij Dalmatin, Sebastijan Krelj in bohoričica. *Novi pogledi na Adama Bohoriča*. Ur. Marko Jesenšek. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 83–110. (Razprave, 26.)

Kozma AHAČIČ, 2023: Prevajanje v času protestantizma: (1550–1595). *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda I: pregled zgodovinskega razvoja*. Ur. Nike Kocijančič Pokorn, Robert Grošelj, Tamara Mikolič Južnič. Ljubljana: Založba Univerze, Cankarjeva založba. 73–86.

Kozma AHAČIČ, Andreja LEGAN RAVNIKAR, Majda MERŠE, Jožica NARAT, France NOVAK, 2011: *Besedje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Slovarji.)

Kozma AHAČIČ, Metod ČEPAR, Alenka JELOVŠEK, Andreja LEGAN RAVNIKAR, Majda MERŠE, Jožica NARAT, France NOVAK, 2016: *SSKJ16: priročnik za sestavljanje in vpisovanje gesel: različica 2016, 23.12. 2016*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Anton BAJEC, 1950: *Besedotvorje slovenskega jezika. I. Izpeljava samostalnikov*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Anton BAJEC, 1952: *Besedotvorje slovenskega jezika. II. Izpeljava pridevnikov. III. Zloženke*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Anton BAJEC, 1959: *Besedotvorje slovenskega jezika. IV. Predlogi in predpone*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Metod ČEPAR, 2017: *Praslovanski ijevski samostalniki moškega spola v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja*. 1. izd. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka *Linguistica et philologica*, 35.)

Metod ČEPAR, Alenka JELOVŠEK, 2023: Oblikovna variantnost dvojinskih samostalniških končnic v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Slavistična revija* 71/4. 485–504.

Alenka JELOVŠEK, 2011: Neosebna raba oblike *ono* v jeziku slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja. *Slavistična revija* 59/4. 415–435.

- Alenka JELOVŠEK, 2016: »My sva teh svetnikou otroci«: dvojina osebnih zaimkov v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Slavistična revija* 64/2. 95–112.
- Alenka JELOVŠEK, 2016a: Raba naglasnih in naslonskih oblik nepovratnih osebnih zaimkov v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Jezikoslovni zapiski* 22/2. 7–29.
- Alenka JELOVŠEK, 2019: Vpliv tujejezičnih pravopisnih norm na ugotavljanje glasovne podobe besedja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. *Slovenski javni govor in jezikovno-kulturna (samo)zavest*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 213–220. (Obdobja 38.)
- Alenka JELOVŠEK, 2020: Prikaz pisne in glasovne variantnosti iztočnic v SSKJ16. *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine; Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja; Veliki madžarsko-slovenski spletni slovar*. Maribor: Univerzitetna založba. 287–308. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 135.)
- Alenka JELOVŠEK, 2022: Besednovrstnost nedoločnih količinskih izrazov v novejši slovenski leksikografiji. *Slavistična revija* 70/4. str. 545–56.
- Alenka JELOVŠEK, 2022a: Osebni zaimki v Bohoričevi slovnici: odraz stanja v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Novi pogledi na Adama Bohoriča*. Ur. Marko Jesenšek. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 178–201.
- Alenka JELOVŠEK in Tomaž ERJAVEC, 2019: A corpus-based study of 16th-century Slovene clitics and clitic-like elements. *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 12. 3–19.
- Alenka JELOVŠEK in Eva TRIVUNOVIĆ, 2023: Slovenski frazeološki ustrezniki v nebiblijskih prevodnih besedilih 16. stoletja. *Slavistična revija* 71/4. 533–548.
- Annelies LÄGREID, 1967: *Hieronymus Megiser, Slovenisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch*. Neugestaltung und Faksimile der ersten Ausgabe aus dem Jahre 1592. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2007: O konverziji kot postopku knjižne (terminološke) tvorbe pri slovenskih protestantskih piscih 16. stoletja. *Riječ* 13/2. 108–127.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2008: Pridevniške tvorjenke na -ski, -ški, -čki in -cki v Trubarjevih in Dalmatinovih prevodih biblijskih besedil. *Slavia Centralis* 1/2. 53–66.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2008a: *Slovenska krščanska terminologija, Od Brižinskih spomenikov do srede 19. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ZRC SAZU. (Lingua Slovenica 4.)
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2008–2009: Besedotvorna podoba slovenske knjižne leksike 16. stoletja s poudarkom na pridevniških tvorjenkah. *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 69–91.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2014: Problematika germanizmov v zgodovinskem slovarju knjižne slovenščine 16. stoletja. *Slovenski jezik na stičišču več kultur*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. 70–84. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 102.)
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2015: Iz slovaropisne delavnice: ugotavljanje in strukturiranje pomenov pri večpomenskih leksemih v zgodovinskem slovarju. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 449–456. (Obdobja 34.)
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2017: K problematiki vpliva stičnega jezika – nemščine na semantične spremembe in stilno vrednost najstarejše slovenske knjižne leksike (16. stoletje). *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 11. 35–53.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2019: Neslovnični kvalifikatorji in kvalifikatorska pojasnila v zgodovinskem slovaropisju. *Slavia Centralis* 12/1. 158–168.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2019a: Slovnični spol prevzetih samostalnikov v knjižni slovenščini 16. stoletja: od besedilnih virov k slovarju. *Slavistična revija* 67/2. 263–271.

Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2020: Pomenske lastnosti knjižne leksike v zgodovinskem slovarju SSKJ16. *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine; Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja; Veliki madžarsko-slovenski spletni slovar*. Maribor: Univerzitetna založba. 263–286. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 135.)

Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2021: Konverzija v slovnici in slovarju: izhodišča za prepoznavanje konverzije v leksikografski praksi. *Slavia Centralis* 14/2. 177–194.

Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2022a: Od sodobnega SSKJ do zgodovinskega SSKJ16: kontinuiteta in inovacije v pomenskih opisih polnopomenskih besed. *Slavistična revija* 70/4. 681–692.

Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2022: Besedotvorje v Bohoričevi slovnici (1584) primerjalno s tvorjenkami v zgodovinskem Slovarju slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. *Novi pogledi na Adama Bohoriča*. Ur. Marko Jesenšek. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 135–159. (Razprave, 26.)

Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2023: Med termini in determinologiziranimi leksemi v splošnem razlagalnem Slovarju slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja (SSKJ16). *Slavistična revija* 71/4. 519–531.

Martin LUTHER, 1545: *Biblia, Das ist die gantze Heilige Schrifft Deudsch auff's new zugericht*. Wittenberg. Munchen: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1974.

Majda MERŠE, 1990: Jezikovne spremembe v Trubarjevih prevodih Nove zaveze. *Razprave XIII*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za filološke in literarne vede. 163–179.

Majda MERŠE, 1995: *Vid in vrstnost glagola v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja = Aspect and aktionsart in the 16th century Slovene literary language*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. (Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede – Dela 44.)

Majda MERŠE, 2001: Popolni izpisi del slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja in zamisel slovarske predstavitve besedja. *450-letnica slovenske knjige in slovenski protestantizem*. Ljubljana: Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar in Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 128–150.

Majda MERŠE, 2004: Besednovrstna in druga slovničnaproblematika besedja slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja. *Jezikoslovni zapiski* 10/1. 7–32.

Majda MERŠE, 2008/2009: Oblikoslovje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 47–68.

Majda MERŠE, 2009: *Slovenski knjižni jezik 16. stoletja: Razprave o oblikoslovju, besedotvorju, glasoslovju in pravopisu*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Linguistica et philologica 23.)

Majda MERŠE, 2011: Vloga kazalk v slovenskem zgodovinskem slovaropisju. *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 334–352. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 75.)

Majda MERŠE, 2013: *Slovenski knjižni jezik 16. stoletja: Razprave o jezikovnem sistemu, besedju in prevodni problematiki*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Linguistica et philologica 29.)

Majda MERŠE, 2015: Kreljeva Postilla slovenska (1567) v odnosu do Spangenbergove prevodne predloge. *Stati inu obstatu* 21/22. 74–97.

Majda MERŠE, 2015a: Slovnična obvestilnost slovenskega zgodovinskega slovaropisja. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 503–510. (Obdobja 34.)

Majda MERŠE, 2017: Raba glagola *biti sem* v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Jezikoslovni zapiski* 23/2. 211–227.

Majda MERŠE, 2019. Frazni glagoli v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Slavia Centralis* 12/1. 142–157.

Majda MERŠE, 2020: Bohoričev prispevek slovenskemu slovaropisju. *Stati inu obstatu: revija za vprašanja protestantizma* 16/32. 247–267, 459–463.

Majda MERŠE, 2020a: Koncept Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine; Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja; Veliki madžarsko-slovenski spletni slovar*. Maribor: Univerzitetna založba. 236–250. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 135.)

Majda MERŠE, Kozma AHAČIČ, Andreja LEGAN RAVNIKAR, Jožica NARAT, France NOVAK, Francka PREMK, 2006: Wortschatz der slowenischen Bibelübersetzungen des 16. Jahrhunderts. *Matthaus-Evangelium (1555); Paulus, Romerbrieff (1560); Paulus-Briefe (1561, 1567); Psalter (1566); Neues Testament (1581–82) übersetzt von Primož Trubar. Jesus Sirach (1575); Pentateuch (1578); Proverbia (1580) übersetzt von Jurij Dalmatin. Kommentare*. Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh. 99–325. (Biblia Slavica. Serie IV: Sudslavische Bibeln, Band 3,2.)

Majda MERŠE, Franc JAKOPIN, France NOVAK, 1992: Fonološki sistem knjižnega jezika slovenskih protestantov. *Slavistična revija* 40/4. 321–340.

Majda MERŠE, France NOVAK, Francka PREMK, 2001: *Slovar jezika slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja, Poskusni snopič*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Jakob MULLER, 2005: Prekmursko besedje v Registru 1584? *Prekmurska narečna slovstvena ustvarjalnost*. Petanjci: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija. 130–139.

Jožica NARAT, 1996: Izrazi za 'učenec' pri slovenskih protestantskih piscih. *III. Trubarjev zbornik*. Ljubljana: Slovenska matica, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar. 263–272.

Jožica NARAT, 2007: Življenje besed v Bibliji: od nog do glave. *Jezikoslovni zapiski* 13/1–2, *Merkujev zbornik*. 285–296.

Jožica NARAT, 2008/2009: Slovenski knjižni jezik 16. stoletja v luči besedoslovnih raziskav. *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 105–138.

France NOVAK, 1983/84: Stavčna tipologija v Dalmatinovi Gmajni predgovori čez vso sveto Biblio. *Jezik in slovstvo* XXIX/6. 183–187.

France NOVAK, 2004: *Samostalniška večpomenskost v jeziku slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Linguistica et philologica 10.)

France NOVAK, 2006: Predponi v- in u- v jeziku slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja. *Stati inu obstatu* 2/3–4. Ljubljana: Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar. 138–159.

France NOVAK, 2008/2009: Slovanska členjenost besedja glede na besednovrstnost in pomenskost: števnik v 16. stoletju. *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 139–163.

France NOVAK, 2011: Predlog v v slovenskem knjižnem jeziku 16. stoletja. *Globinska moč besede*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 126–142. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 80.)

France NOVAK, Franc JAKOPIN, Majda MERŠE, 1996: Karakteristika besedišča slovenskih protestantov. *III. Trubarjev zbornik*. Ljubljana: Slovenska matica, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar. 293–307.

Vatroslav OBLAK, 1894: Protestantske postile v slovenskem prevodu. *Letopis Matice Slovenske*. 202–219.

Martina OROŽEN, 1996: *Poglavja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika (od Brižinskih spomenikov do Kopitarja)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.

- Martina OROŽEN, 2003: *Razvoj slovenske jezikoslovne misli*. Maribor: Slavistično društvo Maribor. (Zora 26.)
- Martina OROŽEN, 2008/2009: Trubarjeva ubeseditev evangelijskih povzetkov v novozaveznih besedilih (sistemski in upovedovalni vidik). *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 319–337.
- Martina OROŽEN, 2010: *Kulturološki pogled na razvoj slovenskega knjižnega jezika: od sistema k besedilu*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 74.)
- Marijan PEKLAJ, 1984: *Sveto pismo, izročilo in Cerkev v predgovorih Jurija Dalmatina v Bibliji 1584*. Inavguralna disertacija. Ljubljana.
- Maks PLETERŠNIK, 1894–1895: *Slovensko-nemški slovar*. I: A–O (1894), II : P–Ž (1895). Ljubljana: Knezoškofijstvo.
- Breda POGORELEC, 1972: Trubarjev stavek. *VIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti. 305–321.
- Breda POGORELEC, 2011: *Zgodovina slovenskega knjižnega jezika: Jezikoslovni spisi* I. Ur. Kozma Ahačič. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Lingua Slovenica. Fontes 1)
- Francka PREMK, 1992: *Korenine slovenskih psalmov*. Ljubljana: Trubarjevo društvo.
- Breda POGORELEC, 2006: Vseslovanska besedica *sam* pri slovenskih protestantskih piscih in v luči primerjav. *Riječ* 12/2. 69–78.
- Breda POGORELEC, 2008–2009. Vloga izvirnika pri pomenoslovnih vprašanjih v svetopisemskem gradivu za slovar slovenskih protestantskih piscev 16. stoletja. *Slavistična revija* 56/4, 57/1, *Trubarjeva številka*. 339–354.
- Valentin PUTANEC, 1979: Mali diferencijalni hrvatsko-slovenski rječnici iz 1578., 1584. i 1592. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 376*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. 159–215.
- Jože RAJHMAN, 1977: *Prva slovenska knjiga v luči teoloških, literarno-zgodovinskih, jezikovnih in zgodovinskih raziskav*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
- Jože RAJHMAN, 1986: *Trubarjeva Ena dolga predgovor*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Fran RAMOVŠ, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika*, II. *Konzonantizem*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- Fran RAMOVŠ, 1936: *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*. Ljubljana: Akademska založba.
- Fran RAMOVŠ, 1952: *Morfologija slovenskega jezika*. Ljubljana: DZS za Univerzitetno študijsko komisijo.
- Fran RAMOVŠ, 1971: *Zbrano delo. Prva knjiga*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. (Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede – Dela 23/i, Inštitut za slovenski jezik – Dela 11/i.)
- Fran RAMOVŠ, 1997: *Zbrano delo. Druga knjiga*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. (Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede – Dela 23/ii.)
- Jakob RIGLER, 1968: *Začetki slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. (Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede – Dela 22, Inštitut za slovenski jezik – Dela 10.)
- Jakob RIGLER, 2001: *Zbrani spisi 1. Jezikovnozgodovinske in dialektološke razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, 1880–1976. Knjige I–XXIII. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika, 1984–2020. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za jezik IFF – Zagreb (1984–1989), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Zavod za hrvatski jezik HFI – Zagreb (1991–1995), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (1999–2020).

Marko SNOJ, 2003: *Slovenski etimološki slovar*. Druga, pregledana in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Modrijan.

SP 2001 = *Slovenski pravopis*, 2001. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

SSKJ I–V = *Slovar slovenskega knjižnega jezika* I (A–H, 1970), II (I–Na, 1975), III (Ne–Pren, 1979), IV (Preo–Š, 1985), V (T–Ž, 1991). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Državna založba Slovenije.

Jože STABEJ, 1977: *Hieronymus Megiser, Slovenskolatinsko-nemški slovar*. Hieronimus Megiser. Thesaurus polyglottus. Iz njega je slovensko besedje z latinskimi in nemškimi pomeni za Slovensko-latinsko-nemški slovar izpisal in uredil Jože Stabej. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. (Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede – Dela 32.)

Jože STABEJ, 1997: *Slovensko-latinski slovar po: Matija Kastelec – Gregor Vorenc, Dictionarium latino-carniolicum (1680–1710)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Hildegard STRIEDTER-TEMPS, 1963: *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*. Wien: Im Kommission bei Otto Harrasowitz.

Sveto pismo stare in nove zaveze, 1996. Slovenski standardni prevod iz izvornih jezikov. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.

P. Stanislav ŠKRABEC, 1994–1998: *Jezikoslovna dela* 1–4 (1: 1994, 2: 1994, 3: 1995, 4: 1998). Ur. J. Toporišič. Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica.

France TOMŠIČ, 1939: Refleksivni glagoli v slovenščini. *Slovenski jezik* II. 155–169.

Jože TOPORIŠIČ, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Jože TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja.

Eva TRIVUNOVIĆ, 2019: Diahrono raziskovanje biblijskih in izbiblijskih frazemov. *Jezikoslovni zapiski* 25/2. 47–61.

Eva TRIVUNOVIĆ, 2020: Variante in modifikacije (iz)biblijskih frazemov. *Jezikovne tehnologije in digitalna*

humanistika. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino. 158–166.

Eva TRIVUNOVIĆ, 2020a: Tipi stalnih besednih zvez v Slovarju slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine; Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja; Veliki madžarsko-slovenski spletni slovar*. Maribor: Univerzitetna založba. 323–335. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 135.)

Eva TRIVUNOVIĆ, 2021: Stalnost, variantnost in modificirana raba frazemov v slovenskem jeziku in slovarjih. *Slovenščina 2.0* 9/2. 71–99.

Eva TRIVUNOVIĆ, 2022: Primerjava izvora in razvoja frazemov ločiti ljuljko od pšenice in ločiti zrnje od plev ter njunih variant slovenskem knjižnem jeziku. *Jezikoslovni zapiski* 28/2. 33–51.

Mitja TROJAR, 2023: Prepoznavanje terminov in determinologizirane leksike v izbranih starejših slovenskih slovarjih. *Slavistična revija* 71/4. 505–518.

Ada VIDOVIČ-MUHA, 2011: *Slovensko skladijsko besedotvorje*. 2. razširjena in dopolnjena izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Ada VIDOVIČ-MUHA, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. 2., dopolnjena izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Ada VIDOVIČ-MUHA, 2019: *Iz zgodovine slovenskega besedotvorja*. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Fran WIESTHALER, 1993–2007: *Latinsko-slovenski slovar*. 1 (1993): A–Col, 2 (1995): Coll–Ex, 3 (1999): F–K, 4 (2002): L–Perf, 5 (2005): Perg–Sic, 6 (2007): Sid–Z. Ljubljana: Založba Kres.

Jonatan VINKLER, Igor GRDINA (ur. zbirke), 2002–2018: *Zbrana dela Primoža Trubarja I–XIV*. Ljubljana: Rokus in Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar (I–V); Ljubljana: Pedagoški inštitut (VI–XIV).

Andreja ŽELE, 2004: Povedkovnik v slovenščini. *Jezikoslovni zapiski* 10/1. 33–42.

Andreja ŽELE, 2008: *Vezljivostni slovar slovenskih glagolov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Slovarji.)

Okrajšave

–	nedoločljivo, neugotovljivo	gl.	glej
1. os.	prva oseba	glag.	glagol
2. os.	druga oseba	glav.	glavni
3. os.	tretja oseba	gr.	grščina, grško
A. J.	Alenka Jelovšek	hebr.	hebrejščina, hebrejsko
A. L. R.	Andreja Legan Ravnikar	hrv.	hrvaščina, hrvaško
arab.	arabščina, arabsko	im.	imenovalnik
aram.	aramejščina, aramejsko	iron.	ironično
bav.	bavarščina, bavarsko	it.	italijanščina, italijansko
bibl.	biblijsko	itd.	in tako dalje
bot.	botanično	J. N.	Jožica Narat
brezoseb.	brezosebkovna raba	jezikosl.	jezikoslovno
čl.	členek	K. A.	Kozma Ahačič
daj.	dajalnik	kak.	kakovostni
del.	deležnik	katol.	katoliško
del. na -l	deležnik na -l	kaz.	kazalni
dol. obl.	določna oblika	količ.	količinski
dov.	dovršni, dovršnik	kor.	koroško
dv.	dvojina	lat.	latinščina, latinsko
ed.	ednina	ločil.	ločilni
ekspr.	ekspresivno	m/m.	moški spol
elipt.	eliptično	M. Č.	Metod Čepar
E. T.	Eva Trivunović	M. M.	Majda Merše
evfem.	evfemistično	M. T.	Mitja Trojar
F. N.	France Novak	madž.	madžarščina, madžarsko
F. P.	Francka Premk	medm.	medmet

mer.	merni	srlat.	srednjeveška latinščina, srednjeveško latinsko
mest.	mestnik	srvn.	srednja visoka nemščina, srednjevisokonemško
mn.	množina	stvn.	stara visoka nemščina, starovisokonemško
mnog.	mnogostni	štev.	števnik
nač.	načinovni	tož.	tožilnik
nedol.	nedoločni, nedoločnik	tur.	turščina, turško
nedol. obl.	nedoločna oblika	vel.	velelnik
nedov.	nedovršni, nedovršnik	ver.	versko
nem.	nemščina, nemško	vez.	veznik
nepregib.	nepregibno	vpraš.	vprašalni
nepreh.	neprehodni	vrst.	vrstni
neskl.	nesklonljivi, nesklonljivo	vrstil.	vrstilni
nvn.	nova visoka nemščina, novovisokonemško	zaim.	zaimek
or.	orodnik	ž/ž.	ženski spol
os.	oseba		
oseb.	osebni		
ozir.	oziralni		
pesn.	pesniško		
poljubn.	poljubnostni		
pooseb.	poosebljeno		
posam.	posamostaljena pridevniška beseda		
povdk.	povedkovnik		
predl.	predlog		
preh.	prehodni		
preg.	pregovor		
pren.	preneseno		
pret.	preteklik		
presež.	presežnik		
prid.	pridevnik		
prim.	primerjaj		
primrk.	primernik		
prisl.	prislov		
prostor.	prostorski		
protest.	protestantsko		
protest. o katol.	protestanti/protestantsko o katoliškem		
rod.	rodilnik		
romun.	romunščina, romunsko		
s/s.	srednji spol		
sam.	samostalnik		
sed.	sedanjik		
slabš.	slabšalno		

*	negotova rekonstrukcija, oznaka	Ⓜ	mala začetnica
◦	različica iztočnice na podlagi zapisa	ⓂⓅ	prevladuje velika začetnica
[]	rekonstrukcija mesta naglasa	ⓂⓅ	prevladuje mala začetnica
[?]	negotova rekonstrukcija mesta naglasa	Ⓟ	podatek o rabi velike in male začetnice je nepoveden
P	število pojavitev iztočnice	//	podpomen
K	število knjig s pojavitvijo iztočnice	/	pomenski odtenek
	ločevalnik spremenljivih delov pri oblikoslovnem zaglavju		znak za prelom vrstice
→	regularno nadaljevanje paradigme	< >	oklepaj, ki vsebuje besedilo opombe
/	različica	[]	oklepaj, ki vsebuje redaktorjevo pojasnilo ali poseg
\	besednoredna različica pri glagolskih kalkih	..	izpust
▣	prekrivna oblika	◆ -	terminološko gnezdo prve stopnje
⊙	brezpredložna raba	◆ - -	terminološko gnezdo druge stopnje
[!]	nepričakovana oblika, potencialna napaka	● -	frazeološko gnezdo prve stopnje
■ ■	pisava narazen	● - -	frazeološko gnezdo druge stopnje
■ ■	pisava skupaj	⊗	razdelek z etimološko kazalko
◀ ▶	prevladuje pisava narazen	≡	število primerov je izenačeno
▶ ◀	prevladuje pisava skupaj	↘	opozorilo na skupni pojavitveni sklop ali skupno oblikoslovno zaglavje
■=■	pisava skupaj in pisava narazen sta izenačeni	↗	skupni pojavitveni sklop ali skupno oblikoslovno zaglavje
□ □	podatek glede pisave skupaj in narazen je nepoveden		
Ⓟ	velika začetnica		

V Ljubljani, januarja 2024

Slovar

adin gl. edin²

anajststo gl. enajststo

e¹ črka; P 21, K 9 (TA 1550, TA 1555, TA 1566, KB 1566, KPo 1567, TC 1575, DJ 1575, BH 1584, DC 1585)

– e; ①

1. peta črka abecede; e:

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z TA 1550, 5, podobno tudi DC 1585

/ Dobru D d David Efti E e Elias. Fèrt F f Fabian BH 1584, 26

/ v kazalu ali seznamu E. Ecceboli, Neobstoiezhi kerfzheniki, kir fo fdai Luterski, fdai Papeshniki. 334.335.336. TC 1575, 496 označuje začetek kazala besed na črko E

2. šesta črka azbuke; e:

a b v g d e sh s s ij i k l m n o p r f t u h o f c zh fh fch è é ia ie iu KB 1566, A2 [M. Č.]

e² glas; P 8, K 6 (TA 1550, TA 1555, TA 1566, KB 1566, BH 1584, DC 1585)

– e; ①

samoglasnik, ki ga zaznamuje črka e; e:

in lingua Carnoliana tres ordines verborum constituuntur: videlicet, iuxta vocales, a, e, i, characterificas in ultima fyllaba BH 1584, 98;

Shtimovci. a e i o u DC 1585, A2a, podobno tudi TA 1550 [M. Č.]

e³ končnica; P 8, K 1 (BH 1584)

– e; ①

oblikotvorni morfem, ki ga izraža samoglasnik e; ...e:

Terminatione. Quia foeminina sunt ea, que in nominativo singulari definunt in, A, et in plurali in, E, ut: Mati, Mater. Matere, id est. Matres. Neutra vel in, E, vel in, V, in singulari Nominativo BH 1584, 43 [M. Č.]

é¹ črka; P 2, K 2 (KB 1566, KPo 1567)

– é; ①

trideseta črka Kreljeve azbuke, prilagojene slovenščini; jat:

LITERAE LATINAE VTCVNQVE slauicas exprimentes. a b v g d e sh s s i j k l m n o p r f t ū h ô f c zh fh ch è é ia ie iu KPo 1567, Ib, podobno tudi KB 1566 [M. Č.]

é² glas; P 2, K 2 (KB 1566, BH 1584)

– é; ①

dolgi samoglasnik, ki ga zaznamuje črka é:

VOCALES. a e ij o u o è é ia ie iu KB 1566, A2b;

Vocales sunt quinquae a e i o u, et, lí libet, y. Hae sunt vel breves, motatae fic: à è ì ò ù, vel longae, hoc modo fignatae á é í ó ú BH 1584, 29 [M. Č.]

è¹ črka; P 2, K 2 (KB 1566, KPo 1567)

– è; ①

polglasnik kot devetindvajseta črka Kreljeve azbuke, prilagojene slovenščini:

LITERAE LATINAE VTCVNQVE slauicas exprimentes. a b v g d e sh s s i j k l m n o p r f t ū h ô f c zh fh ch è é ia ie iu KPo 1567, Ib, podobno tudi KB 1566 [M. Č.]

è² glas; P 2, K 2 (KB 1566, BH 1584)

– è; ①

kratki samoglasnik, ki ga zaznamuje črka è:

VOCALES. a e ij o u o è é ia ie iu KB 1566, A2b;

Vocales sunt quinquae a e i o u, et, fi libet, y. Hae sunt vel breves, motatae sic: à è ì ò ù, vel longae, hoc modo signatae á é í ó ú BH 1584, 29 [M. Č.]

eben -a sam. m ['e:ben]; P 1, K 1 (DB 1584)

– ed. im.: eben; ①

tropsko drevo, ki daje dragocen trd, temen les; ebenovec:

Hiramove barke .. fo tudi filnu veliku ^aEbenoviga leffa inu shlahtniga kamenja pèrpelale

<^aEben je enu Drivu v'indij> DB 1584, I,190b

℘ iz gr. prek nem., prim. srvn. **ëben** (der Ebenbaum) [A. L. R.]

ebenov (ebenov, hebenov) -a -o prid. ['e:benov]; P 7, K 1 (DB 1584)

– m. ed. im.: ebenov; – rod.: e/he | benoviga; – tož.: ebenov / hebenoviga; ⑤

ki se nanaša na eben ↗; ebenov:

v zvezi **ebenov les** Ty od Dedana fo tvoji kupzi bily .. ty fo tebi Eleffantove kofty inu **Ebenou** lejs predavali DB 1584, II,73a *ebenovino*;

Inu Krajl je puftil is **Ebenoviga** liffa Stebre sturiti v'Hilhi tiga GOSPVDA DB 1584, I,190b;

Inu polhli meni Cedroviga, Ieloviga inu **Hebenoviga** Lefsá, is Libana. Sakaj jeft vém, de tvoji Hlapzi vmejo lejs sekati na Libani DB 1584, I,234b

℘ gl. **eben** [A. L. R.]

ebig prisl. ['e:big]; P 1, K 1 (MTh 1603)

– ebig; ①

izraža, da obstaja kako dejanje, stanje brez začetka in brez konca; večno, vekomaj:

Perpetuò. Germ. immerdar/ on anderlaß/ allzeit/ ewiglich. Sclau. vezhnu. Carinth. **ebig** MTh 1603, II,247

℘ iz nem., prim. **ewig** [A. L. R.]

ebiscop gl. episkop

eccebol -a sam. m [ecce'bo:l -a[?]]; P 1, K 1 (TC 1575)

– mn. im.: ecceboli; ①

slabš. *kdor spreminja svoja verska prepričanja glede na okoliščine (po poznoantičnem Eccebolu, ki je bil pod krščanskimi cesarji vnet kristjan, pod poganskim pa je odpadel od vere):*

Ecceboli, Neobstoiezhi kerfzheniki, kir fo fdai Luterski, fdai Papeshniki TC 1575, 496 [A. J.]

edanajst gl. enajst¹

edenaest gl. enajst²

edenajst gl. enajst²

edeni gl. edin prid.

edenirojeni gl. edinirojeni²

edin¹ (jedin) -ega posam. [e'di:n]; P 1, K 1 (DB 1584)

– m. ed. im.: jedin; Ⓜ

vsak, ki je mišljen, obravnavan izvzeto, ločeno od skupnosti ali celote;

posamezni:

Sakaj od pulnozhi pride en ^bdim, inu nebo oben ***jedin** vnjegovih Shotoreh <^bdim) tu je, ena velika vojska, inu pride, nikar eden po drugim, temuzh s'veliko fylo .. *Samez> DB 1584, II,6b *nihče ne bo ostal v taborišču, napadli bodo z vsemi možmi*

Prim. edin² [A. J.]

edin² (edin, jedin, adin, eden) -a -o prid. [e'di:n -a -o]; P približno 500, K

28 (TE 1555, TT 1557, TL 1561, *P 1563, TP 1566, KB 1566, TP 1567, KP 1567, TC 1574, DP 1576, JP 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, DPr 1580, DC 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC

1584, DM 1584, DAg 1585, DC 1585, TtPre 1588, TP 1595, TfM 1595, TfC 1595, ZK 1595, MTh

1603)

– nedol. obl. m. ed. im.: e/je | d | i/y | n; – rod.: ed | in/n[!] (KP 1567, CLXXIb) | ig | a/à (DB 1584, I,cVa); – daj.: edin | imu/emu (Jurčič); – tož.: e/je/é | d | in/n[!] (DB 1584, III,26a) | iga/ø/ega (Jurčič)/a[!] (DC 1579, 52); – mest.: edin | im/imu (DB 1584, IaVIa); – or.: edinim; – mn. im.: e/je | d | i/y | ni; – tož.: edine; – ž. ed. im.: e/je | d | i/y | na; – rod.: e/je | dine; – daj.: edini; →; – mn. im.: edine; – tož.: edine; – s. ed. im.: e/je | din | u/o (Jurčič); – rod.: edin | iga/ega (Jurčič); – daj.: edinimu; – tož.: edin | u/iga (TkM 1579, 55a); – mest.: edinim; – or.: edinim; – mn. im.: edina; – dol. obl. m. ed. im.: e/je/a (*P 1563, 205) | d | i/e | ni; – tož.: e/je | dini; ⓂⓅ

SLOVARSKI SKLOP

Mifer. Germ. elend/ armutselig/ onglückhaftig. Sclav. reven, nebore, terpefh, terpezhliv.

Carinth. **jedin** MTh 1603, II,69

1. *ki obstaja v samo enem primerku; edini:*

Ti fi leta fveti Sacrament h'troftu vbogim reshalenim Greshnikom gori postavil, inu kakòr tvoj **edini** Testament inu fhafft sa fabo sapuſtil DM 1584, XCVIII

/ Sakai fe ie plakala leta Vdoua? .. Da ie bil vmarl nie **edini** Syn. Kadar bi ona vezh Synou imela, tako bi guishno neimela takoue britkoſti: Ali letu ie vshe vas nie Troſht prozh JP 1578, II,163a;

Satu fe jeſt boim, de bi meni kej tudi taku neſhlu, inu de bi moji Starifhi od ſhaloſti nevmèrli, ker fim jeſt en **edin** Syn DB 1584, II,150a;

Kadar je vshe Iephta bil priſhal v'Mizpo k'fvoji hiſhi: Pole, tu je njegova Hzhy vunkaj fhla pruti njemu, s'Bobni inu s'Rajanjem, inu ona je bila enu **edinu** Déte, inu on nej ficer obeniga Synu ni Hzher imèl DB 1584, I,140a *edinka*;

ony bodo mene gledali, kateriga ſo úni reſbodli: Inu bodo po nym klagovali, kakòr ſe po enim **edinim** diteti klaguje, inu bodo po nym ſhalovali, kakòr ſe po enim pèrvorojenim diteti ſhaluje DB 1584, II,129a *edincu*;

ti [Bog] fi fe vfmilil zheſ lete dvoje **edine** otroke [Tobijo in Saro] DB 1584, II,151a *dveh edincev*

/ Goſpud krift **edin** boſhy fin, Ozhe vti vezhnoſti :/: Is ferza niega frafal *P 1563, 70; Goſpud Bog Ozha nebeſki fvoiga **edniga**[!] Sinka nei fhonal, támuzh ga dal, da ie mogal tako veliko pokuro sa naf obſtati inu pretèrpeti KP 1567, CLXXIb;

Tebe tu fvetu Kerfzhanſtvu, Sposna po vfm vlnim Svetu. || Boga Ozha vfigamogozhiga, Synu tvoiga praviga **edina**[!] DC 1579, 52

/ mi veimo, de ta Malik niſhter nei na fueitu, inu de obeniga drugiga Boga nei, famuzh ta **Edini** TL 1561, 39a;

POſluſhaj Iſrael, GOSPVD naſh Bug je en **edyn** Bug DB 1584, I,104b;

- Bug je ***edin** <*en fam> DB 1584, III,103a;
 ti fi ta **edini** fami vfiga mogozhi Bug, kateriga my zhaftimo inu molimo, v'treh
 Perfonah, inu v'enim famim edinim Bogaftvi DM 1584, XXII-XXIII
- / leta tvoi Sin Christuf ie ta **edini** frednik, fhudnik inu Isvelizhar, inu niega Evangelion ta
 edina fama Rifnica inn[!] muzh Boshia KPo 1567, XLIIIb;
 RAVnu kakor ie fam nash GOSPVD inu **edeni** Jsuelizhar Jesus Criftus, pravi Bug inu
 zhlouik, skusi fuoie saflusheine, britku Terplene inu fmert, popolnoma sa vfe nashe
 Grehe sadofti fturil DPa 1576, 06a;
 imamo na famiga Boga klizati, inu njega famiga moliti, v'tém famim imeni nashiga
ediniga Srejdnika, Bessfednika inu Isvelizharja, Iesufa Criftufa DB 1584, I,cVa;
 fturi letu vfe skusi Iesufa Criftufa, tvojga lubiga Synu, nashiga **édiniga** Gospvda inu
 isvelizharja, kir s'tabo shive inu regira, v'edinofti S. Duha DM 1584, CLXI
- / Edni pak menio, da ie [zakrament evharistije] ktemu poftaulien, da bi imeli Farij shnym
 Mashouat, To ie Telo inu Kry Christufouo sa shiue inu mertue Bogu ofrouati. Kakor da
 bi ne bil Christus popolnoma fuoym **edinim** Ofrom vfe Grehe platil, inu vfe Greshnike
 odreshil JPo 1578, I,111b *enkratnim, ki ga ni treba ponavljati*;
 skusi tu fe veliku vezh ta **edini** fami pravi S. Smyrouni offer nashiga Gospvda Iesufa
 Criftufa, kateri je on enkrat na Krishi sa nas dopèrnessel, na tu nar vishe k'nezhafti ftury
 DB 1584, I,cIIa
- / **Adini** pot inu stafa, Iefus pomuzh skafi fada *P 1563, 205;
 Euangelium ie fam inu **edini** Kliuzh Daidou, ker odperye inu saperye JPo 1578, III,54b;
 tuoia besseda nasha **edyna** vaga inu mera bo, po kateri my vfe Vukuue fodimo TkM 1579,
 14b;
 Ah moj Syn, Sakaj fmo my tebe puftili vandrati, nashe **edinu** vesselje, nash **edin** trofht
 v'nafhi starofti, nashe serce inu nafha Erbfzhina DB 1584, II,151b;
 De je taku od sazhetka Svitá notèr spet do konza Svitá, vselej le en fam **edini** pravi pot
 v'Nebessá, slasti ta Vera nashiga Gospvda Iesufa Criftufa DB 1584, I,bIa;
 Ali letu je v'moji veliki britkufti moj **edin** trofht inu ohlajenje, de fi ti na krishi tvojo
 refhno kry sa me pretil DM 1584, XC
- / Sakaj v'njej [modrosti] je ta duh, kateri je saftopen, fvet, **edin**, mnog, rasumen, hiter,
 sgovorn, zhift, fvital, pohleven, priasniu, oster DB 1584, II,142a *enkraten, edinstven*;
 Bug je pak **edin**, tu je, on néma fvoje glihe DB 1584, III,103a

1.1 izraža število 1; en:

- Kai fo ty drugi Angeli fturili? So fe htimu **edinimu** Angelu [ki je oznanil Jezusovo rojstvo
 pastirjem] per drushili, inu fe ie sdai[ci] ena Voiska Nebeskih Angelou vkup sbrala JPo 1578,
 I,25a;
 De bi fe pak tu zhlovezhtvu poshtenu, inu kakòr fe spodobi, od tiga **ediniga** zhloveka,
 Adama krij, po vfem Svejtu gmeralu, prizhuje letu S. Pifmu, de je fam Gospvd Bug s'enim
 suffebnim svejtom, ta S. Sakon gori poftavil DB 1584, I,cVb;
 h'kakovi veliki fhkodi takou **edin** greih urfah da, na Dufhi, telefsi inu blagej, nej potreba
 letukaje osnaniti TPo 1595, III,109
- / ekspr. Maria pak tuoia Seftra le edno famo delo dela: Moio Befedo poslusha, inu stem
 famem **edinim** delom ona meni veksho flushbo dela inu zhaft naklada, kakor ti [Marta]
 sueliko tuoimi deli JPo 1578, III,76b;
 Abraham je bil le en *fam Mosh, inu je possedil leto deshelo: nas je pak veliku, satu my
 spodobnihi to deshelo possedemo <*edin> DB 1584, II,76a;
 ti inu vfi zhloveki, ja vfe Stvari fo preslabe, de bi one en fam **edin** greih mogle nefti, Ti
 bi moral pod nym konez vseti TPo 1595, I,223;
 v'tem isvunaj sakona lebnu, Bug ni na lubesni ni na fhalofti dopadainja nejma, kir je
 vfaj taifta na fama febi ena flamnata ali merfla lubesan, katera vfako uro od ene same
edine bessedize, kadar le enu tu drugu gardu pogleda, fe resbye inu resdere TPo 1595,
 III,184
- / z nikalnico, ekspr. my pak neimamo edniga **edinega** Sarnza kshetui nifianiu JPo 1578,

II,159a *niti enega*

/ ekspr. Tedaj je padel GOSPODNI strah na ta folk, de so vunkaj fhli, raunu kakor en **edin**
Mosh DB 1584, I,155a *vsi skupaj*;
Koku smejlh ti nam prerokovati, de bi Bug fvoj Israelfki folk branil? Kadar my pak
nje pobyemo, kakor eniga **ediniga** zhloveka, taku bofh ti vidil, de nej obeniga drusiga
Boga, kakor je le NebukadNezar DB 1584, II,134a

1.2 ekspr. *poudarja omejenost na navedeno:*

Sakai mene imenuies dober? Nifzhe nei dober, famuzh ta **iedini** Bug TE 1555, H3a;
Vfi Liudye fo pregrshili, Syn Boshy pak ie le fam to lagnie pres madesha, kateri nikoli nei
obeniga griha storil, sato ie ta ifti le fam pryetan Bogu Ozhetu nebeskimu, inn[!] niegoua
edina prauiza fama pred Bogom valia, Ta ifta obilno Vago ima JPo 1578, II,87a;
ta cejli ali vus Svejt je sa to **edino** befsedo fhali, katera letukaj stoji: jeft imam dobru
dopadenje. To je en vfakateri yskal, inu bi njo rad bil vejdlil TPo 1595, III,150

2. *ki je sam, brez podpore drugih; osamljen, zapuščen:*

bodi [Bog] meni [vdovi] miloftiu, sakai iest fem **edina** inu reuna TkM 1579, 110a;
Dai tudi tuoio gnado, de vse **edine** Vduue, kvfakimu zhaffu, nih vupaine na te shiuiga Boga,
nih Ozheta inu Gospuda, vfei nih nadlugi inu shtentainu poftauio TkM 1579, 90a;
Odtmi mojo Dufho od mezha, Mojo °famizo od Pfou (<°famizo) tu je, jeft fim **jedin** inu
sapufzhen> DB 1584, I,285a;
Ti pak porezhefh v'tvoim ferci: Gdu je meni lete rodil? Iest fim neporodna, inu **jedina**,
pregnana inu odpahnena .. Iest fim bila **edina** pufzhena, kej fo tedaj lety bily? DB 1584, II,20a;
Osri se na me, inu bodi meni miloftiu: Sakaj jeft fim **jedin** inu reven. Pogledaj na mojo nujo
inu revo DM 1584, CLIII

2.1 *ki je brez partnerja in/ali otrok:*

Letu je pak ena prava Vduva, katera je ^a**jedina**, katera fvoje vupanje na Buga ftavi, inu
oftane v'molitvah inu profhnjah, dan inu nuzh (<^a**edina**) tu je, katera je fama inu néma
njkogar ofkèrbéti> DB 1584, III,115b

/ Sakonfki Stan .. je .. en Boshji Stan, od Buga inu od njegove befséde ftvarjen inu
sapovédan, Kateriga nikuli vezh oben Menih ni Far, mimu fvojga **ediniga** lebna ne
bode mogel h'valiti .. timu pruti ta menifhki ali **edin** leben, je narpoprej od nekaterih
Kezarjeu, de bi ony febi en fhain sufsebne fvetufti s'tem fturili, inu je potle od tiga
Papelha .. poterjen, inu sa en duhouni leben hvalen TPo 1595, III,182-183 *samskega življenja,*
celibata

2.2 *v katerem ni (več) ljudi; prazen, zapuščen:*

Sakaj tu tèrdnu Méftu mora **jedinu** biti, te lépe Hifhe odpahnene inu sapufzhene biti, kakor
ena pufzhava, de fe Telleta tamkaj pafseo DB 1584, II,10b

/ Pole, ta nuzh bodi **jedina**, inu nebodi obeniga vukanja v'njej DB 1584, I,260a[=267a] *ponoči*
se ne bo slišalo človeških glasov

/ Sakaj Palazhi bódo sapufzheni, inu ta mnoshiza v'Méfti bo **jedina** DB 1584, II,13a *mesto,*
ki je nekoč imelo veliko prebivalcev, bo prazno; po tuji prevodni predlogi Denn die Pallast werden
verlassen sein/ vnd die menge in der Stad einsam sein LB 1545, 1217

3. *ki ni razcepljen, razdeljen na več vrst ali skupin; enoten:*

smyri ta Serza vfeih Vernih, de vtebi ene glih misli, inu **edyni** mei febo bodeio, po Iesufu
Cristufu vprauil edini Veri. Obdershi nas per prauim saftopu tiga fuetiga Pifma, de my vfi
kmalu le enu gouorieine imamo, veni misli, inu veni manungi **edyni** ofstanemo, Inu de tudi
fifsig bodemo dershati to edinofst vtim Duhei TkM 1579, 59a;

Inu hozhem le en **edin** folk is nyh fturiti, v'desheli, na Israelfkih Gorrah, inu ony imajo vfi
red eniga Krajla iméti, inu némajó vezh dva folka biti, ni v'dvoja Krajlestva resdileni biti DB
1584, II,78a;

my letukaje na teh Fariseih inu vPifmi vuzhenih vidimo, kateri raunu sa letiga urfaha volo,
od te nar vekfhe Sapuvidi vPoftavi vprashajo, de ony od tiga mej fabo fami nejfo **edini**, inu
vfi ene maininge, temuzh eden tu, ta drugi unu sa tu bulfhe dershy TPo 1595, II,244

3.1 *ki poteka brez prepirov, nasprotovanj; složen:*

pegerujesh li ti en myren, priasniu, **edin** Sakon s'tvojem drufhetom imejti, taku se vuzhi, de ti Boga satu profsih, de bi on fkusi svojga Svetiga Duha vaju ferza hotel regirati TPo 1595, III,189

4. v krščanstvu *ki je povezan v nedeljivo celoto:*

Leta Bramba, inu letu klyzaine na tiga **ediniga** inu vezhniga Bogaftua, bodi danas inu vřak zhas mei meno inu vřemi moimi Sourashniki .. ti ftui meni poleg, ti viřfoku hualena Troijza TkM 1579, 55a-55b;

EN pravi Bug v'treh Perfonah, v'enim **edinim** Boshjim inu vezhnim bitju, Bug Ozha, Syn, inu S. Duh DM 1584, XXV;

ta Ozha inu ta Syn sa tiga řtanu volo, aku řo lih dvej reslozhene Perfone, morajo enu **edinu** bitje ali řtan biti TPo 1595, III,100;

je on [Kristus] obuĳe, pravi Bug inu pravi zhlovik veni **edini** perſoni TPo 1595, III,69;

Inu najři je on Bug inu Zhlovik, taku on vřaj nej dva, temuzh en Criftus .. Ia, on je eden, nikar de bi te dvej nature bile vkup smeshane: Temuzh satu, ker je on ena fama **edina** Perſona TřC 1595, XXXV;

♦ – ver. **edin Bog / edino bogastvo Oře, Sin in Sveti duh kot tri bořje osebe, ki so en sam Bog; troedini Bog:**

HValen bodi Bug Ozha, skusi Iesufa Criftufa, vřuetim Duhu, en **edyn** vezhni Bug TkM 1579, 66b;

Kakør ře tudi povfod ima od S. Troyce v'tém **edinim** Bogaftvi saftopiti, ker kuli S. Pifmu od Buga, kakør de de[!] bi dva GOSPVDA bila, govory, ker vřaj nřřta dva GOSPVDA, temuzh le en GOSPVD: raunu kakør nřřo dva Boguva, temuzh le en řam Bug. Obtū ře ima takovu govorjenje od perſon v'Bogaftvi inu nikar od vezh Bogou saftopiti, ker ta **edini** Bug od febe govory, kakør de bi nyh vezh bilu DB 1584, I,aIIIa;

Letu je pak ta prava Karřzhanska vera, De my eniga ediniga Boga v'treh Perfonah, inu try Perfone v'enim **edinim** Bogaftvi zhařtimo .. Ozha pak inu Syn inu řveti Duh, je en **edin** Bug: enak v'zhařti, enak u'vezhnim velizhařtvi DC 1584, XXIII;

Hvala Bogu Ozhu, Synu, vřeřej řhe Duhu řvetimu, Timu Bogu **edinimu**, v'Ćerqvi puĳmo zhařt veřřelu TřC 1595, CCCXLIII;

So li tu trye Boguvi? .. Ne. On je le en řam Bug, v'enim neresdilenim Boshjim Bitju, ali try reslozhene Perřhone. Sprizhaj mi is Pifma, de je le en řam **edini** Bug v'enim neresdilenim Boshjim bitju? ZK 1595, 81

5. *ki je brez moči, onemogel; slaboten, izčrpan:*

Kateri řo od lakote inu kumra **jedini** bėřhali v'pufzhave, ker řo vnuvizh obushali, inu reuni pořtali DB 1584, I,274b;

De te, katera ima ředem otruk, ima **edina** biti, inu is řerza vsdihati DB 1584, II,34b; po tuĳi prevodni predlogi **infirmita** est quae peperit septem Vlg, Jer 15,9

5.1 *ki občuti nemir, tesnobo zaradi neprijetnega, teřkega polořaja ali strahu pred njim; zaskrbljen, potr:*

řo ty viřhi k'meni řtopili, inu řo dĳali: Israelfki folk, inu Farĳi inu Leviti .. řo tēhřřtih Hřhere febi vseli inu řvoim řynom, inu tu řvetu řēme gmajn řturili, řtemi folki po řeshelah .. Kadar řim řeřt letu bil vřliřhal, řim moj gvant inu moĳo Suknĳo reřřergal, inu řim lařřy is moĳe Glave inu moĳo brado řesal, inu řim ředil **jedin**. Inu k'meni řo ře vkup řbrali vři, kateri řo ře GOSPVDA, Israelfkiga Boga, beřřede, bali, sa volo te velike preĳreĳe, inu řeřt řim ředil **jedin** do Vezherniga offra DB 1584, I,254b

Prim. **edin**¹

Prim. **edini** [A. J.]

edini (edini, jedini) -ega posam. [e'di:ni -ega]; P 24, K 4 (JPo 1578, DPr 1580, DB

1584, TPo 1595)

– m. ed. im.: edini; – rod.: ediniga; – daj.: edinimu; – ž. ed. im.: jedina; – rod.: edine; – tož.: jedino; – s. ed. im.: e/je | din | o (Juričič)/u; – rod.: edin | ega (Juričič)/iga; – mest.: edinem (Juričič); (M) (V)

1. kdor obstaja v samo enem primerku; edini:

S. Duh vŕe te kashtiga, kateri neueruio da sam iaſt ta **edini**, ker sam prauizhnoſt priprauliam inu me sa prauiga Isuelizharya ne hote ſpoſnati ni darshati JPo 1578, II,47-47b

/ iefſ fem bil moiga Ozheta Syn, zartan inu en **edini** pred moio Materio DPr 1580, 6b kot *edinec*

/ bibl. Inu taku vy pravite: Sakaj tu? Satu ker je GOSPVD mej tabo, inu mej to Sheno tvoje mladufſti, prizhoval, katero ti ferrahtaſh, ker je ona vſaj tvoje drushe, inu Shena tvoje Saveſe. Taku nej ta **edini** ſturil, inu je vſaj bil eniga velikiga Duha. Kaj je pak taifſti **edini** ſturil? On je yſkal tu Séme od Buga (oblublenu.) <**edini**) Abraham je ta **edini**, kakòr ga tudi Iſaiaſ imenuje: Sakaj od njega prido vſi Iudje. Taifſti je eno drugo Sheno vſel, nikaſ sa poteleſniga luſhta volo, kakòr vy, temuzh de je Bogu otroke rodil> DB 1584, II,131a

/ bibl. Bug je edin. Tiga **ediniga** pak nej oben Srejdnik DB 1584, I,273a

1.1 kar obstaja v samo enem primerku; edino:

Sato ie poſluſhanie S. Euangelia to **iedino** ker ie tako potrebno, da ie zhes vſa druga dela imamo Smario red isuoliti. Kay gouori S. Pifmo od tega ednega, da ie **edinega** potrebno? Daid vſuoij Molitui, vtem 86. Pfalmu, tako moli .. Obdershi moye Sarze vtem **edinem**, da ſe boym tuoiga Imena. To ifto **Edino** ie Boshya Beſeda .. To **edino** ie tako potrebno, da nihzhe pres tega iſtega nemore isuelizhan biti. Sato Chriſtus letukai gouori, ednega ie potreba JPo 1578, III,77-77b;

on govory letukaj le od tiga **ediniga**, kar fmo my tem ludem dolshni ſturiti, tu nejma enu dobru dellu biti, ni ſe imenovati TPo 1595, III,152;

my ne delamo treh Mosh, ni treh Angelou, temuzh enu edinu Boshje bitje ali Stan, et ſimpliſciſimam unitatem, pruti vſimu kar ſe letukaj osdolaj na Semli more enu famu inu **edinu** imenovati TPo 1595, II,98-99

1.2 ekspr. poudarja omejenost na navedeno; edino:

jeſt imam naprej dobre vole biti, pred greihom inu to Smertjo ſe nikaſ bati, temuzh ſe njegove ſmerti troſhtati, inu vBoshjo gnado inu vezhni leben vupati. Kadar ti takovu ſturifſh, taku onu Bogu dopade, Inu tu je tu famu inu **edinu**, na kateru ſe imajo te vboge reſhalene inu smartrane viſty ſaneſti inu ſe derſhati TPo 1595, I,223

2. kdor je sam, brez podpore drugih; osamljeni, zapuščeni:

Sakaj on je nad nje pèrpelal en folk od dalezh, en groſovit folk .. Tijſti ſo prozh pelali te lube (ſynuve) téh Vdou, inu ſo te **edine** ob nje Hzhere obrupali .. Pojdite moji lubi otroci, pojdite: Iefſt pak ſim ſapuzhena **jedina** DB 1584, II,176b; po tuji prevodni predlogi Die ſelben haben weggefurt die lieben (Söne) der Widwen vnd die **Einsame** jrer Töchter/ beraubet. Ziehet hin jr lieben Kinder/ ziehet hin/ Jch aber bin verlassen **Einsam** LB 1545, 1834

2.1 kdor je brez partnerja in/ali otrok:

On je reſhalil to **jedino**, katera nerody, inu nej Vduvi niſhtèr dobriga ſturil DB 1584, I,273a;

En Bug, kateri timu **edinimu** polno hiſho otruk daje DB 1584, I,295b;

ta **jedina** ima vezh otruk, kakòr ta, kir ima Moſha, pravi GOSPVD DB 1584, II,22a;

Veſeli ſe ti *neporodna, kir nerodifh, inu prederi naprej inu klizhi, kir néfi noſſezha <***jedina**> DB 1584, III,103b

Prim. **edin**² [A. J.]

edinirojeni¹ (**jedinirojeni**) edinigarojeniga posam. [e'di:niro'je:ni

e'di:nigaro'je:niga]; P 2, K 2 (TT 1557, TT 1581-82)

– m. ed. rod.: jedinigarojeniga; ■ ■ (V)

kdor je edini (otrok); edinorojeni:

ta Ifta Belfeda ie Melfu fturiena, inu ie prebiuala vmei nami, inu mi fmo vidili nee Gofpoftuu, enu Gofpoftuu koker tiga **Iediniga royeniga** od Ozheta, polniga te Gnade inu te Rifnice TT 1557, 256, podobno tudi TT 1581-82

Prim. edinorojeni² [A. J.]

edinorojeni² (jedinorojeni, edinorojeni, edinorojeni, edinorojeni) -a -o prid. [e'di:noro'je:ni]; P 9, K 4 (TT 1557, DPa 1576, DB 1584, TfC

1595)

– m. ed. im.: ed | e (DPa 1576, 60b[=61b])/i | **nirojeni** / **edinorojen** (TfC 1595, CCVII); – rod.: **jedinorojeniga**; – tož.: **je/e** | **dinorojeniga**; ◀ ▶ (m) (v)

ki je edini (otrok); edinorojeni:

Sakai Bug ie taku ta fueit lubil, de ie dal fuiga **Iediniga royeniga** Synu, de ufakateri kir unega Veruie, ne pogine .. kateri pag ne Veruie, ta ie ushe ferdamnã, Sakai on nei Veroual na tu ime tiga **Iediniga royeniga** Boshyga Synu TT 1557, 262;

Boga nihzhe nei vidil .. Ta **edinoroieni** Syn, kateri ie vtim krili tiga ozheta, ta ifti ie nam resodil DPa 1576, 61b;

Cristus Iesus je ta fami, vezhni, **edinj rojeni** Syn tiga nar vifhiga inu shiviga Boga Ozheta DB 1584, I,)(IIIa);

Bug vifokoku hvalen, || s'Synom kir je **edin rojen**, || nam k'Isvelizharju fturjen TfC 1595, CCVII

Prim. edinorojeni¹ [A. J.]

edino (edinu) prisl. [e'di:no]; P 2, K 1 (TkM 1579)

– edinu; (m)

izraža nerazcepljenost, nerazdeljenost na več vrst ali skupin; enotno:

Obaru nas pred sapelauskimi Duhuui, de ta Cerkou reshalea, ta preprofta inu nedolshna Serza, slatkimi belfedami, inu mahtig gouorieinem, smoteni inu sapelani nebodo. Pomagai de my **edinu** senimi Vfti hualimo, tebe Boga inu Ozheta nashiga Gofpuda Iesufa Cristufa, Amen

TkM 1579, 60a;

Dai tudi tuoio gnado, de vfi Stanuui inu Velaki tiga Kerfzhanftua, mei febo myrnu inu **edinu**, vfi vtuoim strahu inu poshteinu shiueio, de dobre Poftaue inu Ordnunge nebodo pazhene ali gori usdignene TkM 1579, 60b

Prim. edin² [A. J.]

edinorojeni¹ -ega posam. [e'di:noro'je:ni]; P 2, K 1 (TPo 1595)

– m. ed. im.: edinorojeni; ■■ (m)

kdor je edini (otrok); edinorojeni:

kot vzdevek taku bodo ty Angeli tudi Boshji Otroci imenovani, Item vfi Karfzheniki fo tudi Boshji Otroci, ampak tukaj nej ni Angela ni Svetnika, kateri bi fe imenoval ta **edinorojeni**.

Satu je nash GOSPVD Christus le fam taku od Buga tiga Ozheta rojen, kakor en Syn TPo 1595, II,103;

Christus ta **edinoroieni**, je poln Gnade inu Rifnize TPo 1595, I,285

Prim. edinorojeni² [A. J.]

edinorojeni² (edinorojeni, edinurojeni, jedinorojeni) -a -o prid.

[e'di:noro'je:ni]; P 60, K 8 (JPo 1578, DB 1584, DM 1584, DAg 1585, DC 1585, TPo 1595, TfM 1595, ZK 1595)

– m. ed. im.: edin | o/u | rojeni; – rod.: edin | o/u | rojen | iga/ja[!] (DB 1584, I,aVIb) /

jedinorojenega (Juričič); – tož.: edin | o/u | rojeniga / jedinatorojenega (Juričič); – or.: edinatorojenim;

ki je edini (otrok); edinatorojeni:

Vtem fe ie rasodela Liubesan Boshya proti nam, da ie Bog suoiega **iedinatoroyenega** Synu poslal na ta Suet JPo 1578, II,73a;

Nihzhe nej Boga nikuli vidil, ta **edinurojeni** Syn, kateri je v'Ozhnim krili, ta je nam osnani DB 1584, III,47b;

Kateri pak neveruje, ta je vshe obfojen: Sakaj on neveruje v'tiga **edinurojeniga** Synu Boshjiga, Ime DB 1584, III,48b;

De je taku Evangelii nikar le en kos ali fhtuk is svetih Evangeliftou, kateri fe ob Nedelah ali Prasnikih islaga: tudi nikar le ta Iftoria od Criftufa Iesufa, tiga **edinu rojenja** [!] Synu Boshjiga, nafhiga GOSPVDA, koku je on od S. Duhá v'tej zhfite Divice Marie telefsi pozhet, inu od nje pravi zhlovik rojen DB 1584, I,aVIb;

on svojga **edino royeniga** Synu nafhiga GOSPVDI inu Odreshenika vto Smert da, inu ga pufty sa nas greifhnike vmrejtj TPo 1595, I,257;

Iesus Chrifthus, royen is Marie te Divize, ta **edinatoroyeni** Syn od Ozheta, kateri le fam je poln gnade inu rifnize TPo 1595, I,285;

taku my tebe profsimo v'Imeni tvojga **edinu rojeniga** Synu Iesufa Criftufa, v'katerim fi ti nas k'Otrokom gori vsel TfM 1595, CCXXII;

Taku je Bug ta Svejst lubil, de je dal svojga **edinurojeniga** Synu, de vfi ti, kir v'njega verujo, nebodo pogubleni ZK 1595, 100

Prim. **edinatorojeni**¹ [A. J.]

edinost (edinost, jedinnost) -i sam. ž [e'di:nost -i]; P 36, K 10 (*P 1563, KPo

1567, DPa 1576, JPo 1578, TkM 1579, DM 1584, MD 1592, TPo 1595, TfM 1595, MTh 1603)

– ed. im.: ed | i/y | nost; – rod.: edinosti; →; – mest.: e/je (JPo 1578, III,60a) | dinost | i/y (*P 1563, 48);

SLOVARSKI SKLOP

Deutsch. Eynigkait. *Latinè.* concordia. *Windifsch.* flosnost, **edinost**. *Italicè.* concordia, vnione, accordo, confentimento MD 1592, D4a

1. stanje brez prepirov, nasprotovanj; sloga:

Bog hozhe imeti, da fe Purgarska zhaft inu poshtenie dershy, nato da ie mei Liudmi myr **edinoft**, inu lepa pryasniua Volia, da fe nijedan zhes drusiga nepouishuie, edan drusiga ne nida, nefourashi, tamuzh da fe mei fabo liubimo JPo 1578, II,179b-180;

My Kerfzheniki fe imamo mey fabo posdrauliati, vse dobrute moliti, priasniui, inu myrni biti: **Viedinofti** shyueti, edan drusimu flushiti, pomagati inu fuetouati JPo 1578, III,60a; iest tebe [Boga] profsim is grunta moiga serza, possodi meni, de iest v'Kerfzhanski lubesni inu **edinofti**, pametnu per moj Sheni .. prebiuam, teiifti nee zhaft .. dam TkM 1579, 101a;

Miloftiui Bug vezhni Ozha, kir fi en Bug inu Periatel tiga Myru, od kateriga vfa **edinoft** knam pryde. My tebe profsimo, de hozhesh vse Kerfzhanftuu na Semli miloftiuiu varouati inu branyi, super vse Sourashnike inu Ludy, kir shelee po nashi Krij TkM 1579, 60b;

Potle fe tudi leto rezhe noge vmivati, kadar fo v'tim pofvitnim gospodovanju flifsig, fkarbni inu delauni, kir fe nikar nuzh inu dan nepianzhuje, nekurba, inu neygra, temuzh fe po tem milli, koku bi fe **edinoft** obdershala, deshela inu Ludje v'miru hranili, Turku inu drugim Sourashnikom branilu, inu slednimu enaka praviza fturila TPo 1595, I,204;

Confensio, confensus. *Germ.* einhelligkeit/ bewilligung. *Scl.* flosnoft, **edinoft**. *Carn.* mir, fprava MTh 1603, I,328-329

/ Vsami prozh od nas vus potelefni Aifer, fourashtuu .. ta fyrbiz vnorskim inu neprydnim vprashainu, kateru sgul sdrashbo inu Kreig rody, inu nekar shleht vrshahe kresdileinu daie, de my nekar fami mei febo fe negrisemo inu neposhiramo. Brani tiga Hudyzha fyli, inu vseh Ludy hudi kunshti inu hudobi, kateri to Saueso te **edinofti** resdiraio, inu

hote gori odreishiti TkM 1579, 59b-60a

2. stanje, ko je kdo sam, brez podpore drugih; osamljenost, zapuščenost:

Deutch. Ellend. *Latinè.* miseria. *Windifch.* reva, nuia, **edinost**. *Italicè.* difgratia, sciagura, miseria, calamità, malanno, malaventura, infelicità MD 1592, C7a;

Taku imamo my (kateri je premore) denarje inu blagu tjakaj obrnyti, de .. letu Diteze fvoj vfhytak **vedinofti** ali vrevi more imejti, Tu je, my imamo s'denarji inu s'blagom h'timu pomagati, de se bodo mogli fain Cerkouni slushabniki inu Shulmojstri imejti, de ty vbosi, kateri fvojga vshitka sa bolesni ali sa druge nadluge volo ne mogo dobivati, bodo obderfhani TPo 1595, III,44

2.1 stanje nemira, tesnobe zaradi neprijetnega, težkega položaja ali strahu pred njim; zaskrbljenost, potrtost:

Afflictio. *Germ.* Trübfal/ bekümmernuß. *Sclav.* **edinoft** MTh 1603, I,56

3. dejstvo, da kaj ni razcepljeno, razdeljeno na več vrst ali skupin; enotnost:

Hudizh .. ne more tèrpeti, da bi Lüdie, slafti kàrfcheniki s'mijrom vkupe prebivali, seno Vero inu volio se befede Christufove dèrshali. vedan trahta ijh od tiga drushtva alli **edinofti** pèrpraviti, inu na fvoie lashe sapeliati KPo 1567, LXXXV; h'timu ima ta Sacrament flushiti, de Karfzhenike lepu v'kup dershi, v'eni misli, vuku inu veri, de nei vřakateri po febi enu Sernu, inu de nikar vřak febi ene lastne inu sufsebne vere nedela. Kakor tudi Hudizh neprasnuje, inu bi rad tako řpravo inu **edinoft** rekruřhil .. Tu je enu, de je nash lubi GOSPOVD Iesus ta Sacrament is ferza pořtavit, k'ohranjenju te **edinofti** u'Veri, v'Vku inu v'Lebni TPo 1595, I,192

/ Sa glihaine vpraui Veri .. smyri [Bog] ta Serza vseih Vernih, de vtebi ene glih misli, inu edyni mei febo bodeio, po Iesufu Criftufu vpraui edini Veri. Obdershi nas per prauim saftopu tiga fuetiga Pifma, de my vři kmalu le enu gouorieine imamo, veni misli, inu veni manungi edyni oftanemo, Inu de tudi flifsig bodemo dershati to **edinoft** vtim Duhei .. noter de my vři pridemo, keni popolnoma Veri TkM 1579, 58b-59a *enotnost v nazorih*

4. v krřćanstvu povezanost v nedeljivo celoto:

Skusi Iesufa Criftufa tuoiga lubiga Synu, nashiga Gofpuda, kateri stebo vti **edinofti** tiga fuetiga Duha shiue vekoma, Amen TkM 1579, 112b;

GOSPOVD Iesu Crifte, s'tvoim vřigamogozhim, vezhnim, Nebelkim Ozhetõ, v'**edinofti** S. Duha .. Iest prořsim tebe pohleunu, de ti hozhesh na letim moim poti, tudi moj vojaren, vishar inu varih biti DM 1584, CCXXXXVI

/ [Bog] ie fuiga ediniga lubiga fynu na ta fueit poslal, kateri kadar ie **vedinofti** te perfone zhlouik pořtal, ie on le fam skusi fuoie terplene inu fmert sa nashe grehe pred Bugom sadofti řturil DPa 1576, 57a-57b *z bořjo in řloveřko naravo, zdruřeno v isti osebi*

4.1 kar je povezano v nedeljivo celoto:

OTI fueta Troijza, praua **edynoft**, katera ři try mei fabo reslozhene Perfone, inu vřai en fam praui edini Bug, Bug Ozha, Syn inu fueti Duh, vglihi Maieřteti, zhafti inu Gospořtuu TkM 1579, 82b

/ MY veruiemo vři veniga Boga, řtuarnika nebes inu femlie .. My veruiemo vieřufa Christufa .. My veruiemo vři vfuetiga duha .. letu nam bode greihi odpusheni, tu teilu ima řpet shiue biti, po tey **edinofty**, řai ye nam perpraulen ta leben vniega vezhnufti *P 1563, 47-48 *po zaslugi Svete trojice*

4.2 skupnost ljudi, ki jih povezujejo verski zakramenti in duhovne vrednote; obćestvo:

Ty Kezarji, je on [Ciprijan] djal, neifo vtej řpravi glihoti ali gmains te Karfzhanke Cerkve .. Eden kateri uvejdezhih greihih tizhy, kateri řo supar njegovo vejřt, ta nej vti **edinofti** ali gmains te Karfzhanke Cerkve, ali uener nejma satu njegova slushba inu opravilu, katero on vtej Cerkvi ima, se nejma řavrezhi TPo 1595, II,75 [A. J.]

edin rojen gl. edinirojeni²

edinstvo (edinstvo, jedinstvo) -a sam. s [e'di:nstvo -a]; P 2, K 1 (JPo 1578)

– ed. tož.: e/je | dinstvo; (V) (M)

dejstvo, da kaj ni razcepljeno, razdeljeno na več vrst ali skupin; enotnost:
ie letu na Semly veliko hudih karfzhenikou, vkarfzhanstuu. Kecerij inu sapeliauhi, kateri te mreshe fuetiga Euangelya dero inu karfzhansko sprauo inu **edinstuo** rasganiaio JPo 1578, II,26a

/ Vkarfzhanstuu nikateri padeio Vsmoto inu Kecerijo, inu to **Iedinstuo** prauere Vere rasdiraio inu rasganiaio JPo 1578, II,113a [A. J.]

edinščina (edinščina, edinšina) -e sam. ž [e'di:nščina -e]; P 3, K 3 (DC

1584, TPo 1595, Tfc 1595)

– ed. tož.: edinšino; – mest.: edinščini; (M)

1. stanje, ko je kdo sam, brez podpore drugih; osamljenost, zapuščenost:
MY kir fmo v'sli globofzhini, Vtaki revi **edinfzhini**, v'grehiv v'Pekli tezhimo, obtu Le h'tebi Bug beshimo DC 1584, CCIII, podobno tudi Tfc 1595

2. dejstvo, da kaj ni razcepljeno, razdeljeno na več vrst ali skupin; enotnost:
mi imamo le eno glavo te fe obadva deršhiva, inu vupava fkusi toifto Isvelizhani biti. Letu tedaj Hudizh .. bi rad tako sveso ali **edinfhino** resderl, sakaj .. on vej, kaj fe mu sa ena fhkoda ftury, kadar fe Karfheniki ene Vere inu Vuka dershe TPo 1595, I,192-193 [A. J.]

edinšina gl. edinščina

edinurojenja [rod. ed.] gl. edinorojeni prid.²

edomiterski -a -o prid. [edo'mi:terski -a[?]]; P 8, K 2 (DB 1578, DB 1584)

– m. ed. im.: edomiterski; – rod.: edomiterskiga; →; – ž. ed. mest.: edomiterski; – mn. tož.: edomiterske;

(V)

ki se nanaša na biblijsko pokrajino Edom ali Edomce, Edomite; edomski, edomitski:

Moses pegeruie od **Edomiterskiga** Kraila, de bi ta Folk skusi fuoio Deshelo puftil poiti, ali ta Kral ie nemu tu odpouedal DB 1578, 132a;

PO Finkufhtih pak fo ony fhli supèr Georgia, **Edomiterfkiga** Kapitana: Ta je pruti nym fhàl s'trytaushentemi Pejfhzi DB 1584, II,203

/ KRajl Salomo pak je lubil veliko isvunanih Shen, Pharaonovo Hzher, inu Moabiterfke, Amoniterfke, **Edomiterfke** [hčere] DB 1584, I,191b *Edomke*

/ zemljepisno ime, v zvezi **Edomiterska dežela** Tedaj je Salomo fhàl v'EzeonGeber, inu v'Elot, h'kraju Morja, v**Edomiterfki** desheli DB 1584, I,238a v *Edomu, kraljestvu v Transjordaniji*
E k nem. der Edomiter [A. L. R.]

edomski -a -o prid. [e:domski -a -o]; P 31, K 2 (DB 1578, DB 1584)

– m. ed. im.: edomski; – rod.: edomskiga; – daj.: edomskimu; – mn. im.: edomski; – mest.:

edomskih; – ž. ed. im.: edomska; →; – s. ed. rod.: edomskiga; (V) (M)

ki se nanaša na biblijsko pokrajino Edom ali Edomce, Edomite; edomski, edomitski:

IACOB pak ie Sle poslal pred fabo kfuoimu bratu Esauu Vfeirsko deshelo, **Vedomfkih** Kraih, inu ie nim porozhil DB 1578, 29a[=30a];

GOSPVD, kadar fi is Seira vunkaj fhàl, inu fi notér fhàl is **Edomskiga** púla, fe je Semla štefnila DB 1584, I,135a;

Tedaj fo fe v'ftrašhili **Edomfki** Viudi, inu na te mozhne v'Moabi je trepetanje prifhlu, v'fi kateri v Kanaani prebivajo, fo zagovi poštali DB 1584, I,45a;

IVdovih Otruk Rodá los mey nih shlahtah, je bila **Edomfka** pokraina, poleg te Pufzhave Sin, kir leshy pruti puldnevi DB 1584, I,127b

/ zemljepisno ime, v zvezi **Edomska dežela** LEtu fo Krajli, kateri fo krajlovali v'**Edomfki** desheli, prejden fo Krajli krajlovali mej Israelfkimi otruki DB 1584, I,220b v *Edomu*, *kraljestvu v Transjordaniji* [A. L. R.]

efa -a in neskl. sam. m ['e:fa -a]; P 41, K 2 (DB 1578, DB 1584)

– ed. im.: efa; – rod.: e | f/p[!]; (DB 1584, II,82b) | a; – tož.: efa; – mest.: efi; – or.: efom; ⑤

1. bibl. *prostorninska mera trdne snovi v razsutem stanju (približno 40 l); škař,* efa:

Deffeti deil **Effa** ie per Iudih ena mera bila, kateri ie bylu ime Gomor, vto ie shlu tulikain, kar ie enimu Zhloueku en dan sadofti bilu kShpishi DB 1578, 89a;

Vy imate prave Vage .. inu pravo mero imeti: ^b**Epha** inu Bat imajo onulike biti, de bo en Bat te deffeti dejl Homera dèrshal, inu **Epha** tudi ta deffeti dejl Homera <^b**Epha**> je ena mera k'Shиту> DB 1584, II,82b;

Kadaj bo ta Nou Méřez en konèz imel, de bi Shitu predajali, inu ta Sobбота, de bi mogli Pfhenido predajati, inu ta **Epha** manlhi šturiti, inu Sekel povekřhati, inu vago krivo šturiti ..? DB 1584, II,113a

pren. En ^c**Epha** gre vunkaj <^c**Epha**> Letu lih tu pomeni, kar osgoraj ta letèzh lyřt, slařti falřh vuzhenike, kateri te viřty řpostavami merio: Ali h'puřlednimu morajo ony v'efatnear priti, tu je v'pogublenje> DB 1584, II,127a

1.1 *količina sipke snovi, navadno žita, ki ustreza tej prostornini:*

Vsami sa tvoje Brate leta **Epha** ^amoke, inu lete deffet Kruhe, inu teci na Kampiřzhe h'tvoim Bratom <^asařtopi take moke, katera je is ofmojeniga řèrnja bila šturjena> DB 1584, I,159a;

Letu tedaj ima ta Povsdigovanřki offer biti, kateri vy imate povsdigniti, slařti, ta řheřti dejl eniga **Epa**[!] od eniga Homera Pfhenido: inu ta řheřti dejl eniga **Epha** od eniga Homera Iezhmena

DB 1584, II,82b;

TAku je ona pobirala na púli noter do vezhera, inu je iřtolkla, tu, kar je bila pobrala, inu onu je bilu okuli en **Epha** Iezhmena DB 1584, I,148a;

[Žena] ga je řabo tja gori pèřpelala, kadar ga je bila odstavila, s'tremi Iunci, s'enim **Ephom** moke, inu s'eno bariglo vina DB 1584, I,149b;

Ob mladim Méřci ima on pak eniga mladiga Iunza offrati, kateri je pres tadla, inu řheřt Iagnet, inu éřniga Ouna, tudi pres tadla. Inu vřeřej en **Epha** k'Iunzu, inu en **Epha** k'Ounu, k'Shpishnimu offrú. k'Iagnetu pak, kulikur on sagrařbi, inu vřeřej en Hin Ojla k'enimu **Epha** DB 1584, II,83a

1.2 *posoda za odmero te količine:*

On pak je djal: En **Epha** gre vunkaj .. ondi je bila ena Shena, ta je ředela v'**Ephi**. On pak je djal: Tu je ta neverni navuk, inu on je njo vèřgal v'ta **Epha**, inu je ta kos Svinza osgoraj na lukno vèřgal. INu jeřt řim moje ozhy vsdignil, inu řim pogledal, inu pole, dvej řeni řte řhle vunkaj inu řte imele peruti .. inu one řte neřle ta **Epha**, mej řemlo inu mej řebom DB 1584, II,127a

Ě iz hebr. prek nem., prim. LB 1545 Epha [A. L. R.]

efeziniski -a -o prid. [efe'zi:niski?]; P 1, K 1 (TAr 1562)

– m. ed. mest.: efeziniskim; ⑤

ki se nanařa na antično mesto Efez; efeřki:

Inu fo vnim [Bogu] duei Naturi inu nekar le ta ena Natura. Koker od tiga fo ty Ozhaki vtim Niceniskim Conciliu in vperuim **Efeziniskim** inu vtim Calcedoniskim, gouorili TAr 1562, 28a

℘ iz nem., prim. ephesinisch [A. L. R.]

efezinski -a -o prid. [efe'zi:nski[?]]; P 1, K 1 (TiPre 1588)

– m. ed. mest.: efezinskim; ⑤

ki se nanaša na antično mesto Efez; efeški:

Eutiches, Macedonius, fo v'téh ner imenitishih Concilyh, Nicenskim, **Ephesinskim** .. shnih vukum red, kakor Kezarji fauèrsheni inu ferdamnani bily TiPre 1588, 31

℘ iz lat., prim. Ephesus [A. L. R.]

efezirski -a -o prid. [efe'zi:rski[?]]; P 1, K 1 (TL 1567)

– m. mn. tož.: efezirske; ⑤

ki se nanaša na antične Efežane; efeški:

en krat fe je en Milefier fanem Efeseriem fehtal inu shtrytal, oli ta Efesier ie vfelei premagal, taku dolgu, de fe ie bilu neshlu, de ie na nega vglisni **Efefsirske** pushtabe sapiffane imel TL 1567, 1b

℘ k nem. der Epheser [A. L. R.]

efeziski -a -o prid. [e'fe:ziski -a[?]]; P 11, K 5 (TT 1557, TR 1558, TT 1577, JPo 1578, TT

1581-82)

– m. ed. im.: efeziski; – rod.: efeziskiga; – mn. im.: efeziski; – daj.: efeziskim; – tož.: efezyske;

– ž. ed. rod.: efeziske; – mn. tož.: efeziske; ⑤

ki se nanaša na antično mesto Efez; efeški:

Vi **Efefsiki** moshie, Du ie ta zhlouik, kir bi ne ueidil, de tu Meiftu Efefus ie podanu tei slushbi te uelike Bogyne Diane TT 1557, 398;

Slouenski fe Cerkou rezhe Mnoshiza ali edno sprauifzhe Liudy, ter fi budite Iudye ali Aydye. Tako S. Lukas vtem Apoftolskem Dianiu na 9. cap. One **Effesyske** Liudy, ker fo fe na plazu super S. Paulu spravili, imenuie, nai fi fo Aydye bili JPo 1578, III,97a;

Efefsiki modri Cancler to Puntarsko Gmaino, kir fe ie bila super Paulufa vfdignila, vtihne, inu perprauí, narafen TT 1581-82, I,562

/ v zvezi **efeziska cerkev** Plshi timu Angelu te **Efefsike** Cerque, Letu prauí ta, kir te sedem fueifde vfuy defnici dershi, kateri hodi vfredi tih sedem slatih Suezhnikou TT 1577, 272 ene od sedmih zgodnjekrščanskih skupnosti v Mali Aziji

℘ iz nem., prim. ephesisch [A. L. R.]

efod (efod, efog, efot) -a sam. m [e'fo:d -a]; P 91, K 3 (DJ 1575, DB 1578, DB

1584)

– ed. im.: efod; – rod.: efó | d/g (DB 1578, 83b) | a; – daj.: efod | u/i; – tož.: efó | d/t (DB 1584, I,144a);

– mest.: efodi; – or.: efodom; ⑤

1. bibl. *napsrni ščitek vélikega duhovnika za službo v templju, pritrjen z jermenoma, v katerem je spravljen sveti žreb; efod:*

On mu ie obleikel bregeshe, to dolgo fukno inu **Effod**, Inu ie obeifsil veliku slatih sgonzov, inu knofou okuli nega, de ie sgonilu, kadar ie vun inu noter shel DJ 1575, 198;

Ta **Effod** imαιο sturiti is Slata, gelih Shyd, Shkarlata, Karmeshina, inu is fukanih beilih Shyd kunshtnu, de fe na obadueih Ramah vkup speine DB 1578, 73a;

ONY fo tudi sturili Naperfnik po kunshti inu po teim deli tiga **Effoga**, is Slata, Gelih Shyd, Shkarlata, Karmeshina DB 1578, 83b;

Kakou je gvant **Ephod** bil, inu is zheffa sturjen, od tiga beri sadaj v'letih Buqvah DB 1584, I,50b

1.1 bibl., navadno v zvezi s **platnen platneno ogrinjalo duhovnikov in levitov, ki so ga nosili pri opravljanju daritev v templju; efod:**

SAmuel pak je bil en Slushabnik pred GOSPODOM, inu ta Hlapzhizh je bil opaffan s'enim platnenim **Ephodom** <^bEphod je bil en Farfki gvant, od kateriga beri, Exod. 28.8> DB 1584, I,150a;

David pak je mozhan postal v'GOSPVVDV fvojmu Bogu, inu je rekàl k'AbIataru Farju, AhiMelehovimu Synu: Pernèsi meni femkaj **Ephod** DB 1584, I,167a;

Inu David je sovfo mozhjo pleffal pred GOSPVDOM femkaj, inu je bil opaffan s'enim platnenim **Ephodom**. Inu David sred vsem Israelom, fo Skrinjo tiga GOSPVDA fem gori pelali, s'vukanjem inu s'Trobertanajem DB 1584, I,171a

2. bibl. *obredni predmet kot znamenje božje navzočnosti, ki so ga uporabljali za odkrivanje božjega odgovora; efod:*

Inu Gideon je is tiga [zlatih okrasnih trakov za okoli glave] sturil en **Ephod**, inu ga je poštavil v'fvoje Méftu v'Ophri. Inu vus Israel fe je s'kurbal nad témiftim ondukaj DB 1584, I,138a;

ti pet Moshje .. fo djali k'fvoim Bratom: Aku véfte, de je v'letih Hifhah en **Ephod**, Svetinja, Pild, inu en Malik? Sdaj vshe morete lahku smiffiti, kaj je vam sturiti .. fo vseli ta Pild, ta **Ephot**, to Svetinjo inu tiga Malika: Ta zhas je ta Far stal pred vratmi pèr téh sheftu pèrpraulenih Mosheh, shnyh oroshjem DB 1584, I,144a;

Inu ta Mosh Miha je imèl eno Boshjo hifho, inu je sturil en **Ephod**, inu Svetinjo, inu je fvojh Synou enimu roko napolnil, de je bil njegovou Far DB 1584, I,143b

℘ iz hebr. prek nem., prim. LB 1545 Ephod [A. L. R.]

efog gl. efod

efot gl. efod

efrajimski -a -o prid. [efra:jimski -a -o[?]]; P 40, K 1 (DB 1584)

– m. ed. rod.: efraimskiga; – ž. ed. mest.: efraimski; – mn. im.: efraimske; – rod.: efraimskih; – tož.: efraimske; – mest.: efraimskih; – s. ed. tož.: efraimsku; – mn. im.: efraimska; – daj.: efraimskim; – mest.: efraimskih; (V)

ki se nanaša na Efrajimove potomce ali njihovo ozemlje; efrajimski:

[Jozafat] je poštavil Oblaftnike po Iudoufki desheli, inu v'**Ephraimfkih** Méftih, katere je njegovou Ozha Affa bil dobil DB 1584, I,241a;

Inu je [Abdon] vmèrl, inu je pokoppa v Pireatoni, v'**Ephraimfki** desheli, na Amalekiterfkih Gorrah DB 1584, I,140b;

Inu on [Savel] je fhàl po **Ephraimfkih** gorrah, inu fkusi to deshelo Saliffa DB 1584, I,154a;

Inu ty, pruti Puldnevi, bodo Esavove Gorre inu ty v'raunah bodo Philifterje, possedli: Ia, ony bodo **Ephraimfku** púle inu Samarifku púle, possedli inu Benjamin Gileadove Gorre DB 1584, II,114b

/ zemljepisno ime, v zvezi **Efrajimska vrata** Inu ta folk je vunkaj fhàl, inu fo pèrnefli, inu fo fi Vtte is selenja sturili, vfakoteri na svoji stréhi, inu na svoih dvorifzhih, inu na dvorifzhih ravèn Boshje Hifhe .. inu na tej fhiroki Gafsi pèr **Ephraimfkih** vratih DB 1584, I,259b *pri Efrajimovih vratih v Jeruzalemu;*

Ta drugi Sahvalni Kor je fhàl pruti nym vprég, inu jeft sa nym .. inu k'**Ephraimfkim** vratam tjakaj .. inu fmo obftali pèr Iezhnih vratih DB 1584, I,261b

/ negotovo DAvid pak je bil eniga **Ephraimfka** Mosha fyn, od Betlehema v'Iudi timu je bilu ime Isaj DB 1584, I,159a *sin Efratejca, tj. pripadnika judovske rodbine iz Efrate v bližini Betlehema;* po tuji prevodni predlogi DAUID ABER WAR EIS EPHRATISSCHEN MANS SON vom Bethlehem Juda / der hies Jsai LB 1545, 538 [A. L. R.]

egipski (egipski, jegipski) -a -o prid. [e'gi:pski -a -o]; P 56, K 4 (KB 1566,

KPo 1567,

DJ 1575, JPo 1578)

– m. ed. im.: **egipski**; – rod.: **egipskiga**; – daj.: **egipskimu**; – mn. im.: **egipski**; – tož.: **egipske**; – ž. ed. im.: **egipska**; →; – tož.: **e/je** (Juričič) | **gipsko**; – mest.: **e/je** (Juričič) | **gipski** / **geypski**[!] (JPo 1578, III,14b);

– mn. or.: **egipskimi**; – s. ed. tož.: **egipsko**; (V)Ⓜ

ki se nanaša na stari Egipt ali stare Egipčane; egiptovski, egipčanski:

Dokle ie Moisef na dvoru Egypfkiga Kräla prebival, ie bil kakòr en kralizh dèrshan KPo 1567, LXXVIII;

Potle ie Edan Egipski Zupernik prishal viudousko deshelo JPo 1578, II,210b;

Moisefu, fo super itali vfi Egypski Farij, Modri inu Zuperniki JPo 1578, III,52a

/ v zvezah z **dežela, kraljestvo IEST GOSpod fam tvoi Bog, kijr fam tebe ifpelial is Egypfke** deshele KB 1566, A5 *iz Egipta*;

Bog ta ie niega [Jožefa] tako varoual inu oskerbel, da ie en Gospod zhes vfe Egypsko Kräleuftuo ratal JPo 1578, I,44b;

Moises ie takouo Vero imel, da ie mnogatera inu velika Zhudefa shniegouo Vero storil **Vyegipski** Desheli JPo 1578, II,190b;

Poprei fo tudi dobro suparnofiti imeli, kakor Vgeypski[!] Desheli, shtirifto Leit JPo 1578, III,14b

/ **Ako nebudesh poslushal shtime Gospada Boga tuoiega, tako on hozhe tebe porasiti** **Grintami, Egypskimi** Bolesnami, Myhiri, gnylimi bradauizami, Gubami &c. JPo 1578, II,151a *z boleznimi, ki jih je Bog poslal Egipčanom kot eno od nadlog*

/ **kadar ie Afsyryski Krall imel Egipske** Liudi stare inu mlade **Vlouiti inu Vyezho** peliati: **Tako ie Efaia Prorok hodil nag inu bos** JPo 1578, II,132b *Egipčane*

pren. **key fe Bog neozhitaie sto Suetloftyo Boshye refnice: Tu oftane Egypska** Tamma, Ia, **vezhna Slepota inu okornoft** JPo 1578, II,70a [M. Č.]

egiptarski -a -o prid. [e'gi:ptarski -a -o]; P 3, K 3 (JPo 1578, DB 1578, TPo 1595)

– m. ed. im.: **egiptarski**; – ž. ed. tož.: **egiptarsko**; – s. ed. or.: **egiptarskim**; (V)

ki se nanaša na stari Egipt ali stare Egipčane; egiptovski, egipčanski:

[**Bog je varoval**] **Moisefa pred potoplieniem Faraonouim inu Egiptarskim** JPo 1578, II,105b[=102b];

Egyptarski Krail [je Izraelcem] .. **velike tlake nakladal, nih Otroke sapoueidal moriti** DB 1578, **3b

/ **zemljepisno ime, v zvezi Egiptarska dežela** tukaj bi imel ta **Angel lkusi to cejlo Egyptarsfko** deshelo vtej ifti nozhi vfa pervoroyftva od shivine inu ludy vmoriti TPo 1595, I,299 *Egipt*
e gl. **egipterski** [M. Č.]

egipterski -a -o prid. [e'gi:pterski -a -o]; P 176, K 2 (DB 1578, TkM 1579)

– m. ed. im.: **egipterski**; – rod.: **egipterskiga**; →; – mest.: **egiptersk** | **im/imu** (DB 1578, 158b); – mn. im.: **egipterski**; →; – ž. ed. im.: **egipterska**; →; – mn. im.: **egipterske**; – tož.: **egipterske**; – s. ed. or.: **egipterskim**; (V)Ⓜ

ki se nanaša na stari Egipt ali stare Egipčane; egiptovski, egipčanski:

Iosef ie nim dal Kulla .. inu Zerungo na pot .. Inu fuimu Ozhetu ie on poslal deffet Oslou **Segypterskim** blagom obloshene DB 1578, 43a;

Ebreiske Shene neifo, kakor te Egypterske. Sakai one fo terde shene, preden Baba knim pride, fo one vshe rodile DB 1578, 49a;

Inu Sarai Abramoua Shena ie vsela Agaro fuoio Egyptersko Deiklo, inu ie no dala Abramou fuoimu Moshu sa Sheno DB 1578, 12b;

- Natu ie **Egypterski** Krail knima dial: Ti Moses inu Aaron, sakai hozheta vidua ta Folk od nega dela profstiga sturiti? DB 1578, 52a;
- Inu **Egypterski** Zuperniki so tudi taku sturili shnih saklinainem Inu Faraonouu ferze ie bilu vterienu, de nei nyu shlushal, glih kakor ie ta GOSPVD bil gouoril DB 1578, 54a;
- Inu GOSPVD ie dial Kmoseffu: Reci Aaronu, vsami tuoio Palizo, inu istegni tuoio roko zhes **Egypterske** vode DB 1578, 54a;
- Pafah fe rezhe hoienie ali preskakouainie, satu ker ie GOSPVD Bug skusi Egypt hodeozh vfe **Egypterske** peruoroienzhizhe pomoril DB 1578, 58a;
- hohzem moio Shtraiffingo iskasati na vfeih **Egypterskih** Boguuih, Ieft ta GOSPVD DB 1578, 58a
- / zemljepisno ime, v zvezi **Egipterska dežela** Vsei Deseheli pak nei bilu Kruha. Sakai dragyna ie bila filnu velika, taku de ie ta **Egipterska** inu Kanaanska Deshela obnemagala pred dragyno DB 1578, 44b *Egipt*;
Exod na 20. pravi: Ieft fem Gospud tvoi Bug, kateri fem tebe ispelal is **Egypterske** Deshele, is te flushabne Hishe TkM 1579, *6b
 - / zemljepisno ime, v zvezi **Egipterski potok** INV ta GOSPVD ie gouoril sMoseffom, inu ie rekal: Sapouei Israelskim Otrokom, inu reci knym: Kadar v Kanaansko Deshelo pridete, taku ima ta Deshela .. fuoie pokraine imeti .. Inu de taifta pokraina okuli poide .. inu dofeshe do te Vafsy Adar, inu gre skusi Azmon inu de okuli poide do **Egypterskiga** Potoka, inu de nee konez bo poleg Moria DB 1578, 145b *Egiptovskega potoka*
 - / Inu bo htebi obernal vfe **Egypterske** bolesni, pred katerimi fi fe bal, inu fe bodo tebe dershale DB 1578, 174a *bolezni, ki jih je Bog poslal Egiptčanom kot eno od nadlog*
 - / Ta GOSPVD te bo vdaril **sEgypterskimi** tuory, stuormy na sadnici, sgrintami inu sgariami, de nebosh fe mogel osdrauiti DB 1578, 173a
 - / Ieft vas hohzem is **Egypterske** nuie ispelati vto Deshelo tih Kananiterieu DB 1578, 50b *egiptovske sužnosti*
 - / IOSEF ie bil doli pelan Vegypt, inu Potiffar en **Egypterski** Mosh, Faraonou Kamrar inu Duorski, ga ie od teh Ismaeliterieu kupil DB 1578, 36a *Egiptčan*
ℳ k nem. der Ägypter [M. Č.]

egiptov -a -o prid. [e'gi:ptov -a]; P 37, K 13 (TC 1550, TE 1555, TT 1557, TKo 1557, TR 1558, TO 1564, TPs 1566, TA 1566, TC 1567, TL 1567, TT 1577, TT 1581-82, DB 1584)

- m. ed. rod.: egiptoviga; – tož.: egiptov; – mn. daj.: egiptovim; – tož.: egiptove; – ž. ed. rod.: egiptove; →;
- mn. tož.: egiptove; (V)

ki se nanaša na stari Egipt ali stare Egiptčane; egiptovski, egiptčanski:

Ampak bug ie bil shnim .. inu ie nemu gnado inu modroft dal poleg Faraona **Egiptouiga** krala TT 1557, 350;

Na take Exemple inu shtraifinge Boshye, kir ie Bug zhes Iudouske, Afiske, Syriske, **Egyptoue**, Afriske inu potle zhes Europo, Traciske, zhes Greshke, Vogerske, Hrouaske inu Slouenske Deshele poslal, imamo mi fmisliti TL 1567, 22a;

Skusi to Vero ta Moifes, kadar ie vshe velik bil, nei hotel biti vezh imenouan te Faraounoue fzhere Syn, inu ie ifuolil raishi steim Boshym folkom nadluge terpeti, koker kratig zhas na tih Grehih lusht imeiti, inu on ie shazal fa vegshe blagu tu fashpotouane Criftufa, koker te **Egiptoue** shace TT 1581-82, II,299

- / zemljepisno ime, v zvezi **Egiptova dežela** Potle ye Bug oblubill vfem Iudom de ye hozhe is te **Aegiptoue** deshele ispelati inu dati nim ano dobro deshelo TC 1550, 53(35a) *iz Egipta*

- / Leta danashni Prafnik fe Gershki imenuie Pentecosfes, tu ie, Petdesfeti dan. Nerpoprei fa tiga uolo, kir so tim iudom na ta Petdesfeti dan, od tiga dne, kar so oni tu peruu Velikunozhnu Iagne Ieili inu resheni bili is te **Egiptoue** Iezhe TR 1558, N2b *egiptovske sužnosti*;

Ta Sapuuid od tih Peruih royenikou .. Ie ner vezh fa Tryeh rizhi volo, dana. Nerpoprei,

- De ie te Iude opominala .. na to veliko dobruto Boshyo, katero ie nim bil iskafal vtim Egipti .. Inu kir ie te Iude sdaici na drugi dan fto nega fylno roko, shiher fuelikim blagum Is te **Egiptoue** terde slushbe inu Iezhe ispelal inu odreshil TR 1558, b3a; Tahpanes bo en temman dan imèl, kadar ieft bom **Egyptou** Iaram resbil, de bo nje mozhy offart, notri konaz iméla DB 1584, II,74b
- / ty perui Ozhaki fo nidali Ioshefa, inu fo ga prodali **Egiptouim** ludem TT 1557, 350 *Egipčanom*
- / Pharaonova muzh ima vam k'framoti biti, inu ta bramba pod **Egyptovo** fenzo k'lhpotu DB 1584, II,12 *pod okriljem Egipčanov*
- / kot stalni pridevek **Malitraun, Aprilis .. 8g Diashcora appata 9A Marie Egiptoue 10b Ezehiela** preroka TKo 1557, d2b [M. Č.]

egiptovski -a -o prid. [e'gi:ptovski -a -o]; P približno 350, K 9 (TT 1557, TR 1558,

DPa 1576, TT 1581-82, DB 1584, DM 1584, DC 1585, Tpo 1595, Tfm 1595)

– m. ed. im.: **egiptovski**; – rod.: **egiptovskiga**; →; – mest.: **egiptovsk** | **im/imu** (DB 1584); – mn. im.: **egiptovski**; →; – ž. ed. im.: **egiptovska**; – rod.: **egiptovsk** | **e/è** (DB 1584, I,108a); – daj.: **egiptovski**; →;

– mn. im.: **egiptovske**; – tož.: **egiptovske**; – s. ed. tož.: **egiptovsku**; – or.: **egiptovskim**; ⑤

ki se nanaša na stari Egipt ali stare Egipčane; egiptovski, egipčanski:

Inu Moifes ie bil uuzhen ufi **Egiptouski** modrufti TT 1557, 351;

Taku je David vus Israel vkup spravil, od **Egyptoufkiga** Sihora, doklerse pride v'Hemat DB 1584, I,226a;

Ioseph je .. fvojmu Ozhetu .. poslal deffet Oflou s'**Egyptoufkim** blagom obloshene DB 1584, I,30a;

Sefan je imèl eniga **Egyptoufkiga** Hlapza, timu je bilu ime Iara DB 1584, I,221a;

Kadar fo pak **Egyptoufki** Deshelani taifta [mesta] od njega [Ptolomeja Filometorja] spet hoteli iméti, nej on hotil vezh tehifnih nasaj dati DB 1584, II,88a;

Taku pravi gofpud GOSPVD .. Sledni vèrsi te gnufnobe is pred fvoih ozhy, inu fe neoskrunita nad **Egyptoufkimi** Maliki: Sakaj jeft sim GOSPVD vash Bug DB 1584, II,68b; Iudoufku Krajlestvu ima skusi **Egyptoufko** inu Assyrrerfko vojsko resdjanu biti DB 1584, II,3b; Hosea .. je bil Sle poslal k'So, **Egyptoufkimu** Krajlu <So **Egyptoufki** krajl> DB 1584, I,213b

/ zemljepisno ime, v zvezi **Egiptovska dežela** vsami spet prozh od nas leto saflusheno fhtrajingo te velike tèrde dragine .. Ia, kakor fi ti vfo **Egyptoufko** deshelo, fkusi Iosepha, Iacoboviga Synu, zhudnu shpishal DM 1584, CCXXXVIII *Egipt*, podobno tudi Tfm 1595

/ zemljepisno ime, v zvezi **Egiptovska voda NA** leta dan je GOSPVD eno Saveso sturi s'abramom, inu je djal: Ieft hozhem tvojemu Sémenu leto Deshelo dati od **Egyptoufke** Vodé, notèr do te velike Vodé Phrat DB 1584, I,9b *Egiptovske reke*

/ zemljepisno ime, v zvezi **Egiptovski potok** Inu Salomo je v'temiftim zhaffu sturil en Prasniki, inu vus Israel shnym, enu veliku vkup spravifzhe, od te pokraine Hemat, notèr do **Egyptoufkiga** Potoka DB 1584, I,189b *Egiptovskega potoka*

/ taku bo GOSPVD zhudnu s'tabo rounal .. Inu bo h'tebi obèrnil vfe **Egyptoufke** bolesni DB 1584, I,115a *bolezni, ki jih je Bog poslal Egipčanom kot eno od nadlog*; GOSPVD te bo vdartil s'**Egyptoufkimi** tvormy, s'tvormy na sadnici, s'grintami, inu s'garjami, de nebofh mogèl osdraviti DB 1584, I,114b

/ Inu nar poprei ie bilu tu Velikunozhnu Iagne kateru, naifi ie Iude opominalu na nih odreshituu is **Egyptouske** flushbe, taku ie vfai ner vezh pridigoualu od Cristufeue kry DPa 1576, 49b *iz egiptovske sužnosti*;

Egyptoufka jezha je bila poprej prerokovana DB 1584, I,)(IVb;

Ieft vas hozhem is **Egyptoufke** nuje ispelati, v'Deshelo téh Kanaiterjeu DB 1584, I,35b;

Na **Egyptoufku** odreshitvu kakòr na to nar vekshko dobruto, fe zhestu krat spumni DB 1584, I,)(IVb

- / Inu GOSPVĐ je rekal k'Iosui: Danas fim jeŝt **Egyptoufko** framoto od vas obèrnil. Inu tuiŝtu mejŝu je bilu imenovanu, Gilgal, do danafhniga dné DB 1584, I,122a *opuŝćanje obrezovanja dećkov med bivanjem v Egiptu*
- / IE pak vunkaj bil ŝhal ene Israelke ŝhene ŝyn, kateri je bil eniga **Egyptoufkiga** Mofha déte DB 1584, I,75b *Egipćana*;
Nar poprej ŝi ŝe kurbala **s'Egyptoufkimi** otruki, s'tvojemi Soffedi DB 1584, II,66b *Egipćani*;
Egyptoufka Hzhi je k'framoti poŝtala DB 1584, II,50b *Egipćanka* [M. Ć.]

ei dvoglasnik; P 2, K 2 (TA 1550, TA 1555)

– ei; Ⓜ

iz dveh glasov sestavljena glasovna enota, zapisana z zaporedjem ćrk ei; ei:
Stymouci. A e i o u. Dua ŝtymouza vkupe .. Ae ai **ei** ie oe TA 1550, 5, podobno tudi TA 1555 [M. T.]

ej¹ dvoglasnik; P 1, K 1 (DC 1585)

– ej; Ⓜ

iz dveh glasov sestavljena glasovna enota, zapisana z zaporedjem ćrk ej; ej:
Shtimovci. a e i o u. Dva Shtimovza vkupe .. ae aj **ej** je oe DC 1585, A2a [M. T.]

ej² medm. ['e:j[?]]; P 24, K 7 (TE 1555, TT 1557, TPs 1566, TT 1581-82, DB 1584, TPo 1595, MTh 1603)

– ej; ⓅⓂ

1. v zvezi z nagovorom *izraća prijazen odnos, naklonjenost; ej:*

Inu ŝtopi knemu ta, kir ie pet Centou bil priel, inu druge pet Cente gori poloŝhi, inu prau, Gofpud, ti ŝi meni pet Centou zhes dal, pole, ieŝt fem ŝhnimi druge pet Cente dobil. Natu prau knemu nega Gofpud, **Ei** ti dober inu fueiŝti hlapez, ti ŝi zhes malu bil fueiŝt, ieŝt hozho tebe zhes ueliku poŝtauti, Poidi notar vtú veŝelie tuiga, Gofpudi TE 1555, K5a; Quaeŝo. *Germ.* ich bitt/ ey lieber. *Sclau.* Proŝim te. *Carint.* **ei** lubi MTh 1603, II,376

2. navadno v zvezi **ej, ej** *izraća zatrjevanje, podkrepitev resnićnosti izjave; ej, ej:*

Ne puŝti tim, kir ŝo meni po kriuci ŝourash, zhes me ŝe veŝŝelyti, Inu tim kir mene pres vrŝhaha nydaio, inu ŝteimi ozhy migaio. Sakai oni ne gouore myrnu, inu hude falŝ fueite ŝmiŝhlauaio, Subper te kir ŝo tyhi vti deŝheli. Inu oni nih vuŝta reŝteguio zhes me, inu prauio: **Ei, Ei**, mi ŝmo tu ŝnashimi ozhy radi vidili TPs 1566, 68a; GOSPVĐ moj Bug: ŝodi mene po tvoji pravici, De ŝe ony zhes me nebodo veŝŝelili. Nepuŝti, de bi ony v'foim ŝerci rekli: **Ei, ei**, tu ŝmo my hotéli: Nepuŝti, de bi ony djali: my ŝmo njega poŝhèrli DB 1584, I,288a;

Nyh Sovraŝhniki pak od tiga to hvalo odneŝo, inu bodo imenovani brumni ludje, inu ta Karŝzhanŝka Cerkou, kateri ŝe ne mogo motiti, ni krivu ŝturity. Htakovimu ŝluŝhi timu Erodeŝu njegová priŝŝega tudi, de en vŝakateri je mogel rezhj: **Ej, ej**, on tiga Ioannesa nej rad muril, on bi bil njemu njegovou leben rad dajle vofzhil, ali kadar je on bil priŝŝegel, je on moral naprej puŝti, on bi bil ŝicer raiŝhi veliku taŝhent ŝlatih ŝgubil, &c. TPo 1595, III,95

/ Sakaj tukaj ŝe more en vŝakateri Karŝzhenik pred tem varovati, de on s'to Molitovjo nikar taku dolgu ne zhaka, noter de ŝe njemu ŝdy, de je on cilu zhiŝt inu perpraulen, kakor naŝ ta Hudizh zheŝtu s'takovimi miŝŝalmi martra inu pazhi, de my miŝlimo, **Ey** ti nejŝi ŝdaj perpraulen inu nejmaŝh zhafŝa, Ti moreŝh poprej letu ali drugu opraviti, taku ti potle moreŝh s'tem pokoiniŝhi molyti TPo 1595, II,59;

Tu terpleinjé pak kakor ta GOSPVĐ da naŝnanje, bode tu, de bodo te Karŝzhenike nikar le morieni, tu bi bilu ŝhe ŝhleht inu maihinu, Temuzh ony bodo morieni, inu ty kateri je bodo murili, bodo ŝhe prou htimu hoteli imejti, inu ty Katŝzheniki[!] kateri morajo

terpejti, bodo morali krivu imejti. Tu se pravi framotnu inu fhmaglivu vmoriti, ker en vfakateri bode rekal: **Ei** timu Kezarju se prou fgody, bi eden ne imel volhzit, de bi njemu drugazhi fhlu, &c. TPo 1595, II,71

3. *izraža zahtevo, poziv; no:*

Sakaj ony mejnio de na tem prau ftire, kir je on [Kristus] sa eniga Kezarja inu Bogashentauza fposnan, se mu fpotaio kir je fpofnal de je Chrifthus, Edan ga bye od fpredaj, ta drugi od fadaj, **Ej** fi li ti Chrifthus (pravio ony) profsimo te, prerokui, gdu je tebe vdartil? TPo 1595, I,245

4. *izraža nestrinjanje, nasprotovanje; ej:*

Hpuslednimu pride ta Shahar na levi strani višéozh, shentuje tudi, inu pravi: Si li ti Chrifthus, taku pomagaj fam febi, inu nam. Ampak ta drugi Shahar na deftni ftrani njega fvary sa takove befséde volo, **Ej** pravi on, de taku cilu obeniga Boshjiga strahu nej vtebi? .. Ter bi fhe tedaj ne bil zhafs, de bi ti fam na febe inu na tvoje Isvelizhanje fpomiflil, inu bi se takovih nepametnih befséd s'dershal? TPo 1595, I,282 [M. T.]

eja medm. [ˈe:ja[?]]; P 8, K 2 (TPs 1566, DB 1584)

– eja; ⑤

v zvezi **eja, eja** *izraža privoščljivost, zasramovanje, zasmehovanje; haha, hoho:* Sram nee more biti, inu bodo faframouani, kateri muio Dusho ishzhieo, de bi no konzhalí, Oni bodo palli nafai inu bodo faframouani, kateri meni hudu volzhio. Oni bodo vnih framoti obpuzfheni, Ty kir zhes me vpyo, **Eya, Eya** TPs 1566, 78b; De morajo supet k'framoti biti, Kateri zhes mene vpyo, **Eja, Eja** DB 1584, I,296b [M. T.]

ekronski -a -o prid. [ek'ro:nski -o]; P 1, K 1 (DB 1584)

– s. mn. rod.: ekrónskih; ⑤

ki se nanaša na biblijsko mesto Ekron; ekronski:

zempljepisno ime, v zvezi **Ekronska vrata** Inu Israelfki Moshje inu Iuda fo gori vftali, inu fo vpyli, inu Philifterje podili, dokler se pride v'dolino, inu do **Ekrónfkih** vrat, inu Philifterji fo padali pobyeni na potu, pruti Vratam, notèr do Gata inu do Ekrona DB 1584, I,159b *Ekrónfkih vrat* [A. L. R.]

eksamin -a sam. m [ek'sa:min -a]; P 2, K 1 (ZK 1595)

– ed. rod.: eksamina; ⑤

ustno ugotavljanje, preverjanje znanja koga; spraševanje:

v zvezi s **krščanski** Onu je tudi vedezhe, koku nyh dofti fhpotlivu govoré, od mojga gmajn Karlhankiga inu Bogu bodi hvala, pridniga **examina** inu isprashovanja, kir jeft vfako Nedello ob Vezhernici, eniga sledniga posebi, ftariga inu mladiga, velikiga inu maliga, kaj se je is pridige navuzhil, inu koku on ta Katechifmus saftopi inu vmej, salfihim ZK 1595, 32 *spraševanja o verskih resnicah krščanskega luteranskega nauka;* nesfpodobnu se je nyh dofti fkusi taku smerjanje, od nafhiga Karlhankiga **examina** ali isvprashovanja puftilu oftrahit ZK 1595, 35

℘ iz lat., prim. examen [A. L. R.]

eksaminiranje (eksaminirane) -a sam. s [eksami'ni:ranje -a]; P 1, K 1

(TO 1564)

– ed. rod.: eksaminirane; ⑤

ustno ugotavljanje, preverjanje znanja koga; spraševanje:

Na konzu inu Hpuslednimu tiga Ifuprafhane inu **Examinirane**, Ima ta Superintendens htimu

nouimu Ifuolenimu inu poklyzanimu Pridigariu, letaku gouoriti TO 1564, 73a

ℳ gl. **eksaminirati** [A. L. R.]

eksaminirati (eksaminirati, ekseminirati) -am glag. dov. in nedov.

[eksami'ni:rati -am]; P 12, K 3 (TO 1564, KPo 1567, JPo 1578)

– nedol.: *eks* | a/e | *minirati*; – sed. ed. 3. os.: *eks* | a/e | *minira*; – del. na -l m. ed.: *eksaminiral*; (M) (V)

1. kdo; koga_{tož.} *ustno ugotoviti/ugotavljati, preveriti/preverjati znanje koga; sprašati, spraševati:*

KOKV TY LUDY. BODI MLADI OLI STARI kir htimu Pridigarftuu fo Ifuoleni, oli kir fe fami knemu ponuieio, od tih prauih Shcoffou, Starih Farmoshtrou inu Pridigarieiu, fe imαιο ifuprashati, **Exeminirati**, inu poduuzhiti, koku fe Vnih ftanu inu Pridigarftuu, steim Vukom inu slebnom dershati imαιο TO 1564, 71b

/ Taku bi imeli tudi vfi Gospodarij inu Gospodinie, po hišhah svoie Otroke inu posle **examinirati** inu sfracovati, de bi ijm, kadâr fo is Cerkve prishli, povedali, kai fo fe naûzhili KPo 1567, XCVIIIb

2. kdo; koga_{tož.} *strogo in natančno izprašati/izpraševati koga z namenom ugotoviti resnico; zaslišati, zasliševati:*

Ieli Petruf CHRISTVSA sataijl, kâr ie le ena dezhla eno malo ga vprashala, Kai bi ne bil fturil, kada bi ga fam Kaifaf alli Pilatuf bil **examiniral**? Ako ena shena sbefedo Petrufa vstrashi .. Kai bi ne bil edan pâr nijm opravil sfracenem inu kadâr bi smezhom bil nad nijm ftal? KPo 1567, CLIIIb

/ Sato bi imel vfakateri Zhlovik, vfako nedelio, inu vfaki prasnîk fam febe **examinirati**, fam fabo premishliati, febe vprashati, kakoua Niva ie niegouo fârze, vkaki vishi ie ta fveti Euangelion poslušhal inu preiel KPo 1567, CXVIIIb *si izpraševati vest*; Sili fe kakouih hudih Grehov oduadil? .. Kateri Zhlouik fe tako sfracuie inu **exeminira**, sa tiga dobro ftoij. Ako fe pak Zhlouik tako ne **examinira** inu ne iskusha, tamuzh is Cerque gre, kakor ie vcerkou shal, par tym Boshya beffeda malo, alli celo nizh prida ne opraii
JPo 1578, I,75a

ℳ iz lat. prek nem., prim. **examinieren** [A. L. R.]

eksekucija -e sam. ž [ekse'ku:cija -e]; P 1, K 1 (TO 1564)

– ed. tož.: *eksekucio*; (V)

zagotavljanje izvajanja predpisov, ugotavljanje krivde kršiteljev ter določanje in izvrševanje kazni:

Tu Drugu Dellu ie, De ta Gosfopzhina to **Executio**, tu kar utih Dessêtih Sapuuidah ftoy, oppraui inu dopernesse, oftru shtraifa fto telefno shtraifingo, ufe te, kir videzhe inu ueidezhe fubper to Boshyo Poftauo deio inu greshio TO 1564, 63b

ℳ gl. **ekssekucijona** [M. T.]

ekseminirati gl. **eksaminirati**

eksorcist -a sam. m [eksor'ci:st -a]; P 2, K 2 (KPo 1567, TPo 1595)

– mn. im.: *eksorcisti*; (V)

kdor je določen za izganjanje hudiča, hudobnih duhov; eksorcist, izganjalec hudiča:

Ako ieft Hudizhe fkusi Beelzebuba preganiam, fkusi koga ijh valhi Otroci preganaio? Obtore bodo oni valhi Rihtarij inu val bodo ferdamali. Ako ieft pak fkusi muzh alli pârft Boshij Hudizhe preganiam, taku ie gvifhnò Kralevtvo Boshije k'vâ dofhlu. Iudie fo ratni bili, kâr

fo nih **Exorcifti** Saklinavci alli panavci, inu tudi ti Apoftoli Hudizhe preganiali, lkusi muzh Boshijo KPo 1567, CXXI

/ Letukaj bi ti mogel vprafhati: Koku fe onu tedaj gody, de ty **Exorcifti** ali tiga Hudizha Panauzi, kir fo takovi hudi lotri, vener te Hudizhe isganjajo? Tiga ja Bug ne ftury, temuzh ta Hudizh TPo 1595, I,173

℘ iz lat. prek nem., prim. der Exorzist [M. T.]

ekspektant -a sam. m [ekspek'ta:nt -a]; P 2, K 2 (KPo 1567, JPo 1578)

– mn. im.: *ekspektanti*; ⑤

kdor gleda, opazuje, pričakuje kaj:

Kakove kãrschenike poméni Petrufova perfona? .. Potle take, kateri le ftrésheio inu zhakaio, kadãr ky Papesh inu Caesar Evangelion fposnaio: taku ôtega oni tudi gorivseti: Ta zhãf fo vedan **Expektanti**, Gledavci, Siali, inu Sanashavci, inu pušte meyu tim CHRISTVSA, gaishlati, safpotovati inu krishati KPo 1567, CLIIIb, podobno tudi JPo 1578

℘ iz lat., prim. exspectans [M. T.]

ekssekucijona -e sam. ž [ekssekuci'jo:na -e]; P 2, K 1 (TO 1564)

– ed. rod.: *ekssekucione*; – daj.: *ekssekucioni*; ⑤

zagotavljanje izvajanja predpisov, ugotavljanje krivde kršiteljev ter določanje in izvrševanje kazni:

Tu zhetertu Dellu ie te Gospozzhine, De ona fueiftu vfem glih inu prauizhnu po Boshyh Sapuuidah inu po prauih praudah, Shegah, Nauadah inu poftauah, fodi, te brumne myri, te hude kriue oftru shtraifa. Sakai Sapuuidi inu Poftaue pres **Exfecutione**, pres oprauila, diana inu rounana, pres praude inu oftre shtraifinge, ie le en shpot inu faframouane TO 1564, 64b; In Summa kratku rekozh, Ta Gospozzhina ie dolshna vfe Boshye Sapuuidi, kir Boga, nega zhãft, inu kir tiga Blishniga inu nega zhãft, shiuot inu blagu tyzheo, terditi, uarouati inu ohraniti. Inu htaki **Exfecutioni**, dellu inu oprauillu inu dershanu, Ie Bug tei Deskelski[!] Gospozzhini dal, muzh blagu inu brambo TO 1564, 64a

℘ iz lat., prim. executio [M. T.]

ekstravagant -a sam. m [ekstrava'ga:nt]; P 1, K 1 (DB 1584)

– ed. im.: *ekstravagant*; ⑤

papeško pismo, ki vsebuje rešitev konkretnega cerkvenopravnega problema in sprva ni bilo vključeno v eno izmed zbirk kanonskega prava:

Letu pahanje (fe mi sdy) je sazhel Ludbih Ceffar, Pajerlki Erzog, ker fe je Papesh Clemens, tiga imena ta peti, inu Ioannes ta dva inu dvajffeti, hvalil, po fmèrti Ceffarja Hajnriha, od Lucelburga, de bi on bil Ceffar, kakòr njegovu **Extravagant**, norru govory DB 1584, II,90b

℘ iz lat., prim. Extravagantes [M. T.]

elafantov gl. elefantov

elamski -a -o prid. [e'la:m ski -a[?]]; P 5, K 2 (DB 1578, DB 1584)

– m. ed. rod.: *elamskiga*; – tož.: *elamskiga*; – ž. ed. mest.: *elamski*; ⑤

ki se nanaša na biblijsko pokrajino Elam ali Elamce, Elamite; elamski, elamitski:

INV pergudilu fe ie vtim zhãffu Sinearskiga Kraila, Arioha Elafarskiga Kraila, KedorLaomera **Elamskiga** Kraila, inu Tidala Aidouskiga Kraila, de fo fe ony boiouali Sberam Sodonskim Krailom <Shtiri kraili super pet Kraileu voiskuio> DB 1578, 11a, podobno

tudi DB 1584

/ zemljepisno ime, v zvezi **Elamska dežela Iest fim pak bil**, kadar fim letu videnje vidil, v'Gradu Sufan, ^bv'**Elamfki Dsheli**, pèr vodi Vlaj <^bElam je Perfia> DB 1584, II,100 v *Elamu* [A. L. R.]

elasarski (elasarski, elazarski) -a -o prid. [ela'sa:rski(?)]; P 5, K 1 (DB 1578, DB 1584)

– m. ed. rod.: ela | f/s/f | arskiga; – tož.: elafarskiga; ⑤

ki se nanaša na biblijsko mesto Elasar; elasarski:

TEdai ie vunkai shel Sodomski Krail .. inu fo fe super nee hboiu perprauili, vti dolini Siddim, supar KedorLaomera, Elamskiga Kraila, inu super Tideala Aidouskiga Kraila, inu super Amrafela Sineariskiga Kraila, inu super Arioha **Elafarskiga Kraila** DB 1578, 11b, podobno tudi DB 1584;

INu pèrgodilu fe je v'tem zhaffu Amraphela, Sinearfkiga Krajla, Arioha, **Elasarfkiga Krajla** .. de fo fe ony bojevali s'Beram DB 1584, I,8b [A. L. R.]

elazarski gl. elasarski

elefant -a sam. m [ele'fa:nt -a]; P 24, K 3 (DB 1584, MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: *elefant*; →; – mest.: *elefanti*; – mn. im.: *elefanti*; →; ⑤Ⓜ

zelo velika štirinožna žival z okloma in dolgim rilcem; slon:

Inu fo te **Elephante** taku v'kardella resdejlili, de je vfelej k'enimu **Elephantu** bilu poštaulenu taushent Pejshzou, v'shelésnih klobukih inu arnosfih, inu petstu kojnikou DB 1584, II,184a;

Inu [Antioh] je shàl v'Egypt s'mozhnim folkom, s'kuli, s'**Elefanti**, s'Kojniki, inu s'veliku Barkami, inu je bojeval supàr Ptolomea, Egyptoukiga Krajla DB 1584, II,178b;

Deutsch. Helfand. *Latinè.* Elefas. *Windisch.* flon, **ellefant**. *Italicè.* Lionfante MD 1592, G2a; *Elephas.* *Germ.* ein Helfant. *Sclav.* flon, **ellefant** MTh 1603, I,465

℘ iz lat. prek nem., prim. *der Elefant* [M. T.]

elefantov (elefantov, elafantov) -a -o prid. [ele'fa:ntov -a -o]; P 19, K 6

(TT 1577, TT 1581-82, DB 1584, BH 1584, MD 1592, MTh 1603)

– ž. ed. im.: *elefantova*; – rod.: *elefantove*; – mn. rod.: el | e/a (DB 1584, II,112b) | *fántovih*;

– tož.: *elefantove*; – s. ed. im.: *elefantovu*; – rod.: *elefantoviga*; ⑤Ⓜ

ki se nanaša na elefante ↗; slonov, slonji:

Elefantovu, fchrajanje, **viga**, nja. *Barritus*, *Elefanten gefchrey* BH 1584, 61

/ v zvezi **elefantova kost** fakai nizhe vezh ne bo kupoual nee kupzhio, to kupzhio od slata, inu od frebra, inu od shlahniga kamena, inu od perlou ... inu od sledne possode tih

Elefantouih kofty TT 1577, 443 *posode iz slonovine*, podobno tudi TT 1581-82;

Ty od Dedana fo tvoji kupzi bily, inu fi poufod po Otokih kupzhovala, ty fo tebi

Elefantove kofty inu Ebenou lejs predavali DB 1584, II,73a;

Vy, kir mejnite, de šte delezh od hudiga dne, inu vfelej le po krivizhnim gospodovanju

mi flite, inu spyte na *Slonovih kofty postelah, inu prevezh (fnage) imate na valhik

postelah: Vy jeste jagneta is Zhrede, inu pytana teleta <***Elafantovih**. Iesa. 5.b> DB 1584, II,112b;

Elefantova kuft, ve kulti, Ebur, Helfenbein BH 1584, 56;

Deutsch. Helfenbain. *Latinè.* ebur. *Windisch.* flonova kust, **elefantova kust**. *Italicè.* avorio MD 1592, G2a;

Eburneus. *German.* Helffenbeinin. *Sclav.* od **elefantove** kofti MTh 1603, I,456

/ Tvoje Garlu je kakòr en Turn is **Elefantovih** kofty DB 1584, I,333b

℘ gl. **elefant** [M. T.]

elefantovski -a -o prid. [ele'fa:ntovski -a]; P 1, K 1 (TPs 1566)

– ž. mn. rod.: elefantovskih; ⑤

ki se nanaša na elefante ↗; slonov, slonji:

v zvezi **elefantovska kost** Tui guant ie f̄gul Myra Aloe inu Kezia, ti hodish is tih **Elefantouskih** kofty hysh, Vkaterih ti imash tuie Veffelie TPs 1566, 86b iz hiš iz slonovine

℘ gl. **elefant** [M. T.]

element -a sam. m [ele'me:nt -a]; P 39, K 10 (TR 1558, KB 1566, KPo 1567, TC 1575,

TT 1577, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584, TPo 1595, ZK 1595)

– ed. im.: element; →; – mn. im.: elementi; →; ⑤Ⓜ

1. zemlja, voda, zrak ali ogenj kot osnovni življenjski prostor ali naravni

gradnik; element:

PREDAN Bog Zhloveka stvaru inu poprei vfo potrebo shafa po v̄fim sv̄etu, inu vfe **Elemente** inu stranij napolni s'blagom, luft f̄pticami, Morie s'ribami, Semlio svirino KPo 1567, CXXVIIIb;

Nam mora Salnce fuetiti podneui, Luna inu Suesde ponozhi. Nam morao vfi **Elementi** inu stvaru flushiti JPo 1578, II,120b;

Ty **elementi** pag, bodo od vruzhofti taieli iuu[!] ta Semla inu ta della kir fo vni, bodo fgorela TT 1581-82, II,346

/ AYDOVSKI BOGVVI zhes **Elemente** Zhes Ogen imaio tiga Boga Iouem, zhes lufft Iunonem, zhes Murie Neptunum zhes Pekal Plutonem. TY SVETNIKI pag fo. Zhes Ogen S. Agata inu S. Florian. zhes Murie inu vode S. Niclaush. zhes Lufft, Veitre, oblake, zhes Tozho inu Tresk, fo ty Suetniki, katerim prauio Samomastnike, tim iftim po leitu prafnuio, Gorne Mashe bero, Shcryshi po Cerquah inu po Puli hodio <Elem̄etou Maliki .. Elem̄etou Suetniki> TC 1575, 271

2. kar je vidno, snovno, otipljivo; stvar, reč:

Ioannes inu ufi slushabniki ty kerstuio le fto vodo, tu ie, oni slushio tei Cerqui fto vunano slushbo, fteimi **Elementi** inu fto beffedo TR 1558, Bb;

Sakai pifmu ie ena stvar, inu prasàn **element**, alli rézh. ne f̄podobife k̄arfcheniku, da on veliku na stvaru vilfi KB 1566, F;

Ta videzha stvar ali **Element**, ta Voda: Boshya Befeda inu obliuba rauan tiga **Elementa**, inu Boshye porozhenie: Ta Sacrament store JPo 1578, III,27b;

v'Criftufevi vezherji je ta vunani **element** le kruh inu Vinu, inu tuištu obuje, inu nikar le enu famu DB 1584, I,cIIb;

k'flejdnumu Sacramentu v'Novim Testamenti, (prou od tiga govorezh) flifhita dva potrebna fhtuka. Narpoprej Criftufeva, inu nikar zhlovezhka, beffeda, h'kateri je p̄rstaulena obluba tiga obpufzhenja nashih grehou. Potle inu h'drugimu tudi en **Element**, tu je, ena vunanja videzha t̄ar potelefna rezh, kakòr enu videzhe t̄ar ozhitu snaminje Boshje, kateru je fam Criftus h'timuištumu poftavil inu s'imenom odlozhil DB 1584, I,cIIb;

S. Sakon néma obeniga vunaniga **elementa** ali snaminja, od Buga h'timu p̄rstauleniga: inu néma obene oblube, de bi fkusi taišti iméli ali mogli odpufistik grehou dobiti DB 1584, I,cIIIa;

Sakaj voda je voda, ta je en **Element** inu Stvar, katera fama fe tiga ferza nemore dotakniti TPo 1595, II,110

/ Ta kruh, kateri mi lomimo, neli taišti tu vkup podilenje Criftufoviga Telefsa? Is leteh beffed fe saftopi, de Apofstel od obadvuiga, kruha inu vina, inu tudi od tega praviga tellefsa inu krij Criftufove, kateru bo kmalu sred temi **Elementi**, inu nikar le fam prid ali muzh inu te dobrute tiga telefsa inu krij Gospodnje, prejetu, govori, Kakor fe tem Norzom fanja ZK 1595, 29

/ IEft pravim pak, kakòr dolgu je erbizh enu Déte, taku nej mej nym inu enim Hlapzom obeniga reslozhka, najfi je on zhes vfe blagu Gospud, temuzh on je pod Odvetniki inu Gerabi, do tiga zhaftsa, kateri je od Ozheta poftaulen: Raunu taku tudi my, kadar fmo bily Otroci, fmo bily vjeti pod vunajnimi *naredbami <*elementi ali poftavami> DB 1584, III,103a
ℰ iz lat. prek nem., prim. das Element [M. Č.]

elementa [im. mn.] gl. elementum

elementum – sam. s [ele'me:ntum]; P 1, K 1 (JPo 1578)

– mn. im.: elementa; ⑤

zemlja, voda, zrak ali ogenj kot osnovni življenjski prostor ali naravni gradnik; element:

Sakay ie kuli Bog na fem Sueti ftuaril, **Elementa**, (To ie Ogain, Luft, Voda, inu Semlia) to ie sazhetik vfake Moiftrie, Mettala, to ie vfake rude inu sheleshno delanie, Kouanie inu shiuanie, Shito, Vino, Blago inu oblaft. To vfe nato zhaka dabi vmiru shiveli, nasho potrebo dobivali JPo 1578, III,77b

ℰ iz lat., prim. elementum [M. Č.]

elend -a sam. m [e:lend -a]; P 2, K 2 (DB 1578, DB 1584)

– ed. tož.: elenda; ⑤

bibl. *jelenu podobna divja žival, dovoljena za prehrano Judov; v sodobnem prevodu antilopa:*

Tu fo pak te Svirine, katere vy imate jéfti: Volla, Ouzo, Koso, Ielena, fèrno, Pivola, Kamenskiga kosla, Dyvjo koso. *Turina inu Losha <*Divjiga volla inu **Elenda**> DB 1584, I,108a, podobno tudi DB 1578

ℰ iz nem., prim. das Elend [M. Č.]

elenparta -e sam. ž [elen'pa:rtá -e]; P 3, K 3 (TPs 1566, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. im.: elenparta; – mn. tož.: elenparte; – or.: elenpartami; ⑤ ⑥

orožje v obliki sekire z reziloma na obeh straneh:

Inu oni fo vfe nega tablane reffecali, Steimi fekyrami inu **elenpartami** TPs 1566, 133b; Bipennis. *Germ.* ein Hellpartē/ ein Beyl/ so auff beydē seitē hawet. *Carniol.* **ellenparta** MTh 1603, I,174

pren. Ty Ajdje ne vejdo od kod takova nefrezha naglu pride, ali my vejmo, de je tu fgul Hudizhevu dellu, ta ima takove **Ellenparte**, fvinzhene kugle inu puhfhe, takove fhpifsi[!] inu Mezhe, s'katerimi nas ftrejla, luzha, inu bode, kadar Bug tu njemu dopufty TPo 1595, III,156

ℰ iz nem., prim. die Hellebarde [M. Č.]

elizejski -a -o prid. [eli'ze:jski -o]; P 1, K 1 (TC 1575)

– s. ed. mest.: elizejskim; ⑤

ki se nanaša na starozaveznega preroka Elizeja; Elizejev:

ty praui zaihni, kir fo fe per tih mertuih Marternikih, Suetnikih inu per nih grobeh fjudili, oli she fdai fe gode, koker per tim mertuim **Elifeiskim** teleffu 4. Reg. 13. de ie en mertou hlapzhizh, koker fe ie nega teleffā dotegnil, ie fpet shiu ratal TC 1575, 246 [M. Č.]

ellenparte [tož. mn.] gl. elenparta

elša -e sam. ž [ˈe:lša]; P 2, K 2 (TA 1550, TA 1555)

– ed. im.: elša; (V) (M)

v abecedniku *vzorčna beseda za učenje branja*:

Erhart erman euftahius **elſha** TA 1550, 7, podobno tudi TA 1555 [M. Č.]

elul neskl. sam. m [ˈe:lul(?)]; P 4, K 1 (DB 1584)

– neskl.: elul; (V)

bibl. *ime hebrejskega šestega meseca; september*:

LEtu pifmu je bilu narejenu na ofsemnajfti dan tiga Méfza ^bELul, v'tem ftu inu dvej inu fedemdesletim lejti, v'tretjim lejti Vilhiga farja Simona <^bELul je Kimovez> DB 1584, II,192a

℘ iz hebr. prek nem., prim. LB 1545 Elul [M. Č.]

enajst¹ (enajst, anajst, edanajst) -ih in neskl. posam. [eˈna:jst -ih]; P 21,

K 7 (TT 1557, TR 1558, KPo 1567, DPa 1576, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584)

– m. mn. im.: enajst; – daj.: e/a/eda (JPo 1578, III,9a) | najstim; – tož.: a/e | najst; – or.: a/e | najstimi;

– ž. mn. mest.: enajstih; (M) (V)

1. skupina enajstih oseb:

[Žene] se ſpet vernio od groba, inu pouedo letu uſe tim **Anaiftim**, inu tim drugim vſem TT 1557, 251 *enajstim od prvotno dvanajstih apostolov po Judovi izdaji in smrti*;

Da naiſi ie Chriſtus veliko krat bil fuoie vſtaianie ozhitoual, kakor ſlaſti Marij Magdaleni, tem drugim Shenam, Petru, tema duema Iograma napotu gredozh Viemaus, inu Vuezher tem **edanaiftim** JPo 1578, III,9a;

Sdai pak po tem, ker ſo ſpet Chriſtufa shyuega videli, inu ſposnali, ſo prieli takouo mozh vnyh Serze, da ſo vtei iſtei vri vſtali inu ſpet ſhli vIerusalem, inu ſo teh **anaift** vkup sbranih nashli

JPo 1578, II,13b;

Peter pag ie ſteimi **Anaiftimi** vndukai ſtal, ta ie vſdignil gori fuio ſhtimo, inu ie knim gouril TT 1581-82, I,473;

HPuſlednimu kadar ſo ty **enajft** pèr Misi fedéli, ſe je on [Jezus] prikasal DB 1584, III,29a

2. enajsta ura:

Inu kada prido ti ob **anaiftih** naieti, vsame vſakateri ſvoidenar[!] KPo 1567, LXXXVIIIb

Prim. enajst² [E. T.]

enajst² (enajst, anajst, ajnajst, edenajst, edenaest) -ih in neskl. ſtev.

glav. m, ž, s [eˈna:jst -ih]; P 59, K 17 (TC 1550, TE 1555, TT 1557, TPs 1566, KPo 1567, TP 1575,

DPa 1576,

JPo 1578, DB 1578, DC 1579, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, BH 1584, TiPre 1588, TſC 1595, MTh 1603)

– osn. obl.: e/a/aj/ede | na | j/e (MTh 1603, II,727) | ſt, z rod. in z ujemanjem, tudi neskl.; – rod.: enajstih;

– daj.: anajstim; (M) (V)

izraža ſtevílo 11; enajst:

NAſh Gospud Ieſus Chriſtus/ na ta dan kadar ye bill od te ſmerti vſtall/ ye fuym **Anaift**

Iogrom oponahall nih neuero inu terdnuſt nih ferza TC 1550, 39(28a);

Ampag ty **ainaiſt** Iogri gredo uto Galileo na eno Goro, nakatero ie bil nim Ieſus porozhil TT 1557, 92;

[Žene] ſo ſmiſlile na niegoue beſede inu ſo ſhle od Groba inu ſo to pouedale tem **anaiftim**

Apoftolom, inu tem drugim vŕsem JPo 1578, II,5b;
 LETV fo te beffede, katere ie Moses kufemu Israelu gouoril, na vni ſtrani Iordana Vpufzhau, na raunim Puli, pruti Erdezhimu Moriu, mei Faranom inu Toffelom, inu Labanom, inu Hazerotom, inu Dizabom, **enajft** dny hoda od Horeba, po potu Seirskih Gur, do KadesBarnea DB 1578, 148a;
 En Tebih je bil dolg trydeſſet komulzou, inu ſhtiri komulze ſhirok: Vfi **enajft** Tebihi fo ene mere bily DB 1584, I,59b;
 Hin je bila ena mera, v'katero je ſhlu okuli **enajft** ali dvanajft polizheu DB 1584, I,74b;
 Ta Altar tudi, od kateriga Prerok piſhe, bi imèl **enajft** komulzeu viſſok, inu oſgoraj ſhtirinajft komulzeu ſhirok biti DB 1584, II,59b;
 [Jakob] pak je oſtal toifto nuzh pèr kardeli, inu je vſtal po nozhi, inu je vſel fvoje dvej Sheni, inu fvoje dvej Dékli, inu fvoje **enajft** otroke, inu je ſhàl vpreg na tem brodu Iavok DB 1584, I,21b;
 Ios je padèl na Mattia, inu on je bil pèrlozhen h'tém **enajft** Apoſtolom DB 1584, III,61;
 TI imah tudi eno Odejo is Kosjih dlak ſturiti, h'pokrivanju Prebivaliſzha, is **enajftih** Tebihou DB 1584, I,52a;
 ZIdekia je bil enu inu dvajſſeti lejt ſtar, kadar je bil Krajl poſtal, inu je krajloval **enajft** lejt v'Ierusalemi DB 1584, I,250b;
 kot ſlovníčni zgled 11. Vndecim, **Edennajft**, Eilff BH 1584, 72;
 On [Trubar] ie tudi Pfalter tolmazhoual, kateri ie on **enajft** leit poredi, en deil v'Kempti, en deil v'Aurohi, en deil tudi v'Lublani, Nemshki predigoual TtPre 1588, 128;
 Sa nas vboge greſhnike, inu Hudizheve Ietnike, ſazhel je on terpeti, na Krishi konez vſelu, tu terplenie ſlu njegovu, po try krat **enajft** leiti TfC 1595, CLIII;
 Vndecim. *Germ.* ainlff/ eylff. *Sclau.* **edenaefst** MTh 1603, II,727
 / Inu fo ſe fvoih Sovraſhnikou lotili, kakòr Levi, inu fo mej nymi pobyli **enajft** taſhent Pejſhzou, inu ſheſtnajft ſtu Kojnikou DB 1584, II,201b
 / Okuli **enajft** ur gre [gospodar] un, naide edne prasne ſtoiezh, inu rezhe nijm: Kai tukai cel dan prasni ſtoite? KPo 1567, LXXXVIIIb *enajste ure*
 Prim. **enajst**¹ [E. T.]

enajst³ neskl. ſtev. vrstil. [e'na:jst]; P 1, K 1 (JPo 1578)

– enajst; (m)

ki v zaporedju uſtreza ſtevilu enajst; enajsti:

Inu kada fo priſhli ty ker fo ob **enajft** vri naieti, fo preieli v'akateri ſuoi denar JPo 1578, I,67a [E. T.]

enajster -a -o ſtev. ločil. [enaj'ste:r -a -o]; P 3, K 1 (BH 1584)

– dol. obl. m. ed. im.: *enajsteri*; – ž. ed. im.: *enajstera*; – s. ed. im.: *enajsteru*; (v)

ki je enajstih vrst ali enot; enajster:

kot ſlovníčni zgled, kot del večbeſednega ſtevnika ſtu, inu, vel, ter **Ennajfti**, a, u, eri, era, eru, 111 BH 1584, 73 [E. T.]

enajsti (enajsti, anajsti) -a -o ſtev. vrstil. [e'na:jsti -a -o]; P 63, K 12 (TC

1550, TE 1555, TT 1557, TPs 1566, KPo 1567, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TT 1581-82, DB 1584, BH 1584, TPo 1595)

– m. ed. im.: e/a | *najsti*; – rod.: *enajstiga*; →; – ž. ed. im.: *enajsta*; – rod.: *enajste*; – tož.: e/a | *najsto*;
 – mest.: a/e | *najsti*; – s. ed. im.: *enajstu*; →; (m) (v)

1. ki v zaporedju uſtreza ſtevilu enajst; enajsti:

Ta **Anajfti** ſtuk S. Iudas Thadeus. Vſtanena tiga ſhiuota TC 1550, 31(16b);

Kadai ſimo mi Aidie poklicani? Poſnò, ob **Anajfti** uri pullednih zhafih ſiga ſvéta KPo 1567,

XC;

ANAISTO NEDELIO PO S. Troyci JPo 1578, II,136a;

[Simon] je bil v'Ieriho prišhāl s'dvema Synma, s'Matatiom inu s'Iudom, v'tem ftu inu fedem inu fedem dešsetim lejtī, v'**enajftim** Mešci, katerimu je Ime ^aSabat <^aSabat [j]e Prosimiz> DB 1584, II,193b;

Ierusalem dobitu v'**enajftim** lejtī Zedekia DB 1584, II,47b;

kot slovnični zgled **Enajfti, a, u** BH 1584, 73;

Ta **enaifta** Pridiga TPo 1595, I,287

2. sestavina večbesednih vrstilnih števnikov; danes pisava skupaj:

kot slovnični zgled ftu, inu, vel, ter **Ennajfti, a, u, eri, era, eru.** 111 BH 1584, 73 [E. T.]

encian gl. encijan

encijan -a sam. m [e:ncijan]; P 2, K 2 (MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: encian; ①

vrsta gorske ali travniške rastline z modrimi ali rumenimi cvetovi in zdravilnimi koreninami; encijan, svišč:

Deutsch. Entzian. Latinè. gentiana. Windisch. encian. Italicè. gentiana MD 1592, C8b;

Gentiana. Germa. Entzian/ bitterwurtz. Carn. encian MTh 1603, I,595-596

ℙ iz nem., prim. *der Enzian* [M. T.]

enkratit gl. enkratit

enkratiter gl. enkratiter

endivia gl. endivija

endivija -e sam. ž [en'di:vija]; P 1, K 1 (MTh 1603)

– ed. im.: endivia; ①

negotovo *vrsta divje ali gojene rastline z užitnimi listi ali koreninami in zdravilnimi učinki:*

Cichorium fativum. Ital. endivia, endivia maggiore, endivia minore, scariola. Germ.

Endivien/ antfien/ weiß endivien/ krauß endivien/ klein endivien/ scariol/ gartenfcariol.

Slav. endivia MTh 1603, I,258-259

ℙ iz nem., prim. *die Endivie*, ali it., prim. *endivia* [M. T.]

enkratit -a sam. m [enkra'ti:t -a]; P 1, K 1 (TT 1577)

– mn. or.: enkratiti; ①

pripadnik zgodnjekrščanske sekte iz 2. stoletja, ki je kristjanom prepovedovala spolnost, hrano živalskega izvora in alkohol; enkratit:

Ta perui hudi Angel, ie ta Kezar Tacianus shnega **Enkratiti**, kateri fo ta Sakon prepovedovali TT 1577, 246

ℙ iz lat., prim. *enkratitus* [A. J.]

enkratiter -ja sam. m [enkra'ti:ter -ja]; P 1, K 1 (DB 1584)

– mn. or.: enkratiterji; ①

pripadnik zgodnjekrščanske sekte iz 2. stoletja, ki je kristjanom prepovedovala spolnost, hrano živalskega izvora in alkohol; enkratit:

Ta pèrvi hudi Angel je Tatianus shnjega **Enkratiterji**, kateri fo Sakon prepovedali DB 1584, III,136a

ℙ gl. *enkratit* [A. J.]

enosto (enustu) neskl. štev. glav. m, ž, s [e'no:sto[?]]; P 1, K 1 (BH 1584)

– osn. obl.: enustu, – —nepovedno ■■ (M)

izraža število 100; sto:

100. Centum, ftu, vel **enuftu**, Ein hundred BH 1584, 71 [E. T.]

entuziast -a sam. m [entuzi'a:st -a]; P 1, K 1 (TAr 1562)

– mn. im.: entuziasti; (V)

pripadnik zgodnjekrščanske sekte, ki je učila, da je mogoče z nenehno molitvijo, askezo in kontemplativnim življenjem doseči navdih Svetega duha; entuziast:

Mi Ferdānuiom[!] tudi te Smotne ludi inu Duhe, kir .. ifzheio inu zhakaio ifuuna te beffede Boshye, inu pres Euangelia, na drugu noterne refuezhene inu na drugi Vuk, Inu te ludi odpelauaio od te beffede Boshye na fuie laftne norre inu sepelaune misli, Koker nakadai fe[!] bili ty Manihei, **Entufiafti**, inu per nashim zhasu, fo ta Tomash Miinzar [= Münzer], Ty Bidertauffarij, Inu te Malykouske Curbe inu Lotrice, kir prauio de fe nim Diuiza Marya, oli kaki drugi Suetniki perkaſuio TAr 1562, 33b-34a

℘ iz gr. prek nem., prim. *der Enthusiast* [A. J.]

epa gl. efa

epergovati gl. erpergovati

ephraimski gl. efrajimski

epicurar gl. epikurar

epicurarski gl. epikurarski

epicurei [im. mn.] gl. epikurej

epicurer gl. epikurer

epicuriem [daj. mn.] gl. epikur

epicuriski gl. epikuriski^{1,2}

epicurski gl. epikurski

epifanija -e sam. ž [epi'fa:nija -e[?]]; P 3, K 3 (KPo 1567, JPo 1578, TPo 1595)

– ed. im.: epifania; – rod.: epifanie; (V)

praznik v spomin na tri kralje, ki so počastili in obdarovali novorojenega

Kristusa; praznik svetih treh kraljev, Gospodovo razglašenje:

Sakai fe danashni prasniki imenuie **Epiphania**, prikasanie alli teh Modrih dan? SA troiga Boshyega prikasouania alli ozhitouania volio, ker fe ie, kakor edni prauio, na danashni dan sgodilu, Alli vſai nekar venim Letu, Ta zhas, kada ie Cristus roien fe ie tim Modrim ena Suesda Vſolnzhnim shodu prikasala, sa katero ſo shli inu pershli vto Meſto Betleem, inu ſo nashli tiga nouoroieniga Kralia Iudouskiga, inu ſo go[!] darouali JPo 1578, I,37b, podobno tudi KPo 1567;

OD Prasnika **Epiphanie** ali iskasainja, (kateriga ficer vnavadi imajo imenovati teh treh Krajleu Prasniki) TPo 1595, I,84

℘ iz gr. prek lat., prim. *epiphania* [A. J.]

epih -a sam. m [e'pih]; P 1, K 1 (MTh 1603)

– ed. im.: epih; (O)

aromatična rastlina s temno zelenimi deljenimi listi in gomoljasto odebeljeno korenino; zélena:

Apium palustre. *Germ.* Epff/ Eppich/ Epffig/ Eppe/ Hepffen/ Bauwreppich/ wafferepff/ wafferveck/ wilder Eppich. *Carniol.* **epih** MTh 1603, I,102-103

℘ iz nem., prim. der Eppich [A. J.]

epikurar -ja sam. m [epi'ku:rar -ja[?]]; P 13, K 9 (TT 1557, TR 1558, TT 1560, TL 1561,

TAr 1562, TT 1577, TT 1581-82, DB 1584, TPo 1595)

– mn. im.: epikurarji; →; ⑤

1. *pripadnik Epikurjevega filozofskega nauka, da bog/bogovi ne vplivajo na življenje ljudi in da ni posmrtnega življenja; epikurejec:*

Paulus uti Ateni .. se ie steimi Iudi inu andohtiuimi uti Shuli dishputiral .. Inu eni **Epicurary** inu Stoiski Filozofi, fo se shnim shtritali TT 1557, 389;

Ty drugi fo ty, kir ne hote Pokure diati, fo shiher, fa Buga, fa nebellä inu fa Pekal nishter ne rodio, uelikih Grehih prebiuaio, ne hote terpeti de bi nee fatu ty Pridigary suarili. Koker fo ty **Epicurary**, inu ta uegshi deil ludi na tim fueitu TR 1558, h4a;

Vftano gori subper nega [sv. Pavla] ty andohtliui Iudi, inu ty ner vuzheneshi inu oblaftnishi Aydi, ty Stoici inu **Epicurary** TAr 1562, 1b-2a;

On [sv. Peter] pak raven tiga tudi prerokuje, de bodo v'temistim zhaffi Ludje cillu shpotliui, inu nebodo nishtèr od vere dèrshali, kakòr **Epikurarji** DB 1584, III,122a

/ Papesh inu Cardinali .. So dobri Pliniani, ali **Epikurarji**, kateri se she htimu smejejo, kadar se od eniga drusiga, inu vezhniga lebna po letim lebni pravi TPo 1595, II,3

2. *kdor ne verjame v posmrtno življenje, zavrača verske nauke in obrede in/ali teži za telesnimi užitki in udobjem; epikurejec:*

ty ludie ne Veruio Bogu, ne nega beffedi, ne rodio ne nauprashaio po tim drugim vezhnim lebnu, Rataio **Epicurary**, de se vfem Boshym slushbom shpotaio inu fa nishter dershe TT 1557, ia;

pred fodnim dnem se bodo neshli eni shpotliuci, neuerni, hudi **Epicurary**, kir ne bodo verieli, de fodni dan bo, Inu de bi ty Mertui od Smerti vftali, Satu taki bodo shiher, nerodliui, nuzh tar dan pyanzhouali, inu fuimu smerdezhimu trebuhu stregli TT 1577, 157;

Koku se tudi cillu shiher inu prevsetnu Kezarji, **Epikurarji**, inu drugi nyh glihe, s'fvoim laftnim vukom, Boshji beffedi inu svetimu pismu supär stavjo? Koku cillu prevsetnu inu shivinsku shive sdaj vfakoteri po fvoji voli, supär to zhifto rifnizo Boshjo, katera je sdaj na dnevi: Inu delajo, raunu kakòr de bi Bug inu Cristus nishtèr nebil DB 1584, II,+IIb

℘ gl. epikurer [A. J.]

epikurarski -a -o prid. [epi'ku:rarski -o]; P 2, K 2 (TL 1561, DB 1584)

– m. ed. daj.: epikurarskimu; – s. ed. tož.: epikurarsku; ⑤

ki se nanaša na epikurarje ↗ 2; epikurejski:

Ampak letukaj velä, de Kàrfzhanška Cerkou pogine ali oftane, katere se je Hudizh fkusi Anticrista na dvujo visho bil lotil: Na eni strani fkusi **Epikurarfku** ferrahtanje téh Sacramentou inu Boshje beffede: na tej drugi pak, fkusi britkost inu zagovanje téh vefty, ker nej bilu obeniga troshta te gnade Boshje, temuzh sgul nemilu martranje, fkusi laftnu sadofti sturjenje inu della, s'katerim fo Kerfzhenike martrali (od kateriga Epicurerji inu Ajdi nishtèr nevedo) DB 1584, II,92b

/ Ty eni kezary .. inu drugi falsh nefastopni Vuzheniki, fo tudi utu kerfzhanftuu rauen drugih sepelaunih Vukou, leto kezaryo bili safeyali, De drugiga Goriustanena od tih mertuih nei, famuzh tu Duhousku, tu ie, kadar en zhlowik pufti od Grehou, Veruie Viefufa, se dershi naprei poshtenu, Ta ifti ie od smerti Goriustal, nega dusha bo uekoma shiua pred Bugom .. Ampag od tiga drugiga celiga telesniga Goriustanena, inu od fodniga dne, fo shpot delali. Takimu **Epikurarskimu** inu sepelaunimu Vuku, Paulus uletim Capituli, fo ufo mozhio subper stoy inu pishe TL 1561, 49b-50a

℘ gl. epikurer [A. J.]

epikurej -a sam. m [epiku're:j -a]; P 4, K 4 (TC 1555, KPo 1567, JPo 1578, DB 1584)

– mn. im.: epikureji; – daj.: epikureom; ⑤

1. *pripadnik Epikurjevega filozofskega nauka, da bog/bogovi ne vplivajo na življenje ljudi in da ni posmrtnega življenja; epikurejec:*

onu se je vshe bilu sazhelu v'Lafhkih deshelah, v'Rimi, inu na drugih mejstih vezh, de néfo sa Buga ni sa Hudizha, kakòr **Epikureji**, marali, fo is vere fhpot delali, inu néfo vezh Otruk karfzhovali DB 1584, II,92b

2. *kdor ne verjame v posmrtno življenje, zavrača verske nauke in obrede in/ali teži za telesnimi užitki in uobjem; epikurejec:*

Bug vleti Sapuuidi Prepoueda, De se od nega nema vnuznu inu shpotom gouoriti, koker ty Neuerniki inu **Epicurei** deio, kir od Buga, od nega beffede nishter ne dershe, ne veruio de ie en drugi vezhni leben TC 1555, E3;

nifo storili kakor nikateri **Epikureij** ali Presdushniki, kateri fuoie Martuace pres vfega Poshtenia, Zhafti, Petya inu Molienia Kpogrebu neso, kakor edno gnylo Marho JPo 1578, II,162a

ℰ iz lat., prim. Epicurei [A. J.]

epikurejski -a -o prid. [epiku're:jski -a]; P 2, K 2 (KPo 1567, JPo 1578)

– ž. ed. im.: epikurejska; ⑤

ekspr. *ki je značilen za človeka, težečega k telesnim užitkom in uobju; epikurejski, uživaški:*

Bog ôzhe, da se ima vfaki dar inu dobruta Boshija f'pravo mero vshivati .. nozhe kratkò iméti, da bi se negovi tudi telefni darovi nemarnò sadiali, inu fpendali, kakòr se to sdai slafiti godi vshe povfod ftim škodlivim prevelikim inu pregoftim Gostovaniem, katero fai nei, inu bi se neimelu imenovati Gostovanie: Tàmuzh **Epikureifka** Potrata, inu vnuzno shlemanie KPo 1567, CXXVIIb-CXXVIII, podobno tudi JPo 1578

ℰ gl. epikurej [A. J.]

epikurer -ja sam. m [epi'ku:rer -ja[?]]; P 8, K 3 (DC 1580, DB 1584, TPo 1595)

– ed. im.: epikurer; – mn. im.: epikurerji; ⑤

1. *pripadnik Epikurjevega filozofskega nauka, da bog/bogovi ne vplivajo na življenje ljudi in da ni posmrtnega življenja; epikurejec:*

Eni **Epicurerji** pak, inu Stoiski Philosophi, fo se shnym [sv. Pavlom] kregali DB 1584, III,71a / Kateri ie pak ferrahta, ta nevei kai ie Greih, Smert inu Pekat, temuzh ie en Saduceer inu

Epikurer, ker neveruie od fmerti vftaieina, ni vezhniga Lebna DC 1580, G3a; v'puflednih zhafsih [bodo] prifhli ^aShpotliuci, kateri po fvoih laftnih shelah hodio, inu pravio: Kej je obluba njegoviga prihoda? <^aShpotliuci) **Epicurerji** inu Sadduceerji, kateri ni tu ni unu neverujo, temuzh shiveo po svoji voli[.] Ali kakòr S. Peter pravi, kir po svoih laftnih shejlah delajo, kar hozheo, kakòr my pred ozhima vidimo> DB 1584, III,123b

2. *kdor ne verjame v posmrtno življenje, zavrača verske nauke in obrede in/ali teži za telesnimi užitki in uobjem; epikurejec:*

Inu raunu kakòr ony néfo marali, de bi bily Boga fposnali, taku je tudi nje Bug isdal v'eno ispazheno misal, de fo delali, kar se nej fpodobilu .. fo opraulauci, ^eBoshji Sovrashniki <^eBoshji Sovrashniki) tu fo pravi **Epicurerji**, kateri taku shiveo, kakòr de bi obeniga Boga nebilu>

DB 1584, III,82a;

Od tiga zhaffa tiga Concilia v'Coftnici pak fo ony shiher poftali, vse Lotrie s'Cerkounim blagum inu Simonio tribali, inu fo se u'vfe shlaht ozhite pregrehe podali, fo sgul **Epicurerji** inu Svinje poftali, dokler jih je Svejtt truden, inu nym fovrash poftal, sa volo nyh framotniga

lebna DB 1584, II,92a[=91a];

my tudi Sodniga dne nemoremo grifhiti, ali de taifti nemore priti, de bi cillu poprej od njega nihtèr nevédili, famuzh aku bi gdu fvojovolnu od njega nehotil vediti, kakòr sdaj nafhi

Epicurerji delajo DB 1584, II,94a;

Tu je, kateri hozhe njega [Kristusa] vfhyti, nejma fyrou, fhiher inu pregreifhin biti, kakor nafhi **Epicurerji**, ty meinio, Kadar ony lih fture, kar fe nym lufhta, taku ony vener hote dobri Kerfzheniki per tem biti TPo 1595, I,300

ℰ iz nem., prim. der Epikureer [A. J.]

epikurerski -a -o prid. [epi'ku:rierski -a]; P 1, K 1 (ZK 1595)

– ž. ed. tož.: epikurersko; ⑤

ki se nanaša na epikurerje ↗ 2; epikurejski:

[Bog] prepove to **Epikurerfko** shihroft, kir en zhlovik nihtar nemara, kaj Bogu dopade ali nedopade ZK 1595, 51

ℰ gl. epikurer [A. J.]

epikuriski¹ -ega posam. [epi'ku:riski -ega]; P 1, K 1 (TL 1567)

– m. mn. tož.: epikuriske; ⑤

kdor ne verjame v posmrtno življenje, zavrača verske nauke in obrede in/ali teži za telesnimi užitki in udobjem:

[Sv. Pavel] Vtim peruim Capituli [Pisma Titu] .. te **Epicuriske**, Cretenferie, neruezh te Iude redle shtraiffa TL 1567, 76a

ℰ gl. epikuriš

Prim. epikuriski² [A. J.]

epikuriski² -a -o prid. [epi'ku:riski -a]; P 4, K 2 (TT 1557, DB 1584)

– ž. ed. rod.: epikuriske; →; – mn. tož.: epikuriske; ⑤

ki se nanaša na Epikurov filozofski nauk, da bog/bogovi ne vplivajo na življenje ljudi in da ni posmrtnega življenja; epikurejski:

Ty eni pag prauio, kadar fe nim kaka shkoda, nadluga, nesrezha oli bolefan pergodi, de per tim nei Vola Boshya, temuzh tu pride le od famih hudih ludi inu od zupernikou. Ampag pred tako neuersko inu **Epicurisko** misselio inu gouorienem, nas obari Iefus Criftus TT 1557, dd2b / fe more letu dobru pèrgoditi, de ta Svejst bo taku pregreifhin, inu nebo sa Buga nihtèr maral, de fe Boshja besseda, nebo nigder ozhitu fméla predigovati, inu de fe bo le od **Epicurifke** gnusnobe ozhitu govurilu, inu de bo S. Evangeli le v'hifshah skusi Hifhne Ozhete ohranjen DB 1584, II,93b *gnusnega epikurejskega nauka*

ℰ gl. epikuriš

Prim. epikuriski¹ [A. J.]

epikuriš prid. nepregib. [epi'ku:riš]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– epikuriš; ⑤

ekspr. *ki izraža težnjo koga za telesnimi užitki in udobjem; epikurejski, uživaški:*

Timu pruti fo ty Menihi fvoj leben en svet, popoln leben imenovali. Ampak kakor je veidezhe vfimu svejtu, taku je on rifnizhnu en lein, pokoynd, dober, sladak jnu **Epikurifh** leben, vkaterim fo ony vfiga sadofti inu obilnu imejli TPo 1595, I,97

ℰ iz nem., prim. epikurisch [A. J.]

epikurski -a -o prid. [epi'ku:rski]; P 2, K 2 (TT 1557, TT 1581-82)

– m. mn. tož.: epikurske; ⑤

ki podobno kot pripadnik epikureizma ne verjame v posmrtno življenje;
epikurejski:

[Kristus] Te neuerne **Epicurske** Saduceie premore inu sprizha Smoifeseuim pifmóm, de ty mertui bodo gori uftaieli, inu shiueli uekoma steimi Angeli TT 1557, 235, podobno tudi TT 1581-82

ℙ k lat. Epicurus [A. J.]

epiphania gl. epifanija

episcop gl. episkop

episkop (episkop, ebiskop) -a sam. m [e'pi:skop -a]; P 19, K 3 (KB 1566, KPó 1567,

JPó 1578)

– ed. im.: episkop; – daj.: episkopu; – mn. im.: e | p/b (JPó 1578, II,67b) | iskopi; – daj.: episkopom; →;

Ⓟ

predstojnik večje upravne enote Katoliške ali Luteranske cerkve; škof:

SVSEB POSTAVA INV POROZHEnie **Epifkopom** inu predikantom proti Cerkvi alli

Gmaini KB 1566, D7;

Imali Christus poglauiza teh Paftiryeu, tudi druge paftirye pod fabo? Ima: Vfe suoie Iogre, vfe Apoftole, **Episkope**, Plebanushe ali Farmestre, inu Predigarye JPó 1578, II,38b;

Ia, praueio oni: Kai ie ta Noui Vk inu ty Nouy Predigary? Iaft nishtar tukai tacega lih lepega ali suetlega neuidim. Kei vidish dabi fe Krally, Firfti Papesh, cardinali, **Ebifcopi**, Korraty &c. takouega Vka darshali? .. Kai ie odgouoril Christus? On ie rekal Kiudafu. Ako me kateri Liubi, ta moye befede ohrani JPó 1578, II,67b

/ Da nei na fvetu niftar vidit na njih kai duhovniga .. Kakor ifhe danafhni dan, pàr fadanih **Epifkopih**, kateri vezh s'mezhom inu sholnerij, kakor s'Boshijo befede ftim fvetim pifmóm inu predigovaniem alli ûkom Lüdy ote k'veri fvoj pèpraviti inu pod nih Karshanftvom obdershati. Lepi pazh Paftirij Ovac KPó 1567, CXLVIIIb;

Vfai Zupernice, Zuperniki, Papeshniki inu **Epifcopi** tudi dobre befede nad Koreniem, Selyem, Roshami, Solio, vodo, Altari, Pildi, Suoni Karftezh inu paneiozh gouore, sato tudi moraió Sacrament biti? JPó 1578, III,27b

ℙ iz lat., prim. episcopus [M. Č.]

episkopija -e sam. ž [episko'pi:ja -e]; P 2, K 1 (JPó 1578)

– mn. tož.: episkopije; Ⓟ

položaj, dohodek, ki ga prinaša škofija:

Alli po tem ker ie Christus od martuih vftal, inu fe ie refniza prikasala, fo huala Bogu ti varihi, Bulski kramarij, vahtarij, Soffifti inu Papifti tako prestrasheni, da hode pripogniushi glaué kakor martui .. Inu ako she lih video .. da ie Christus vftal .. tako fe vuner od takoue refnice .. fami vprodaio poftauio inu fe pušte kupiti, sa **Epifcopye**, Korrarie, Kapelanye, Prouende, Bogate Fare JPó 1578, II,5a

ℙ gl. episkop [M. Č.]

episkoplji -a -o prid. [e'pi:skoplji -a]; P 1, K 1 (JPó 1578)

– ž. ed. rod.: episkoplie; Ⓟ

ki se nanaša na episkope; škofovski:

Ieli tadai Paftirska inu Predigarska flushba Zhafit inu suet ftan? Sueti Pauall I. Timot: na 3. cap. gouori. Ako kateri **Episkoplie** flushbe shely, ta pozhteniga dela sheleie JPó 1578, II,39a

ℙ gl. episkop [M. Č.]

epistola (epistola, epistela) -e sam. ž [e'pi:stola -e]; P 145, K 15 (TR 1558,

TT 1560,

TL 1561, TAr 1562, TO 1564, KB 1566, TL 1567, KPo 1567, TC 1575, TT 1577, JPo 1578, TT 1581-

82, DB 1584, TtPre 1588, TPo 1595)

– ed. im.: epistola; →; – mn. im.: epistole; – rod.: epist | el/olov (TT 1581-82); – tož.: epistole; ⑤

1. pomembno sporočilo v pisni obliki, navadno namenjeno prvim kristjanom ali prvim krščanskim skupnostim; epistola:

Glih taku od tih zhloueskikh Boshyh slushbi, ty ftari Sueti Martyrniki inu vuzheniki pisheio. sueti Cyprian Lib. ij. **Epiftola** iij. Gdi od Mashe pishe, taku pravi, Sto Masho nemamo po tei dolgi Nauadi inu shegi okuli hoditi TAr 1562, 16a;

Leta Shegen inu Nauada fteim Shegnouanem tih Faryeu inu shcoffou, ie vdoftih meiftih vtih Buquah S. Cypriana fadoftimi bessedami sapiffanu, Neruezh vti **Epiftoli** htimu Corneliu, vkateri lete ozhite fastopne bessede, stoye, De ta Folk ta Gmaina Kerfzhanska, ima Oblaft prae Vmeitelne Farye isuolyti .. Glih taku pravi inu pishe S. Auguftin, vti 110. **Epiftoli** TO 1564, 70a

1.1 novozavezna biblijska knjiga s tako vsebino:

Od tiga fmo mi tudi vti Predguuori te **Epiftole** htim Rymlanom gouurili TO 1564, 11a;

Is tiga vfaki fastopi, de te **Epiftole**, Pifma tih Iogrou, fo fglu Euangeli TT 1577, Nn3b;

S. Ansh vperui **Epiftoli** na 2. cap. pishe inu gouori: Vfe kay ie na tem Suetu, to ie poshelenie tiga messa, poshelenie Ozhyu, inu ofartno shiulenie, katero nei od Boga JPo 1578, II,98a;

Kakor ta **Epiftola** k'Ebreerjem pravi: Nash ozha vNebi kalhtiga nas TPo 1595, II,40

/ Inu en tak Capitul fo imenouali **Epiftola**, tu ie, en list od Buga, skufi Preroke inu Iogre piffan, inu vfem ludem poslan TC 1575, 176

/ z določilom, kot del stvarnih lastnih imen SVETIGA PAVLA EPISTOLA OLI LYST HTIM Rymlanom TT 1560, 1a

2. starozavezni ali novozavezni biblijski odlomek, ki se bere pri maši pred evangelijem; berilo:

Vdanashni **Epiftoli** 1. Corinth. 5 S. Paul vuzhi, Ta ftari Quas is febe istargati TR 1558, K4a;

Ty Prydigary imaio pag te Euangelie, **Epiftole**, katere fo na take Nedele inu Prafnike odlozhene inu ta Catehifmus, oli fice kakouo Iogersko Epiftolo, Dyane tih Iogrou, Preroka oli Pfalma, fueiftu Prydigati inu fastopnu islagati TO 1564, 130b;

Sa tem tudi bero inu poyo, Kyrie Eleifon, gloria in excelsis Deo, et in terra pax, eno Collecto, tu ie, Molitou, **Epiftolo**, Euangeli, Vero, fpet en versh[!] is Pfalmou TC 1575, 182; REGISHTER EPISTOLOV TA KASHE INV PRAVI, KEI SE ty ftuki is **Epiftolou** kir fe ob Nedeleh inu drugih Godeh pridiguio .. Nedelske **Epiftole**, tu ie, Nauuki is Iogrou Pifma TT 1581-82, II,****5a;

Na konzu je tudi en Register vfeh **Epiftel** inu Evangeliou, kir fe ob Nedelah inu nevadnih prasniki v'Karfzhanski Cerqvi bero DB 1584, I,cVIIIb;

Na Finkulhtni Torek. **Epiftola**, Act 2 .. Evangelii, Ioan. 10 DB 1584, III,CcIIa

℥ iz lat., prim. epistola [M. Č.]

epistolov [rod. mn.] gl. epistola

erb -a sam. m [e'rb -a]; P 116, K 30 (TC 1550, TC 1555, TT 1557, TR 1558, TL 1561, TAr

1562,

*P 1563, TO 1564, TPs 1566, KB 1566, TL 1567, TPs 1567, KPo 1567, TC 1574, TC 1575, DJ 1575,

TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, BH 1584, TtPre

1588, MD 1592, TPo 1595, TfC 1595, MTh 1603)

– ed. im.: erb; – rod.: erba; – daj.: erb | u/i (*P 1563, 182); – tož.: erb | ø/a; – dv. im.: erba; – mn. im.: erbi; →;
Ⓟ

SLOVARSKI SKLOP

Crajnški. Erbizh Corofhki. Erb Slovenški, Besjazhki. Dejdizh, Naslednik DB 1584, III,ccIVa;
Erb, a, haeres, Erb BH 1584, 48;

Haeres. Germ. Erb. Scla. namefnik, deidizh, erbizh. Carniol. erbizh, erb, deidizh MTh 1603,
I,622

1. kdor dobi premoženje po umrlem; dedič:

katera Gospozzhina mala oli velika nemiloftiuu fuiemi kmeti inu pokorniki okuli hodi, po fyli inu po kriui ni tu nih iemle, preuelike Shtiure inu tlake nalagaio, hud konez vfamo, nih blagu do Tretyga **Erba** ne pride, nih Stan inu shlahta cilu pogina, koker fo ty Celski knefi .. vfi poginili inu konez vfeli TR 1558, M4a;

ty Starishi ne mogo fuim Otrokom, Mlaishim inu **Erbom** bulshi blaga dati inu fapuštiti na tim fueitu, temuzh de fo Bogaboiezhi, po Catehifmi Veruio, molio inu slushio Bogu TC 1575, 349;

vas na meifti ranciga Gospod Primosha inu niegouih otruk inu **Erbou**, fa tako dobruto, fahualim TtPre 1588, 20

/ Ieft tebe profsim sa moio Gospozzhino .. Pomagai nei ta Krysh inu vfo supernoft, vnih ftanu poterpeshliuu nofliti inu premozhni. Vglihi vishi hozhesh tudi vfem nih tellefnim **Erbom** inu Vnukom fturyti TkM 1579, 99b *krvnim dedičem*;

letukaj vsame Bug fdaici v'Sazhetki Abrahamove Hlapce, kateri fo Ajdje bily, tudi kfvojmu folku inu otrokom gori, vto erbszhino, vkatero fo Abrahamovi pravi otroci, inu njegoviga telefsa **erbi** flifhali TPo 1595, I,64;

per teh Iudeh je bilu sufseb sa eno nefsrezho dershanu, kir obeniga Syna nej vhihfi bilu, satu kir je teh Iudou Regiment na tem ftal, de bi ony imejli **erbe** imejti TPo 1595, II,232

/ mora ta Mati od shlahte inu Krji Davidove biti, ficer bi se ne moglu letu nje Déte en Syn ali **erb** Davidou imenovati TPo 1595, III,63

/ Moses ie nom to Poftauo sapouedal, timu **Erbu** Iacoboue Gmaine DB 1578, 179a
izvoljenemu ljudstvu

2. premoženje, dobljeno po umrlem; dediščina:

Ampak únim svetim Ludem .. je en dobèr **Erb** oftal sred nyh otruki .. inu nyh hvala nigdar nepogine. Ony fo v'myru pokopani, nyh ime pak vekoma shivu oftane DB 1584, II,171a

/ [Lakomni bogataši] velike Polafti inu Hishe sidaio, veliko Blago inu **Erbe** kupuio, kueliki oblafti inu zhafti prideio, inu fo vuner tem Vbosim filno nemiloftiuu JPo 1578, III,73b *dedne posesti*

/ Kadar tuoi konez pride, de morash prozh puiti, tedai ftoprou deili tuoi **erb** DJ 1575, 141

2.1 pridobivanje premoženja po umrlem; dedovanje:

koku se ty Kerfzheniki, kir po prauici, po **Erbih**, frezho, shnih fueiftim dellom, fo bogati ratali, pruti Bogu .. imαιο dershati TL 1567, 66a

3. kar ob delitvi česa odpade na posameznika; dedni delež:

Te haide zho ti shenkati, Moy fin kenimu **erbi** *P 1563, 182;

ta Stuarfik vfeh rizhy, inu ta, kateri ie mene fturil, ie perprauil meni en ftan inu ie rekal: vIacobi prebiuai, inu vIsraelu bodi tuoi **Erb** DJ 1575, 99;

Hozhmoli Schrifufom Erbizhi biti: Tako ie potreba, da tudi pomagamo **Erb** obdershati JPo 1578, III,68b;

ta Leuit, kateri ie vtuoih vratah. Ti ga neimash fapuftyti. Sakai on neima obeniga deila ali **erba** ftabo DB 1578, 162a

/ Ieft fem rekal Gospod, ti fi mui **Erb** TPs 1566, 218b;

GOSPOVD poidi snami .. de ti nashimu pregrishenu inu greihom gnadliu bosh, inu puftish de bomo my tuoi **erb** DB 1578, 79a

4. navadno s prilastkom, v krščanstvu stanje večne sreče po smrti, ki so ga deležni tisti,

ki so živeli po božjih zapovedih:

my fkusi to uero Viefufa Christufa odpufzhane vfeh grehou/ gnado boshyo/ nebefhki **erb**/ inu ta vezhni leben dobodemo TC 1550, (3b);

Ozha Bug fa uolo fuiga fyru Iefufa Criftufa .. daie nafnane, Inu oblubi timu kir se pufti kerftiti, de hozhe .. nega gori vfeti fa enu laftnu deete, inu fa eniga prauiga **Erba** vfuga blaga nebeskiga TC 1555, A5b;

hozho tebe otteti od tih Ludi inu od tih Ayou .. de odpresh nih Ozhy. De se oberno ad te temme hti luzhi .. de prymo tu odpufzhane tih grehou, inu ta **Erb** fteimi red, kir fo pofuizheni skufi to Vero TT 1557, 420;

Otroci Boshij **Erb** imaio, Nebefko kralvftvo, Hudizhovi pak paklenfki ogañ KPo 1567, LXXXVIIb;

Tu fo Otroci Boshij, Premaganie Smarti inu Hudizha, Pakla, inu prauiza ktemu **Erbu**, vfega Nebefkiga Blaga, inu tudi kpoftedniemu vezhni Leban JPo 1578, III,77a;

ony s'fvojem fovrafhtvom inu nydom supar nas sadofti prizhujo, de ony nejfo vleti bratoufzhini, inu de letiga vezhniga **erba** nejmajjo vfhyvati .. Kaj nym pomaga tedaj ta potelefna Erbszhina TPo 1595, II,13;

● – **imeti erb v Kristusovem/božjem kraljestvu biti po smrti zveličan zaradi**

Kristusove daritve na križu:

oben Kurbar, ali nezhiftnik, ali lakomnik (kateri je en Malikovez) néma **erba** v'Criftufevim inu Boshjim kraljestvi DB 1584, III,105a[=106a]

● – **imeti erb s kom dobiti enako posmrtno plačilo kot kdo drug:**

Daj nam Nebefki raj dobit, S'tvojem Svetniki **erb** imit TfC 1595, XC

℥ iz nem., prim. der Erbe [M. Č.]

erban -a -o del. ['e:rbān -a -o]; P 7, K 4 (DJ 1575, DB 1584, DAg 1585, TPo 1595)

– m. ed. im.: erban; – rod.: erbaniga; – mn. daj.: erbanim; – ž. ed. tož.: erbano; – s. ed. im.: erbanu;

– mn. im.: erbana; Ⓜ Ⓞ

ki je dobljen od prednikov; podedovan:

kateri neifo Malikouali, ni od GOSPVDI padli, bodeio tudi zhafzheni. Nih kofty ishe vfelei fe selenee, ker leshee, inu nih yme fe zhafty vnih otrukih, na katerih ie onu **erbanu** DJ 1575, 204

/ Ieft vbog grefshnik, fe fposnam Bogu mojmu Nebefkimu Ozhetu, de fim jeft, Bogu fe fmili, tefhku inu filnu veliku grefshil: nikar le s'vunanimi velikimi grehi, temuzh veliku vezh s'notrafhno porodno **erbano** flepoto, s'nevero, s'zviblanjem DAg 1585, 27; naturfka pomankainja, katera fo sa tiga grejha volo na nas **erbana**, je on [Jezus], kateri je pres grejha bil, nofsil inu imel, kakor my TPo 1595, I,32

◆ – **erban greh greh, ki ga je po Adamu in Evi sprejelo vse človeštvo; izvirmi greh:**

Od takiga porodniga inu na nas **Erbaniga** greha prizhuje fvetu Pifmu, de je .. enu ftrafhnu fkashenje inu resdjanje zhlovezhke nature DB 1584, I,aIVa;

Sakaj ta greih je na nas **erban**, kateriga my s'nami is Materiniga telefsa pernefsemo, satu zhe vezh my potle raftemo, inu ftarifhi bomo, s'tem vezh fe ty greihi tudi vnas iskalhejo, de my h'tem **erbanim** porodnim greihom, tudi nafhe laftne greihe perlagamo TPo 1595, I,277

℥ gl. erb

Prim. erbati [M. Č.]

erbanje -a sam. s ['e:rbānje -a]; P 1, K 1 (DB 1584)

– ed. rod.: erbanja; Ⓜ

pridobivanje, pridobitev premoženja, pravic po umrlem; dedovanje:

Poftava od erbshzin inu **erbanja** DB 1584, I,95b

erbati -am glag. dov. in nedov. [ˈe:rbati -am]; P 180, K 30 (TC 1550, TC 1555, TE 1555, TT 1557, TR 1558, TT 1560, TL 1561, *P 1563, TO 1564, TPs 1566, TP 1575, TC 1575, DJ 1575, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, DC 1579, DPr 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, DM 1584, DAG 1585, DC 1585, TtPre 1588, MD 1592, TPo 1595, Tfc 1595, Tfm 1595, ZK 1595)
– nedol.: erba | ti/t; – sed. ed. 1. os.: erbam; →; – mn. 1. os.: erbamo; →; – vel. ed. 2. os.: erbaj;
– mn. 2. os.: erbajte; – del. na -l m. ed.: erbal; – mn.: erbali; – ž. ed.: erbala; – s. ed.: erbalu; (M) (V)

SLOVARSKI SKLOP

Deutsch. Erben. *Latinè.* adire haereditatem. *Windifch.* **erbati**. *Italicè.* divenir herede e fuocessare, haver la heredità MD 1592, C8b

1. kdo; kaj, na koga, s prisl. določilom kraja *dobiti/dobivati premoženje v last po umrlem; dedovati:*

Hisha inu Blagu se od starishih **erba** DPr 1580, 36b;

Iephta .. je bil ene Kurbe déte, inu Gilead je bil Iephta rodil. Kadar je pak Gileadova shena njemu bila otroke rodila, inu so teiste shene otroci veliki bily poštali, fo ony Iephta vunkaj pahnil, inu fo djali k'njemu: Ti némalh **erbati** v'nashiga Ozheta hifhi: Sakaj ti fi ene druge Shene fyn DB 1584, I,139b;

Laodicea, ta pèrva Krajliza Antioha Thea, je bila svojemu Synmy, Seleukom Gallinikom, inu Antiohom Hierakom njej inu nje Synu sovrash, inu fo hotéli tu Krajlestvu famy **erbati**. Inu ona je svojmumu Gospuđu Antiohu Theu saudala, inu je potle svoja dva fyny nadraftila supàr Bernice, nyh Mazheho, katero fo ony pregnali, inu jo vmurili s'ditetom, inu sovfo Dvorfko drushino

DB 1584, II,88b

2. kdo; (od koga), kaj *dobiti/dobivati, prevzeti/prevzemati kaj od prednikov, predhodnikov; dedovati:*

To ifto hudo rezh ta greh fmo my vfi od adama **erbali**. inu notri vfebi imamo TC 1550, 80(48b); Mammon se tudi neprauizhno Bogastuo rezhe, ako se lih po prauici spraui, ali od stareishih **Erba**, sa tega voliu, ker se suelikim trudom dobiua inu sueliko skarbyo hrani: Inu se teshko, ali malo kadai pres neprauize more imeti JPo 1578, II,130a;

Vezhni leben ti fam imalh, V'tvoji oblasti v'nebi :/: Sabftojn sgul s'milofiti ga dasf, Vernim de prido h'tebi. Sicer oben nemore ga, saflushiti ni **erbat** DC 1584, CCXXXVII, podobno tudi Tfc 1595

/ Od Adama **erbaio** vfi ludie ta Porodni Greh/ fa tiga volo morao tudi ty Otrozhizhi vmreti TT 1560, 8a

/ ty Otroci od teh Sakoinikou vftahu, inu v'Boshji besédi bodo gori koyeni inu rejeni, de Boshje sponajnje, inu ta prava Boshja slushba vfelej od eniga do tiga drusiga [se] **erbajo**, inu taku veliku ludy kisvelizhainju pridejo TPo 1595, III,188

/ Eno deshelo try rizhy nepokojno ftire, inu te zhetèrte nemore ona nofsiti. En hlapcz, kadar Krajl poftane, en Norz kadar prefit rata, ena sovrashna, kadar se k'Sakonu vsame, inu ena dèklá, kadar svojo Gospo **erba** DB 1584, I,328a

2.1 kdo; koga/kaj *dobiti/dobivati, doseči/dosegati kaj po zaslugi dejanj, prizadevanj koga drugega; naslediti:*

Inu en vfaki kir fapufti hyshe, oli brate, oli seftre, oli ozheta, oli mater, oli sheno, oli otroke, oli nyue, fa volo muiga Imena, ta ifti bode fa ufaku ftu priel, inu **erbal** ta uezhni leben TT 1557, 57;

Ker veruie inu se kerfti, ta pride hti boshy milofiti, is nou roien imenouan, fmerti se vezh nebode ball, ta vezhni ray bode **erbal** *P 1563, 54;

Inu tu Seime nega Hlapceu bodo Sið **erbali**, Inu kateri lubio nega Ime, bodo vnim prebyuali TPs 1566, 125b;

Angeli fo vfi flushabni Duhoui, kateri fo od Boga poslani, da flushio tym, kateri imao to

suelizhanie **Erbati** JPo 1578, I,86b;

GOSPVĐ .. vsdiguje tiga potrebniga is praha, inu povilhuje tiga vbosiga is blata, de ga pofšady mej Viude, nu pufty de Stol te zhafty **erbajo**. Sakaj tega Svitá kraji fo tiga GOSPVDA, inu on je semlo na nje poštavil DB 1584, I,150a;

Ieft fim a inu O, sazhetik inu konez. Ieft hozhem timu shejnimu dati od ftudenca te shive vodé sabftojn: Kateri bo premogèl, ta bo vŕe **erbal**, inu jeft bom njegou Bug, inu on bo moj Syn

DB 1584, III,150b;

Kateri takovu delajo [zelo grešijo], ti nebodo Boshjiga Krajleftva **erbali** ZK 1595, 151

/ Kakòr my od Adama greh erbamo: taku my **erbamo** od Criftufa njegovu pravizo DB 1584, III,80a *dosežemo opravičenje*

/ [Jezus] zhlovik pak je poštal, de bi on vmèrl, ker on kakor Bug, inu pres vŕiga greiha, nej mogel vmrejtj, temuzh tu Krajleftvu, kateru je od fvojga Ozheta Davida na fe **erbal**, imel vekoma poŕsidejtj inu regirati TPO 1595, III,66

2.2 kdo; kaj *začeti imeti, kar je komu namenjeno; prevzeti*:

De kei du ne bo en Curbar oli Neuernik, koker Efau, kir ie fa eno famo leid, prodal fuie peruuroiftuu. Inu vi veifte, de potle pag, kadar ie on hotel ta shegan **erbati**, ie bil oduershen TT 1577, 85;

Ty Modri bodo zhaft **erbali**: Norci pak, aku lih viŕfoku prideo, taku bodo vŕai kframoti DPr 1580, 6a;

Tulikain ie on bulshi zhes te Angele ratal, kuliku ie on enu viŕhe Ime, mumu nee **erbal**.

Sakai kadai ie kei kanimu Angelu dial? ti fi mui Syn TT 1581-82, II,268;

Ty nespametni norroft **erbajo**: Ampak téh saftopnih krona, je rasumnu delati DB 1584, I,321b; Ie bila pak ena ŕtara navada v'Israeli, kadar eden nej hotil eniga blaga **erbati** ali odkupiti, de bi vŕe dolgovanje obŕtalu, taku je on fvoj zhreul ysul, inu ga je timu drugimu dal DB 1584, I,148b;

Vtem zhaffu tiga zejplenja bosh ym lipu ŕtregèl, de tvoje ŕéme pèr redu rafte: Ali v'shetvi, kadar bi kopice imèl **erbati**, boh ti satu eniga reshaleniga betelh imèl DB 1584, II,7b

/ KKteri[!] od mojga folka oŕtaneo, ty imajo nje rupati, inu ty oŕtanski mojga folka imajo nje [Moabce in Amonce] **erbati** DB 1584, II,123a

2.3 dov., kdo; kaj, s prisl. določilom kraja *dobiti kaj v dedno posest*:

Inu ie nim dal te Deshele tih Aydou, Inu fo tu perdelane tih Aydou **erbali** TPs 1566, 192b;

My fe nezhemo domou verniti, dokler Israelski Otroci poŕŕedo, vŕakoteri fuoio Erbŕzhino.

Sakai my nezhemo shnimi **erbati** na vni ŕtrani Iordana, temuzh nasha erbŕzhina ima biti na leti ŕtrani, pruti iutru <Teh Rubeniterieu inu Gaditerieu deil> DB 1578, 144a;

Ti neimash tuoiga blishniga Meinike preŕtaulati, katere fo ty perui poŕtaulili, vtuoij Erbŕzhini, katero bosh **Erbal** vti Desheli, katero ie GOSPVĐ tuoi Bug tebi dal, de io poŕŕedesh DB 1578, 165a;

SKusi Vero je Abraham bil pokorn, kadar je bil poklizan, de bi vunkaj fhàl, vto deshelo, katero je on imèl **erbati** DB 1584, III,131a

/ Pèrpravite, de fe njegovi otroci pokoleo, sa volo nyh Ozhetou pregréhe, de nevŕtaneo, inu de Deshele ne**erbajo**, inu de semle s'Méfti nenapolnio DB 1584, II,6b

3. kdo; kaj na koga *prenesti/prenašati kaj na naslednike; zapustiti, zapuščati*:

Adam **erba** nenas greh inu to ŕmert vezhno *P 1563, 117;

Adam inu Eva bi billa imeila letu blagu na fuie Otroke inu Mlaishi vŕe, kir bi ŕanimi do konza tiga fuita bili, **Erbati**, de bi ona dua billa vti Boshy Pokorszhini oŕtala TO 1564, 8b;

ony tudi Boshji shegen na fvoje otroke inu vnuke **erbajo**, de nyh Séme mogozhe poŕtane na Semli, inu de nyh shlahta vekoma oŕtane DB 1584, I,bVa;

Kadar Viuda .. enimu fvoih hlapceu kejkaj od fvoje Erbŕzhine daruje, taku imajo ony tuiŕtu poŕŕéfti do Slabodniga lejta, inu ima tedaj supet Viudu domou pafti: Sakaj njegou dejl ima le na njegove Synuve **erbati** DB 1584, II,83a;

● — — preg. ie leto vpriglihi gouorenje refnizhno, Gofpodske flushbe nishtar ne **Erbaio**.

Gospodska priasan Aprilsko vreme &c. JPo 1578, III,104a

ℳ gl. erb

Prim. erban [M. Č.]

erbčina gl. erbščina

erben -bna -o prid. ['e:rben]; P 1, K 1 (TO 1564)

– dol. obl. m. ed. im.: erbni; ⑤

ki se dobi od prednikov; deden:

◆ – – **erbni greh** *greh, ki ga je po Adamu in Evi prejelo vse človeštvo; izvirni greh:*

TA Porodni, Dedni, **Erbni Greh**, ie inu pryde od tiga peruiga pregreshena tiga Adama inu te Eue TO 1564, 9a

ℳ gl. erb [M. Č.]

erbergovati gl. erpergovati

erbič -a sam. m ['e:rbič -a[?]]; P 203, K 33 (TC 1555, TE 1555, TT 1557, TR 1558, TT 1560,

TL 1561, TAr 1562, *P 1563, TO 1564, TPs 1566, KB 1566, TC 1567, TL 1567, KPo 1567, TC 1575,

DJ 1575, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DPr 1580, DC 1580, TT 1581-82, DB 1584, DM

1584, DAg 1585, DC 1585, TtPre 1588, MD 1592, Tpo 1595, TfM 1595, ZK 1595, MTh 1603)

– ed. im.: erb | i/y (Trubar) | č; – rod.: erb | i/y (Trubar) | ča; – daj.: erbiču; – tož.: erbiča; – mest.: erbiču;

– mn. im.: erb | i/y (Trubar) | č/c[!]; (TR 1558, g4a) | i/y (Juričič); – rod.: erb | i/y (Trubar) | č | ev/ov (DB 1584, II,77a); – daj.: erbičom; – tož.: erb | i/y (Trubar) | če; – or.: erbiči; ⑤⑥

SLOVARSKI SKLOP

Crajnški. Erbizh Corofhki. Erb Slovenški, Besjashki. Dejdzih, Naflednik, namefnik DB 1584, III,CcIVa;

Haeres. Germ. Erb. Scla. namefnik, deidizh, erbizh. Carnio. erbizh, erb, deidizh MTh 1603, I,622

1. kdor dobi premoženje po umrlem; dedič:

Ti kopazhi pag kadar fagledaio tiga [gospodarjevega] Synu, reko vmei febo, Letu ie ta **Erbizh**, poidite femkai de ga vbyemo, inu nega Erbfzhino na nas perprauimo TT 1557, 64; Taku tudi puide tei sheni, katera sapufty fuoiga mosha, inu eniga **erbizha** od eniga drugiga sadoby. Sakai kperuimu ona ie Boshij sapuuidi nepokorna. Kdrugimu ona greishi super fuoiga mosha DJ 1575, 97;

Abram pak se toshi, de neima obeniga telefninga **Erbizha** DB 1578, 12a;

Sara ie .. Kabrahamu rekla: Ifsheni leto Deiklo vunkai, inu nee Synu. Sakai lete Deikle Syn neima biti **Erbizh** smoim Synum Isaakom DB 1578, 17b;

IEst pag prauim, taku dolgu ie ta **Erbizh** enu Deite, taku vmei nim inu enim Hlapzu nei obeniga reslotka TT 1581-82, II,157;

Potehmal kadar fo meni [Antiohu] nekoteri Puntarški Ludje moje erbovu Krajleftvu vseli, millim jeft tuištu supet vseti, inu supet htem pravim **erbizhom** pèrpraviti DB 1584, II,192b; Kadar Viuda fvoih Synou enimu en dar da, od svoje erbfzhine, taku ima tuištu njegovim Synom oftati, inu je imajo kakòr **Erbizhi** pofesti DB 1584, II,83a;

Taku je Boas vsel Ruth, de je ona njegova shena poštala: Inu kadar je on pèr njej leshal, je njej GOSPVD dal, de je nosfezha poštala, inu je eniga synu rodila. Inu te shene fo djale k'Naemi: Hvalen bodi GOSPVD, kateri nej pèrpuštil, de bi ti pomankanje na enimu **Erbizhu** iméla .. Sakaj tvoja Snaha .. je njega rodila DB 1584, I,149a;

On nebo otruk imèl ni vnukou mej fvoim folkom. Obeden mu nebo ofstal mej njegovimi **Erbizhi** DB 1584, I,271b;

[Izmael] ie bil en shpotlivez, kateri je Isaaka fvojga mlai fhiga Brata sashpotoval, inu pruti febi cilu sa fhleht dershàl, kakor de bi on bil ta **Erbizh**, nikar Isaak TPo 1595, I,135

/ Taku pravi Gospud GOSPVD: Potehmal kadar fe letu od vas [izraelskih gor] pravi, ti fi Ludy jédla, inu fi tvoj folk pres **Erbizheu** sturila: Satu némalh vshe vezh ludy jéfti, ni tvojga folka pres **Erbizhou** delati DB 1584, II,77a;

SVpàr Ammonove otroke, pravi GOSPVD letaku: Némali Israel otruk, ali néma li on [Izrael] obeniga **Erbizha**? DB 1584, II,51a

/ On ie vtim Egyptu vfe Peruoroyenike pobil, Te perue **Erbyzhe** vtih Vttah Cam TPs 1566, 143b *prvorojence*

/ v zvezi **erbiči obljuje/po oblubi** vi fte Enu Viefufu Cristufu. Ste le vi pag Cristufeu, taku fte vi Ia Abraamou Seime, inu po tei Oblubi **Erbizhi** TL 1561, 84a *izvoljeno ljudstvo*;
Bug, kadar je hotil **Erbizhom** te oblube obilnu ifkasati, de je njegovu fvit stanoviten, je on eno prifsego h'timu pèrdjal DB 1584, III,129a

1.1 *kdor neposredno po kom drugem pridobi določene pravice; naslednik:*

Satu bi ty, kateri fe sa namestnike téh Svetih Apostolou, Petra inu Paula, inu sa **erbizhe** nyh stolla dérshè inu hvalio, lete S. Bernharda beffede dobru iméli premifliti inu merkati DB 1584, I,cIIIb

/ kadar je on [Simri] Krajl bil, inu na fvoim Stollu fedèl, je on vsò Baefovo Hifho pobil, inu nej puftil oftati od nje, kir bi na fténo mozhil, njegovu **Erbizhe** tudi, inu njegovu Priatile DB 1584, I,195b

/ ta Obluba, timu Abraamu oli nega femenu, de bi on imel biti en **Erbizh** tiga fuita, nei sturiena skuí to Poftauo TT 1560, 6b *da bodo njegovi potomci poselili ves svet*

/ Bug vftani gori, fodi to Deshelo. Sakai ti fi **Erbizh** zhes vfe ludy TPs 1566, 151a *ti imaš pravico gospodovati vsem ljudem*;
Hpuslednimu pag vletih dneih, ie [Bog] nom gouuril skuí tiga Synu, kateriga ie on poftauil kanimu **Erbizhu** zhes vfe rizhy TT 1581-82, II,267

2. *navadno s prilastkom, v krščanstvu kdor je zaradi vere v Kristusa deležen večne sreče v nebeškem kraljestvu:*

daite tei shenski, koker tei shibkeshi possodi nee zhaft, koker teim, kir so tudi **erbizhi** te milofiti inu tiga lebna TC 1555, M4;

ufi Ludi imaio odpufzhane ufeh grehou, le fa volo Iefufa skusi to Vero, de Bogu dopadeio de fo **Erbyzhi** tiga vezhniga Isuelyzhana TO 1564, 15b;

Kateri vshe kuli grefhnik veruie na Christufa, ta bode pres laftnih dobrih del sabfton pred Bogom pravizhan, fvet, Sin boshij, **erbizh** vezhniga lebna KB 1566, F7b;

Sdai pag fmo my skuí to Kry Iefufa Cristufa odresheni .. nom ie ta Brumma inu Prauiza kir pred Bugom vela perfoyena, nom ie S. Duh dan, fmo **Erbyzhi** tiga vezhniga Kraleuftua TL 1567, 3a;

Sakai vei, da mu Erbfchina flifhi po pravdi, kàr ie Sin. Tako tudi flifhi Kralevfstvo Nebesko Otrokom Boshijm po Veri. Skusi katero fmo inu bomo Otroci inu Erbi Boshij, inu red **Erbizhi** Christufovi KPo 1567, XCIB;

Du ie Cristus, kai ie nom shnega Martro dobriga sturil, inu fzhemu odreshil. Steim ie nas pred Bugom krale inu Farye, tu ie, nebeske **Erbizhe** sturil, inu de imamo hualiti vfelei Boga TT 1577, 267;

Leta ie Summa inu sapopadak letega Euangelia. Hozhmoli Schriftofom **Erbizhi** biti: Tako ie potreba, da tudi pomagamo Erb obdershati JPo 1578, III,68b;

Smo li pak [božji] otroci, taku fmo tudi **erbizhi**, slafti Boshji **erbizhi** DB 1584, III,85a

Ⓔ gl. **erb** [M. Č.]

erbov -a -o prid. ['e:rbov -a -o]; P 54, K 17 (TT 1557, TT 1560, TAr 1562, TO 1564, TL

1567, TC 1575, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, DB 1584, DC 1584, DM 1584, DAg 1585, TPo 1595,

TfM 1595, Tfc 1595, ZK 1595)

– nedol. obl. m. ed. rod.: **erboviga**; – daj.: **erbovimu**; – tož.: **erboviga**; – or.: **erbovim**; – mn. im.: **erbovi**;

– rod.: **erbovih**; – ž. ed. im.: **erbova**; →; – mn. tož.: **erbove**; – s. ed. rod.: **erboviga**; →; – dol. obl. m. ed. im.: **erbovi**; – tož.: **erbovi**; ⑤ ⑥

1. ki se dobi po umrlém; deden, podedovan:

Menihi .. na meiftu mahina ozhiniga **Erbouiga** fapufzheniga blaga, veliku Gospoftuu, lipé hyshe, dofti blaga nadeio inu poffedeio TAr 1562, 89b;

Obenu saoblublenu fe néma predati ni reshiti, kateri gdu GOSPVDV oblubi, od vřiga tiga, kar je njegovu, bodi ři Zhlovik, Shivina, ali **erbova** Nyva DB 1584, I,78a

/ VTém ftu inu pet inu řheftdeřetím lejti, je priřhál Krajl Demetrius, tiga pèřviga Demetria řyn, is Krete, v'řvoje **Erbovu** Krajleřtvu DB 1584, II,188b

/ v zvezi **erbovi folk** Vas pak ie ta GOSPVD vsel, inu is te Sheleisne Pezhy, tu ie is Egypta ispelal, de imate negou **Erbovi Folk** biti DB 1578, 152a *izvoljeno ljudstvo*

/ v zvezi **erbov pogreb** fo ga [Jakoba] pokoppali vtei duoini Iami te Niue, katero ie bil Abraham kupil řto Niuo kenimu **erbovimu** Pogrebu od Eřřrona tiga Hetiteria, pruti Mambri DB 1578, 47b *za zemljiřće z grobovi sorodstveno povezanih ljudi iz različnih generacij*

2. ki se dobi od prednikov; deden:

[moramo] te hude **Erbove** porodne kriue shele inu lushte is tiga řerza vrezhi inu cilu vmoriti TAr 1562, 43a;

Ieřt [sem] .. greshil .. řto noterno Porodno inu **erbovo** slipoto, řto Neuro TO 1564, 110a

/ Lety fo ty Viudi Vedomi, kakor fo prebiuali vnih **Erbovi** Desheli DB 1578, 34a *v dedni posesti*

/ [Hudič je človeka zapeljal,] de je to **Erbovo** pravizo, nedolřnořt inu zhiřtořt řvojga řerza inu zele mozhi sgubil ZK 1595, 71

/ Timu **erbovimu** Sovrašniku tiga Kerřřžanskiga imena, timu Turku braniti Tfc 1595, CXIII

♦ – – **erbovi greh** *greh, ki ga je po Adamu in Evi prejelo vse človeřtvo; izviri ni greh:*

TA Porodni oli **erbovi** Greh prauio vři řařtopni Vuzheniki, Ie ta Greh, kir řmo febo na ta řueit is Materniga teleřřa pernesli Inu leta Greh ie enu pomankane te perue Suetuřti inu Prauice, katera ie timu zhloueřtuu vřim Stuarienu zhes dana inu podilena TT 1557, m4a;

Erbovi Greh nei inu ne bo obenimu Zhloueku odpufřžen, Samuzh on bo skufi ta Kerřřt, skufi S. Duha .. druguzk[!] royen TAr 1562, 29a

ℳ gl. **erb** [M. Č.]

erbpogreb -a sam. m ['e:rbpo'greb -'gre:ba[?]]; P 4, K 2 (DB 1578, DB 1584)

– ed. daj.: **erbpogrebu**; ⑤ ⑥

zemljiřće z grobovi sorodstveno povezanih ljudi iz različnih generacij:

POtle je Abraham Saro řuoio řheno pokoppal, viamo te Niue, katera ie duoina .. Taku ie ta Niua, inu ta Iama vnei Abrahamu poteriena bila, kenimu **erbpogrebu** od Hetouih otruk DB 1578, 19b;

prořřite sa me Eřřrona, Zoaroviga řynu, de on meni da řvojjo dvojno Iamo, katero on ima na konzu řvoje Nyve: De mi jo da sa tuliko denarjev, kulikèr je vřejdna, mej vami

k'Erpbogrebu DB 1584, I,14b

ℳ po nem. das Erbbegräbnis [M. Č.]

erbski -a -o prid. ['e:rbski]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– m. ed. im.: **erbski**; ⑤

ki se dobi od prednikov; deden:

Kaj je vŕhe ta Erbszhina Christufeva? Onu nejŕo denarji, blagu, velika oblaŕt inu pranganje. Sakaj de takovu Blagu Imaio tudi ty, kateri neifo Boshji Otroci, ni Bratje Christufevi. Satu nemore, takovu ta pravi **Erbski** dejl Christufeu biti TPo 1595, II,11

℘ gl. **erb** [M. Č.]

erbŕčina (erbŕčina, erbŕina, erbčina) -e sam. ŕ ['e:rbŕčina -e]; P

pribliŕno 550, K 32 (TE 1555, TT 1557, TR 1558, TT 1560, TL 1561, TAr 1562, TO 1564, TP 1566, TL 1567, TP 1567, KPo 1567, TC 1574, TC 1575, DJ 1575, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, DPr 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, DM 1584, DAg 1585, TtPre 1588, MD 1592, TPo 1595, TŕC 1595, TŕM 1595, ZK 1595, MTh 1603)
– ed. im.: **erb** | ŕč/ŕć (KPo 1567, XCIB)/ć (MTh 1603, II,218) | **ina**; – rod.: **erbŕčine**; – daj.: **erbŕćini**;
– toŕ.: **erb** | ŕč/ŕ (Znojilŕek) | **ino**; – mest.: **erb** | ŕč/ŕ (Znojilŕek) | **ini**; – or.: **erbŕćino**; – mn. im.: **erbŕčine**;
→; Ⓟ

SLOVARSKI SKLOP

Crajnŕki. Erbfzhina Slovenŕki, Besjashki. Babina Hervazki, Dalmatinŕki, Iŕtrianŕki, Craŕhki. Otozháŕtvo, ozhinŕtvo, Didina, Babfzhina DB 1584, III,CcIVa;
Deuŕŕch. Erbŕchafft. Latinè. haereditas. Windiŕŕch. erbszhina, dejdina, ozhánŕtvo, babina. Cr. otozháŕtvo, babshzhina. Italicè. heredità MD 1592, C8b;
Patrimonium. Germ. das vätterlich Erbgut. Sclav. deidina, ozhanŕtvo, babina. Carniol. erbzhina MTh 1603, II,218

1. *kar ob delitvi česa odpade na posameznika; deleŕ:*

Efaul Spokuro inu ŕelfami nei per Bugi shegna inu **erbszhine** neshil TT 1577, 89;
Inu vŕe Hzhere, katere **erbfzhino** imaio mei rodeh Israelskih otruk, ŕe imaio omoshiti, enimu od te Shlahte, kateri ie nih Ozheta roda, de en vŕakateri mei Israelskimi otruki ŕuoiga Ozheta erb ohrani DB 1578, 147b;
Nadab pak inu Abihu ŕta vmerla, ker ŕta ptuij ogen offrouala pred GOSPVDOM, inu nih zhislú ie bilu try inu duaiŕŕeti taushent, vŕi Moshkiga ŕpollu, od eniga Meifza inu sgorai. Sakai ony neifo bily shtyueni mei Israelske otroke, Sakai im ŕe nei dala obena **erbfzhina** mei Israelskimi otruki DB 1578, 138b;
Vŕakoteri ima po ŕvoji **erbfzhini**, katera njemu na dejl pride, Levitom Méŕta dati DB 1584, I,99b;
Nei Esau Iacobou Brat, pravi GOSPVD? Inu jeŕt lubim Iacoba, inu ŕovrashim Esava, inu ŕim njegove Gorre opuŕtil, inu njegovo **erbfzhino** Drakonom h'puŕzhavi ŕturil DB 1584, II,130b
/ sahalite tiga Ozheta, kir je nas vrej dne ŕturil, de ŕmo dileshni teh Svetnikou **erbfzhine** v'tej Luzhi DB 1584, III,109a;
Koku je on sdaj ŕhtiven mej otroke Boshje, inu njegova **erbfzhina** je mej Svetniki DB 1584, II,141a
/ SEDmi los je padil na Danovih otruk rod, po nyh shlahtah. Inu nyh **erbfzhine** pokraine ŕo bilé, Zarea, Eŕtaol, Irfames, Saelabin DB 1584, I,129b
/ Sakai ony [Izraelci] ŕo tuoi [boŕji] Folk, inu tuoia **erbfzhina**, katero ŕi ti ŕtuoio veliko mozhio, inu iŕtegneno roko ispelal DB 1578, 157b;
FARY, Leuiti vŕiga Leuitouiga roda, neimaio deila ni erba imeiti sIŕraelom:
GOSPODNE offre inu negouo **erbfzhino** imaio ony ieifŕi. Satu neimaio ony obene Erbŕzhine mei ŕuoieimi brati imeiti, kir ie GOSPVD nih **erbfzhina** DB 1578, 164b;
Iŕtegni tu tuoio Roko, de ti nas branish, ker ŕmo po tuoim Imeni imenouani, de tuoia **erbfzhina** nebode reskroplena TkM 1579, 61a;
Tedaj ŕe je GOSPODNI ferd reslobil zhes ŕvoj folk, Inu njemu ŕe je gnufsilu nad ŕvojo **erbfzhino** DB 1584, I,307a;
Sakaj tiga GOSPUDA dejl je njegou folk: Iacob je ta shnora njegove **erbfzhine** DB 1584, I,117a;
O Iesu Crite te proŕŕsimo, shegnaj nas tvojo **erbfzhino** TŕC 1595, XCI

1.1 v zvezi **dati erbščino/k erbščini narediti, da kdo dobi kaj, do česar ima (pravno priznано) pravico; dati v dedno last:**

Kateri ie dofti Aydou pobil, Inu ie mozhne Krale pomuril .. Inu ie dal nih Deshelo kani

Erbfzhini, Kani **Erbfzhini** timu fuimu Ifraelskimu Folku TPs 1566, 241a;

Ti fi ie vidil, de bi veidil, de ie sam GOSPVD Bug .. pregnal pred tebo velike folke, inu mozhneishe kakor fi ti, de bi tebi dal nih Deshelo **kEerbfzhini**[], kakor ie danashni dan DB 1578, 152b;

VTih Meiftih pak letih Folku, katere GOSPVD tuoi Bug bo tebi **kerbfzhini** dal, neimash nizh shiuiga puftiti, vfiga kar diha, temuzh ie imash cillu konzhati DB 1578, 166b;

Ieft [Abraham] fem en ptuij inu offebeinek per vas: daite meni en pogreb keni **Erbfzhini** per vas, de moiga Mertueza [Saro] Pokoppam, kateri pred mano leschy DB 1578, 19a;

Ta Viuda .. ima od fvojga lafniga blaga svoim otrokom **erbfzhino** dati DB 1584, II,83a

/ Terjaj od mene, taku jeft hozhem tebi dati Ajde **k'Erbfzhini**, inu tiga Svitá kraje k'lastini DB 1584, I,280a

/ Gaser fkusi Pharaona obrupan, inu njega Hzheri **k'Erbfzhini** dan DB 1584, I,)(Vb;

Ta los je meni padèl na shelna (mejfta) Meni je tudi ena lepa **erbfzhina** dana DB 1584, I,283a

2. premoženje, dobljeno po umrlem; dediščina:

Letu ie ta Erbizh, poidite femkai de ga vbyemo, inu nega **Erbfzhino** na nas perprauimo TE 1555, I2a;

Ieft nezho muimu Ozhetu nishter dobriga sturiti, potehmal ieft od nega to **Erbfzhino** nefaslushim TT 1557, aa2b;

Moifter, reci muimu bratu, de dili fmeno to **Erbfzhino** TT 1557, 207;

Sramui fe **Erbfzhino** inu iutrino sadiati DJ 1575, 182;

Sakai on vei, da mu **Erbfzhina** po praudi flishi, ker ie Sin JPo 1578, I,69a;

Zelafeadou Hzhere fo prou gouorile, ti imash nym eno erbzhino dati mei nih Ozheta

Bratih, inu imash nih Ozheta **erbfzhino** nim resdiliti DB 1578, 139a;

KAdar gdu en kos Nyue od fuoie **erbfzhine** timu GOSPVDV pofuety, taku ima shazan biti po tim, kakor rody DB 1578, 111a;

En rasuman hlapèz bo gofpodoval zhes neskerbne erbizhe, inu bo mej bratmi **erbfzhino** delil DB 1584, I,322b;

Sakaj Simeonovih otruk **erbfzhina**, je pod Iudovih otruk shnoru, ker je Iudovim otrokom nyh **erbfzhina** prevelika bila DB 1584, I,129a;

Mi fe imamo boga bati inu lubiti, de mi s'obeno hudo kunfhtjo po nashiga blishniga **Erbfhini** ali Hilhi nemiflimo ZK 1595, 61

/ Kadar je pak Iosua, Nunou fyn, ta GOSPODNI Hlapez, bil vmèrl, kadar je ftu inu deffet lejt bil ftar, fo ga pokoppali na njegove **Erbfzhine** pokrayni v'TimnatHerefi DB 1584, I,133b

/ Taku pravi GOSPVD: Ieft fim tebe vflifhal .. inu k'Savesi mej ta folk postavil, de to Deshelo gori postavilsh, inu te opufzhene **Erbfzhine** pofsédesh DB 1584, II,20a *dedne posesti*;

Isvolite is vřakiga Rodá try Moshé, de jeft nje pofhlem, de vřtano, nu fkusi to deshelo gredó, inu de njo popisheo, po nje **Erbfzhinah**, inu de k'meni prideo DB 1584, I,128b

/ Kaj nym pomaga tedaj ta potelefa **Erbszhina**, nyh oblaft, denarji, blagu in pranganje, kateriga ony k'vezh greihom, inu kenimu teshkejshimu ferdamnanju hudu nuzajo TPo 1595, II,13

/ Leto Cerkou Gospuđ Bug, koker fuio laftino inu **Erbszhino** na tim fueitu zhudnu gori dershi, hrani inu varuie pred vřemi fourashniki, videzhimi inu neuidezhimi TC 1575, 86

/ Ona ie ena Aydynja, katera nikar vto **erbszhino** ne flifhi TPo 1595, I,162 *izvoljeno ljudstvo* pren. raunu satu on [Bog] nas fhtraifa, kyr smo otroci, de per **erbszhini** ostanemo, inu od nje nej mamo odpahneni biti TPo 1595, II,39

2.1 pridobivanje premoženja po umrlem; dedovanje:

Inu gdi ie enu Gospostuu oli Regiment, vndukai morαιο tudi Purgarske Poštaue, od praud, od

Shtraifing tih velikih Grehou inu hudobe, od **Erbfzhine**, od kupyla inu prodaya &c. biti TO 1564, 55a;

Poftaua od **Erbfzhine** teh Hzheri, Bratou ali Striceu, kadar Synou nei DB 1578, 139a

/ Gofpofzhina ie mnogetera .. ta ena htaki Gofpofzhini pride po **Erbszhini**, ta ena pag, kir bo od Ceffarieu .. htimu ifuolena inu poftaulena TC 1575, 315 *po položaju, pravicah*

● — — Kateri svojo hišho reshali, ta bo vejter k'**Erbfzhini** imèl DB 1584, I,320b *ne bo ničesar podedoval*

3. kdor dobi premoženje po umrlem; dedič:

Ah moj Syn, Sakaj fmo my tebe puftili vandrati, nafhe edinu vefselje, nafh edin trofht v'nafhi ftarofhti, nafhe ferce inu nafha **Erbfzhina** DB 1584, II,151b; po tuji prevodni predlogi ah mein son/ Warumb haben wir dich lassen wandern/ vnser einige freude/ vnser einiger trost in vnserm Alter/ vnser hertz vnd vnser **Erbe** LB 1545, 1745

/ Ta beffeda Nebesku kraleuftuu, fe ima tukai fastopiti, Tu odpuszhané tih Grehou, ta fuetuft inu prauiza, ta S. Duh inu ta **Erbfzhina** tiga vezhniga Ifuelyzhana TO 1564, 28b

4. navadno s prilastkom, v krščanstvu *stanje večne sreče po smrti kot dediščina tistim, ki so živeli po božjih zapovedih:*

Ta nebeska **Erbfzhina**, fe daie le is Gnade, fabfton, fa uolo te Vere viefufa TT 1560, 6a;

Sakai aku fe ta **Erbfzhina** skufi to Poftauo dobi, taku ona ne bo skufi to Oblubo dana TL 1561, 83b;

O Gofpud ti fi moie Blagu, inu moia **Erbfzhina**, moie isuelyzhaine stojj vtuoih rokah TkM 1579, 93a;

Inu sdaj, lubi Bratje, porozhim jeft vas Bogu, inu tej Bešédi njegove gnade, kateri je mogozh vas gori s'zimprati, inu **erbfzhino** dati, mej vfemi temi, kateri bodo poſvezheni DB 1584, III,73a;

O Ti fveti duh, nafh trofh, muzh, krafft inu sashihranje, inu saftava te vezhne **erbfzhine**, ftuj meni poleg v'moj pulledni nuji DM 1584, CL;

● — **imeti erbšćino v božjem/Kristusovem kraljestvu biti po smrti zveličan zaradi Kristusove daritve na križu:**

taki, kir tu delaio, ne bodo vtím Criftufeum inu Vboshym Kraleuftui obene **erbfzhine** imeili TL 1567, 7a;

oben Curbar, oli nezhiſtnik, oli lakomnik, (kateri ie en Malikouez) ne ima te **erbfzhine** vtím Kraleuftui Criftufeum inu Boshym TT 1581-82, II,179

ℰ gl. **erb** [M. Č.]

erbšina gl. erbšćina

ercercog -a sam. m ['e:rcercog -a[?]]; P 1, K 1 (TtPre 1588)

— ed. rod.: **ercercoga**; ⑤

vladar večje ozemeljsko zaokrožene politično-upravne enote, za stopnjo nižji od kralja; nadvojvoda:

Gofpud Primosh, [je] Vuirtembersko Cerkouno ordnungo .. v'Slouenski iefik tolmazhil, inu pres Titelna inu Predguuori puftil drukati. Kateru fo niemu niega Superniki taku islagali, kakor de bi on skufi tu, v'Firshoué fuetlufti **Erzerzoga** Karola, &c. viſſokuft bil ſegál, fa kateriga volo ie on tudi, na nadraftenie téh ſourashnikou nafhe Karfzhanske vere, v'tém 1565. leiti ſpet is Deſhele moral pregnan biti TtPre 1588, 118-119

ℰ iz nem., prim. der Erzherzog [A. J.]

ercog (ercog, hercog) -a sam. m ['e:rcog -a]; P 6, K 4 (TT 1577, DB 1584, BH 1584, TtPre 1588)

— ed. im.: **ercog**; →; — daj.: **hercogu**; ⑤

kot slovnici zglede **Ad Ducem, k'Herzogu** BH 1584, 31

vladar ozemeljsko zaokrožene politično-upravne enote, za stopnjo nižji od nadvojvode; vojvoda:

Per nashim zhaffu ie Rym shnega Cardinali inu Shcoffi obrupan, Inu fa nimi fo vtih nemshkih deshelah nih Touarishi od **Erzoga** Moryza inu Margraua tudi dobru caltigani TT 1577, 352-353;

kadar bo tudi Papesh vshe k'njegovimu konzu imèl priti, taku ga bo Criftus pahnìl, tu je, on bo ene brumne kàrfzhenike obudil, kateri bodo sazheli supàr njega vpyti .. Letu pahanje .. je sazhel Ludbih Ceffar, Pajerski **Erzog** DB 1584, II,89b;

[Trubar je] skufi tiga visfoku roieniga Firshta inu Gofpuda Gofpuda Criftofa

Vuirtemberskiga **Erzoga**, raniciga, &c. bil gori vset inu v'Auroh, k'Farmoshtru poftaulen TtPre 1588, 113

ℳ iz nem., prim. der Herzog [A. J.]

ercpriester gl. ercprister

ercprister -tra sam. m [ˈe:rcprister -tra[?]]; P 1, K 1 (TT 1577)

– ed. tož.: ercpriestra; Ⓟ

duhovnik, ki ima v kapitlju službo z visokim dostojanstvom in nadzoruje delovanje duhovnikov na določenem področju; arhidiacon:

Vtim 1525. fo eniga brumniga Vuzheniga Pridigarie Gofpud Iansha Saiza, kir ie bil fuio dekle porozhil, Vslouenskim Gradci nad celem skufi Doctarie Augushtina prugla inu **Erzprieftra** Sigismunda Grobshoffa vieli, tiga fo Vnemshkim Gratzu obežili TT 1577, 450

ℳ iz nem., prim. der Erzpriester [A. J.]

erodian gl. erodijan

erodijan -a sam. m [erodiˈja:n -a[?]]; P 3, K 1 (JPo 1578)

– mn. im.: erodyani; – or.: erodiani; Ⓟ

bibl. *privrženec kralja Heroda; herodovec:*

Glaue fo [farizeji] vkup ftaknili, rekozh .. Poshlymo kniemu [Jezusu] nashe mlaishe stemi **Erodiani**, nai ga oni nato naipriasniueishe vprashaio, kakor moiftra inu Vzhenika te refnice: Ieli fe špodobi dohodak dati Ceffaryu, ali ne .. Ako pak rezhe, Ne: Takoga popado **Erodyani**, kakor Puntarya, ker fe supar Gofpodfzhini ftai JPo 1578, II,196b

ℳ iz lat., prim. Herodianus [A. J.]

erodijanski -a -o prid. [erodiˈja:nski -o[?]]; P 1, K 1 (JPo 1578)

– s. ed. im.: erodyansko; Ⓟ

ki se nanaša na erodijane ↗; herodovski:

To Fariseisko inu **Erodyansko** fuetouanie [proti Kristusu] kashe, kako fe vfelei Boshij Befedi Godi, inu kakoua vshanza ie pritem S. Nebeskom Vku JPo 1578, II,200a

ℳ gl. erodijan [A. J.]

erperga -e sam. ž [ˈe:rperga -e[?]]; P 63, K 12 (TT 1557, TR 1558, TO 1564, TPs 1566,

TL 1567, TC 1575, TT 1581-82, DB 1584, DM 1584, TPo 1595, TfM 1595, MTh 1603)

– ed. im.: erperga; – tož.: erp | e/è | rgo; – mest.: erpèrgi; – mn. im.: erperge; – rod.: erperg;

SLOVARSKI SKLOP

Diverforium. *Germ.* ein herberg wirtshauß. *Sclav.* ofhteria. *Carinth.* **erperga** MTh 1603, I,439-440

1. navadno mn. *prostor za prenočevanje, začasno bivanje popotnikov, tujcev; prenočišče, prebivališče:*

nai [ljudje] gredo okuli po tih blishnih Tergih inu Vaffeh, de febi **erperge** inu shpisho nadeio TT 1557, 192;

Inu tiga Sema vnuzhizhi, Abraam, Ifaac, Iacob, so bili bofi, morali vmei Aydi prebiuati, fem tartam[!] **Erperg** iskati TC 1575, 51;

ona nejsta proftora ali mejsta imela v**Erpergah**, moreta sa tiga volo vto kravjo fhtalo TPo 1595, I,30;

njegova Mati Maria inu Iosef meinita, de je [Jezus] vmej tovarishtvom, inu ga pufte taku od fadaj, Ampak na vezher, kadar ona vto pervo **erpergo** od Ierusalemata prideta, inu ona okuli febe gledata, gdi vfaj tu Deite oftane inu kej by moglu biti TPo 1595, I,91

/ v zvezi z **na** [Zahej] ie hitru doli shal, inu ie nega ueffelu gori ufel. Inu ufi, kir so tu uidili, fo mermrali, rekozh, de ie on [Jezus] shal kanimu greshniku na **erperge** TT 1557, 229 *je šel prenočit h grešniku;*

poklizhi Simona fteim prideukom Peter, ta ie na **erpergah** vti Simonoui kosherieui hishi

TT 1581-82, I,519;

Ieft ga [pot] dobru snam, inu fim ga zheftu hodil, inu fim na **erpèrgah** leshal pèr nashim Bratu Gabelu DB 1584, II,149b;

My nezhemo v'tem ptuim Méfti na **erpèrge** pojti, kateri néfo od Israelfkih otruk DB 1584, I,145a;

tu fo ty Moshje kir fo bily od Cornelia poslani, po Simonovi hishi vprafhali, inu fo pèr Daurih ftali, fo klizali inu vprafhali, aku bi Simon, s'prideukom Petrus, tukaj bil na **erpèrgi**? DB 1584, III,67a

pren. satu, kir je letukaj enu sufsebnu Tellu bilu, katerimu glih poprej nikuli nej na Semlo prifhlu, je onu moralu tudi eno sufsebno inu novo **Erpergo** ali Grob imejti TPo 1595, I,310

2. navadno mn. *kraj, kjer kdo biva; bivališče:*

vtim Meiftu Capernaum, vkaterim ie Iefus ner vezh prebiual inu zaihnuu fturil .. fe ie bilu od vfeh Stran, is Ierufalema, is drugih Meift inu Deshel, tih gmain inu vuzkenih[!] veliku ludi na Iefufeue **Erperge** vkupe sbralu, de ne fo mogli vfí noter vhysho TR 1558, Vb;

Te fmreke daio **erperge** tim Raingeriem TPs 1566, 187b;

Naj moji pregnani pèr tebi ***erpèrge** imajo <*ftan> DB 1584, II,7a;

nyh veliku [je] k'njemu prifhlu na **Erpèrgo**, katerim je on islagal, inu fprizhoval Boshje krajleftvu DB 1584, III,78a

/ Bug zhañi tei Cerqui vmnogeterih Deshelah pod dobro verno Gofpofzhino, kir tudi fto Cercouio red Boga fna inu klyzhe na nega, Myr, pokoi inu **Erperge** da TO 1564, 39a

pren. Nu timu zhloueftuu is take velike nadluge, ne Far, ne Leuit, tu ie, ne Moifeseue poftaue oli fapuuidi .. nei mogla pomagati, Samuzh ta Samaritan Iefus Cristus .. Ta ifti fe ie vfmilil zhes tiga zhloueka, tiga ie on obefal inu nefsil fpet na te praue ftare **Erperge**, vta perui ftan, vto Gmaino tih Isuolenih TT 1557, q2a

● — — Tebe jeft proffim pohleunu, ker fim jeft vfaj letu doli pèr Hudizhu na **erpèrgah**, inu v'tem vbogim flabim fhbkim messej inu krij, inu nemorem nihètèr dobriga sazheti, fturiti ali dopèrnefti, fam od febe, kakòr fam od febe, de hozhesh meni vbosimu Greshniku tvojga S. Duha poslata TfM 1595, XCVI v *oblasti hudiča*

℘ iz nem., prim. die Herberge [E. T.]

erperganje (erpergane) -a sam. s ['e:rperganje -a[?]]; P 1, K 1 (TT 1560)

– ed. or.: erperganem; (m)

sprejemanje popotnikov, tujcev na dom, ponujanje prenočišča; prenočevanje:
Nakaterim Rymskim kerszhenikom Sdraie[!] inu uše dobru profsi, Tu ie, koker mi Crainci gouorimo, Slushbo spoueida, Ner uezh tim, kir fo nih Vero fuolnim terplenem, Slubefno, spodilenē, spomaganem, **erperganem** inu fo ufemi dobrimi delli pruti Bogu inu pruti ludem iskafali TT 1560, 25b

ℰ gl. **erperga** [E. T.]

erpergati -am glag. nedov. ['e:rpergati[?]]; P 1, K 1 (TR 1558)

– nedol.: erpergati; (m)

kdo; koga_{tož.} *sprejemati popotnike, tujce na dom, ponujati prenočišče; gostiti, prenočevati:*

od tih Vernih Modrih, kir fo taku od dalezh is te Perfie prishli Cristufa zheftiti, moliti inu darouati, se imαιο vfi shlaht ludi, ner vezh ty Vuzheni, Modri, Bogati Oblastniki inu veliki Gospudi, vuzhiti, de oni tudi shnih dobrim modrim fuetom, shnih blagum inu darouanem, pomagao Cristufa shnega Matero inu steim Ioshefom [po] ptuih deshelah, Tu ie, to prauo Cerkou kir ie po vřim fueitu reskroplena, te dobre boge shularie, Pridigarie inu te prauo kerszhenike, kir fo pregnani inu kir fo doma, gori dershati, **erpergati** inu shiuiti TR 1558, bb

ℰ gl. **erperga** [E. T.]

erperge gl. **erperga**

erpergice -gic sam. ž mn. ['e:rpergice[?]]; P 1, K 1 (TR 1558)

– mn. tož.: erpergice; (m)

skromno, majhno prebivališče ali prenočišče:

Sa nasho volo .. ie Cristus bog postal, de nas hozhe bogate sturiti Vnebefih. Oli per tim imαιο vfi[!] Verni tudi ta Trosht, de Cristus timu Mahinimu bořimu nega kerdelzu, ie na tim fueitu tudi ene Iafelce perprauil, Tu ie, Ene **erpergice** inu en niřig řtan, de bodo mogli, ta zhas nih kratkiga shiuota, se gori dershati inu per ludeh shiueti TR 1558, B2b

ℰ gl. **erperga** [E. T.]

erpergovanje (erpergovanje, erpergovane) -a sam. s [erpergo'va:nje

-a]; P 6, K 4 (DJ 1575, TT 1577, TT 1581-82, DB 1584)

– ed. im.: erpergovanje; – rod.: erpergova | ne/nja; (v)m

koga_{rod.} *sprejemanje popotnikov, tujcev na dom, ponujanje prenočišča; prenočevanje:*

VTi Bratouski lubesni ofstanite terdnu, Tiga **Erpergouane** ne pořabite, řakai skufi tu iftu, řo eni neuidezhe te Angele erpergouali TT 1577, 91;

v kazalu **Erpergovanje** teh reunih inu ptuih, iřzhi: Gofřovanie .. OD GOSTOVANIA INV **ERPERGOVANIA VBOSIH**, reunih inu ptuih DB 1584, I,)(Va-)(Vb

ℰ gl. **erperga** [E. T.]

erpergovati (erpergovati, herpergovati, epergovati,

erbergovati) -ujem glag. nedov. [erpergo'va:ti -'gu:jem]; P 101, K 25 (TC 1550, TC 1555,

TE 1555, TT 1557, TR 1558, TT 1560, TL 1561, TO 1564, TL 1567, KPo 1567, TC 1575, DJ 1575, TT 1577,

JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC 1585, TtPre 1588, MD 1592, TPo 1595, ZK 1595, MTh 1603)

– nedol.: e/he | r/ø (DB 1584, III,CcIVa) | p/b (MTh 1603, I,647) | e/è | rgovati; – sed. ed. 3. os.: e/he | rp | e/è | rguje; – mn. 3. os.: e/he | rp | e/è | rgujo; – vel. ed. 2. os.: erp | e/è | rguj; – mn. 2. os.: erp | e/è | rgujte; – del. na -l m. ed.: e/he | rp | e/è | rgoval; – mn.: e/hè (KPo 1567) | rp | e/è | rgovali; – ž. ed.: erp | e/è | rgovala; – mn.: erpergovale; ⓂⓄ

1. kdo; koga_{tož.} *sprejemati popotnike, tujce na dom, ponujati prenočišče; gostiti, prenočevati:*

[Vernik] potroshta te fhaloftne fbofhyo befedo/ ptuye ludi rad **erperguie**/ rad perfstopi inu pofodi bofim fofedom/ rad podili fui kruh vfakim potrebnim zhlouekom TC 1550, 241[=239] (127b);

[Publij] ie nas bil gori ufel, inu ie nas try dni perieftniuu[!] **erpergoual** TT 1557, 427;

Paul vely vfem Kerszhenikom Heb. 13. De radi potrebne ludi Gofte inu **Erperguio** TR 1558, g2a;

Goftovanie ie, kadàr [f]e vbosi, tuij pregnani kàrfcheniki **herperguio**, inu se ijm pomaga inu fteshe, fzhim se premore KPo 1567, CXXXVIII;

Ne **erpergui** vfakiga vtuoij hishi. Sakai ta fueit ie poln nesueiszhine inu ie fhgau DJ 1575, 48;

Si li vboge Offobeinike, to ie, pregnane Predigarie inu druge Ludy **herpergoual**? JPo 1578, I,10b;

Dai meni brumne Ludi, de mene **erperguio**, gori vsameio, inu ta deila te milofsti na meni iskasheio TkM 1579, 112a;

Ieft fim bil sheyn, inu vy fte meni dali pyti: Ieft fim bil en Guft, inu vy fte mene **erpèrgovali**:

Ieft fim bil nag, inu vy fte mene oblejkli DB 1584, III,16a;

Crajnfski. Erpergovati Slovenfski, Besjazhki. preftanuváti, naftan priéti DB 1584, III,CcIVa;

Ptuie inu nefnane ludy, kateri fo fa Boshie beffede volo bily pregnani, ie on [Trubar] rad **erpergoual**, inu jim dobru fturil TtPre 1588, 120;

En Shkoff ima biti pres tadla, ene Shene Mosh, tresiu, smafsèn, polhten, kir rad **Erperguje**, je vmetàln vuzhiti, nikar pyanzhliu, nekar en Vbojnik, nikar shelan framotniga dobitka ZK 1595, 198;

Hofpitor. *Germ.* beberbergen[!]/ freundlich auffnemmen. *Sclav.* **erbergovati** MTh 1603, I,647

/ Vom slushbo fpoueida Gaius, kir mene inu to celo Cerkou **erperguie** TT 1560, 26b

/ dov. Iacob pride kenimu Studenzu per Harani .. Laban ga **erperguie** inu gori vsame DB 1578, 26a;

Kadar je on pak notèr prifhal, je fejdil na Gaffo v'Méfti: Sakaj nikoger nej bilu, kir bi je [popotnike] bil zhes nuzh v'hifhi **erpèrgoval** DB 1584, I,145a

/ dov. Mi ijh bomo hudò **hèrpergovali**, fpetemi iezhmenovimi hlebmi, inu sdvemi ribici KPo 1567, CXXVIb *teško jih bomo nasitili*

2. kdo; s prisl. določilom kraja *spati, bivati, preživljati noč zdoma:*

fnami fo tudi shli eni is tih Mlaishih od Cefareie, inu fo pelali febo eniga Mnafona is Cypra, ta ie en ftar Mlaishi bil, per tim bi bili imeili **erpergouati** TT 1557, 404;

Ker fi Zaheus nej fmil puftit sainati, de bi se ta GOSPVD taku priasnivu pruti njemu imel dershati, on bi na tem sadofti bil imel, de bi njega le bil mogel viditi, taku pegeruje ta GOSPVD, de bi on hotel njega k'enimu goftu gori vseti, inu se iskasuje, kakor de bi nesnal inu ne mogel ficer per nikomer **erpergovati**, kakor per njemu TPo 1595, III,174 pren. Kerszheniki/ koker nih Gospud Criftus Viafelcih **erperguio** TR 1558, B2b

ℰ gl. **erperga** [E. T.]

esej -a sam. m [e'se:j -a[?]]; P 1, K 1 (JPo 1578)

– mn. im.: **eseji**; Ⓟ

pripadnik antične mistične judovske sekte, ki je zagovarjala asketsko življenje, celibat in skupno lastnino; esen:

Ktemu ie tudi Iudouska *GMAIN SHVLA smnogaterimi sapeliauci smishana inu rasdiana, kakor fo bili, Fariseij, Saduceij, **Efeij**: Kateri fo se suunai vnyh shiulieniu inu guantom celo lipo laskatali, ali snutra vnyh Sarzu fo celo neisuefti bili <*Synagoga> JPo 1578, II,119a

℘ iz gr. prek lat., prim. Essaeus [A. J.]

esih gl. jesih

eša -e sam. ž ['e:ša -e]; P 3, K 2 (DJ 1575, DB 1584)

– ed. im.: eša; – or.: ešo; ⑤

prostor z nezavarovanim ognjem, na katerem se razžarevajo kosi kovine pred kovanjem; kovaško ognjišče:

Taku en Kovazh, ta mora pèr svoim Nakovalu biti, inu s'fvoim kovanjem okuli hoditi, inu mu muzh vhaja od ognja, inu dela de je truden nad **Efho**, inu tu kovanje s'kladovom mu ufhella napolni DB 1584, II,168b

/ **Efha** lotanu sheleisu skusha, taku vinu skusha tih preusetnih ferza, kadar fo pijani DJ 1575, 133

℘ iz nem., prim. die Esse [E. T.]

eunomian gl. evnomijan

evnomijan -a sam. m [evnomi'ja:n -a]; P 1, K 1 (TAr 1562)

– mn. tož.: evnomiane; ⑤

pripadnik skrajne arijanske sekte, ki trdi, da Kristus kot božji sin po naravi ni enak ali podoben Bogu Očetu; anomejec:

Rauen tiga [artikuli prave vere] famezhuio inu Ferdamnuio, vse te kriue, Kezarske Vere, Vuke inu Pyfma, kir fo letimu Articulu subper, koker tiga Maniheria, kir ie dua Boga, eniga dobriga, tiga drugiga hudiga, poštauil inu vuzhil. Inu te Valentinarie, Arrianerie, **Eunomiane**, Mahomete inu vse te, kir fo nim Suero inu Suukom glih TAr 1562, 28b

℘ iz gr. prek lat., prim. eunomianus [A. J.]

executio [tož. ed.] gl. eksekucija

exsecutione [rod. ed. itd.] gl. ekssekucijona

fant -a sam. m ['fant 'fa:nta]; P 2, K 1 (TPo 1595)

– ed. im.: fant; – mn. or.: fanti; ⑥

moški v zgodnejših obdobjih svojega življenja; fant, mladenič:

v zvezi z **mlad** Od tiga fem pride tej vbogi Shenizi tu ferzhnu jokainje, inu pravu premineinje tiga cejlga lebna, de nikar vezh sa temi mladimi **fanti** ne tezhe, s'fvojemi ozhyma nikar vezh, kakor poprej, ne drafhi, s'temi lafsmy nikar vezh offerti ne triba, temuzh nuza takoviga vfiga taku, de se more viditi, de ima enu ferzhnu hudu dopadenje na nje pervim lebni, inu se hozhe fdaj pobulhhati, inu brumnifhi biti TPo 1595, III,110;

Ena Dekla, katera en leip shapel ali portek, En mlad **fant** kateri eno leipo fuknjo ima, Vse kmalu bode offertnu inu prevfetnu, kadar le nekai sufsebna ima, Onu fi bodi lipota, kunsht, denarji, Shlahtnost, taku my ne vejmo te offerti ni konza ni mafse TPo 1595, III,126

℘ iz lat. prek it., prim. fante [M. T.]

fantazirati -am glag. nedov. [fanta'zi:rati]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– del. na -l m. mn.: fantazirali; (m)

kdo; kaj v *mislih, sanjah oblikovati ideje o svetu, ki v resničnosti ne obstajajo; fantazirati:*

Tu se je njemu [škofu] sdelu v'saini, koku je on tihu sa nyma leisel, inu sa dauri stopil, de bi mogel viditi, kaj bi ony jejdli, kadar je vlhe ta Mati timu Ditetu sufseb uveno maihino sklejdizo gori dala, sazhe tu Dejte, inu pravi: Ia Mati, kaj ima uni Mosh sa daurmi jeifti? Od takove besede bi se bil ta Shkoff prestrahil, inu bi se bil nad tem sбудil. Takove norske rizhy so ony **fantazirali** inu ismihlali TPo 1595, I,94

ℰ iz nem., prim. *fantasieren* [M. T.]

farao -na sam. m ['fa:rao fara'o:na]; P približno 450, K 20 (TT 1557, TR 1558, TT 1560,

*P 1563, TO 1564, TPo 1566, TL 1567, KPo 1567, TC 1575, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM

1579, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, BH 1584, DAg 1585, TPo 1595, TfC 1595)

– ed. im.: *farao*; – rod.: *faraona* []; – daj.: *f* | a/o [!] (DB 1578, 45a) | *raon* | u []/i [] (*P 1563, 204);

– tož.: *faraona* []; – mest.: *faraonu* []; – or.: *faraon* | om []/em [] (TT 1577, 414); (V) (m)

naziv vladarja v starem Egiptu; faraon:

Bug ie bil shnim [Jožefom], inu ga ie isderl is ufeh nega nadlug, inu ie nemu gnado inu modroft dal poleg **Faraona** Egiptouiga krala. Ta ifti ie nega postauil kanimu Viudu zhes to Egipto

TT 1557, 350;

VBoshyem imeni gremo mi, Angel niega bodi snami, Koker steim folkam Vyegipti, Ker ye vushel **Faraoni**, Kyrie *P 1563, 204;

[Bog] ne pride sardito, kako ie bil k'Adamu v'paradysh po ti prestopu pèrfhal: Alli h'Kainu k'boizu alli boiniku svoiga brata Abela .. Tudi ne kakor k'**Faraonu** kraliu Egiptkimu KPo 1567, XII;

Taku ie Iosef **Faraonu** [!] kupil vfo Egiptersko Deshelo DB 1578, 45a;

Natu ie Egipterski Krail te Babe poklizal, inu ie rekal knim: Sakai ste vy tu sturile, de ste te Otroke shiue ohranile? Te Babe so odgouorile **Faraonu**: Ebreiske Shene neifo, kakor te Egipterske <**Farao** se ferdi zhes te Babe, de nefo Otroke moryle> DB 1578, 49a;

tu Pifmu pravi htimn [!] **Faraona** [!], Sa tiga volo fem iest tebe obudil, de iest iscashem na tebi to muio Muzh TT 1581-82, II,32-33;

Phrao, Egiptoufki Krajl, je bil fem gori prihhal DB 1584, I,189b;

taku pravi GOSPVD .. jeft hozhem **Pharaona** Haphra, Egiptoufkiga Krajla, isdati v'njegovih Sovrashnikou roke .. raunu kakor fim jeft Zedekia, Iudoufkiga Krajla, isdal, v'roke NebukadRezarju, Babelskimou Krajlu <**Phrao** Haphra> DB 1584, II,50a;

[Prerokba] SVpàr Vojfko **Pharaona** Neho, Egiptoufkiga Krajla .. katero je NabukadRezar, Babelski Krajl, pobill, v'zhetèrtim lejtì, Iojakima, Iosieviga Synu, Iudoufkiga Krajla DB 1584, II,50b;

my imamo fkusi njegovo [Kristusovo] Kry od greihou inu Smerti inu od Hudizha odreifheni biti, kateri, kakor **Farao** v'Egipti je te Israelfke Otroke dershhal inu martral, nas preid inu preid tlazhio TPo 1595, I,300

/ v zvezi s **kralj** ta **Farao** kral ie tih Vernih otroke moril, topil, inu te Verne byl, teshke tlake nadlagal TT 1557, cc4a;

VSigamogozhi vezhni Bug, kir fi .. tiga terdiga, Neuerniga, Nepokurniga Krala

Faraona, so vfo nega Voisko, vtim erdezhim Moriei potupil, Inu ta tui Israelski Folk po fuhoti skufi prepelal TO 1564, 90a;

ty Egiptary shnih Kralèm **Faraonem** so glih taku te Verne .. martrali inu morili TT 1577, 414;

Tako ie flushil Iosheff Bogu inu Kraliu **Faraonu**. Inu Daniel Kraliu Babilonskimu JPo 1578, II,156-156b;

- Israelski Otroci se taku filnu gmerajo Vegypti, de Kraill **Farao** nee vely moriti inu topiti DB 1578, 48b;
- Vslishi [Bog] nih vpytie inu vsdihaine .. kakor fi ti sturil steimi Israelskimi Otruci vEgypterski Desheli, katerih reuo .. fi ti pogledal, inu nee od nih teshke Butore, pod tim Kraillom **Faraonom** skusi tuoio mozhno Roko, kakor en Ozha odreishil TkM 1579, 26a;
- Ioseph je rejs v'Egypti pèr Kraillu **Pharaonu** viflòku bil poftaulen DB 1584, II,94a;
- Ioseph v'Egypto prodan bil, od krailla **Faraona** vloulen bil Tfc 1595, CCCCLIII
- / tvoj ferd se nereslobi zhes tvojga Hlapza: Sakaj ti [Jožef] fi kakòr **Pharao** DB 1584, I,29b *si mu podoben po oblasti, vplivu*
- / kot slovnìčni zgled NOMEN .. Fèrt .. FIGURA .. ff .. POTESTAS .. Fabian. In peregrinis fua obfervanda orthographia, vt Ephraim, **Pharao** &c. BH 1584, 26
- pren. [Kristus] hozhe tiga **Faraona** inu cèlo Egypto, tu je, greih, Smert inu Hudizha fhtraiffati, inu fvojo Karfzhanfko Cerkou od nyh Tyrannye odreifhiti .. letiga Iagneta Kry nam ima h'timu flushiti, de nam ni ta greih, Smert ni Pakal nejmajò skoditi, inu ta **Farao**, ta Hudizh, s'fvojemi Egypterji s'teim Svitum, nas nejma vezh tlazhiti ni satrejtì TPo 1595, I,299-300
- ℘ iz lat., prim. pharao [A. J.]

faraon -a sam. m ['fa:raon]; P 6, K 2 (TAr 1562, JPo 1578)

– ed. im.: faraon; ⑤

naziv vladarja v starem Egiptu; faraon:

Cain/ **Faraon**/ Caifas/ Pilatus/ Erodes/ Nero/ fo vmerli/ Oli fo veliku Otruk fa febo poufod puftili TAr 1562, 2a;

Perui Greshniki fo terdouratni ali okorni, ker fo Vfpazhenò mifal padli, nemaraio ni sa Boga ni sa Liudy, kakor **Faraon**, Iudas &c. JPo 1578, III,61b

/ v zvezi s **kralj** Tako morajo [preganjanci vernih] fterdno flipoto inu okornoftio porasheni, to refnizo preganiati. Inu vshe imajo nyh Sentencio inu obfoienie kakor **Faraon** Krall shniegouimi Egyptarij JPo 1578, III,96a

℘ gl. farao [A. J.]

faraona [rod. ed. itd.] gl. farao

faraonav -a -o prid. ['fa:raonav -a]; P 1, K 1 (TT 1581-82)

– ž. ed. im.: faraonava; ⑤

ki se nanaša na faraona; faraonov:

kadar ie bil kiakai fauershen, tiga ie bila ta **Faraonaua** fzhi gori vfela inu ga ie koyla na Synouim meiftu. Inu Moifes ie bil vuzhen vti Egiptouski modrufti TT 1581-82, I,498

℘ gl. farao [A. J.]

faraonov -a -o prid. ['fa:raonov -a -o]; P 142, K 9 (TT 1557, KPo 1567, TC 1575, TT

1577, JPo 1578, DB 1578, DB 1584, DM 1584, Tfm 1595)

– m. ed. im.: faraonov; – rod.: faraonoviga; →; – dv. im.: faraonova; – mn. im.: faraonovi; – or.: faraonovimi; – ž. ed. im.: faraonova; →; – mn. im.: faraonove; – tož.: faraonove; – s. ed. im.: faraonov | u/o (JPo 1578, II,4b); – tož.: faraonovu; – or.: faraonovim; – mn. tož.: faraonova; – mest.: faraonovih; ⑤ ⑥

ki se nanaša na faraona; faraonov:

Potle kadar ie bil kiakai fauershen, tiga ie bila ta **Faraonoua** Szhy gori ufela, inu ga ie koyla na Synouim meiftu. Inu Moifes ie bil uuzhen ufi Egiptouski modrufti TT 1557, 351; kar ie Bug Moifesu nalushil, tu ie on oprauil, fa **Faraonou** ferd, pritesh, fapuuid inu prepuuid, nishter nei rodil TC 1575, 326;

Exempel potopa, Poshganie Sodoma, Potoplienie **Faraonou** inu teh Egyptaryeu, So ta bliſk, inu flishe ktemu vſtrasheniu JPo 1578, II,4b;
 Inu ob pul nozhi ie ta GOSPVD pobil vſe peruoroieniu Vegypterski Desheli, od **Faraonouiga** peruoroieniga Synu, kateri ie na negouim Stolu fedel, noter do peruoroieniga Synu tiga Ietnika DB 1578, 58b;
 Sakaj GOSPVD je bil vtèrdil **Pharaonovu**, Egyptoufkiga Krajla, ferce, de je sa Israelskimi otruki hitèl DB 1584, I,44a;
 Salomo fe je oshenil pèr Pharaonu, Egyptoufkimu Krajlu, inu je **Pharaonovo** Hzher vsel DB 1584, I,184b;
 Taku je Ioseph ſturil eno Poſtavo zhes Egyptoufko deshelo, do danafhniga dne, de je ta peti dejl **Pharaonou**, le famuzh tèh Farjou Nyve vunkaj vsamejzoh, katere néfo bile **Pharaonove** laſtne DB 1584, I,31b;
 my profſimo tebe [Boga], reſhi letiga v'mirajozhiga naſhiga raven kàrfzhenika .. kakòr fi ti miloſtivu odreſhil, Noaha, is Grefhniga potopa .. Israelske otroke is **Pharaonove** oblaſti TfM 1595, CCXVII
 / [Bog] ie tebe odreſhil od te slushabne Hishe, is **Faraonoue** roke, Egypterskiga Kraila DB 1578, 155a *izpod faraonove oblasti*;
 Ieſt [Bog] hozhem roko Pharaona, Egyptoufkiga Krajla, slomiti .. Ampak Babelſkiga Krajla roké hozhem jeſt mozhne ſturiti, inu njemu moj mezh v'njegovo roko dati, inu hozhem **Faraonvoo** [!] roko slomiti, de bo pred nym jezhal DB 1584, II,74b;
 Hvalen bodi GOSPVD, kateri je vas odtel od tèh Egypterjeu inu **Pharaonove** roke DB 1584, I,47a
 / Goſpod Bog [je] smozhno roko Israelzhizhe vſe is Egypta od te tefhke tlake **Faraonove**, Kralia Egypſkiga iſpelial inu odreſhil KPo 1567, CXLV *podložnosti faraonu*
 ℘ gl. **farao** [A. J.]

faraonski -a -o prid. ['fa:raonski -a]; P 4, K 4 (TT 1577, DC 1579, DC 1584, TfC 1595)

– ž. ed. rod.: faraonske; – tož.: faraonsko; ⑤

1. *ki se nanaša na faraone* ↗; *faraonski*:

v zvezi **faraonska jèca** te Ludy Israelske, fi [Bog] is Iezhe **Faraonfke**, s'mozhno roko odreſhil TfC 1595, CCCXVIII *iz egiptovske sužnosti*

1.1 *ki je tak kot pri faraonu* ↗; *faraonski*:

Efau nei te praue Euangeliske Pokure, temuzh le to Cainsko, **Faraonsko**, Saulosko, Ishkariotouo inu Hudizheuo, imel, nei Veroual Vcristufa inu Boshy oblubi TT 1577, 89

℘ gl. **farao** [A. J.]

farba (farba, farva) -e sam. ž ['fa:rba -e]; P 70, K 10 (TL 1567, DJ 1575, TT 1577,

JPo 1578, DB 1578, DB 1584, BH 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. im.: far | b/v (MTh 1603) | a; – rod.: farbe; →; – mn. im.: farve (MTh 1603); – rod.: farb; →; ④ ⑥

SLOVARSKI SKLOP

zamenjani iztočnici farba in grba F. .. Gàrba, be, Color, farb. G. **Farba, be**, Gibbus, hoger, pugkell BH 1584, 56;

Citrius color. *German.* Citronienfarb. *Sclav.* zitronova **farva** MTh 1603, I,268

1. *vidno zaznavna lastnost predmeta, da na svetlobi odseva značilni odtenek*;

barva:

Inu poley Laodicea ie doſtih leipih Ouaz, kir fo lipe **farbe**, shlahtno volno imαιο TL 1567, 33a;
 Poglej Mauro, inu hvali tiga, kateri je njo ſturil: Sakaj ona ima filnu lepe **farbe** DB 1584, II,171a;

Ena roshiza pak ima ſvojo **farbo** inu lipoto, inu je ena naturfka shiva reizh TPo 1595, II,229

/ s prilastkom **Aku** pak Far, kadar noter gre, vidi, de fe ta madesh nei daile po Hishi resraſsil,

potehmal ker ie ta Hisha pomasana, taku io ima sa zhifto foditi, sakai ta madesh fe ie scelil. Inu ima vseti kOffru sa Greih sa to Hisho duei Ptici, Cedrouiga leffa, inu Karmeshinoue **farbe** volno, inu Isopa DB 1578, 98a *modrikasto rdečo*;
Ty pèrvi fo Edomiterji, Edom fe rezhe erdezhe **farbe** DB 1584, II,91b;
Deutsch. Braun. *Latinè.* fufcus. *Windifsch.* vishnove **farbe**. *Italicè.* bruno MD 1592, B6a *rdečerjav*

2. *snov, ki se uporablja za barvanje; barva:*

Kar pak od njega [posekanega drevesa] oftane, ker ficer nishtër nej vrejdnu, kakòr ker je kriv ali gèrzhafst lejs, tu on [tesar] vsame inu srisla, kadar zhas ima, s'fliffòm, inu je po svoji kunlhti mojsterfki pilda, inu je stury, de je eniga zhlovéka ali ferrahtlive Svirine pildu podobnu, inu je pofarba s'erdezho inu bélo **farbo**, erdezhe inu lépu DB 1584, II,144a

pren. To ie, oni tudi imαιο Boshyo Befedo, ali io falshaio inu **sfarbo** samasuio, prauí rasum obrazhaiu vlashy JPo 1578, II,32a;

Pfalter mala Boshjo Cerkou s'pravimi **farbami** DB 1584, I,279b;

Ta Gospud fe je is ferza vfmilil, inu je njega proftiga puftil, inu ta dolg je njemu tudi lheinikal. Tu je ta prava inu laftna **farba**, skatero fe ima inu more Bug inu njegovu ferze na tu nar gvifhniſhe namalati. Kateri njemu pak eno drugo **farbo** da, ta njega nikar prou nemala, temuzh drugazhi, kakor je na sam febi TPo 1595, II,278

2.1 *plast te snovi, nanesena na kaj:*

Kateri bi pak njemu to leipo Mazhkaro fdaici snal inu mogel prozh islejzhi, inu to **farbo** senim oftrim lugom odmyti TPo 1595, I,256

3. *naravna obarvanost kože, obraza; barva:*

Kateri vſhe enu sramoshlivu ferze ima, ta bi imel **farbo** spremeniti, na fe pluniti, inu rezhi: Ieft nej fim vrejden, de fonze na mene fye TPo 1595, I,134

4. *ekspr., s prilastkom prepoznavna značilnost; barva:*

Ta Papeſh tizhy vtakovim greihu noter gori zhes ulhefsa, fo vfo fvojo drushbo, Sakaj on ne hozhe Boshjo befsedo terpejti, preganja inu merdra htimu te Karszhenike nad njo, tu je tiga Hudizha laftna **farba** TPo 1595, I,185;

Satu fe my nejmamo pred takovim pannovanjem inu morjenjem preſtrafhiti, temuzh my je imamo s'veſseljem gorivseti, inu fe vuzhiti, de je tu ta prava **farba**, inu tu gvifhnu ſnaminje ali merkanje, teh Karfzhenikou, inu te prave Cerkve TPo 1595, II,77

/ Leta myr ſpodobno ima vkarshzhanftuu biti, kadar my edniga Boga, edniga Ozketa[!] vnebefih, edniga Chriſtufa, edan Karft, edno Vero, tudi ednake snamenia tega myru inu drushzhine imamo: flaſti ta Sacrament Tellefa inu Kry Chriſtufoue. Alli ie Splahnil inu celo **farbo** sgubil: da skorei obenih ljudi nei na femly, kateri bi tako nemyrni, neskladni inu neglih, kakor rauno ty ker fe huale da fo karshzheniki JPo 1578, II,15a *postal povsem neprepoznaven*

5. *s prilastkom tipično oblačilo kot razpoznavni znak pripadnosti, služnja vladarju ali plemiču:*

Ter vfaj je pres tiga na tem Svejtu taku poſtavlenu, na Dvori fe nihzhe ne framuje fvojga Fyrſhta **farbe** ali snameinja, en vfakateri jo rad nofsi, inu fe fdy, inu njemu je ena zhafst TPo 1595, III,167

pren. Krish inu Terplienie ie praua Duorfka **farba** ali snamenie Vchriſtufouem Kralieſtuu JPo 1578, III,68b;

Nu jeſt [Kristus] fim tudi en Krajl, inu imam moje Dvorſke ludy, te Karfzhenike. Bi fe tedaj tiſti hoteli moje **farbe** framovati, katero fim jeſt na tem Svejtu nofsil? TPo 1595, III,167;

Ta Hlapez nej veglhi kakor njegovu GOSPVĐ, so li ony mene preganjali, taku ony bodo vas tudi pregajnali. Tu ie tiga Krajla **farba** ali snaminje, kateru leta Krajl vun daje. Kateri fe te iſte hozhe framovati, inu te ne hozhe nofsiti, ta fe framuje GOSPVĐA Chriſtufa, inu ne oftane per njemu TPo 1595, III,119

© iz nem., prim. die Farbe [M. T.]

farbar -ja sam. m [ˈfa:rbar]; P 7, K 6 (TT 1557, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584, MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: farbar; (V) (M)

kdor čisti, barva, valja blago in oblačila:

Inu nega guant ie postal leskezh inu fylnu beil, koker sneg, kateriga oben **farbar** na femli taku beliga ne more sturiti TT 1557, 123, podobno tudi DB 1584;

Inu ie niegou Guant bil tako zhiht inu bel kakor Sneg, da bi ga nijedan **Farbar** na Semly nemogal tako beliga storiti JPo 1578, II,205b;

Deutsch. Ferber. Latinè. tinctor. Windisch. farbar. Italicè. tintore MD 1592, D6b;

Fullo. Germa. ein wal/ker[!]/ blaicher. Scla. farbar MTh 1603, I,575

℘ gl. *farba* [M. T.]

farbarjev (farbarjev, farbarjov) -a -o prid. [ˈfa:rbarjev -a]; P 2, K 1 (DB 1584)

– ž. ed. rod.: farbarjove; – mest.: farbarjevi; (V)

ki se nanaša na farbarja ↗:

GOSPVD je pak rekâl k'Iesaiu: Pojdi vunkaj pruti Ahafu, ti inu tvoj fyn SearIasub, na konez téh vodenih Rorou, pèr sgorenim Ribneki, pèr potu, raven **Farbarjove** nyve, inu reci k'njemu: Vari fe, inu molzhi DB 1584, II,3b;

Inu Assyrerfki Krajl je pollal Rabfaka od Lahifa v'Ierusalem, h'Krajlu Hifkiu, s'veliko mozhjo. Inu on je stopil poleg vodenih rorou, sgureniga Ribneka, poleg pota, pèr **Farbarjevi** Nyvi DB 1584, II,14a

℘ gl. *farba* [M. T.]

farbarjov gl. farbarjev

farbarski -a -o prid. [ˈfa:rbarski]; P 1, K 1 (TT 1577)

– m. ed. or.: farbarskim; (M)

ki se nanaša na farbarje ↗:

v zvezi **farbarski kol** Inu kadar ie [Jakob] na tleh pul shiu leshal, ie roke pruti nebu dershal inu molil, rekozh, Gospud odpuhti nim, fakai oni ne veido kai deio. Inu vtim ga eden fanem **farbarskim** kolom na zhelu vdari, de ie sdaici vmerl TT 1577, 99 s *palico*, ki se uporablja za stepanje blaga, oblek

℘ gl. *farba* [M. T.]

farbati -am glag. nedov. [ˈfa:rhati]; P 4, K 3 (TPs 1566, MD 1592, MTh 1603)

– nedol.: farbati; – del. na -l m. ed.: farbal; (M)

kdo; kaj, v čem *nanašati barvo na kaj; barvati:*

Deutsch. Ferben. Latinè. tingere. Windisch. farbati. Italicè. tingere, intingere, colorire MD 1592, D6b;

Fuço. German. fä ben[!]/ ein farb anftreichen. Slav. farbati MTh 1603, I,572

/ Ta Gospud ie dial, iest hozho nee is Bafana spet perpelati, iest hozho nee is globokote tiga Moria spet perpelati. Obtü bosh tuie noge **farbal** vti kriy tuih Souurashnikou, Inu ta iefik tuih Paſs bodo no lokali TPs 1566, 121b

℘ gl. *farba* [M. T.]

fardamani gl. ferdamani

fardamnovati gl. ferdamovati

farligkost gl. farlikost

farlih¹ (**farlih**, **gfarlih**) prid. nepregib. [ˈfa:rlih]; P 15, K 4 (DJ 1575, DB 1584,

TtPre 1588, TPo 1595)

– f (TPo 1595)/gf | arlih; Ⓜ

1. o katerem se domneva, da bo imel slabe, hude posledice; nevarno:
nekateri ljudje imajo enu **farlih** lozheinje is letiga lebna, Kakor kadar bodo ljudje zhafsi mertvi v'Pofteli najdeni, ali ficer naglu vmerjo .. Tu je tudi enu **gfarlih** lozheinje, inu je malu vupainja ali trofhta per tem TPo 1595, III,202;

Tu je vshe ta veliki jamer, inu ta **farlih** velika grosovita flipot, de my yfhemo pote Bogu flushiti, skusi nafhe laftne mifli TPo 1595, III,150;

kakor mallu fe je Iudesh pred nym bal, inu takovu sa enu **farlih** rounainje nej dershhal, taku tudi stury ta Svejt na ta danashni dan TPo 1595, I,256;

Letiga kriviga nuzainja [zakramentov], kateru je filnu veliku, fhkodlivu inu **farlih**, fe nejma posabiti, temuzh ozhitu na tej Canzly od tiga pridigovati TPo 1595, II,125;

Ta perva Historja od te vboge Shenize, katera je eno **farlih**, teshko bolesan imejla, od te pravi Marcus sufseb: Ona je vfe fvoje blagu mej temi Arzati potratila inu ferzerala TPo 1595, II,292;

Ena **farlih** mifsal je onu, kadar ljudje hote taku mifliti, pufti naj drugi molio, tvoja Molitou nej nihster sufsebniga TPo 1595, II,63

/ takovu je raunu taku, kakor de bi fe ty zholnarji mej fabo kregali, kateri bi sam febe narpoprej hotel vtopyti, kadar je ena fortuna ali nepokoj na Murju. Tu je ja nikar le norfku, temuzh cilu **farlih**: sakaj tukaj ta nadluga ali potreba tu hozhe imejti, de bi ony imejli myrni biti, inu vkupe dershati, aku bi mogli ta zholn odtetti TPo 1595, III,140

2. ki lahko povzroči nesrečo, škodo ali kaj slabega, neprijetnega sploh; nevarno:

Gfarlih reizh ie en klaffar venim Gospodouainu, inu en nagel shraiauiz bode k'shpotu DJ 1575, 39

/ Tu [pridigarstvo] ie pak ena teshka inu **gfarlih** slushba inu oprauilu. Sakai nihzhe fe nepufty rad fuariti TtPre 1588, 41;

Timu pruti pak vidite vy tudi, v'kakovim **farlih** ftanu fo lety, kateri fe sa obene greifhnike ne dershe TPo 1595, III,153

℘ iz nem., prim. (ge)fährlich

Prim. farlih^{2,3}

Prim. farlihiš¹

Prim. narfarlihiš [A. J.]

farlih² prisl. [ˈfa:rlih]; P 3, K 1 (TPo 1595)

– farlih; Ⓜ

izraža stanje, o katerem se domneva, da bo imelo slabe, hude posledice; nevarno:

kadar je s'temi Greifhniki tu reis, de ony taku **farlih** na fvojeh Dushah bolni leshe, kaj fe hozhe fpodobiti, de fe ima pruti nym naprej vseti? TPo 1595, III,148;

Nu taku hozhmo tedaj ta Procefs pred fe vseti, inu flifhati, kaku ty fveti Ludje s'tem lubim GOSPVDOM Christufom nefpodobnu, fovrashnu, **farlih**, kunfhtnu inu sfalfh ferzom okuli hodio TPo 1595, I,242

/ Ieft [kraljevi uradnik] dobru veim, koku fim jeft mojga Synu puftil, de je on **farlih** leschal.

Aku ima njemu pomaganu biti, taku je nebo (lubi GOSPV) tu fturilu, de ti [Kristus] fdaj s'mano govorifh TPo 1595, II,273 v nevarnosti, ogrožen zaradi hude bolezni

℘ gl. farlih¹

Prim. farlih¹ [A. J.]

farlih³ povdk. ['fa:rlih]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– farlih; Ⓜ

s kom *izraža, da je kdo v stanju, o katerem se domneva, da bo imelo slabe, hude posledice; nevarno:*

Sa tiga volo fe zhestu pergody, de fe ony vSmertnih nadlugah nikar s'Bugom, temuzh s'Denary, s'Blagom, inu s'tem glih kumrajo .. onu je nelhihru inu **farlih** s'fhnyimi, inu Bug hozhe zhafsi fkusi takove Exemple, te druge, kateri fo okuli inu per nyh, opominati, de per redu od Greihou pušte TPo 1595, III,202

℘ gl. **farlih**¹

Prim. **farlih**¹

Prim. **farlihiš**² [A. J.]

farlihiš¹ -a -e prid. primrk. ['fa:rlihiš -a -e]; P 4, K 1 (TPo 1595)

– primrk. ž. ed. im.: farlihiša; – tož.: farlihišo; – presež. m. ed. im.: narfarlihiš; – s. ed. mest.: narfarlihišim; ■ ■ Ⓜ

1. primrk. *o katerem se domneva, da bo imel slabše, hujše posledice kot kaj drugega; nevarnejši:*

Kateri je en greihnik, ta ima na svojej Dufhi eno **farlihifho** inu fhkodlivifho bolesan, kakor vse Shlife, franzhofhi, Gobe, inu kar je vezh takovih bolefni, na telefso .. zhe vekfha inu **farlihifha** je ta fhkoda na tej Dufhi, kakor na Telefso, s'tem vezh flifsa, muje inu della fe ima na tu naloshiti, de tem vbofim greihnikom bode pomaganu TPo 1595, III,148

1.1 presež. *o katerem se domneva, da bo imel najslabše, najhujše možne posledice; najnevarnejši:*

Zhes takou jamer, de je leta gréh taku gmain, je tudi en strashan, paklenki, Hudizhou greih, inu fe ne hozhe puftit sposnati, kakor drugi greihi <Ta nar **farlihifh** greih, kateri fe nar mainje pufty sposnati> TPo 1595, II,261;

Satu vfame ta GOSPVD, to prigliho od ene Shene, katera kroyftvu fe perpraula, ta je vtem nar višokeifhim, britkejshim, **farlihifhim** terplenju, kateru je na Semli TPo 1595, II,37[=47]

℘ gl. **farlih**¹

Prim. **farlih**¹ [A. J.]

farlihiš² povdk. primrk. ['fa:rlihiš]; P 3, K 1 (TPo 1595)

– primrk.: farlihiš; – presež.: narfarlihiš; ■ ■ Ⓜ

1. primrk. *izraža stanje, o katerem se domneva, da bo imelo zanj slabše, hujše posledice kot katero drugo; nevarneje:*

jeft bi imel eniga Sofseda, ta bi veliku denarjeu imel, Kadar bi ty denarji moji inu ta Moshna polna bila, taku bi fe jeft mogel tiga hvaliti, ficer nikar .. Raunu taku je tudi letukaj, samuzh de je veliku **farlihifh**. My imamo tellu inu leben, ta je leip, uni bogat, leta vuzhen, uni iskulhan. Takoviga fe my hvalimo kakor laftniga, inu vfaj nej nafhe, temuzh Boshje .. Ta Hudizh je vludeh, ta vuzhy nje pruti Bogu (od kateriga ony vse imajo) fe nehvalefhne iskasati, inu fe offertovati .. kateri vfhe od tiga ne hozhe nehati, tiga sna inu more on [Bog] supet isleizhi do nasiga, kakor je on Iudelha isleikil TPo 1595, III,132; kadar ta Dufha takove greihe na febi ima, tu je veliku **farlihifh** inu huishe, kakor kadar je tu tellu bolnu TPo 1595, II,235

1.1 presež. *izraža stanje, o katerem se domneva, da bo imelo najslabše, najhujše možne posledice; najnevarneje:*

Takovu fe pak fgody nervezh, inu je nar **farlihifh** vtej Cerkvi, tu pridejo vse Rotte, shwermerji inu Kezarji s'tem fhainom, koku nym veliku na isvelizhainju teh ludy Dufh

leshy, inu koku bi radi Boshjo befsédo zhiſto, inu to rifnizo naprej perprauleno hoteli viditi
TPo 1595, II,176

℘ gl. farlih¹

Prim. farlih³ [A. J.]

farlikorst gl. farlikost

farlikost (farlikost, gfarlikost, kfarlikost, kfarlikust, farligkost) -i sam. ž [ˈfa:rl̩kost -i]; P 157, K 15 (*P 1563, DJ 1575, DPa 1576, TkM

1579, DB 1584, DC 1584, DM 1584, BH 1584, DAg 1585, TtPre 1588, MD 1592, TPo 1595, TfC

1595, TfM 1595, MTh 1603)

– ed. im.: f/gf/kf | arli | k/gk (TPo 1595, III,203) | o/u (*P 1563, 199) | s/rs[!] (DB 1584, I,a5a) | t; – rod.: f/gf/kf | arlikosti; – daj.: f/kf | arlikost | i/y (DB 1584, I,320a); – tož.: f/gf/kf | arlikost; – mest.: f/gf/kf | arlikost | i/j (TPo 1595, III,32); – or.: f/gf | arlikostjo; – mn. rod.: farlikosti; →; Ⓜ

SLOVARSKI SKLOP

Crajnſki. Gfarlikoft Slovenſki, Besjashki. pogibelnoft DB 1584, III,CcIVb;

Crajnſki. V'neshihroft Coroſhki. kfarlikoft DB 1584, III,DdIIIb;

kot slovnični zgled *Cum familiaribus commune periculum miserabuntur, ſo klagovali oli oplakali gmajn gfarlikoft s'fvojemi pèrjateli .. gmajn gfarlikoft* BH 1584, S23;

Deuſch. Gefahr. Latinè. periculum. Windiſch. neshihroft, gfarlik[o]st. Cr: pogibelnoſt.

Italicè. pericolo, riſchio MD 1592, E5b;

Periculum. Germ. ein gefahr oder Gefährlichkeit. Sclau. neshihroft. Carnio. gfarlikoft MTh 1603, II,242

1. možnost nesreče, ſkode ali česa slabega, neprijetnega sploh; nevarnost:

Strashna velika **kfarlikuft**, refnizhnu ta nuzhna tamnuft, o Bug vahtai ti fam zhes nas, dan inu nuzh obari nas *P 1563, 199;

poſhtuj tvojo Mater vſe tvoje shivozhe dny, ſpumni na tu, kakovo **farlikoft** je ona preſtala, kadar je tebe pod ſvoim ferzem noſſila DB 1584, II,149a;

Ty modri navuk ohranio: Ali téh Norzou ufta ſo bliſi ^aſtrahu <^aſtrahu) tu je, **farlikofty**, inu nefrezhi> DB 1584, I,320a;

Taiſti [Bog] vas tudi pèr tem gori vſetim, inu zheftu s'veliko **farlikoftio** ſpoſnanim zhiſtim vuki tiga S. Euangelia, inu pèr praui rifnizhni veri, k'vezhnimu inu Nebeskimu iſuelizhanju gnadliuu inu miloſtuiu ohrani TtPre 1588, 24;

zhe vegſha je ta nadluga, inu zhe viſſokeiſha je ta **farligkost**, s'tem vezh imah ti verovati, de je Bug po ſvojem Imeni, per takovimu zhlovéku TPo 1595, III,203;

my potrebujemo takove molitve tudi filnu dobru, sa te vſakdanje **farlikofti** volo, kir en Karſzhenik nej en hip ſhiher pred Hudizhom TPo 1595, II,59;

Satu nas nemore niſhter lozhiti od te lubesni Boshje, ni nadluga, ni britkuft, ni pregainanje, ni lakota, ni naguſt, **farlikoft** ni Mezh, &c. TPo 1595, III,58;

Inu kadar ta Evangelium, ta Krish inu uſo ſhlaht **farlikoft** ſabo perneſe, taku ony ne miſlio nyh blagu, ſi bodi veliku ali majhinu, sa takove pridige volo v'farlikoft poſtaviti TPo 1595, II,307;

ta Vera, kakor kuli je ona ſlaba, derſhy ona vſaj kakor en Syd, inu ſe poſtavi kakor ta maihini David ſupar Goliata, tu je, ſupar ſmert, greih, inu vſo **farlikoft**, nikaſ ne zaga, temuzh yſzhe pomuzhi TPo 1595, I,111;

my GOSPVDA Chriſtuſa sa lubu imamo, inu ſe ſkuſi obeno **farlikoft** od njegove beſſede ne puſtimo odverniti TPo 1595, II,88;

Sakj[!] tu nej djanu, kakor s'Ieruſalemom, sa voiſko inu kryprelitje, temuzh sa drugo, vegſho inu viſſokeiſho **farlikoft**, kateri ſe pravi, ſmota, krivi Vuk, inu kriva Boshja ſluſhba, ſkuſi kateru my nikaſ le sa tellu inu ſhivot, temuzh ſa to Duſho inu iſvelizhainje pridemo TPo 1595, II,303;

Sdaj pak te Bug sahvalimo .. Kër fi nas to nuzh ohranil, v fem sludjem fi nas vbranal .. Pred fhkodo, vfo **gfarlikoftjo** Tfc 1595, CCCCVI

- / Sakaj kateri **gfarlikoft** lubi, ta v'njej konez vsame, inu prevsetnimu zhlovéku h'pullednimu hudu pojde DB 1584, II,155a
- / Ta **farlikoft** je velika, Sakaj kir je pohuifhanje, tu je ta Pakal inu ta Smert. Kadar vy vfhe takovi **farlikofti** hozhte vbeifhati, bote morali vy fami febe taku tefhku fi fturiti, kakor de bi fe vam imejla ena roka ali noga odreisati TPo 1595, III,162
- / kadar Sovrashnike poboyete, bote mogli shiher inu pres **gfarlikofti** plejniti DB 1584, II,181b *brez tveganja;*
Tukaj bi fe moglu pres fhkode inu **farlikofti** disputirati inu refmifhlovati TPo 1595, II,103

1.1 stanje, nastalo zaradi take možnosti; nevarnost:

Sa tu fo tudi nekoteri Aydi veliku krat vuelikih nadlugah inu **farlikoftih**, zhloueke sa shiuino dauili inu offrouali DPa 1576, 48b;

Satu fe vari, inu dobru merkaj, ti u'veliki **gfarlikofti** shivesh DB 1584, II,158b;

Ty zhetèrti fo, kir fo na Murji v'**kfarlikofti** bili inu fo odrefheni DB 1584, I,307b;

my moremo .. v'nyh ferce viditi, kakove misli fo ony iméli, koku fe je nyh ferce dèrshalu u'vfesh shlaht rizheh, **farlikoftih** inu nujah DB 1584, I,279a;

Kuliku muje, fkarby inu farlikofti imajo ty tatje, kateri fi vgarmovju pomagajo? Ty nejmajo ni po dnevi ni po nozhi obeniga pokoja, ftoje h'timu vtaki **farlikofti**, de timu Mezhu ali fhtriku na dejl pridejo TPo 1595, II,185;

Sakaj de ludje mogo **vfarlikofti** oftati, h'timu flifhi ta lubesan hti befsedi TPo 1595, II,87;

kadar je en Karfzhenik vbritkufti, v'kerbej inu vkumrainju, **vfarlikofti** inu nefrezhi, tedaj nej oben drugi trofht ni fvit, temuzh de fe on na to Molitou dershly, inu vpye kBugi sa pomuzh TPo 1595, II,58;

kateri hozhe vtakovi **farlikofti** obftati, inu od tiga Volka, tiga Hudizha, ne hozhe resdert biti, ta fe varuj, de fe on nikar ne sanefse na to Postavo, ali na dobra della, ni na eniga ni drugiga Svetnika TPo 1595, II,30;

my nikar le vtem porodnim Grejhu tizhimo, inu to vezhno Smert na dnami[!] [= nad nami] imamo, temuzh fhe vfakdan na tem Svejtu vfo fhlaht nefrezho od njega [hudiča] moramo zhakati, taku, de fkoraj nihzhe en hip nej fhiher, ni sa tiga Telefsa, ni sa tiga Blaga stran, kateru vse **vfarlikofti** je inu ftoji TPo 1595, I,34;

my vueliki **farlikofti**, dan inu nuzh hodimo, inu timu Hudizhu glih kakor en cil ali tartfha fidimo, ta ima vfelej en napet Samujfter, inu nafafsano puhfho, inu meri na nas, mej nas ftrejla s'fhliffo, s'franzhofhi, s'voifkami, s'ognjom, s'tozho, s'hudim vremenom inu drugim TPo 1595, III,157

- / v povedkovni rabi Sakaj predigovati, vuzhiti, v'Cerqvi flushiti, tu je velika muja, **farlikoft** inu nelufht. Raunu taku je tudi tefhku Gofpodovati, ker fe ima prou po Deshellkih praudah rounati DB 1584, II,89b *nevarno;*

my zhlovéki fmo raunu kakor rybe vtim fkirokim[!] morjejj, gdi vfelej ena to drugo pofhre, inu je fglu **farlikoft** inu nepokoy TPo 1595, III,7

- / v zvezi **dati/podati/postaviti/pripraviti v farlikost** Kadar sedifh inu jésh s'enim Gofpudom, taku merkaj gdu je pred tabo. Inu nafravi ^den nushizh na tvoj Gultaniz, aku hozhefh leben ohraniti <^den nushizh) tu je, gledaj de prevezh negorifh, inu fam febe v'nefrezho inu **v'farlikoft**, nepèrpravifh> DB 1584, I,325a *ogroziš, izpostaviš nevarnosti;*

De bi tvojga Hlapza odrefhil, fi fe ti, zhaftiti Gospvd, fam v'to **farlikoft** podal DM 1584, LXIII;

Ty tretji pravio, ta Evangelion je en Vuk, ta ne hozhe puftit lakomnovati, temuzh vely vse **vfarlikoft** poftaviti Tellu inu leben, denarje inu Blagu, sa Christufevo volo TPo 1595, II,129;

de bi ony fvoje tellu inu leben, sheno inu Otroke, hifho inu dvor, denarje inu Blagu, zhaft inu oblaft, sa tiga Evangelia volo **vfarlikoft** imejli poftaviti, inu vagati, tiga ne hote fturiti TPo 1595, III,119;

ty pravi Mlaihfi Christufevi, ne bodo ludje, kir bi fe vfelej fmyali, te nefrezhe fe bode

tulikain pergudilu, de nym te ozhy se bodo felsejle, tu je odlozhenu. Satu, kateri hozhe en Karfzhenik biti, ta se more volnu v'takovo **farlikoft** podati TPo 1595, II,310; kadar bi jeft pres potrebe inu porozhenja Bofhyga, se v'**farlikoft** inu v'nefhihroft dal, steim bi jeft Boga iskuhal TPo 1595, I,157

- / Sakaj obena farlikoft, ni oben dobizhek ali prid nemore taku velik biti, kakor je una farlikoft, kadar se ludje puft skusi pohuifhainje sapelati, Kateri tu ftury, ta se pufty enimu maihinimu potelesnimu pridu prenoriti, inu se poda veno vezhno **farlikoft** TPo 1595, III,163 *bo pogubljen*

2. s prilastkom *razmere, okoliščine, zaradi katerih lahko pride do nesreče, škode ali česa slabega, neprijetnega sploh; nevarnost:*

Dokler fim she vsmotnauil bil, fim tudi snal veliku vuzheina, inu fim bil taku vuzhen, de neifim mogel v'figa poueidati, inu fim mnogiteri krat v'**gfarlikoft** te smerti zhes tu prishel DJ 1575, 144-145;

Tu [na zemlji] je v'felej škèrb, strah, vupanje, ferd, ajfranje, supèrnoft, nemyr inu **farlikorft**[!] te smèrti, nid inu krejg DB 1584, I,a5a;

S. Paul nezhe v'letim nikogar pèrmoravati, de bi gdu s'**farlikoftjo** velikih grèhhou isvuna Sakona imèl oftati DB 1584, III,89a;

Inu dèrshite leta reslozhik, de se vy zhes ^aene v'fmilite, ene pak s'strahom isvelizhate (<^aene) tu je, ene trofhtajte enu svarite, ali v'faj s'strahom, inu nikar prevsetnu inu po krivici de vy nje is **farlikofti** vezhniga ognja inu pogublenja vun ismaknete> DB 1584, III,135b;

Kateri [kristjan] je tu pak sam od sebe pres v'kasovainja, inu vtéj mainingi fturil [prodal svoje imetje], de je on v'tej **farlikofti** tiga pregainanja .. tem vbosim ludem taku hotel podiliti, timu ga nihzhe nej branil, fakaj onu je ja enu dobru dellu TPo 1595, III,26;

Ta smert je bila nym pred ozhyma, Sakaj tukaj fo ty Valuvi taku smozhio poufod perbijali, de fo ony ta zholniz cilu pokrili. Kateri bi se v'fhe nejmèl vtakovi nadlugi inu te smerti **farlikofti** nikar prestrafhiti? TPo 1595, I,111

3. s prilastkom *razmere, okoliščine, v katerih lahko kaj utрпи škodo; nevarnost, ogroženost:*

Obarui ti mene danas leta dan tudi, pred v'fo **gfarlikoftio**, tiga Telleffa inu Dushe TkM 1579, 4a;

De ony [verniki] kei is slabufti fuoiga Meffa, sa teih potelesnih nadlug volo, inu skusi drasheine tiga Hudyzha, uvelike strahouite Grehe, vneuro inu zagaine na tuoij gnadi, inu **kfarlikoft** fuoih Dush nepadeio TkM 1579, 88a;

Pred tem me Bug obari, de bi jeft [David] letu fturil, inu letih Mosh kry pyl, v'nyh shivota **farlikofti**: Sakaj ony fo jo s'neshihroftjo fvojga lebna fem pèrnefli DB 1584, I,225a;

MOLITOV, KADAR DETTE v'**FARLIKOSTI** fvojga lebna ftoji inu ima vmreti v'porodu DM 1584, CCXIX;

de bi [Timotej] fuoio slushbo s'neprestrashenim, vèffelim fercem inu duhum oprauil, tèr de bi fi lih zhes tuištu v'tiga Suitá fèrd, nepriafen inu nemiloft, ia tudi v'to ner veksho **farlikoft** fuoiga lebna imèl priti: taku S. Paul v'rfahè kashe, kateri bi imèli Timothea lushtniga fturiti, de bi se po letim opominaniu .. fadèrshal TtPre 1588, 48

4. s prilastkom *lastnost, značilnost koga/česa, da lahko povzroči nesrečo, škodo ali kaj slabega, neprijetnega sploh; nevarnost:*

Kateri se po Moriu vose, ti praue od nega **k'farlikofti**, inu mi kir ie flifhimo, se zhudimo DJ 1575, 190

- / inu v'fem Svetnikom na Semli enu sufsebnu v'fsejle. Sa tiga volo imamo ta Evangelium v'zhafti inu v'reidnufti dershati, radi inu ferzhnu poflufhati, kateri ga pridigujo, sa lubu imejti inu poshtovati, de h'takovimu isvelizhanimu fadu tudi pridemo, is fmote inu pred v'fo **farlikoftio** tiga Hudizha ledig inu profiti, inu vekoma bomo mogli isvelizhani biti TPo 1595, II,140

© gl. **farlih**¹ [A. J.]

faroniski -a -o prid. ['fa:roniski -a]; P 1, K 1 (TP 1575)

– ž. ed. rod.: faroniske; ⑤

ki se nanaša na faraone ↗; *faraonski*:

v zvezi **faroniska ječa te ludi Ifraelske, Si [Bog] is Iezhe Faroniske, Smozhno roko odreshil**
TP 1575, A3a iz *egiptovske sužnosti*

ℰ iz nem., prim. **pharaonisch** [A. J.]

farva gl. farba

febra -e sam. ž ['fe:bra]; P 2, K 2 (DB 1578, MTh 1603)

– ed. im.: febra; ①

vročina, mrzlica:

Mersliza. Febra. Treshkليا. Zimnicza DB 1578, 181a;

Febris. Germ. das Fieber oder kaltwehe. Slav. febra, hudobniza, merfliza, treshlika MTh 1603, I,529

ℰ iz lat., prim. **febris** [A. L. R.]

fehtanje -a sam. s ['fe:htanje -a]; P 2, K 2 (MD 1592, MTh 1603)

– ed. daj.: fehtanju; ③

tekmovanje, vadba v borilnih veščinah:

v zvezi **mesto k fehtanju** *Deutsch. Fechtplatz. Latinè. harena. Windisch. meiftu k'fehtanju.*

Italicè. luogo da shermire MD 1592, D5b *tekmovališče, vadišče*;

Pałętra. Germ. das Ringen/ ein Kampffspiel mit ringen. Slav. metanje, meiftu k'fehtaniu
MTh 1603, II,192

ℰ gl. **fehtati** [M. T.]

fehtar -ja sam. m ['fe:htar -ja]; P 7, K 3 (BH 1584, MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: fehtar; – rod.: fehtarja; ③

bojevnik, tekmovallec v borilnih veščinah, vaditelj:

Shtritar, ja, pugil, kempffer. Fehtar, ja, idem BH 1584, 53;

Deutsch. Fechter. Latinè. athleta. Windisch. fehtar, shtritar. Italicè. fchermitore, maftro di fcrimia, fcrimitore MD 1592, D5b;

Deutsch. Kempffer. Latinè. pugil. Windisch. junak, fehtar. Italicè. schermitore MD 1592, H1b;

Latin. lanifla, gladiator. Germ. Fechtmeister/ Freyfechter. Slavon. fehtar, fhtritar MTh 1603, I,775;

Latin. palaeftrita, luctator. Germ. Ringer/ fechter. Slav. fehtar, fhtritar MTh 1603, II,193

ℰ gl. **fehtati** [M. T.]

fehtarija -e sam. ž ['fehta'ri:ja]; P 1, K 1 (MD 1592)

– ed. im.: fehtaria; ①

rokoborba, mečevanje:

Deutsch. Fechtkunst. Latinè. athletica. Windisch. fehtaria. Italicè. fcrimaglia, fcherma, fcrima, arte di fcrima MD 1592, D5b

ℰ gl. **fehtati** [M. T.]

fehtati -am glag. nedov. ['fe:htati -am]; P 4, K 4 (TL 1561, TT 1581-82, MD 1592, MTh 1603)

– nedol.: fehtati; – sed. ed. 1. os.: fehtam; (m)

SLOVARSKI SKLOP

Deutsch. Fechten. *Latinè.* digladiari. *Windifch.* fehtati. *Italicè.* fchermire MD 1592, D5b; *Certo.* *Germ.* freiten/ kempfen/ schlacht lifern. *Sclavon.* voifkovati. *Carn.* fehtati MTh 1603, I,244

kdo *meriti se s kom v telesni dejavnosti, zlasti v borilnih veščinah, da se ugotovi, kdo je boljši:*

Ieft pag taku tezhem, nekar na nequishnu, Ieft taku **fehtam**, nekar koker bi hotel ta lufft fecati, Temuzh Ieft tepem muie tellu, inu perganem vto slushbo, de fe koku ne pergodi, de bi Ieft drugim pridigal, inu sam fauershen bil TL 1561, 41a, podobno tudi TT 1581-82

℘ iz nem., prim. fechten [M. T.]

fehtati se -am se glag. nedov. [ˈfe:htati se -am se]; P 10, K 5 (TL 1561, TL 1567, TT 1581-82, DB 1584, TPo 1595)

– nedol.: fehtati se; – sed. ed. 1. os.: fehtam se; – 3. os.: fehta se; – del. na -l m. ed.: fehtal se; (m)

1. kdo; s kom *meriti se s kom v telesni dejavnosti, zlasti v borilnih veščinah, da se ugotovi, kdo je boljši:*

Ne veifte li vi, de ty kir vshttriz teko, de vfi teko, oli le en fam vfame ta Palli? Tecite tedai vi taku, de popadete. Sledni kir **fe fehta**, ta fe maffa na vfeh rizheh. Oni fa tiga volo, de eno ftrhnenno Crono prymo, mi pag eno nestrohneno TL 1561, 41a, podobno tudi TT 1581-82; Suidas pishe, de enkrat **fe** ie en Milefier fanem Efeseriem **fehtal** inu shtrytal, oli ta Efesier ie vfelei premagal, taku dolgu, de fe ie bilu neshlu, de ie na nega vglishti Efefirske pushtabe fapiffane imel TL 1567, 1b;

Raunu kakòr eden, kir sa vadlo tezhe, kadar vun na stran vdari, mora cilla grifhiti: inu kir **fe fehta**, inu prau nesamahne, ta sauman v'luft maha: taku vfem tém gre, kir veliku dobrih dell pres Vere fthuré DB 1584, III,92b

2. kdo; s kom *udeleževati se spopada; bojevati se:*

Taku imamo my vfhe Petra, s'fhnegovim Mezhom, kateri **fe fehta**, inu hozhe GOSPVDA Iesufa odtetti ali braniti, ampak on nejma obene sapuvidi TPo 1595, I,240;

Ne meinifh li ti, kadar bi bojovajnje velalu, Ieft bi mogel mojga Ozheta profsiti de bi mi dvanajft Legionou Angelou poslal. Kakor de bi hotel rezhi: Onu more fdaj terplenu biti. Ieft ne hozhem, de bi **fe** gdu sa mojo volo **fehtal**, ali mene branil TPo 1595, I,235

pren. Ty hote sa fvoje Perfone stran taku brumni biti, de pred Boshjo Praudo ali sodbo fmejo ftopiti, inu pres letiga Pilda sto Smertjo, stem greihom, inu s'Hudizhom **fe fehtati** inu bojevati, ali tukaj more ta vera cilu poginiti TPo 1595, II,7

℘ gl. fehtati [M. T.]

fer zlog; P 3, K 3 (TA 1550, TA 1555, DC 1585)

– fer; (m)

v abecedniku *vzorčni zlog za učenje branja:*

Far **fer** fir for fur TA 1550, 5, podobno tudi DC 1585 [M. T.]

ferahtan¹ -ega posam. [fe'ra:htan]; P 1, K 1 (DB 1584)

– m. ed. im.: ferahtan; (m)

kdor je deležen zelo negativnega odnosa, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevani, prezirani:

NA letiga mejfti bo gori vftal en °**ferrahtan**, katerimu tiga Krajlestva zhaft nej bila namenjena. Ta bo prifhàl inu bo frezho imèl, inu tu Krajlestvu, s'flatkimi besfedami notàr

vsel <°ta je bil Antiohus Epiphanes, en hud loter> DB 1584, II,102b

ℳ gl. **ferahtati**

Prim. **ferahtan**² [A. L. R.]

ferahtan² (**ferahtan**, **farahantan**) -a -o del. [fe'ra:htan -a -o]; P 91, K 11

(TR 1558,

DJ 1575, JPo 1578, DB 1578, DB 1584, DC 1584, TiPre 1588, MD 1592, TPo 1595, Tfc 1595, MTh

1603)

– nedol. obl. m. ed. im.: *ferahtan*; – rod.: *ferahtaniga*; – tož.: *ferahtaniga*; – mn. im.: f | e/a (TR 1558, P2b) | *rahtani*; – rod.: *ferahtanih*; – tož.: *ferahtane*; – ž. ed. im.: *fer* | ah/ha[!] (DB 1584, III,9b) | *tana*; – daj.: *ferahtani*; – mn. im.: *ferahtane*; – s. ed. im.: *ferahtanu*; – presež. m. ed. im.: *narferahtaniši*; ■ ■

ⓂⓅ

SLOVARSKI SKLOP

Ferahtan. Shpotuuan DB 1578, 180b;

Contēptus. *German*. verachtet. *Scla*. obdurien, fahpotovan. *Carniol*. **verahtan** MTh 1603, I,339

1. *ki je deležen zelo negativnega odnosa, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevan, preziran:*

Vti Perglihi tudi pravi inu Prerokuie, de ufag zhas, skorai le ty **Farahantani**, fauersheni, niski inu preprofti ludie, petlery, hromci, slepci, zolnary, kramary inu ueliki Greshniki, skufi to muzh tih pravih pridig od Boshyga ferda zhes ta Greh, inu Boshye milofti fa uolo Iefufa, inu skufi te Sacramente, fe pušte, uabiti inu permorati hti Vezheri priti TR 1558, P2b;

On [izraelski Bog] je bil ta nar sashpotovanilhi inu savèrshenilhi, poln beteshou inu bolesni. On je bil taku **ferrahtan**, de fo obras pred nym fkrivali, satu fimo my njega sa nizh shtimáli DB 1584, II,21b;

Koku je le Hania en reven, **ferrahtan** inu savèrshen Mosh? ena nevrédna possoda? Ah koku je on le s'fvoim femenom taku prégnan, inu v'eno nesnano deshelo vèrshen? DB 1584, II,38a; IEst mejnim pak, Bug je nas Apoštole, sa te nar manshe naprej poštavil .. My fimo norci sa Cristufuvo volo, vy pak šte modri v'Cristufu: My fimo slabý, vy pak šte mozhny: Vy šte zhaftiti, my pak fimo **ferrahtani** DB 1584, III,91a;

Kateru se je tudi h'troľhtu sgudilu tem vloulenim Iudom, kateri fo s'fvoim Bogum red bily **ferahtani**, inu néfo sa nishter bily dèrshani v'Babeli mej Tyranni inu Maliki DB 1584, II,85a; VE pak tebi Rashojnik[!], mejnifhli ti de nebofh resbyen? Inu ti Ferrahtar, mejnifhli, de nebofh **ferrahtan**? Kadar bofh tu rasbya nje[!] dopèrnefsàl, taku bofh tudi resbyen: Kadar bofh timu ferrahtanju konèz sturil, taku bofh tudi ti **ferrahtan** DB 1584, II,13a;

Lete beffede fo filnu troshtliue v'gmain v'fém Karfzhenikom, fuffeb pak tém vbosim, kir fo pred letim Suitom **ferahtani**, kateri bi mogli meiniti, de bi fa nyh vbushtua volo, Bug taku dobru, kakor ludie, fa nyh nishter ne marali TiPre 1588, 103;

Deutsch. Verschmecht. *Latinè*. spretus. *Windifch*. **ferahtan**. *Italicè*. difprezzato, negletto, dishonorato, non tenuto in stima MD 1592, R3b;

Takovu se sgody, pravi Paulus, sa mojo inu tvojo volo, de bi my k'Shegnu prifhli .. On [Jezus] je bil ta nar **ferrahtanilhi** inu nevrejdnifhli, poln beteshou inu bolesni TPo 1595, I,286; Timu pruti tu vbogu kardelze, kateru ficer obeniga troľhta na Semli nejma, kateru je reunu, sapufzhenu, **ferrahtanu**, resmartranu inu trudnu, tu bode vefselu, kir vtem Evangeliju flifhi, de eniga miloftiviga Boga v'Nebi imajo TPo 1595, II,307;

Taku my dobru moramo molzhati, inu se nikar toshiti, kadar my sa tiga Euangelia volo tudi bomo **ferrahtani**, sashpotovani inu pregainani TPo 1595, I,20;

Bogat savupa v'tu blagu: Iest pak vupam mojmu Bogu, zhe lih **ferrahtan** bom taku, jeft v'Buga verujem, kar bom profsil tu bom prejel Tfc 1595, CCCCLIII, podobno tudi DC 1584

/ Tedaj fim jeft djal: Modruft je bulfha kakòr muzh, inu viner je tiga vbosiga modruft bila **ferahtana**, inu njegove beffede néfo bile flufhane DB 1584, I,331a;

Natu vy pravite S'zhim my tebi nezhistu offrujemo? Stém ker vy pravite: Tiga GOSPVDA Misa je **ferrahtana** DB 1584, II,130b;

Koku je tudi na leti strani pèr nas, inu mej Papeshtvom ta lubi vbogi Evangeli, inu ta zhistu prava Boshja bešeda **ferrahtana**, pruti tem vunanim Papeshkim Ceremoniã, navadam, pranganjem inu drugim zhlovezhkim sapuvidam inu naredbam? DB 1584, II,+IIb;

Christus pravi spriproftimi fhleht besedami: Okufsiti ony nejmajo moje Vezherje, Koker de bi on hotel rezhi: Aku je lih moja beseda ali vezherja pred Svitom **ferrahtana**, taku vřaj ima veliku bullhi biti inu vezh velati, kakor nyh volli, nyh nyve, hifhe ali shene TPo 1595, II,133;

Onu je tudi viřsoku potreba, de fe od tiga Sakona govori inu pridiguje, kir vidimo, koku je ta ifti pod tem Papeshtvom flu bil **ferrahtan**, inu le tu Divizhtvu inu zhistořt hvalena TPo 1595, I,96

- / Inu suffeb flushio Papeshu Shtiffiti inu Kloftri: Sakaj v'Farah fe je enu mallu Bogu flushilu, s'Karřzhovanjem, Obhajanjem, inu s'predigovanjem. Ali tudi tuiřtu nej bilu zhistu, inu řo tudi fhe danarřni dan **ferrahtani** pruti Shtiffitam inu Klořtrom DB 1584, II,89a *so pojmovani za manjvredne v primerjavi s samostani*

1.1 *ki je deležen takega odnosa od koga z namenom ponižati ga, negativno vplivati na mnenje drugih o njem; sramoten, zasramovan:*

Prorok Malahias na 2. Cap: gouori: Farske Vřta imαιο řposnanie tiga Vka ohraniti, da fe shnyh Vřt pořtaua izřhe &c. Ali vy řte řprauiga pota řtopili inu ijh veliko Vpořtaui smotili, inu řte to saueso Leuitouo slomili, gouori Gofpod. Sato řam vas tudi dal, da řte **ferahtani** inu sauersšeni pred vřem Folkom JPo 1578, III,118b;

Ampak sdaj pravi GOSPVĐ: Tu bodi delezh od mene: Temuzh, kateri mene zhařty, tiga hozhem jeřt tudi zhařtiti: kateri pak mene ferahta, ta ima tudi **ferahtan** biti DB 1584, I,150b; Kateri fe veřřely, de sna lotrio tribati, ta bo **ferahtan** DB 1584, II,160b

- / Tih Neuernih otruk erbfzhina pogijne, inu nih porod mora **ferahtan** biti. Otroci morαιο zhes Neuerniga ozheta tořhiti, sakai sa nega voilo řo ony **ferahtani** DJ 1575, 180

1.2 *ki se zaradi takega odnosa odklanja, ne priznava; zavračan:*

Papesřniki knařhimu zhařsu ta Evangelium ferrahtajo inu pregainajo, onu fe je Ioannesu, Christufu, inu tem Apostolom knyh zhařsu řamim taku pergudilu, de je nyh vuk nikar le bil **ferrahtan**, temuzh ony vři kmallu řo bily nad nym pregainani TPo 1595, I,25

℘ gl. **ferahtati**

Prim. **ferahtan**¹

Prim. **ferahtani**

Prim. **ferahtati** [A. L. R.]

ferahtani -ega posam. [fe'ra:htani -ega]; P 5, K 3 (TkM 1579, DB 1584, TPo 1595)

– m. mn. daj.: **ferahtanim**☐; – s. ed. tož.: **ferahtanu**☐; Ⓜ

1. *kdor je deležen zelo negativnega odnosa, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevani, prezirani:*

Ieřt hualim tebe Ozha, inu Gofpud Nebes inu Semle, De fi ti tuoio S. Beřředo, ta lubi řueti Euangeli, vkaterim vři Šhaci te Modruřti inu řposnaina skriueni leshe, nam kir neumemo gouoryti, inu **ferahtanim**, řesodil TkM 1579, 44b

1.1 *kar je deležno takega odnosa; zaničevano, prezirano:*

Inu kar je fhibku pred tem Svitum, inu tu **ferrahtanu**, je Bug isvolil, de řtury k'řramoti, kar je mozhnu. Inu tu neřhlahtnu pred tem Svitum, inu tu **ferrahtanu**, ie Bug isvolil, inu kar niřter nej, de on knizhemer řtury tu, kar je nekaj TPo 1595, II,307, podobno tudi DB 1584

℘ gl. **ferahtati**

Prim. **ferahtan**² [A. L. R.]

ferahtanje (ferahtanje, ferahtajne, ferahtajnje) -a sam. s [fe'ra:htanje

-a[?]]; P 67, K 12 (DJ 1575, JPo 1578, TkM 1579, DPr 1580, DB 1584, DM 1584, TtPre 1588, MD 1592, TPo 1595, Tfm 1595,

ZK 1595, MTh 1603)

– ed. im.: *ferahta* | *nj/jn/jnj* | e; – rod.: *ferahta* | *nj/jnj/jn* | a; – daj.: *ferahta* | *nj/jnj* | u; – tož.: *ferahta* | *nj/jnj/jn* | e/é (ZK 1595, 54); – mest.: *ferahta* | *nj/jnj* | u; – or.: *ferahta* | *nj/jnj/jn* | em; Ⓜ

1. zelo negativen odnos do koga/česa, ki izvira iz prepričanja o njegovih manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevanje, prezir:

Kaj bom iest h'puslednimu od tiga imèl, kadar skèrbnu oprauim tu dellu eniga Euangeliskiga Predigaria, moio slushbo prou popolnoma oprauim, fim poufod tresiu, inu tèrpim vus shpot, **ferrahtanie**, inu nadluge, inu moram vřak dan zhakati, de bom nikar le satu pregnan, temuzh tudi řa tiga volo grosouitu martran inu vmorien? TtPre 1588, 88;

Deutsch. Verachtung. *Latinè.* contemptus. *Windifsch.* **verahtanje**. *Italicè.* diffpreggio, schernimento MD 1592, Q5b;

Kaj Bug v'leti Sapuvidi prepovejda? Odgovor. **Ferrahtanje** inu nepokorřhino pruti Ozhetu inu Materi, inu vřem tem kir řo na nyh mejřti ZK 1595, 55;

Contèptus. *Germ.* verachtũg. *Sclav.* oddurienie. *Carniol.* **verahtanie** MTh 1603, I,339

/ Nu taku ře pak Pokura nemore pridigovati, temuzh de ře ludem povej, de ře Bug ferdi zhes vře zhloveke, satu, ker řo ony polni nevere, Boshjiga **ferrahtanja**, inu drugih greihou

TPo 1595, II,132 *so bogokletni*

/ VE pak tebi Rashojnik[!], mejniřhli ti de nebořh resbyen? .. Kadar bořh tu rasbya nje[!] dopèrñefsàl, taku bořh tudi resbyen: Kadar bořh timu **ferrahtanju** konèz řturil, taku bořh tudi ti ferrahtan DB 1584, II,13a

1.1 koga_{rod.} *kazanje takega odnosa do koga/česa z namenom poniřati ga, negativno vplivati na mnenje drugih o njem; sramotenje, zasramovanje:*

Aku shena mosha bogatiga řtury, taku ie tu sgul kreig, **ferahtaine** inu veliku shmagine.

Huda shena della shalořtnu ferze, resshalenu oblizhie, inu ferzhno britkořt DJ 1575, 106;

Pomagai ti vezhni Bug, de na Sueitu neha Malikouaine, zupernia, kolneine, shentouaine,

nepriřdnu nuzaine tuoiga řuetiga Imena .. rupaine, Lakomnořt, Vuher, legaine, golufaine,

opraulaine, offert, **ferahtaine**, shertie, Pyanzhouaine, inu kar ie tim glih TkM 1579, 49b;

Sakaj dobru moreta supet priatela biti, aku ře ga neogibařh, inu shnym govorifh. Sakaj vře ře

more vmyriti, vun vsamejozh shmaganje, **ferahtanje**, resodevanje řkriunih rizhy, inu hudé

falfhie: taki řhtuki odpodé priatela DB 1584, II,162a;

Sim [Job] li moje pregrifhenje kakòr en zhlovik sakrival, de bi řkriufhi moje krivu djanje

řkriřl? Ieli je mene grosa bila pred veliko mnoshizo, inu jéli je mene tu **ferrahtanje** te shlahte

odřtrařhilu? DB 1584, I,275a

/ Hudizh inu njegovih vudi, bi ři tazhas kaj drusiga naprej vseli, inu bi nařh Katechifmus pres glodanja, tèrganja, **ferrahtanja** inu obřmejanja smirom puřtili ZK 1595, 33

/ On [Bog] isлива **ferrahtanje** na Firřhte, inu resvesuje tēh mogozhjih saveso. On odpira te temne globofzhine, inu tu temnu na luzh pernařha DB 1584, I,269b

/ Ty ludje pak řo řem tèr tam po hiřhah vkup tēkali, inu řo vkup molili, ker řo vidili, de je Tempel v'**ferrahtanje** imèl priti DB 1584, II,195b *da je bil tempelj obravnavan nespořřljivo;*

Ony vři [papeři, řkofi idr.] mu ta dolg dajo, de je en Puntarřki Vuk, aku ře htimu bo

gledalu, inu nikar branilu, taku bo pořemlřka ali pořsvitna Gospořzhina v**ferrahtanje**

priřhla, de nihzhe ne bode sa njo maral TPo 1595, I,262

/ Ta druga rana je, de je tu Papeřhtvu po S. Ianshi Huři u'veliku **ferahtanje** priřhlu,

inu Papeřhniki nēřo mogli řkusi obeno rezh S. Iansha Huřa ime inu vuk satreti, inu

timuiftimu braniti DB 1584, II,92a *Hus je omajal papeřev ugled*

1.2 česa *odklanjanje, nepriznavanje zaradi takega odnosa; zavračanje:*

Summa inu kratak sapopadak ie .. Sashpotouanie, **ferrahtanie** inu přouanie Boshye

Befede, ftori Hudizhoue Otroke, Iudye, Turke inu Aydye: Prynefe Serd Boshy inu vezhno pogublenie

JPo 1578, III,136b;

Ampak letukaj velá, de Kàrfzhanfka Cercou pogine ali oftane, katere se je Hudizh fkusi Anticrifità na dvujo visho bil lotil: Na eni ftrani fkusi Epicurarfku **ferrahtanje** téh Sacramentou inu Boshje beffede: na tej drugi pak, fkusi britkofít inu zagovanje téh vefty, ker nej bilu obeniga trofhta te gnade Boshje, temuzh sgul nemilu martranje, fkusi laftnu sadofti fturjenje inu della, s'katerim fo Kerfzhenike martrali (od kateriga Epicurerji inu Ajdi nifhtér nevedo) <**Ferahtanje** Boshje befede. Britkofít inu zagovanje te vefty> DB 1584, II,92b; Ovezhni Bug, Nebelki ozha, kir ti v'tvoji Poftavi tvojmú folku pritífh, de hozhefh nje sa volo preftopanja tvoih Sapuvidi, inu suffeb sa volo **ferahtanja** inu safhpotovanja tvoje fвете beffede .. tudi s'veliko lakoto .. fhtrajfati DM 1584, CCXXXIII; De je enu veliku zhudu, de nej fdaunaj ta pregreifhni Sodomitarfhki haufen, vShtiffah inu vKlofhtrih vPapefhtvi, le sa letiga Grejha volo, kateri je is **ferrahtanja** tiga Sakonfkiga lebna prifhal .. s'Paklenfkim ognjom vufhgan TPo 1595, I,96; Kaj Bug v'leti Sapuvidi prepovej? Odgovor. Tu **ferrahtanjé** te pridige njegove befsede, inu teh fvetih Sakramentou ZK 1595, 54

● — — Ampak ta Karfzhanfka Cercou, inu nje Glava, nafh lubi GOSPVD Chrifthus, gredo fkusi frejdo, inu fi ne pufté ni tu fhentovainje vtú defnu, ni tu **ferrahtainje** vtú lejvu uhu pojti, temuzh shivejo vpravi Veri, inu zhafté taku fvojga Ozheta v'Nebi TPo 1595, III,147 *se ne pustijo motiti, vplivati na odločitve, ravnanje*

℘ gl. **ferahtati** [A. L. R., oblikoslovno zaglavje M. Č.]

ferahtar -ja sam. m [fe'ra:htar -ja]; P 7, K 3 (TkM 1579, DB 1584, TPo 1595)

— ed. im.: ferahtar; — mn. im.: ferahtarji; — rod.: ferahtarjov; — daj.: ferahtarjem; — tož.: ferahtarje;

Ⓜ Ⓟ

kdor ima, kaže zelo negativen odnos do koga/česa, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevalec:

Obari nas brumni Bug, de my nebomo naideni, mei teim Kardelom teih **Ferahtariou** inu Shpotliuzou, kateri po nih laftnih lushtih, vshihrofti hodio, inu to Bessedo s'ifpazhenim ferzom, obterpnenimi miffalmi, knih konzhainu inu laftni Sodbi poslushaio TkM 1579, 12b; VE pak tebi Rasbojnik, mejnifhli ti de nebofh resbyen? Inu ti **Ferahtar**, mejnifhli, de nebofh ferrahtan? Kadar bofh tu rasbya nje[!] dopèrnefsàl, taku bofh tudi resbyen DB 1584, II,13a

/ De ty Papefhniki pridigujo, Chrifthus se je sa nas na Krishu gori offral, inu vfaj vener se ony flobe supar nas, inu prelivajo nedolshno kry, satu, kir my takou Vuk pelamo, inu te ludy na takou Trofht vilhamo, tu se ja pravi (kakor Efaias tem **Ferahtarjem** te Boshje befséde priti) s'videzhima ozhyma fleip biti, inu s'odpertimi Vfhefsi nikar flifhati, inu enu obterpnenu nesaftopnu ferze imejti, Sakaj koku bi onu moglu ficer mogozhe biti, de bi ony leta offer taku mallu fhtemali, inu poleg tiga fvoj Trofht na laftna della, na odpuftik, na eno vufhivo Menihfko guglo imejli ftaviti? TPo 1595, I,290; Kateri Boshjo befsedo ne poslufha, ta nej od Buga, temuzh je tiga Hudizha dejte. Htimu tudi letu hudu radu pervdari, kakor je rezhenu, de takovi **ferahtarji** te befséde hote prou imejti TPo 1595, I,184;

Tu je ta pervi fhuk, de my imamo Boshjo befsédo radi poslufhati, inu se is nje pobulfhati, inu njo nikar ferrahtati ni pregainati: Potehmal Bug te **ferahtarje** inu fourashnike teifte taku grofovitu fhtraffa TPo 1595, II,303

℘ iz nem., prim. der Verächter [A. L. R.]

ferahtati (ferahtati, farahtati) -am glag. nedov. [fe'ra:htati -am]; P

približno 500, K 30 (TC 1550, TT 1557, TT 1560, TL 1561, *P 1563, TP 1566, KB 1566, TL 1567,

KPo 1567, DJ 1575,

DPa 1576, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, BTa 1580, DPr 1580, DC 1580, TT 1581-82,
DB 1584, DC 1584, DM 1584, BH 1584, DC 1585, MD 1592, TPo 1595, TfM 1595, TfC 1595, ZK
1595, MTh 1603)

– nedol.: *fërahtati*; – sed. ed. 1. os.: *fërahtam*; – 2. os.: *fërahtaš*; – 3. os.: f | e/a (JPo 1578, III,134a)
| *rahta*; – mn. 1. os.: *fërahtamo*; – 2. os.: *fërahtate*; – 3. os.: *fëraht* | *ajo/aju* (Juričič)/o (JPo 1578,
III,134a);

– vel. ed. 2. os.: *fërahtaj*; – mn. 2. os.: *fërahtajte*; – del. na -l m. ed.: *fërahtal*; – mn.: *fërahtali*;

– ž. ed.: *fërahtala*; – mn.: *fërahtale*; – s. ed.: *fërahtalu*; (m)

SLOVARSKI SKLOP

Ferahtan, tati, tal. Temno, contemno, šperno, ašperno, despicio, verachte BH 1584, 114;
Deutsch. Verſhmechen. *Latinè.* ſpernere. *Windifch.* odduriti, ſa nihtàr jimeti, **fërahtati**,
ſaſhmagati. *Italicè.* diſpregiare, ſprezzare, ſtimar niente, far poco conto MD 1592, R3b;
Ašpernor. *German.* verachten/ verwerfen. *Sclav.* odduriti, ſa nizh derſhati. *Carniol.*
verahtati MTh 1603, I,134;

Contemno. *Germ.* verachten. *Sclav.* ſaſhpotovati, odduriti, ſanizh[!] derſhati, **verahtati**
MTh 1603, I,338

1. kdo; koga/kaj *imeti, kazati do koga/česa zelo negativen odnos, ki izvira iz
prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevati, prezirati:*

O Vſigamogozhi Miloſtiui Bug/ kir tih reunih tar boſih vſdihane ne vermaalh inu te lſhele
tih lhaloſtnih ferz ne **verahtafh**/ Pogledai na naſhe proſhne TC 1550, 197(106b), podobno tudi *P
1563;

Sakai Bug ie Meſzhauetz zhes lete vſe rizhi koker ſmo vom poprei prauili inu pryzhouali.
Sakai Bug nas nei poklizal hti nezhitofiti[!] temuzh hti ſuetuſti, Obtu kateri letu fërahta, ta
fërahta Boga, kir ie dal ſuiga S. Duha vuas TT 1557, aa;

Eden veruie, de ſe more ieifſti od uſeh rizhi, En drugi pag kir ie ſhibag, iei ſeele. Kateri iei, ta ne
fërahtai tiga kir ne iei. Inu kateri ne iei, ta tiga kir iei ne fodi, Sakai Bug ga ie gori uſel TT 1560,
22b;

Ne imate li vi hyſh keydi[!] inu hpytiu? Oli **fërahtate** li vi to Gmaino Boſhyo? Inu
ſaſframuiete te kir nemaio? .. Vletim vas ne hualim TL 1561, 44b;

CHRISTVS govori proti ſvoeim Iogrom: kateri vaſ poſluſha ta mene poſluſha: Inu kateri vaſ
fërahta, ta mene **fërahta** KB 1566, D8;

[Jezus] ie nas odreſhil od vſake kriuiſce, inu ie ozhyſtil ſam ſebi en Folk hti ſui laſtyni, kir ſe
bo fliffal dobrih dell. Lete rizhi ti gouori inu opominai, inu ſuari ſo vſo oblaſtio, inu niſzhe
nema tebe **fërahtati** TL 1567, 79a;

De neimamo ſe kreigati, nikogar **fërahtati** ali ſhmagati, inu de ſe pred porozhtuom, ſerditimi
ludmy, inu pred Norzi imamo varouati DJ 1575, 32;

Raunu taku ta dua raſbonika, katera ſta ſhnim red Criſhana bila, ſta ſe tudi nemu ſhpotala,
inu nega **fërahtala**. Ti ſholnerij ſo tudi is nega ſhpot delali DPa 1576, 29a;

Inu Chriſtus gouori, Mat: na 18. Cap: Gledaite, da kateriga ſmei teih maihanih **nëfërahtate**:
Sakai iaſt vam pouem, da nyh Angeli Vnebeſih vſelei videio Oblizhie moiga Ozheta, ker ie
Vnebeſih JPo 1578, III,91a;

Agar Saraina Dekla ſe preuſame tiga, ker vidi, de ie pozhella, inu ſuoio Goſpo **fërahta** DB 1578,
12b;

O lubi Bug, obari ti mene pred to Duhouno offertio inu preuſetnoſtio, katera niſhter dobriga,
temuzh eno nadlugo ſa drugo naredy. Nepuſti mene napuhneniga inu viſſoke miſli biti,
vtih Daruuih, katere ti meni podiliſh, de ieſt teihiftih hudu nenuzam, ali koga pred meno
nëfërahtam TkM 1579, 35b;

Oku, kateru Ozheta ſaſhpotuie, inu Mater **fërahta** ſluſhati, tu moraiſo Vranuvi per Potoku
iſkluvati, inu ga mladi Poſtoini ſneifſti DPr 1580, 60a;

My ſe imamo Boga bati inu lubiti, de my naſhe Stariſhe inu Goſpude **nëfërahtamo** inu
nëreferdimo: temuzh nee vzhaſti derſhimo, nim ſluſhimo DC 1580, A3b;

Oli ti tudi, fakai **ferahtash** tuiga brata? Potehmal mi vfi bomo pred ta Rihtni stol Cristufou poftauleni, Sakai onu ie pissanu .. sledni Iefik bode fposnal Boga. Obtú en vfakateri od nas, bode od sam febe dal raitingo Bogu. Obtú ne fodimo vezh eden tiga drugiga TT 1581-82, II,49; Ampak sdaj pravi GOSPVD: Tu bodi delezh od mene: Temuzh, kateri mene zhafty, tiga hozhem jeft tudi zhaftiti: kateri pak mene **ferahta**, ta ima tudi ferahtan biti DB 1584, I,150b; NIhzhe nemore dvéma Gospudoma flushiti. Sakaj ali bo on eniga sovrashil inu tiga drusiga lubil: ali fe bo eniga dèrshal, inu tiga drusiga **ferrahtal** DB 1584, III,5b; Letu je tu, kar je GOSPVD supèr njega govuril: Ta Dezhla, Zionfka Hzhy, **ferahta** tebe, inu fe tebi fhota, inu Ierusalemova Hzhy s'glavo sa tabo potressa DB 1584, I,216a; jeft [Bog] vas nejsim satu k'mojmu Folku isvolil, de bi vy imejli offertni biti, inu druge raven vas **ferrahtati**, temuzh de bi vy meni stem vezh hvaleshni, inu raishi pokorni imejli biti TPo 1595, I,135;

Satu jeft hozhem smyrom biti, puiti mojmu Stanuvi inu Slushbi strezhi, vtej maksi, katero je meni Bug dal, ne hozhem nikoger **ferrahtati**, fe nishter prevfeti TPo 1595, II,200; Sakaj kadar ti supar tvojga Ozheta, inu Mater, supar tvojo Gospofzhino mermrafh inu nikar ne sturish, kar tebi sapovedajo, taku ti Boga **ferrahtash**, gá sovrashish, inu fi mu sovrash. Sakaj tu je njegova sapuvid, de ti imalh flushati, inu fkusi to pokorszino, nje poshtovati TPo 1595, II,213;

Letu vfe kmallu hozhe nam ta GOSPVD, kakor en fvet leben, inu frezhan Stan, stem priporozhiti, de bi njega nihzhe ne imel **ferrahtati**, temuzh poshtovati, inu sa velikega dershati TPo 1595, I,97;

Natu fe vfhe sazhe ta Prigliha, koku je en zhlovik bil, kateri je eno veliko Vezherjo perpravil, inu je poflal svoje Slushabnike vunkaj, inu je puftil gofty vabiti. Ali kaj fo tiifti sturili? Ony fo fe vfi isgovorjali, inu vuni oftali .. Inu fo puftili tiga GOSPVEDA s'hnjegovo Vezherjo fidejti, inu njega she htimu **ferrahtajo**, de je hpullednimu ta GOSPVD ferdit postal, je vsel koger je mogel najti TPo 1595, II,127

/ Inu oni fo to lepo Deshelo **verahtali**, Oni nega Bessedom ne fo Verouali. Temuzh fo mermrali vnih Shotorih, Inu to shtymo tiga Gospudi nei fo poslushali TPs 1566, 194b; Ne ugassyte tiga Duha. Tu prerokouane ne **ferahtate**. Probiraite vfe rizhi, kar bo dobru tu ohranite TL 1567, 50a;

To poslushanie Boshye befede, ie ta nai veksha freda, skosi kay fe Vera inu S. Duh sadobi .. Gdo vshe takouo Sredo **ferahta** inu nezhe poslushat Boshye befede: Tako retko pride Kueri JPo 1578, III,133b;

ta vekshi deil Ludy [je] Boshio inu teih Suetih Ozhakou pridigo od tiga oblubeniga Shenskiga feimena Cristufa, fourashil, **ferahtal** sauergal, malikom slushil tar hudoben ratal DB 1578, **2a;

Sakai ieft tebe moiga Gospuda inu Boga neifem is ceiliga ferza, is ceile Dushe, is vfe mozhy, inu is ceile myfli lubil inu fe ball .. Prydigo tuoie fuede Bessede sem ieft zheftu samudil, **ferahtal**, inu sem fe cilu malu is nee poprauifl TkM 1579, 119b;

Sakaj kateri Modruft inu Shibo **ferrahta**, ta je nefrezhen, inu nyh vupanje nishtèr nej, inu nyh dellu je sabstojn, inu nyh djanje nej nishtèr vrejdnú DB 1584, II,140b

1.1 kdo; koga_{tož.} *kazati tak odnos do koga z namenom ponižati ga, negativno vplivati na mnenje drugih o njem; sramotiti, zasramovati:*

Vifhifarji pak inu Piffarji fo ftali, inu fo ga [Jezusa] tèrdu toshili. Erodeslh pak je njega fvojemi Sholnerji **ferahtal** inu sashpotoval, ga je oblejkèl v'en bél gvant, inu ga je supet h'Pilatuflu poflal DB 1584, III,45b;

Inu ti neboslh vezh toifto Sodomu, tvojo Sestro, hvalila, kakòr v'tém zhaffu tvoje offerti, ker she tvoja hudoba nej bila resodivena, kakòr v'tém zhaffu, ker fo Syrerfke Hzhere, inu Philifterfke Hzhere povfod tebe framotile, inu povfod okuli **ferahtale**: ker ste morale valhe hudobe inu gnufnobe nofsiti, pravi Gospud GOSPVD DB 1584, II,67a;

Mi fe imamo Boga bati inu lubiti, de mi nashiga blifhniga po krivici neoblashemo, **neferrahtamo**, nerasnashamo, ali neopraulamo: tamuzh ga imamo sagovorjati, inu dobru od njega govoriti, inu vfe k'bulhimu obernti ZK 1595, 59

/ **Neferrahtaj** ftarosti, Sakaj my tudi vfi millimo ftari biti DB 1584, II,156b

1.2 kdo; koga/kaj *zaradi takega odnosa odklanjati, ne priznavati; zavračati:*

Lubi Bratie, leſt hozho po zhloueski shegi gouoriti. Sai eniga zhloueka Teſtament, kadar ie poterien niſzhe ne **ferahta** inu ne perdei kai knemu TL 1561, 83b;

Sakaj kadar on to priſego **ferahta**, inu je Saveso prelomil, na katero je on bil v'roko ſegal, inu je vſe letu ſturil, ſatu nebo on mogel vbeshati DB 1584, II,67b;

Simli mojga Hlapza ali moje Dékle prauo **ferrahtal**, kadar ſo eno rézh ſupèr mene iméli? DB 1584, I,275a;

Nu ſo pak tukaj Iudouſki Moshje, katere ſi ti zhes ſluſhbe poſtavit v'Babelſki deſheli, Sidrah, Meſah inu AbedNego, tiſti **ferrahtajo** tvojo ſapuvit DB 1584, II,96b;

aku ti najdeſh, de ſo ony Boshjo beſſédo ſa lubu imejli, ſo ſe ſ'fiſſom hteifſti derſhali, nej ſo tiga ſvetiga Sacramenta **ferrahtali**, ſo GOSPVDA Ieſufa ſpoſnali, inu ſo ga ſa lubu imejli, inu ſo ſe njega troſhtali, taku ty ſmyrom bodi TPo 1595, III,202;

Ali kir je ſa Boshyo beſſédo niſhter maral, temuzh je jo **ferrahtal**, taku nej zhudu, ker je on ſdaj potrebuje, de je on nigdir ne najde TPo 1595, I,257;

Satu ſe nejma niſzhe na tem pohuiſhati, de ty Papeſhniki knaſhimu zhaſſu ta Evangelium **ferrahtajo** inu pregainajo TPo 1595, I,25;

Boshji Vuk ſmo **ferrahtali**, ſa Boga niſh rodili, Njega gnade niſh ahtali, Satu nam Turak ſylli, Zhes naſ vlezhe filno Vojſko TſC 1595, CCCLXVIII

/ Vtim Tretym vely de te verne Shene niſh neuerne Moshie ne **ferathtai**!, temuzh de ſhniſh tihoto, poſhtenim lebdom inu ſpokorſzhino nee na kerszhanſtuu preoberno TT 1577, 136;

dov. KAdar pak gdu prodà ſvojo Hzher k'eni Dékli, taifſta néma vunkaj pojti kakòr Hlapzi. Aku ona pak nedopade ſvojmu Goſpudu, inu on nezhe nej k'Sakonu pomagati, taku jo ima puſtiti rélhyti. Ali on néma oblaſti njo mej ptuji Folk prodati, ſatu, ker je on njo **ferahtal** DB 1584, I,48a

/ dov. Inu on je njemu priſegàl, inu je Iacobi ſvoje pèrvorojſtvu predal. Natu je Iacob njemu dal Kruha, inu to lezhno jéd. Inu on je jedèl inu pyl, inu je vſtal, inu je prozh ſhàl. Taku je Esau **ferrahtal** ſvoje pèrvorojſtvu DB 1584, I,16b *zavrnil pravice, ki jih imajo prvorojenci po zakonu*

Ⓔ iz nem., prim. verachten

Prim. **ferahtan**² [A. L. R.]

ferahtljiv (ferahtliv) -a -o prid. [feraht'lji:v -a -o]; P 6, K 2 (DB 1584, TPo 1595)

– nedol. obl. m. ed. im.: **ferahtliv**; – ž. ed. im.: **ferahtliva**; – rod.: **ferahtlive**; – s. ed. tož.: **ferahtlivu**;

– primrk. m. ed. im.: **ferahtliviſhi**; – ž. ed. im.: **ferahtliviſhi**; Ⓜ

ki se pojmuje za manjvrednega, ničvrednega; zaničevan, preziran:

Inu on [lončar] tu ſa eno hvalo dèrſhy, de goluffku dellu dela. Sakaj njegoviga ſerza miſli ſo kakòr Pepel, inu njegovu vupanje ſhleht niſhi! kakòr Pèrſt, inu njegovu lebèn **ferahtliviſhi** kakòr Glin DB 1584, II,145a;

Sakaj kadar je bilu odlozhenu, de je on [Jezus] imel od teh Iudou ſemkaj priti, nikar, kakor en velik Krajl, temuzh taku reven, de kumaj proſtor najde, gdi bi mogel rojen biti. Takovu ſtury njegovu prihod ſhleht inu **ferahtliu**, Iudje tudi ſhe na ta danaſhni dan filnu moti inu ſblafni

TPo 1595, I,76;

Stejm on naſ hozhe troſhtati, ſupar ta jamer ali revo, katero my na Semli vidimo, kir obena **ferahtliviſhi** rejzh nej, kakor ta Evangelium. Sakaj vſe druge krive Vukuve, laſhe inu kezarije, ta Svejt rad poſluſha, inu je tudi terpi, Ampak tiga Evangelia ne hozhe ni poſluſhati TPo 1595, II,208

/ Kar pak od njega [poſekanega dreveſa] oſtane, ker ſicer niſhtèr nej vrejdnu, kakòr ker je kriv ali gèrzhafſt lejs, tu on [teſar] vsame inu ſriſla, kadar zhaſ ima, ſ'fiſſom, inu je po ſvoji kuſhtu mojſterſki pilda, inu je ſtury, de je eniga zhlovéka ali **ferahtlive** Svirine pildu podobnu DB 1584, II,144a *navadne živali*

ℳ gl. **ferahtati**

Prim. **ferahtljivo** [A. L. R.]

ferahtljivo (ferahtlivu) prisl. [feraht'ljivo]; P 8, K 2 (DB 1584, TPO 1595)

– ferahtlivu; – primrk.: ferahtliviše; ℳ

takó, da izraža zelo negativen odnos do koga, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničljivo, prezirljivo:

Koku špotlivu inu **ferrahtlivu** govory ta offertni Ajd od Cristufa inu od nashe Vere DB 1584, III,76a;

Moji Bratje gredo **ferahtlivu** mimu mene, kakòr en Potok, kakòr vodene réke mimu teko DB 1584, I,268a;

Ty Vvidertaufferji pomagajo tudi htimu, kateri taku **ferrahtlivu** od vode ali od tiga S. Karfta govore inu taišti shmagajo. Ty Sacrament Shvvermerji tudi, kateri **ferrahtlivu** od Sacramenta govore, raunu kakor de bi ništer drusiga tukaj ne bilu, kakor kruh inu Vinu TPO 1595, II,257;

Od Farmofhtrou inu Cercounih Slushabnikou nej potreba letukaj meldati, Onu se poufod vidi, koku ty Slushabni ludje, ty Zolnarji, rihtarji, purgarji, kmetizhi inu fofsedi shnymi [župniki] okuli hodio, dershe nje [vernike] šlehtniše inu **ferrahtliviše**, kakor Kravje inu Svylnke paštyrje TPO 1595, II,213 *se obnašajo do njih bolj zaničljivo kakor do ...*

ℳ gl. **ferahtati**

Prim. **ferahtljiv** [A. L. R.]

ferahtovati -ujem glag. nedov. [ferahto'va:ti -'tu:jem]; P 10, K 1 (DB 1584)

– sed. ed. 3. os.: ferahtuje; – mn. 3. os.: ferahtujo; ℳ

1. kdo; koga/kaj *imeti, kazati do koga/česa zelo negativen odnos, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevati, prezirati:*

POle, ty Israelski Viudi, šlédni je pèr tebi mogozh kry prelivati. Ozheta inu Mater ony **ferahtujo**, ptuim fylo inu krivizo delajo, Vduve inu Sirote ony doli tlašio DB 1584, II,70a;

Pole, jeft hozhem v'temistim zhaffu vse te konzhati, kateri šo tebe shalili, inu hozhem tej hromi pomagati, inu to odpahнено vkup spraviti, inu jo hozhem k'hvali inu zhafti sturiti, po vfeh deshelah, ker jo **ferrahtujo** DB 1584, II,123b;

Vtebi bodo ony GOSPVDA molili, inu ti bosh ta Svetinja imenovana, na tu veliku Ime tiga GOSPVDA bodo ony v'tebi klizali. Prekleti bodo vfi, kateri tebe **ferrahtujo**: Ferdamani bodo vfi, kateri tebe shentujo: Shegnani bodo vfi, kateri tebe sydajo DB 1584, II,153a;

Tedaj bodo ony prihli s'fvojmi Ouzami inu Govedi, GOSPVDA ykat, ali ga nebodo nashli, sakaj on se je od nyh obèrnil. Ony **ferahtujo** GOSPVDA, inu rodé ptuje Otroke .. Ali ony [Hebrejci] prestopujo to Saveso, kakòr Adam, v'tem ony mene **ferrahtujo**. Sakaj Gilead je enu Méftu, polnu Malikovanja inu dolga te krij DB 1584, II,105b;

GOSPODNI strah je sazhetik k'navuku: Norci **ferrahtujo** modroft inu navuk DB 1584, I,317a

/ My šlišhimo hvaleshne pejšni od kraja Svitá, h'zhafti timu pravizhnimu. Inu jeft moram rezhi: Koku šim jeft pak taku madàl? Koku šim jeft pak taku madàl? Gorje je meni: Sakaj špotlivci **ferrahtujo**, ja Špotliuci **ferrahtujo** DB 1584, II,9b

1.1 kdo; kaj *zaradi takega odnosa odklanjati, ne priznavati; zavračati:*

Natu je meni povédal Haman .. de je en folk, kateri je po vfeh deshelah reskroplen, kateri po febi Poštave dèrshy, supèr vfeh Deshel inu ludy šhege, inu devšelej[!] Krajleve sapuvidi **ferahtuje**, škusi kateru ony nemyr inu nepokoj v'Krajleftvi delajo DB 1584, II,205b

ℳ gl. **ferahtati** [A. L. R.]

ferajhanje -a sam. s [fe'ra:jhanje]; P 1, K 1 (DB 1584)

– ed. im.: ferajhanje; ℳ

tanka prevleka na steni iz gašenega apna, mešanega z vodo; belež:

pren. Pole, taku fe bo ta Stena podèrla. Kaj véla, de tedaj k'vam [krivim prerokom] poreko: **Kej je sdaj valhe ferajhanje**, kateru fte vy ferajhali? DB 1584, II,65a *vaša pomoč, nasveti so se izkazali za ničvredne*

℘ gl. **ferajhati** [A. L. R.]

ferajhar -ja sam. m [fe'ra:jhar -ja]; P 3, K 1 (DB 1584)

– mn. im.: ferajharji; – rod.: ferajharjev; – daj.: ferajharjem; Ⓜ

kdor enakomerno prekriva stene z gašenim apnom, mešanim z vodo; belivec:

pren. Taku hozhem jeft mojo slobnost dopolniti nad to Sténo, inu nad témi, kateri jo s'lizhkakim apnom ferajhajo, inu pravio k'vam: Letu nej ni Sténe ni **Ferajharjeu**. Tu fo ty Israelki Preroki, kateri Ierusalemu prerokuju, inu predigujo od Myru, inu vfaj nej Myru, pravi Gospud GOSPVD <Kaj fo ty **ferajharji**> DB 1584, II,65a

℘ gl. **ferajhati** [A. L. R.]

ferajhati -am glag. nedov. [fe'ra:jhati -am]; P 7, K 1 (DB 1584)

– nedol.: ferajhati; – sed. mn. 3. os.: ferajhajo; – del. na -l m. mn.: ferajhali; Ⓜ

kdo; kaj, (s čim) *enakomerno prekrivati stene z gašenim apnom, mešanim z vodo; beliti:*

pren. Satu ker ony [krivi preroki] moj folk sapelavajo, inu pravio: Myr, ker vfaj nej myru. Folk ^bsténo syda, ony pak toifto ***ferajhajo** s'lizhkakim apnom. Reci h'tém Ferajharjem, kateri s'lizhkakim apnom **ferajhajo**, de bo doli padlu <^bSténo syda) tu je, ony delajo inu fturé kar fe vuzhy. **Ferajhati** fe rezhe oblubiti inu troštati, de bi imélu dobru ftati, ker je vfaj vfe sgublenu inu sgul lasha .. ***bejlio**> DB 1584, II,65a;

Nje Preroki jo [postavo] **ferajhajo** s'lizhkakim apnom, predigujo sanikèrne rizhy, inu jim lashé prerokuju, inu pravio: Taku pravi Gospud GOSPVD, ker vfaj GOSPVD nej govoril DB 1584, II,70b

℘ nejasno, prim. nem. **verreifeln** [A. L. R.]

feratan gl. **fratan**

feratanje -a sam. s [fe'ra:tanje -a]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– ed. tož.: feratanje; Ⓜ

predaja ali izpostavitev koga nasprotniku, sovražniku s kršitvijo zaupanja; izdaja, izdajstvo:

Ampak (kakor je praulenu) taku je njemu [Judežu] tu enu lahku inu vefselu djanje bilu, kir on fkusi takovu Christufévu **ferratanje** h'tulikajn denarjeu more priti TPo 1595, I,254

℘ gl. **fratati** [A. L. R.]

feratar gl. **fratar**

feratarski prisl. [fe'ra:tarski]; P 1, K 1 (DB 1584)

– feratarski; Ⓜ

na zahrbtnen način, kot ravnajo izdajalci; izdajalsko:

falfh Karfzheniki inu Kezarji, kateri fo vshe tudi nalhi ferraterji poftali, fe nam supàr ftavio, inu nam dobru tulikajn, aku nikar vezh, hudiga sadevajo, inu fhkode delajo, kakòr nalh Antiohus ali Anticrifht. Sakaj taku je nam Daniel pravil, inu nam h'troftu osnanjoval, de

mora taku pojti inu se goditi, de ty Otroci nashiga folka bodo nad nami **ferratarfki** rounali, inu filnu pomagali nas preganjati DB 1584, II,178b

ℳ gl. **frater** [A. L. R.]

feratati gl. **fratati**

feraterija -e sam. ž [ferate'ri:ja -e]; P 4, K 2 (DB 1584, MD 1592)

– ed. im.: ferateria; – rod.: feraterie; – tož.: feraterio; ℳ

predaja ali izpostavitev koga nasprotniku, sovražniku s kršitvijo zaupanja; izdaja, izdajstvo:

PO letih krajlestvih, kadar bodo Prestopauci premagali, bo gori vftal en prevseten inu goluffki Krajl: ta bo mogožh, ali vftaj ^enikar fkusi svojo muzh <^enikar fkusi svojo muzh temuzh fkusi lotrie inu **ferraterio**> DB 1584, II,101a;

Deutfch. Verratherey. *Latinè.* proditio. *Windifch.* **ferrateria**, sdajanje. *Italicè.* tradimento MD 1592, R3a

/ Kadar je pak ta shlahtni Antiohus vidil, de je Philometor hotil njemu premozhan biti fe je on fpet dèrshal svoje golufie, inu je s'denarmi naredil eno **ferraterio**, de fo Philometorjevi lafni Ludje k'njemu vfkozhili, inu je taku veliku ludy bilu pobyenih zhes tu DB 1584, II,88a *je spodbudil k izdaji*

ℳ iz nem., prim. **die Verraterer** [A. L. R.]

feraterski¹ -a -o prid. [fe'ra:terski -a]; P 2, K 1 (DB 1584)

– ž. ed. im.: feraterska; – tož.: feratersko; ℳ

ki se nanaša na fraterje ↗; izdajalski:

INu Ioppiterji fo bily eno **ferraterfko** rezh fturili: Sakaj ony fo te Iude, kateri fo pèr nyh prebivali, pregovorili, de bi svojem shenami inu otruki v'te Ladje, katere fo od nyh bilé pèrpraulene, ftopili, kakòr de bi ony bily nyh dobri priateli. Kadar fo pak Iudje tu bily fturili .. fo ony nje vfe potupili, okuli dvejftu zhlovékou DB 1584, II,202a

ℳ gl. **frater**

Prim. **feraterski**²

Prim. **feratersko** [A. L. R.]

feraterski² prisl. [fe'ra:terski]; P 1, K 1 (DB 1584)

– feraterski; ℳ

na zahrbtnen način, kot ravnajo izdajalci; izdajalsko:

IEft fim tebe k'Shmelzariu poftavil mej moj folk, kateri je taku tèrd, de imalh nyh djanje fkuftiti, inu probirati. Ony fo fe vfi isneverili, inu **ferraterfki** hodio, ony fo sgul skashen Bron inu shelésu DB 1584, II,31a

ℳ gl. **frater**

Prim. **feraterski**¹ [A. L. R.]

feratersko (feratersku) prisl. [fe'ra:tersko]; P 1, K 1 (DB 1584)

– feratersku; ℳ

izraža, da kdo ravna v nasprotju z obljubljenim; izdajalsko:

ta [kapitan] je prihlal s'eno veliko vojkou v'Ierusalem, inu je profsil, de bi ga notèr puftili, taku bi on nehotil obene fhkode fturiti, ali tu je sgul golufia bila. Kadar fo ony vshe njemu verovali, inu ga notàr puftili, je on nad tu Méftu **ferraterfku** padèl, inu je veliku ludy od Israela pobil

ferbegan -a -o prid. [fer'be:gan]; P 1, K 1 (MTh 1603)

– nedol. obl. m. ed. im.: *ferbegan*; ①

nepremišljen, lahkomiseln, predrzen:

Temerarius. Germ. frevel/ vnbesint/ verwegen. Slav. ferbegliu. Carinth. ferbegan MTh 1603, II,610

℘ iz nem., prim. *verwegen* [A. J.]

ferbegati se (ferbegati se, fervegati se) -am se glag. dov. [fer'be:gati se -am se];

P 16, K 4 (TT 1557, TT 1581-82, DB 1584, TPo 1595)

– nedol.: *ferbegati se*; – sed. ed. 3. os.: *ferbega se*; – mn. 1. os.: *ferbegamo se*; – 3. os.: *ferbegajo se*;

– del. na -l m. ed.: *fer* | *v* (TT 1557, dd3a)/b | *egal se*; – mn.: *ferbegali se*; ②Ⓞ

kdo; koga/česa *zavestno narediti, da osebek česa zaželenega ne dobi, nima več; odpovedati se:*

Kateri hozhe per Cristufu inu nega Shular biti, fe mora vfiga lubiga ferbegati, inu preraitati aku pozhuti tako muzh vfebi TT 1581-82, I,300;

Satan je odgovoril GOSPDV, inu djal: ^aKosha sa kosho, inu vfe kar zhlovik ima, tu da sa fvoj leben <^aKosha sa kosho> tu je, on fe otruk drushine inu shivine rad ferbega, de kosho inu fvoj leben ohrane> DB 1584, I,265b[=266b];

Vfa praviza fe dopolni, kadar fe my vfe nafhe laftne pravice inu zhafty ferbegamo, inu Boga famiga sa tiga dershimo, kir je pravizhen inu kir te verne pravizhne, dela. Tu stury letukaj S. Iansh, kir fe sfoje pravice ferbega, inu hozhe od Cristua[!], kakor en vbog gréfhnik kãrfzhen inu pravizhen sturjen biti DB 1584, III,4a;

Nej li reis, kadar bi teh enu moralu biti, de bi ti, kadar bi ti obej novej inu roke hotel ohraniti, vta Paklenski ogein moral ijti, ali kadar bi ti v'Nebu hotel, taku bi eno nogo, ali to eno roko moral febi puftit odlekati, ti bi raifhi inu poprej te noje ali roke hotel vterpejti, kakor fe tiga Neba inu tiga isvelizhainja ferbegati? TPo 1595, III,162;

Taku profsi ta Shaha na Krishu tudi: GOSPDV spumni na mene, kadar ti pridesh vtvoje Krajleftvu. Kakor de bi on hotel rezhi: Te pomuzhi letukaj na semli fe jest hozhem rad ferbegati, onu fi pojdi timu Telefsu kakor je je onu saflushilu, tu mene nishter ne kumra, samuzh lubi GOSPDV, pomagaj ti venim drugim lebnu, kateri je vezhni TPo 1595, III,32

/ *negotovo Karfzheniki fe morajo vfaj tiga ferbegati, de ony na Semli morajo stem vbosim Lazarufom mancati, inu vfo shlaht nefrezho terpejti. Kateri vthe tiga trofhta nejma, ali nevej, kateriga Lazarus ima, timu nemore falyti, on bode nevoln, nepoterpelhliu inu hpuftlednimu zaga* TPo 1595, II,119 *se s tem sprijazniti*; po tuji prevodni predlogi *Christen müssen sich doch des erwegen/ das sie auff erden mit den armen Lazaro mangeln* LH 1566, III,LXXVIIb

/ *v zvezi z život S. Paul gouori 2. Cor. 1. Ieft fem fe bil muiga shiuota feruegal, inu fem dial ieft moram vmreti, oli tu ie pag fatu sturieniu, de mi nemamo fami na fe tiga feuupane postauti, temuzh na Buga* TT 1557, dd3a *obupal nad življenjem, se sprijaznil s smrtjo*; *S. Paul fueituie per tih leipih morskih Portih zhes fimo oftati, Mornary inu Barkaroli ne hote. Vtim zhes nee prideio mnogeteri hudi ueitri inu uelike Fortune. Terdio to Barko, ismezheio uunkai blagu inu druge rizhi, fe shiuota Ferbegaio* TT 1557, 423

℘ iz nem., prim. nvn. *sich verwegen* [A. J.]

ferbegljiv (ferbegliv) -a -o prid. [fer'be:gljiv[?]]; P 6, K 4 (DJ 1575, DB 1584, MD 1592,

MTh 1603)

– nedol. obl. m. ed. im.: ferbegliv; Ⓜ

SLOVARSKI SKLOP

Levis. *Germ.* leicht/ gering. *Sclav.* lagak, lahki, lahku. *Carniol.* **ferbegliv** MTh 1603, I,795

nepremišljen, lahkomiseln, predrzen:

Kateri hitru veruie, ta ie **ferbegliu**, inu kadar fe taku pufty sapelati taku fam febi shkodo ftury

DJ 1575, 75, podobno tudi DB 1584;

Temerarius. *Germ.* frevel/ vnbesint/ verwegen. *Sclav.* **ferbegliu**. *Carinth.* ferbegan MTh 1603, II,610

ℰ gl. **ferbegan** [A. J.]

ferbegljivost (ferbeglivost) -i sam. ž [fer'be:gljivost[?]]; P 3, K 2 (MD 1592, MTh

1603)

– ed. im.: ferbeglivost; Ⓣ

lahkomiselnost, nestanovitnost, plitkost:

Deutsch. Leichtfertigkeit. *Latinè.* levitas. *Windifch.* **ferbeglivost**. *Italicè.* leggierezza, inconstanza, viltà MD 1592, I2a;

Futilitas. *Germ.* Leichtfertigkeit/ vnnütz geschwätz. *Sclav.* **ferbeglivost** MTh 1603, I,583

ℰ gl. **ferbegan** [A. J.]

ferbežar -ja sam. m [fer'be:žar -ja]; P 13, K 5 (TC 1555, TT 1557, KPo 1567, TC 1575, TT

1581-82)

– ed. im.: ferbežar; – rod.: ferbežarje; – daj.: ferbežarju; →; – mn. im.: ferbežary; – tož.: ferbežarje;

Ⓟ

1. kdor v imenu koga drugega in po njegovem pooblastilu opravlja določene naloge, zlasti upravne, politične; namestnik:

De bi tudi tukai na femli vfi shlaht ludie, mali inu ueliki, krali, Viudi, vfi vifshi, ufa Gospozzhina delhelska tar Duhouska, Altmani oli Capitani. **Verbefhary**, Vizdomi, Rihtary, Pridigary, Farmoshtry, Gospodary, Gospodine, Otroci, hlapci, dekile inu delouci, bili is ferza pokorni Bogu TC 1555, C5b;

leta Gospozzhina, velika inu mahina, tudi ima inu ftai pod febo mnogetero nisko Gospozzhino, koker Knefe, Slobodne Gospude, Capitane, **Verbesharie** oli Nameiftnike, Vizdome, Shlahtnike, Flegarie, Rate, Purgermaishtre, Rihtarie, Shupane, Valpete, Berizhe inu Rabelne &c. TC 1575, 315-316

1.1 navadno v zvezi z **deželski namestnik vladarja v deželi:**

kadar fta to Infulo skufi prehodila noter do Pafa, nadeta eniga zupernika inu falsh preroka .. kateri ie bil per tim Deshelskimu **Verbefshariu** Sergiu Paulu, enimu fastopnimu moshu. Ta ifti kfebi poklizhe Barnabafa inu Saulufa, ie shelil slishati to beffedo Boshyo. Ampag Elymas zupernik .. ie nima subper ftal, inu ie iskal, de bi tiga Deshelskiga **Verbesharie** od te Vere oduernil TT 1557, 373;

Cela Gmaina vftane, inu pelaio Iesufa od Kaifefa pred to pravdno Hifho Pilatufovo: inu dadoga v'roke Pilatufu deshelskimu **Ferbeshariu** KPo 1567, CLVIb;

Kadar ie pag Gallio vti Ahay **Ferbeshar** bil, fo ty Iudi kmalu gori vftali super Paulufa TT 1581-82, I,559

/ Ima li Demetrius pag, inu ty Antuerhary kir fo shnim, subper kateriga kakou urshah, fe

gmain praude dershe, inu so **Verbefshary**, puftite nai eden drufiga fatoshi TT 1557, 398
imajo na voljo cesarske namestnike, da se tožijo pred njimi
ℳ gl. **ferbežer** [A. J.]

ferbežer -ja sam. m [fer'be:žer -ja]; P 2, K 1 (KPo 1567)

– ed. im.: ferbežer; – or.: ferbežerjom; ⑤

namestnik vladarja v deželi:

Ieli poprei tako shazanie bilu? Kako Lukaf pilhe, leto ie to pèrvo, katero ie bilu ta zhař kadàr ie Cyreneus Syrifki Kapitan alli **Verbesher** bil KPo 1567, XXXVII

ℳ iz nem., prim. **der Verweser** [A. J.]

ferderban -a -o del. [fer'de:rban]; P 2, K 2 (MD 1592, MTh 1603)

– nedol. obl. m. ed. im.: ferd | è/e | rban; ①

pokvarjen, uničen, propadel:

Deutsch. Verderbt. Latinè. corruptus. Windifch. ferdèrban. Italicè. corrotto, quařto, rovinato
MD 1592, Q6b, podobno tudi MTh 1603

ℳ gl. **ferderbati**

Prim. **ferderbati** [M. Č.]

ferderbanje -a sam. s [fer'de:rbanje -a]; P 7, K 3 (BH 1584, MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: ferderbanje; – rod.: ferderbanja; ②

1. kvarjenje, uničenje, propad:

Ferderbanje, nja, pernicies, das verderben BH 1584, 61;

Deutsch. Verderbnuß/ verderben. Latinè. pernicies. Windifch. ferderbanje, shkoda. Italicè. rovina diftruzione MD 1592, Q6b

2. pokvarjenost, spačenost:

Corruptio. Germ. verderbung/ vernüstung. Slav. resturanie. Carniol. ferderbanie MTh 1603, I,357

ℳ gl. **ferderbati** [M. Č.]

ferderbati -am glag. dov. [fer'de:rhati]; P 18, K 8 (KPo 1567, JPo 1578, DB 1578, DB

1584, DC 1584, MD 1592, TřC 1595, MTh 1603)

– nedol.: ferderba | ti/t; – del. na -l m. ed.: ferderbal; ③

kdo; koga/kaj *pořkodovati koga/kaj tako, da propade ali postane neuporabno; uničiti, pokončati:*

da bi mu [hudiču] Bog nebranił, taku bi on v'enim hipu vře Lüdi v'fmert pobil, Nebo inu Semlio, inu vře řtvari podèrl inu **ferderbal** KPo 1567, CXIXb;

Gospod ie puřtil pařti zhes sodomo inu gomorho shveplo inu ogän od Nebef, inu ie ředam Meřt inu to iřto vřo deshelo inu kar ie tukaj prebivalu, celò **verderbal** inu konzhal KPo 1567, XXIIb;

Gospod tiga Vinograda hozhe prit, inu bude te nesueřte Delauze **ferderbal**, inu ta Vinograd hozhe drugim dati JPo 1578, I,56b;

Crajnřki. Ferderbati Slovénřki oli Besjážhki. sgotoviti, s'veřlhit DB 1584, III,CcIVa;

Deutsch. Verderben. Latinè. perdere. Windifch. řatrejti, fundati, skasiti, ferderbati, pokvariti, vgonobyti. Italicè. quařtare, corrompere, disfare, rovinare, diftruggere MD 1592, Q6b, podobno tudi MTh 1603

/ Kar iest [Kristus] osdravim inu ohranim, to on [hudič] ôzhe **ferderbati**. Inu řpet, kar ie on **ferderbal**, to iest řpet osdravim KPo 1567, CXXIIb

/ Vezhni leben ti řam imařh, V'tvoji oblafi v'Nebi ř/: Sabřtojn řgul s'milořti ga dařh,

Vernim de prido h'tebi. Sicer oben nemore ga, Saflushiti ni erbat, tu je merkat, De fe tebi zhaft da, nepuſti me **ferderbat** DC 1584, CXXXVII *ne dovoli, da propadem*
 / nedov. GOSPVD je djal k'Satanu: Néfi li merkal na mojga hlapza Ioba? Sakaj njegove glihe nej v'desheli, brumèn inu pravizhen, Bogabojezh, inu se varuje pred hudim, inu se tèrdnu dèrshy fvoje brume: Ampak ti fi me h'timu pèrpravil, de fim ga taku **ferderbal** pres urshaha DB 1584, I,265b *mučil, trpinčil*
 ℘ iz nem., prim. verderben
 Prim. ferderban [M. Č.]

ferderbnost (ferderbnust) -i sam. ž [ferder'bno:st[?]]; P 4, K 2 (MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: ferderbnust; ①

uničenje, propad, poguba:

Deutsch. Verderbung. Latinè. interitus. Windisch. ferderbnust, konzhajnje. Italicè. distruttione MD 1592, Q6b, podobno tudi MTh 1603;

Depravatio. Germ. verderbung/ verkehrung. Carni. ferderbanje. Carin. verderbnust. Slav. pogublene MTh 1603, I,411

℘ gl. ferderbati [M. Č.]

ferderbunga -e sam. ž [fer'de:rbunga]; P 1, K 1 (MTh 1603)

– ed. im.: ferderbunga; ①

kvarjenje, uničenje, propad:

Pernicies. Germ. ein Verderbnüß/ tödtlicher Schad. Slau. ferderbanie, skoda. Carinth.

ferderbunga MTh 1603, II,245

℘ iz nem., prim. die Verderbung [M. Č.]

fermaati gl. feržmagati

ferordnan -a -o del. [fer'o:rdnan -a -o]; P 15, K 1 (TPo 1595)

– nedol. obl. m. ed. im.: ferordnan; – mn. im.: ferordnani; – tož.: ferordnane; – ž. ed. im.: ferordnana;

– mn. im.: ferordnane; – s. ed. im.: ferordnanu; ②

k čemu, na kaj *ki je določen, namenjen za kaj; izbran:*

Ioannes ta Karftnik njega satu imenuje enu Iagne, tu je, eno ouzo kfaklanju inu offer od Buga htimu **ferordnan**, de bi on tiga ceiliga Svita grehe imel prozh vseti TPo 1595, I,286;

fkusi takovu rok goripolagainje inu molitou, je ta Sveti Duh zhafsi videzhe zhes te

ferordnane ali poštaulene Cerkoune slushabnike prihhal TPo 1595, III,5;

Tu se vy imate danas vuzhiti inu vejditu, sakaj satu bode onu pridigovanu, de vy s'tem volneifhi vteh slushbah, katere fo khifheinju **ferordnane**, imate oftati, inu se nikar puftit sapelati, od teh kateri pridejo inu pravio: sakoinik biti, je ena pofvitna rejzh TPo 1595, I,100

/ je od Buga is sufsebniga Svejta taku **ferordnanu**, de bi raunu taifti zhas, kadar je Christus imel k'fvojemu terpleinju yti, takou Exempel vfem Karfzhenikom se naprej poštavil, na katerim bi se ony vuzhili, koku onu nym na Semli letukaj ima yti, slafti, de GOSPVDV Christufu ta Krifh morajo pomagat nofsiti, kakor Simon letukaj TPo 1595, I,272;

Kateri menio, de Bug nikar enimu vfakaterimu tiga isvelizhainja ne volzhi, ty ifti zagoui, fhihri ali neverni ludje poštano, kateri shivejo kakor ta shivina, millio, onu je vfhe **ferordnanu**, aku jeft imam isvelizhan biti ali nikar TPo 1595, I,126

/ Aku ti ne hozh verovat, de je en drugi leben po letim lebni, taku ti imalh isvelizharja sadofti na Cefsarju,,[!] na ozhetu inu Materi, na teh Arzatih. Sakaj lety fo na leta leben inu potelesno nadlugo **ferordnani**, &c. TPo 1595, I,71;

ta brumna ferza obeniga vegshiga oblagainja, ni vifsokeifhiga nadlesheinja nejmajo, kakor ta greih. Vrfah, ony vidio to fhtraifingo, katera je na ta greih **ferordnana**, to vezhno Smert TPo 1595, III,118

℘ gl. **ferordnati**

Prim. **ferordnati** [M. Č.]

ferordnanje -a sam. s [fer'o:rdnanje -a]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– ed. rod.: **ferordnanja**; Ⓜ

izražanje volje, kako naj bo; odločanje:

htimu je on [Bog] perpravil letiga Isvelizharja, de on te Ajde ima refvejti, tu je, kBefsedu inu kBoshymu fposnainiu perpraviti, inu taku isvelizhane sturiti. Takovu ima Christus tem Ajdom, tem velikim greifhnikom sturiti, inu je ima sturiti is Buga tiga Ozheta **ferordnanja**, ta je hozhe taku imejti TPo 1595, I,145

℘ gl. **ferordnati** [M. Č.]

ferordnati -am glag. dov. [fer'o:rdnati -am]; P 34, K 2 (DB 1584, TPo 1595)

– sed. ed. 3. os.: **ferordna**; – del. na -l m. ed.: **ferordnal**; – mn.: **ferordnali**; Ⓜ

1. kdo; h komu/k čemu, koga/kaj, s prisl. določilom načina *določiti, nameniti za kaj; izbrati:*
Gdu fe vſhe hozhe pred takovim Bogum bati, ali fe pred nym preſtraſhit? kir hozhe inu ſheli, de bi nam vekoma dobru ſhlu, inu je ſam vſe **ferordna** inu perpravi, kar htimu ſliſhi TPo 1595, I,144;

Bug ta Sveit taku lubi, de on njemu fvojga Synu da, kateriga je on od vezhnuſti htimu **ferordnal**, de je on Krajl teh Greifhnikou, inu tem iſtim ta Evangelium pridiguie TPo 1595, I,16;

Kadar ſo ony takovu per komu naſhli, tar ſi je on bil kakerſhniga ſtanu ali djanja, tiga ſo ony h'Cerkounimu Sluſhabniku **ferordnali** ali poſtavili, inu nikaſ vezh ſturili, kakor te Stariſhe .. vkupe poklizali, inu te roke na njega poluſhili TPo 1595, III,5;

Kadar je mene Bug taku poſtavil inu **ferordnal**, de jeſt kakor ena Dekla, kakor en Hlapez, kakor en ſakoinik, koker ena hiſhna mati imam timu ſakonu inu khiſheinju ſluſhiti, taku jeſt hozhem tu rad ſturiti TPo 1595, I,98

/ Gdu je tu, kar je na Semli **ferordnal**? Inu gdu je vus Svejt poſtavil? DB 1584, I,265a

1.1 kdo; s kom *izraziti voljo, kako naj bo; odločiti:*

Satu fe ta Sveti Ianſh nej viſoku ſa fvoje ſhmaglive Smerti inu terpleinja volo kumral, temuzh kadar vidi, de je je Bug taku ſhnym **ferordnal** ali odlozhil TPo 1595, III,94

℘ iz nem., prim. **verordnen**

Prim. **ferordnan** [M. Č.]

ferrahtan gl. **ferahtan**^{1,2}

ferrahtanje gl. **ferahtanje**

ferrahtar gl. **ferahtar**

ferrahtati gl. **ferahtati**

ferrahtliv gl. **ferahtljiv**

ferrahtlivu gl. **ferahtljivo**

ferrahtovati gl. **ferahtovati**

ferratan gl. **fratan**

ferratanje gl. **feratanje**

ferratar gl. **fratar**

ferratarija gl. fratarija

ferratarski gl. feratarski

ferratati gl. fratati

ferrater gl. frater

ferrateria gl. feraterija

ferraterski gl. feraterski^{1,2}

ferratersku gl. feratersko

ferratovati gl. fratovati

fertig prid. nepregib. [ˈfe:rtig]; P 1, K 1 (DB 1584)

– fertig; ③

ki je v svoji končni obliki; dokončan, gotov:

Koku fe pak vfi lhtuki imajo prou isloshiti inu staviti, tu hozhemo my fhparati tja v'ta Nebelki leben, ker bomo vus zimper taiftikrat cillu sturjen inu **fertig** vidili, Sdaj dokler fe syda inu zimpra inu veliku lessa inu kamenja, kir je h'timu potreba, lhe nej rojenu, nika de bilu s'zimpranu, taku nemoremo v'figa viditi: Sadofti je, de vemo, de je tu Boshja hifha, inu njegou laftan zimper DB 1584, II,59b

℘ iz nem., prim. **fertig** [M. Č.]

fertigati -am glag. dov. [ˈfe:rtigati(?)]; P 1, K 1 (DB 1578)

– nedol.: fertigati; ①

narediti, izvesti kaj do konca; dokončati:

Fertigati. Suershti DB 1578, 180b

℘ gl. **fertig** [M. Č.]

fertigovati -ujem glag. dov. [fertigo'va:ti]; P 4, K 4 (DB 1578, DB 1584, MD 1592,

MTh 1603)

– nedol.: fertigov | a/á | ti; – del. na -l m. mn.: fertigovali; ③

kdo; k čemu, kaj *narediti, izvesti kaj do konca; dokončati:*

Moiftri ta Tabernakl alli Vtto tiga vkups'haiana delaio, hkaterimu ie ta Folk tulikain darou pernessel, de fe mu ie moralu braniti vezh pernashati. Inu kakoua dela fo ty Moiftri hti Vtti tiga vkups'haiana sturili inu **fertigouali** DB 1578, 81a;

Crajnjski. Fertigováti Slovenjki oli Besjázhki. sgotoviti, s'vershiti DB 1584, III,CcIVa;

Expedio. Germ. estledigen/ ledigmachen. Carniol. fertigovati MTh 1603, I,501-502

℘ gl. **fertig** [M. Č.]

fervegal se [del. na -l m. ed.] gl. ferbegati se

feržmaan gl. feržmagan

feržmaanje gl. feržmaganje

feržmaati gl. feržmagati

feržmagan (feržmagan, feržmaan) -a -o del. [fer'žma:gan -a]; P 8, K 7 (TT

1557, *P 1563, TPs 1566, DPa 1576, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584)

– nedol. obl. m. ed. im.: feržm | a (Trubar)/ag/ág (DB 1584, I,297b) | an; – ž. ed. im.: feržmagana; ③ ④

1. *ki je zaradi zelo negativnega odnosa, ki izvira iz prepričanja o njegovi*

manjvrednosti, ničvrednosti, odklanjan, nepriznan; zavračan:

Kadar nemore dle shiuit, fe iame veliku toshit, Vfai fe zhe stuperu Bogu vdat. Oli fe boim de ta gnada, pred od niega **vershmagana**, Delezh mu bo vhaiala *P 1563, 175;

Kakòr en fen, kadar fe edèn prebudy: Taku ti GOSPVD sturifh, de je nyh Pild [njihov privid] **fershmágan** v'Mésti DB 1584, I,297b

1.1 *ki je zaradi takega odnosa deležen žaljivih besed; zmerjan, zasmehovan:*

Sakai on bode zhes dan tim Aydom, inu bode fashpotouan, inu **Fershmaan**, inu sapluuan, inu kadar ga bodo gaishlali inu umurili, taku na Trety dan on špet gori uštane TT 1557, 228; Sakai on bude Aydom isdan, inu bude sashpotouan, **fershmagan**, inu sapluuan. Inu kada ga budo topli tako ga vmore JPo 1578, I,76b

ℰ gl. feržmagati

Prim. feržmagati [E. T.]

feržmaganje (feržmagajne, feržmaganje, feržmaajne,

feržmaane) -a sam. s [fer'žma:ganje -a]; P 6, K 4 (TT 1560, DJ 1575, TT 1581-82, DB

1584)

– ed. im.: feržm | a/ag | a |jn/n (TT 1581-82, II,51) | e; – rod.: feržmaga | nj/jn | a; ⓂⓄ

1. *kazanje zelo negativnega odnosa do koga, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti, z namenom ponižati ga, negativno vplivati na mnenje drugih o njem; sramotenje, zasramovanje:*

Sakai Kristus tudi nei sam febi dopal, temuzh koker ie piššanu, Tih **Fershmaaine**, kir so tebe Fershmaali, ie na me palu TT 1560, 24a

2. *dajanje neresničnih, zlonamernih izjav, s katerimi se komu jemlje ugled, in/ali izražanje, da je kdo kriv za kaj; obrekovanje, obsojanje:*

v kazalu **Fershmagine** c 22. p. 92 DJ 1575, 232;

Kateri se navadi °fershmaganja, ta se vse svoje dny nepobullha <°fershmaganja) tu je, opraulanja, inu druge soditi> DB 1584, II,162b

ℰ gl. feržmagati [E. T.]

feržmagati (feržmagati, feržmaati) -am glag. nedov. [fer'žma:gati

-am]; P 27, K 16 (TC 1550, TE 1555, TT 1557, TT 1560, *P 1563, TPs 1566, KPo 1567, TC

1575, DJ 1575, TT 1577, JPo 1578, TkM 1579, TT 1581-82, DC 1584, TPo 1595, Tfc 1595)

– nedol.: feržmagati; – sed. ed. 2. os.: fēr | ø[!] (TC 1550, 211(106b))/ž | m | a/ag | aš; – 3. os.: feržm | ag/a | a; – mn. 2. os.: feržm | ag/a | ate; – 3. os.: feržmagajo; – vel. ed. 2. os.: feržmagaj; – del. na -l m. ed.: feržmaal;

– mn.: feržm | a/ag | ali; ⓂⓄ

1. *kdo; koga/kaj imeti, kazati do koga/česa zelo negativen odnos, ki izvira iz prepričanja o njegovi manjvrednosti, ničvrednosti; zaničevati, prezirati:*

Gledaite, de ui kei eniga is letih maicinih ne **uershmaate** TT 1557, 52;

Lubu deite, strefi tuimu Ozhetu vnega Starofiti inu ga ne shalui, ie li dolgu shiu. Inu imei od negu[!] fa dobru, aku glih enu Deite rata, Inu ga ne **fershmagai**, fi li ti kunftnishi TC 1575, 377;

Se cillu nizh neraima, de fe ta vbogi saftopni **fershmaga**, inu ta sanikerni Bogati zhafty DJ 1575, 42;

Letako ie: Tym samoprauizhnikom fe sdyo, da imαιο sadofta dobrih del, inu druge rauan febe **fershmagaio**, ker takouih del ne delaio, inu neifo tako brumni kakor oni JPo 1578, I,70a, podobno tudi KPo 1567;

Stvarnik zhes vfo Creaturo, Se pufti v'našho Naturo, Nefershmaga v'boge Shene, Zhlovik rata v'telefsu nje Tfc 1595, CCCCXLIII

/ De fe taku ta sveti Angel ponisha, po tem Exempli fvojga GOSPVDA Christufa, inu fi ne pufty cilu nihter **ferfhmagati**, de on ima tem vbogim Paftyryjem taku eno leipo Pridigo fturiti, katera she oftane, inu more oftati mej témi Karfzheniki, noter do konza tiga svita TPo 1595, I,40 *se mu ne zdi zamalo*

1.1 kdo; koga^{tož.} *kazati tak odnos do koga z namenom ponižati ga, negativno vplivati na mnenje drugih o njem; sramotiti, zasramovati:*

Oni fe bodo vndukai bali, gdi bi fe ne imeili bati, fakai Bug bode tih kofty, kir tebe oblesheio, konzhal, Ti bosh nee **fershmaal**, fakai Bug ie nee fauergal TPs 1566, 99b; Sakai Cristus tudi nei sam febi dopal, temuzh koker ie piffanu, Tih Fershmaane, kir fo tebe **Fershmaali**, ie na me palu TT 1581-82, II,51

1.2 kdo; koga/kaj *zaradi takega odnosa odklanjati, ne priznavati; zavračati:*

O Vfigamogozhi Miloftiui Bug/ kir tih reunih tar bofih vfdihane ne **vermaafh**! inu te shele tih lhaloftnih ferz ne verahtafh TC 1550, 211(106b);

De ie tu nim od Buga odlozhenu inu poftaulenu, de mogo koker ty nifishi Vudi pod Glauo, pod Starishi inu Gofpodary biti, nim fuolo slushiti inu strezhi, inu de fe nim ne fpodobi, de bi hoteli tim fuiem Starishem, Ozhetom, Materom, Pridigariem, Gofpofzhini, Gofpodariem, Shulmoiftrom, inu gmain Moiftrom, Ozhimom, Mazhehom inu Gerobom biti super, pruti nim neuulni inu nepokorni fe iskafati, nih Nauuk inu fapuuidi **fershmagati** inu rezhi, Du inu kai fi ti? Iest tebe ne potrubuiem? TC 1575, 371;

O Gospud vslishi to shtimo moie molitue, inu **nefershmagai** tu klizaine moiga ferza, sa Iesufouo Cristufouo volo, Amen TkM 1579, 8a

/ Gledaite tedai, de ne **fershmagate** tiga kir gouori, Sakai aku ty, kir fo tyga, kateri ie na femli gouuril, **fershmagali**, ne fo vbeshali, veliku mane mi, aku timu, kir is nebes gouori, herbet obernemo, kateriga shtyma, ie tedai to femlo ftresla TT 1581-82, II,304; po tuji prevodni predlogi SEhet zu/ das jr euch des nicht wegert/ der da redet. Denn so jene nicht entflohen sind/ die sich wegerten/ da er auff Erden redet/ Viel weniger wir/ so wir vns des wegern/ der vom Himmel redet LH 1545, 2451

℘ iz nem., prim. verschmähen

Prim. feržmagan [E. T.]

feržmagati se -am se glag. nedov. [fer'žma:gati se -am se]; P 2, K 1 (TPo 1595)

– sed. ed. 3. os.: feržmaga se; – del. na -l s. ed.: feržmagalu se; (m)

kaj; komu [smiselni osebek] *izraža, da kaj s svojo neprimernostjo koga užali; zamalo se zdeti:*

Satu imamo my ja fpodobnu Boga sa takovo bogato gnado is ferza sahvaliti inu fe tiga nikar toshiti, aku fe lih ta Hudizh supar nas ftavi, inu nas zhafsi lhtenta ali martra, Sakaj onu fe njemu zhes vfo mafso vifoku **fershmaga**, de bi my vbosi greifhniko njega eniga takoviga offertniga, inu mogozhiga Duha, le skusi to befsedo imejli vun isgajnati, inu supar fvojgo volo more vun puiti, Sa tiga volo mifli on fe redle na nas mafzhovati, inu strejla poufod s'pregananjem inu s'drugimi iskulhnavami na nas TPo 1595, I,168

/ Ali taifti krat fe ima rezhi: jeft neifim fdaj doma, jeft nemorem tem goftem streizhi, pojte tjakaj na valhe nyve, kvalhim vollom, uvalhe hifhe, te ifte bodo vom dobru eno bullho Vezherjo dali, kir ste moja vezherjo taku fhihru inu prevfetnu ferrahtali, fkatero fim fe bil na gofty perpravil, inu veliku na teifte nalushil, Kir fe je pak vam **ferfhmagalu** priti, taku jejte kar ste fe sami skuhali, inu bodite vefseli, moja Vezherjo pak neimate okufsi TPo 1595, II,133

℘ gl. feržmagati [E. T.]

ff črkje; P 1, K 1 (DC 1585)

– ff; (o)

stalna zveza črk f in f, ki označuje soglasnik f; ff:
ff ff ft fi fi DC 1585, A2a [E. T.]

fi črkje; P 1, K 1 (DC 1585)

– fi; ①

stalna zveza črk f in i, ki označuje zaporedje glasov f in i; fi:
ff ff ft fi fi DC 1585, A2a [E. T.]

fidrunga -e sam. ž ['fi:drunga]; P 3, K 3 (DB 1584, MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: fidrunga; ⑤ ⑥

hrana za živali; krma:

Crajnški. Kàrma Corofški. pizha, Fidrunga DB 1584, III,CcVa;

Deutsch. Fütter. Latinè. pabulum. Windisch. kàsma[!]. Carn: pizha, fidrunga. Italicè.

paſcolo, paſtura MD 1592, E3a;

Pabulum. Germ. Fueter/ viehfutter/ Waid. Slav. fidrunga, kàfma[!], pizhe MTh 1603, II,188

℘ iz. nem., prim. nvn. fùdrung (die Fütterung) [E. T.]

figa -e sam. ž ['fi:ga -e]; P 84, K 12 (TE 1555, TT 1557, TR 1558, TPš 1566, TT 1577, JPo

1578, DB 1578, TT 1581-82, DB 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. im.: figa; →; – mn. im.: fige; →; ⑦ ⑧

SLOVARSKI SKLOP

Deutsch. Feigen. Latinè. ficus. Windisch. fige. Cr. fmokva. Italicè. fico MD 1592, D5b;

Ficus, fructus. Germ. Feygen. Slav. fige MTh 1603, I,540

1. nizko južno listnato drevo z dlanastokrpimi listi in sladkimi sadovi; figa, figovec, smokva:

Preklei to nerodliuo figo, isloshi kakouo muzh ima ta Vera TE 1555, B1a;

Iefus pag odgouori inu pravi knim [učencem], Rifnizhnu uom poueim, Aku ui bote Vero imeli, inu ne zbiulali, taku ui nekar letiga ſamiga ſto fygo ne bote ſturili, Temuzh aku vi letimu Hrybu porezhete, Vsdignifſe gori inu verfiſſe vtu morie, taku bode ſe ſturilu TE 1555, H8b;

Inu [Kristus] pravi knemu [figovcu], Od fehmali na tebi ne raſti nigdar uezh en fad. Inu ta fyga ſdaici ufahne TT 1557, 62;

On ie uidil Natanaela od dalezh ſidozhiga pod eno figo TR 1558, e4a;

Inu ſakaj ſta naſ is Egypta pelala na letu hudu mejſtu, ker ſe nemore ſejati, ker nej ni Fyg, ni Vinſkih tèrt, ni Margranovih Iabolk, inu h'temu tudi nej vode h'pitju DB 1584, I,90b

/ Od te ſuhe fyge inu mozhy te verne Molitue TT 1557, 134

1.1 zelen ali vijoličast sad tega drevesa s sočnim, sladkim mesom; figa, smokva:

Inu kadar on knemu [figovcu] pride, druſiga na nim ne naide, ſamuzh lyſtie, ſakai nei bilu obtim zhaſu de bi Fyge bile TT 1557, 133;

Inu ony ſo priſhli noter do tiga Potoka Eskol, inu ſo vndukai odreſali eno Vinsko mladizo ſenim Groſdom, inu ſo io nih dua neſla na eni Pallici, htemu tudi Margrane inu Fige DB 1578, 125a;

Te dobre Fige ſo filnu dobre, inu te hude ſo filnu hude, de ſe nemogo jéſti, taku ſo hude DB 1584, II,39a

/ Enu figouu dreuu, Mui Bratie, moreli olike, oli ena vinska terta fyge roditi? TT 1577, 118;

Kakor bi rekal: Ieli moguzhe is Tarnia Groſdouye, inu is Lapuha Fige targati: Tako ie tudi moguzhe, kriuum prorokom key kai dobriga Vzheti: Key niſhtar dobriga vnotre nei, tukai niſhtar dobriga vun negre JPo 1578, II,124b;

Sakai is tiga terne fe te **fige** ne tergaio, inu tu grofdie fe ne mendiba is tiga garmouie TT 1581-82, I,252;

Da tiga eno prigliho: Nihzhe nej vmej vami taku norzhaft, kadar on na tem polej en ternou garm vidi, de bi on htimu iftimu shal, inu bi yfkal, aku bi on grosdje, ali fyge na nym nashil: gvifhnu ne, sakaj takou fad fe yfzhe na enim drugim drivefsu, kateru nej taku bodezhe inu fhpizhaftu TPo 1595, II,179

/ *Latin.* carica, ficus passa. *German.* dürre Feygen. *Sclav.* fige fuche MTh 1603, I,221

2. okrogel živalski iztrebek; figa:

Obtu ty kerszheniki fe nemaio fa volo blaga, zhefti oli Gofpostua tiga fuita, od nikogar puftiti fepelati, de bi oni kai sturili fubper Boshyo volo inu fapuuid, Sakai te Sludieue oblube inu pryteshi fo falsh, leshniui neobftoyezhi inu kratku terpe, Sludi zheftu tim kir fe nemu ifdado, oblubi dati velike shakle fdenarmi, oli fa denarie nim daie vogle inu konske **fige** TR 1558, E3b

● – Oli mi kerfzheniki imamo Hudizhu inu vfem nega Touarishom, kir te nega Lashee, kriue Vere Malykouane, terdio inu brano, **fygo** pokafati, Vti nashi Veri mozni inu ftonouiti biti, to Boshyo beffedo radi inu veden brati, poslushati inu slushati TPs 1566, bVIb *izraziti zavrnitev ali prezir do koga*

ℰ iz nem., prim. die Feige [M. T.]

figin -a -o prid. [ˈfi:gin -o]; P 6, K 2 (TT 1557, TT 1581-82)

– s. ed. im.: **figinu**; – tož.: **figinu**; Ⓟ

ki se nanaša na figo ↗ 1; figov, smokvin:

v zvezi **figino drevo** Inu kadar on enu **fyginudreuu**, kateru ie lyftie imeilu, od dalezh fagleda, gre knemu gledati, aku bi on kai na nim nashel TT 1557, 133 *figovec*;

Potle viutro gredo mumu, vidio tu **Figinudreuu**, de ie vfshlu bilu do kurena. Tedai Peter fmisli inu prau knemu, Moifster, pole tu **Figinudreuu**, kateru fi ti preklel, ie vfshlu TT 1581-82, I,187

ℰ gl. **figa** [M. T.]

figinudrevu gl. drevo, figin

figov -a -o prid. [ˈfi:gov -o]; P 85, K 13 (TC 1550, TE 1555, TT 1557, KPo 1567, TT 1577, JPo

1578, DB 1578, DPr 1580, TT 1581-82, DB 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– s. ed. im.: **fig** | ovu/ovo (Juričič)/vu[!] (DB 1584, III,13b); – rod.: **figoviga**; →; – tož.: **figov** | u/o (Krelj, Juričič); – mn. im.: **figova**; →; Ⓟ

ki se nanaša na figo ↗ 1; figov, smokvin:

inu kadar fta fpofnala de fta naga/ fta vkupe fpletla **figouu** lyftye inu fta febi fthurilla bregelhe TC 1550, (7b);

Tedai fo fe nyu obeyu ozhi odperle, Inu fta fposnala, de fta naga bila, Inu fta **Fygouu** lyftie vkupe fashila, inu fta febi Fyrtohe fthurila TT 1557, 14b

/ Tu **Figovu** lyftje pak pomeni te Postave vuk, inu Zhlovejzhka vunanja della, s'katerimi fe podftopio Ludje grehe sakrivati, inu fe pred Bugom pravizhni fthuriti DB 1584, I,3a

/ v zvezi **figovo drevo** Inu kadar on ugleda enu **fygouu** driuu na tim potu, gre knemu, inu na nim nishter ne naide, temuzh famu liftie TE 1555, H8a *figovec*;

Gledaite, pravi, eno **figovo** drevo inu druga drevefa, kadar fo fozhna, fe zhimijo inu iameio seleniti, kako fami vidite, taku posnate, da ie blisò Léto: Tako tudi vi, kada bofte vidili lete ftvary, imate fpumniti, da ie kralevfstvo Boshie pred rokami blisò KPo 1567, XVIIIb;

Enu **figouu** dreuu, Mui Bratie, moreli olike, oli ena vinska terta fyge roditi? TT 1577, 118;

Rauno tako ie **Figouo** Driuo, priprofto driuo, katero se poprei ne seleni, tamuzh dafie selenie inu Sad vkup pokashe: Ter vuner vřako leito duoj Sad pernefe JPo 1578, II,125a; Koku je tu **Figovu** drivu taku hitru vfahnilu? DB 1584, III,13b; *Deutfch.* Feigenbaum. *Latinè.* ficus. *Windifch.* **figovu** drevu. *Italicè.* ficaja, fico MD 1592, D5b;

taku tu tebi ne řhkoduje, sMifli ti, de fi enu **figovu** drivu, inu ena dobra Vinřka terta, řatu se ne puřti kenimu Ternovimu garmu řturiti TPo 1595, II,144;

Ficus, arbor. *Ger.* Feygenbaum. *Sclav.* **figovu** drevu MTh 1603, I,539

/ v zvezi **figovo drevje** Poprei preden ie tebe Filippus klizal, kadar fi pod **Fygouim** dreuiem řidel, řem ieřt tebe vidil TT 1557, 258 *figovcem*;

Inu [Gospod] je pobil nyh Vinřke terte inu **Figovu** drevje, Inu je drevje polomil v'nyh krah DB 1584, I,306b *figovce*

ē gl. **figa** [M. T.]

finkuřti (finkuřti, vinkuřti, vinkunřti, vinkusti°, vinkosti°)

-ī sam. ř mn. tudi ed. [ˈfi:nkuřti -i]; P 64, K 17 (TT 1557, TKo 1557, TR 1558, TL 1561, TAr 1562, TO 1564, KPo 1567,

TC 1575, DPa 1576, JPo 1578, DB 1578, TT 1581-82, DB 1584, BH 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. or.: vinkuřtjo (KPo 1567, XXVIIb); – mn. im.: f/v | i | n/ns[!] (DB 1584, III,DdIIIa) | ku | ř/nř | ti; – rod.: v/f | inku | řt/nřt/st | i/iř (Trubar)/ø (TC 1575, 218)/ov (TAr 1562, 96b); – daj.: finkuřtom (TPo 1595, II,79); – toř.: finkuřti; – mest.: v/f | ink | u/o (Juričič) | ř/s | t | iř/eh (Juričič); – or.: vinku | řt/nřt | i (Trubar)/mi (JPo 1578, I,16a); Ⓟ

praznik na petdeseti dan po veliki noči; binkořti:

Po Luciy po **Vinkushtih** Po Vpelnici, Malih Cryshih vřelei na to peruo Sredo Vřake Quatre řemkai gredu TKo 1557, c2a;

Vinkunřti/ ie ta Petdeřfeti dan po Velikinozhi TR 1558, N2b;

Koker se řa Greh ne derři, kadar ena brřna shena oli dezhla Gologlaua, pres Peizhe vcerkou pride. Glih taku se ima derřati od Prařnikou, od Nedele, od Velikenozhi, od **Vinkunřtou** inu tim glih Cerkounih Ordning inu Pořtau TAr 1562, 96b;

Na Veliki nořhni dan inu potle do **Vinkusht** poyo, Marya diuiza, bodi nasha pomozhniza, pruti tuimu Sinkuui &c. TC 1575, 218;

Ty Fary inu Menih vmei Velikonozhio inu **Vinkushti**, is nih breuira molio inu poyo, de Diuiza Marya ima oblast nee Synu TC 1575, 213;

VTORAK PO **VINKOřteh** Euangelium Ioha: na 10. JPo 1578, II,77b;

Crajnřki. Vinkuřhti [1] *Slovenřki oli Besjashki. Trejazi* DB 1584, III,ddIIIa;

Pentecořte. Germ. Pfingsten. *Carniol.* **Finkushti** MTh 1603, II,234

/ INu kadar ie bil ta dan tih **Vinkushti** dopolnen, So oni vři bili fano miřfelio vkupe venim meiftu <A. Na ta petdeřfeti dan po velikinozhi ie S. Duh řanem glařum, ushtalti tih Iefikou inu ogra zhes Iogre pořlan> TT 1557, 333;

Ieřt bom pag prebiual vtim Efeřu, do **Vinkunřtih** TL 1561, 53;

^bTrykrat v'leřti imash meni prasnovati <^bTrikrat) tu je, Velikonuzh v'malim Trauni:

Finkuřhti v'Roshozviti: inu Prařnik selenih utt v'Obrozhniki, ali vjeřfeni> DB 1584, I,49b

/ kot slovnični zgled Foeminina pluralia tantum. **Vinkuřhti**, Pentecořtes, Fingsten BH 1584, 77

/ ed. Soli tada Mlaifhi Ioanneřovi nad Chriřtufom se motili inu blasnili? Britkò řo se motili. Sakai nijm, kakòr tudi Iogrom Chriřtufovim pred **Vinkuřhtio**, se ie řdelu inu neřo òteli drugako verovati, tàmuzh, da zhe Meřiař s'veliko Pompo inu mořhio priti KPo 1567, XXVIIb

/ Taku ima vařha lubesan, kaj řo te prave **Finkuřhti**, katerih se my Karřzheniki is řerza imamo veřseliti, kakor katere řo veliku zhařtitifhe, kakor teh Iudou **Finkuřhti** <Kerřzhanřke **Vinkuřhti** řo pridniřhe koker Iudouřke> TPo 1595, II,83;

Taku imamo my vtem Novim Testamentu tudi ene druge inu bulhi **Finkufhti**, kakor so une vtem Starim Testamentu bile TPo 1595, II,78

- / kaj je on [Sveti duh], kaj je njegovu dellu inu opravilu, inu koku se my htimu imamo perpraviti, kadar my hozhmo htakovim frezhnim **Finkufhtom** tudi priti, inu tiga Svetiga Duha prejeti TPo 1595, II,79

☞ iz nem., prim. stvn. pfinkustin (der Pfingsten) [M. Č.]

finkuštni (finkuštni, vinkuštni, vinkunštni, vinkustni°, finkustni°, vinkunstni°, vinkuštni, vinkuštin, vinkostni°) -a

-O prid. ['fi:nkuštni -a];

P 71, K 14 (TT 1557, TR 1558, TT 1560, TAr 1562, *P 1563, TO 1564, KPo 1567, TC 1575, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, TPo 1595, Tfc 1595)

– m. ed. im.: f/v | inkuštni; – rod.: v/f | ink | u/un | štniga; – tož.: v/f | ink | u/un/o (JPo 1578, II,66b) | š/s/šs (TO 1564, 53b) | t | ni/in (TC 1575, 521); – mest.: v/f | ink | u/un | stnim; – mn. im.: vinkunštni; – ž. ed. im.: finkuštna; – tož.: vink | u/un | s/š | tno; – mn. im.: v/f | inku | š/s | tne; (V)Ⓜ

ki se nanaša na finkušti ↗; binkoštni:

Iefus ob **Vinkushtnim** Prasniku gre Vierufalem TT 1557, 268;

Mi moremo vřag zhas, taku dobru ob Nedeli, ob Boshyzhu, ob Velikinozhi pres greha delati, koker ob enim Delouniki. Oli vřai, kadar so te nedele, inu ty drugi Boshyzhni, Velikinozhni, **Vinkunshtni**, inu tih Iogrou Prasniki, řa volo de ty kerszheniki Stari inu mladi ludi vřag teden en krat oli duacrat vkupe vto Cerkou prido to beřfedo boshyo poslushati TR 1558, T¹4a; Na **Vinkunshtni** Pondelig, ře pridiguie ta Euangeli, De Bug ie fuiga Synu poslal na ta sueit, řa tiga volo, de vři ty, kateri Vnega Veruio ne vřamo hudiga konza TR 1558, d4b;

Summa tiga **Vinkunshtniga** Euangelia TR 1558, O2a;

Peifni **Vinkuftne** *P 1563, 40;

NA TA DRVGI **FINKVSTNI** PRASNIK, EVANGELIVN[!], IOHAN. III. TPo 1595, II,89;

ENA **FINKVSHTNA** PEISsen is Actor. 2. Cap. Tfc 1595, CCCCXLV

- / v zvezi z **dan** Christuřove řmerti muzh ře ie vshe prikasovala, inu tako mozhnò iřkasovala, da řo mogřa ta kamanata řerza tih Iudov ře omezhiti, Inu teshko falli, da ie dořti od tih bilu, kateri řo potle na **Vinkufhtni** dan, řkusi to mozhno predigo řvetiga Petra k'Veři Christuřovi ře podali KPo 1567, CLXVIb *na binkošti*;

Suetiga Duha leipa Imena inu oprauila, pres nega daru ne řařtopimo, tiga S. Pifma inu prou ne veruiemo, od tiga vti Pořtali na **Vinkushtin** dan TC 1575, 521;

Ali kako ie S. Duh na **Vinkufhtni** dan vnyh potaryen bil, tako řo vukai shli inu řo Christuřa pred vřem Suetom ozhito řposnali JPo 1578, II,63a;

NA **VINKOSTNI** DAN, Euangelium Ioha: na 14. JPo 1578, II,56b;

Peter na **viukushtni**[!] dan vprizho vřeřih Iogrou inu Iudou ozhitu pridiguie TT 1581-82, I,472;

[Tretja bořža oseba je] řveti Duh kateri ře je nad Cristuřom v'Iordani v'eniga Goloba řhtalti, inu potle na **Finkufhtni** dan v'řhtalti ognenih inu řesdilenih Iesikou, ře puřtil viditi DB 1584, I,aIIIa;

TA PERVA PRIDIGA NA TA SVETI **FINKUSHTNI** DAN, OD TIGA PRASNIKA, INV OD SVETIGA DVHA TPo 1595, II,77

- / Inu Iudas je řhāl řvoim folkom v'tu Mėřtu Odollam: Inu ker je řhe v'**Finkufhtnim** tředni bilu, řo ře ony ozhiftili po Pořtavi, inu řo ondi Sobboto dėřřhali DB 1584, II,203a; Sakaj kaj Bug tem Preřtopauzem řvoje beřřede pryti, je veidezhe, Slařti, to vezhno řmert, inu vřo nefrezho. Satu řo takove Iudouřke Finkufhti inu **Finkufhtne** pridige, ene řrařhne, ne priasnive Finkufhti inu Pridige, per katerih nemore veliku veřřelia biti TPo 1595, II,79;

Sakaj ta **Finkufhtni** dan je ta petdeřřeti dan po Velikinozhi, inu je per teh Iudeh en řuřřebni Prasnik bil, satu, de řo ony na ta petdeřřeti dan, poteřmal řo ony tu Veliku

nozhnu Iagne vEgypti jejdli, inu fo is Egypta bily vlejkli na tej gorri Syna, te defset
Sapuvidi prejeli TPo 1595, II,78
ℳ gl. *finkušti* [M. Č.]

firbic -a sam. m ['fi:rbic -a]; P 7, K 2 (TkM 1579, TPo 1595)

– ed. im.: *fyrbic*; – rod.: f | y/i | *rbica*; – tož.: *fyrbic*; ℳ

ekspr. *želja vedeti/izvedeti stvari, ki se jih ne spodobi vedeti:*

Vsami prozh od nas vus potelefní Aifer, fourashtuu, nyd, napuhneine, htimu tudi ta **fyrbiz** vnorskim inu neprydnim vprashainu, kateru sgul sdrashbo inu Kreig rody TkM 1579, 59b; Tu tretje hvale vrednu dellu je, de S. Lucas pravi: Ona [Marija k Elizabeti] je hitru shla, tu je, lipu polhtenu, inu nikar taku is **firbiza** inu lizhkakoſti, kakor kej naſha mlada drushina v'Malin, h'pleſu inn[!] na te Sejme ali fhegnainja gre, od ene hiſhe do druge tezhje, poufod klaffa, inu te ozhy fem ter tja mezhe TPo 1595, III,128; Ampak tukaj ſe sazhne ena ſufſebna nefrezha, de en vſakateri is framotniga inu ſhkodliviga **fyrbiza** inu prevſetnoſti, hozhe narpoprej sazhjetj, ſprevideinjem letiga inu uniga TPo 1595, I,82

ℳ iz nem., prim. stvn. *firivizzi (der Vorwitz)* [M. Č.]

firbicig prid. nepregib. ['fi:rbicig]; P 1, K 1 (TPo 1595)

– *fyrbicig*; ℳ

nespodoben, predrzen, nebrzdano radoveden:

Taku ima lhe mej otruci inu Drushino biti, de ſe nihzhe ſam ne maſzhuje, Temuzh is krotkiga, inu nikar is fovraſhniga ferza, tej Goſpofzhini, tem ſtarifhem, ali Goſpudu inu frawi povejdati, kar ſe je kriviga ſgudilu, ſtem pomaga eden timu drugimu, na Telleſu, denaryh inu blagej, ja tudi na tej Duſhi, de ti nikar vezh taku leen, nemaren, vtragliu, **fyrbizig**, nefveifſt ne boſh, temuzh de ſe pobulſhaſh TPo 1595, II,144

ℳ iz nem., prim. nvn. *virwiczick (vorwitzig)* [M. Č.]

firmanje -a sam. s ['fi:rmanje -a]; P 9, K 2 (DB 1584, ZK 1595)

– ed. im.: *firmanje*; →; Ⓟ ℳ

1. zakrament potrditve v veri; birma:

protest. Obtú taku **firmanje** nej niſhtèr drusiga, kakòr ena zhlovezhka poſtava, inu nej en Sacrament: potehmal ker ſe obenimu zhloveku neſpodobi Sacramentou gori ſtaviti ali doli devati, kakòr le timu ſamimu pravimu Bogu inu zhloveku Ieſufu Criſtufu. Satu, kateri fvoje mlade Otroke inu druge mlade ludy, te potrebnifhe lhtuke naſhe Kàrſzhanfke vere, na katere fo kàrſzheni, podvuzhy, inu h'pravim predigam vodi, taifſti prou ſtury po navuki letiga S. Piſma, inu je prou firma, tu je, potèrði v'kàrſzhanfkim navuki inu veri, inu jim tiga drusiga Shkofliga **firmanja** nej potreba DB 1584, I,cIIb;

Item najſi h'timu [ſkof] govory inu pravi: Ieſt te ſnaminujem ſ'krishom tiga iſvelizhanja etc. Taku ſe vſaj nigder v'letim S. Piſmi nenajde, de bi Criſtus Ieſus, tuiſtu ojle **k'firmanju**, kakòr k'enimu Sacramentu bil odlozhil DB 1584, I,cIIb;

Saj fem jeſt doſti krat ſliſhal, de bi imelu ſedàm Sacramentou biti? Odguvor. Smotnjauci inu Malikauci v'Papeſhtvi, fo ja reis taku vuzhili, ali pres inu ſupar Boshjo beſſedo. Satu teh drugih pet ſhtukou, kakor **Firmanje**, Pokuro, Svetu Olje, Farfhke ſhegne inu Sakon nemamo ſa take Sacramente dèrſhati, kir ſe is Boshje beſſede tuiſtu nemore dopèrneſti ZK 1595, 137

1.1 podeljevanje tega zakramenta; birmanje:

Sakaj nar poprej, najſi v'**Firmanju** Shkof enimu Ditetu ali zhloveku fvoje ſhegnanu ojle na zhellu pomashe, kakòr en vunani element inu ſnaminje .. Taku ſe vſaj nigder v'letim S. Piſmi nenajde, de bi Criſtus Ieſus, tuiſtu .. bil odlozhil inu poſtavi, kakòr je k'fvetimu Kàrftu vodo .. Veliku manje, de bi on bil te beſſede govuril ali vkaſal govoriti, katere Shkof v'**firmanju**

govory .. Inu she veliku majne se letukaj notri najde, de bi Criftus bil h'takimu **Firmanju** pèrstavil to oblubo fvoje gnade inu odpufzhenja gréhou, kateru je vřaj potrebnu k'flejdnimu pravimu S. Sacramentu Noviga Testamenta DB 1584, I,cIIb

℘ gl. **firmati** [M. Č.]

firmati -am glag. dov. ['fi:rmati -am]; P 1, K 1 (DB 1584)

– sed. ed. 3. os.: **firma**; Ⓜ

kdo; koga_{tož.} *podeliti zakrament potrditve v veri; birmati:*
protest. kateri fvoje mlade Otroke inu druge mlade ludy, te potrebniše šhtuke nafhe Kàrfzhanke vere, na katere so kàrfzheni, podvuzhy, inu h'pravim predigam vodi, taiřti prou řtury po navuki letiga S. Piřma, inu je prou **firma**, tu je, potèrdi v'kàrfzhanskim navuki inu veri DB 1584, I,cIIb

℘ iz nem., prim. **firnen** [M. Č.]

flanca -e sam. ř ['fla:nca -e]; P 6, K 4 (TL 1561, TO 1564, TT 1581-82, DB 1584)

– ed. tož.: **flanco**; – mn. tož.: **flance**; – or.: **flancami**; ⓂⓅ

mlada, iz semena ali rastlinskega dela vzgojena rastlina za vsaditev na stalno mesto; sadika:

Ony so bily Lonzharji inu so prebivali *v'Netaimi inu v'Gederi, pèr Krajlu, k'njegovimu delu, inu so priřli inu ondi oftali <*Ali mej **flanzami** inu plotmy> DB 1584, I,222a

/ negotovo Inu jeřt hozhem nym eno flovezho ***Flanzo** obuditi, de némajó vezh lakote tèrpeti v'desheli, inu de nebodo vezh fvoje framote mej Ajdi nořsili <*odrařfelk> DB 1584, II,76b

pren. Sledna Cercou inu Gmaina ima fuie lařtne Shulmořtre inu Shularie imeiti, utih se imaió te nuzne potrebne mladice inu **flance** mladi ludy gori redyti, koyti inu uuzhit TO 1564, 78a-78b;

Vcerqui se moraió **Flance** pelzati mladí Pridigary rediti TO 1564, 2a

/ Du ie tedai Paul? Du ie Apollo? Slushabniki so oni, skufi katere řte vi Verouali, inu tu iřtu, koker ie ta Gořpud vřakimu dal. Ieřt řem flanzal, Apollo ie řelyual, Ampag Bug ie ta rařfelk dal. Taku ne ta kir **flance** řady, ie kai, ne ta kir polyua, Temuzh Bug kir řturi de rařte. Sice ta kir flanza, inu ta kir řelyua, ie eden koker ta drugi. En vřaketeri pag bo pryel fui lon po nega dellu TL 1561, 31b, podobno tudi TT 1581-82

℘ iz nem., prim. **die Pflanze** [E. T.]

flancati -am glag. dov. in nedov. ['fla:ncati -am]; P 20, K 10 (TL 1561, TPs 1566, DJ

1575,

DB 1578, TT 1581-82, DB 1584, DM 1584, MD 1592, TřM 1595, MTh 1603)

– nedol.: **flancati**; – sed. ed. 1. os.: **flancam**; →; – vel. ed. 2. os.: **flancaj**; – del. na -l m. ed.: **flancal**;

– ř. ed.: **flancala**; ⓂⓅ

SLOVARSKI SKLOP

Deutfch. Pflantzen. *Latinè.* plantare. *Windifch.* **flanzati**, řařajati, řařaditi. *Italicè.* piantare MD 1592, L4a;

Inřero. *Germ.* einpflanzen/ einzweigen/ beltzen/ impfen/ propfen. *Carniol.* **flanzati**, pelzati MTh 1603, I,723;

Planto. *Germ.* Zweigen/ Pflantzen. *Sclau.* řaditi, řařaditi. *Carnio.* **flanzati** MTh 1603, II,278

1. nedov., kdo; koga_{tož.} *dajati sadike v zemljo, da bodo rastle; saditi:*
pren. Du ie tedai Paul? Du ie Apollo? Slushabniki so oni, skufi katere řte vi Verouali, inu tu iřtu, koker ie ta Gořpud vřakimu dal. Ieřt řem flanzal, Apollo ie řelyual, Ampag Bug ie ta rařfelk dal. Taku ne ta kir flance řady, ie kai, ne ta kir polyua, Temuzh Bug kir řturi de rařte.

Sice ta kir **flanza**, inu ta kir felyua, ie eden koker ta drugi. En vřaketeri pag bo pryel fui lon po nega dellu TL 1561, 31b, podobno tudi TT 1581-82;

Ti nje [greřnike] **flanzafh**, de se okorené, inu rařteo, inu řad pèrnessó: ti dopuřtiřh, de se veliku od tebe hvalio, inu yh neshtrajřah DB 1584, II,33b

2. dov., kdo; koga/kaj *postaviti na primerno, ustrezno mesto*:

Perpelai nee [izvoljeno ljudstvo] noter, inu **Flanzai** ie na tei Gorri tuoie Erbfzhine, katero fi ti GOSPVD febi hprebualifřzhu řturil, htuoij Suetini O GOSPVD, katero ie tuoia roka poterdila DB 1578, 62a;

Ieft hozhem pak mojmu Israellkimu folku enu mejřtu pořtaviti, inu ga hozhem **flanzati**, de ima ondi prebivati, inu naprej pokoj iméti DB 1584, II,228a;

Ieft poloshim mojo beřfedo v'tvoja uřta, inu te sakryem pod řenzo moih rok, de jeřt Nebu **flanzam**, inu Semlo gruntam inu k'Zionu rezhem: ti fi moj folk DB 1584, II,21a

/ Ta kir ie tu Vhu **flanzal**, ne bo li slyřhal? Ta kir ie tu oku řturil, ne bo li vidil? TPs 1566, 172a

2.1 nedov., kdo; koga/kaj *delati, da kdo/kaj začne kje obstajati, se razvijati*:

kakòr je Jeremias bil prerokoval, kateriga řo ony slu martrali, kateri je v'Materinim teleřřu h'Preroku bil isvolen, de bi imèl řtrebiti, řtréti, inu řesdjati, inu řpet sydati inu **flanzati** DB 1584, II,173b;

My řposnamo, inu tvoja řveta beřfeda nas vuzhy, de fi ti řam ta řveti Sakon v'sazhetki Svitá gori pořtaval, de bi tvoja Kàřřhanřka Cerkou inu Gmajna, řkusi taiřti řporednu ře **flanzala**, řydala, inu řmerala, ja de bi tudi vři Stanuvi, Duhovni, Deřhellřki inu Hiřřni is řigaiřřiga priřřli TřM 1595, CCLXXII

ē gl. **flanca** [E. T.]

flařa -e sam. ř [ˈfla:řa -e]; P 3, K 3 (MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. im.: flařa; – toř.: flařo; (m)

posoda za tekořino:

Deutsch. Flařch. *Latinè.* lagena. *Windifřh.* barigla, **flasha**. *Italicè.* fiařco, zucca MD 1592, D8a;

Raunu kakor de bi ti eno kandlo ali **flařho** vrokah imel, inu bi pegeroval, da bi ře tebi imeřlu Vina noter vlyti, inu bi hotel vřaj prejd inu prejd s'roko řem tar tam majati TPo 1595, II,218;

Lagaena. *Germ.* ein Lăgel oder Flăřch. *Carniol.* **flařha** MTh 1603, I,771

ē iz nem., prim. die Flasche [E. T.]

flařter (flařter, flařtar) -tra sam. m [ˈfla:řter -tra]; P 22, K 9 (TT 1557, DPa

1576, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584, BH 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. im.: flařt | e/è/a (JPo 1578, III,134b) | r; – rod.: flařtra; – daj.: flařtru; – toř.: flařt | e/è | r;

– mest.: flařtr | i/u; – mn. im.: flařtri; (v) (m)

1. *obloga na trdni, utrjeni povrřini, ki je namenjena za hojo, vořnjjo; tlak*:

Pořtele řo bile slate inu řreberne, na **Flařhtru** is selenih, belih, gelih, inu zhèrnih Marmelnou řturjenim DB 1584, I,262b;

Inu Krajl Ahas je prozh odèrl te řtrany od Grufřtou, inu je te Kotle osgoraj prozh djal, inu Morje je on prozh djal, is téh Bronzhenih Vollou, kateri řo řpodaj bily, inu je nje na kamenit **Flařhtèr** pořtaval DB 1584, I,213b;

Deutsch. Pflařter. *Latinè.* pavimentum. *Windifřh.* **flařhtèr**. *Italicè.* pavimento, suolo d'un luoco, terrazzo, mattonato, selciato, lařřrigato, battuto MD 1592, L4a

/ zemljepisno ime, v zvezi **Visoki flařter** Pilatus tedai kadar on řařlishi leto beřfedo, pela Ieřufa uunkai, inu řede na ta Praudin řtol, na tu meifřtu, kir ře imenuie **Vifřokiflařter**, Iudouski pag **Gabata** TT 1557, 320 *domnevno tlakovano dvoriřće trdnjave Antonije v Jeruzalemu, kjer naj bi potekala Jezusova sodna razprava; Litóřtrořos, Gabatá*

2. *kar se poloři na kak del telesa v zdravilne namene; obkladek*:

Boshya Befeda ie tudi, kakor pifano ftoj Vbukuah Modrofti na 16. Cap: praua Arznya: Neosdraulia ni Selye, ni **Flashtar** ali Shalba, tamuzh tuoia Befeda Gospod JPo 1578, III,134b; INu Iesaias je rekàl en **Flafhter** is Fig vseti, inu na njegovo shleso poloshiti, de bi s'drau poftal DB 1584, II,15b;
Mekák flafhtèr, hkiga, **tra**, Malagma, Weichpflaster BH 1584, 50;
Deutfch. Pflaster/ züglin. *Latinè.* emplastrum. *Windifch.* **flashter**. *Italicè.* empiaftro MD 1592, L4a;
 Cataplafma. *Germ.* ein pflasterzuglin. *Sclav.* **flafhter** MTh 1603, I,229
 pren. **Potle je Papefh en Flafhter is Mashe naredil, kateri bi se bil imel zhes vfo shlaht nefrezho inu bolesni pokladati** TPo 1595, I,190
 ℘ iz nem., prim. **das Pflaster** [E. T.]

flaštran -a -o del. ['fla:štran -a]; P 5, K 5 (TT 1557, DJ 1575, DPa 1576, TT 1581-82, DB 1584)

– nedol. obl. m. ed. mest.: flaštranim; – ž. ed. im.: flaštrana; (m)Ⓞ

ki je s trdno oblogo utrjen za hojo, vožnjo; tlakovan:

on [hišni gospodar] vama pokashe eno ueliko uesho, ta ie **Flashtrana** inu perpraulena TT 1557, 144, podobno tudi TT 1581-82;

● – – **Neverni rejs po lepu flafhtranim** potu hodio, kateriga konèz je paklenki prepad DB 1584, II,161b *izbirajo lagodno življenje*

℘ gl. **flašter**

Prim. **flaštrati** [E. T.]

flaštrati -am glag. nedov. ['fla:štrati]; P 2, K 2 (MD 1592, MTh 1603)

– nedol.: flaštrati; (o)

kot slovarski zgled *izdelovati oblogo na trdni, utrjeni površini, namenjeni za hojo, vožnjo; tlakovati:*

Deutfch. Pflatern. *Latinè.* pavire. *Windifch.* **flashttrati**. *Italicè.* batter la terra per fermarla, lafrigare, selciare MD 1592, L4b;

Pavio. *Germ.* ein Esterich schlagen. *Carn.* **flafhttrati** MTh 1603, II,220

℘ gl. **flašter**

Prim. **flaštran** [E. T.]

fletno (fletnu) prisl. ['fle:tno]; P 1, K 1 (DB 1584)

– fletnu; (m)

na lep način; prijazno:

Inu [sv. Pavel] je [= njih, tj. Rimljane] cillu **fletnu** probi sa eno pomuzh tém vbogim v'Ierusalemi, inu je sgul lubesan, od zheßer on govory, inu s'zhimer on okuli hodi DB 1584, III,81a

℘ iz nem., prim. *srvn.* vlaetec [M. T.]

foglavž -a sam. m ['fo:glavž]; P 3, K 2 (MD 1592, MTh 1603)

– ed. im.: foglavž; (m)

prostor (za živali), ograjen z vseh strani, navadno s palicami; kletka:

Deutfch. Kefig. *Latinè.* cavea. *Windifch.* kletka, **foglaush**. *Italicè.* gabbia MD 1592, H1a;

Auiarium. *German.* ein vogelkefich. *Sclav.* kletka. *Carniol.* **foglaufh** MTh 1603, I,150

℘ iz nem., prim. **das Vogelhaus** [E. T.]

font gl. funt

franciskan -a sam. m [franci'ska:n -a]; P 1, K 1 (JPo 1578)

– mn. im.: franciskani; ⑤

pripadnik moškega cerkvenega reda, ki se imenuje po sv. Francišku Asiškem; franciskan:

Gdo so varihri Christufouiga Groba? Rimski duor, inu nyh vifoke Shule, Stipendie, Kloftri, **Franciskani**, &c. Ti leshe okolu Christufouiga Groba, shnyh Ariftotelsko inu Soffiltysko moiftryo, Kloftarskimi Regulami, Miniskimi Saniami zhlouezhkim snaideniem, inu obenimu brumnimu farzu nepušte prit kluetimu pifmu JPo 1578, II,5a

℘ iz lat., prim. franciscanus [A. L. R.]

francožen gl. frančožen

francoži gl. frančoži

frančožen (frančožen, francožen) -žna -o prid. [fran'čo:žen]; P 3, K 2 (TO

1564, TC 1575)

– nedol. obl. m. mn. im.: fran | č/c | ožni; ④

ki ima bolezen frančože ʃ; sifilitičen:

ufi Curbary inu preshushtniki hud konez ufamo, bodo **frāzoshni**, obushaio, fo od vfeh fourasheni inu fauersheni, fashpotouani, hudo Smert ufamo TO 1564, 136a;

Sakai nim fe fdi, de ftem tudi Gofpudi Boga mogo, koker ty eni ludie, kadar fo na shiuotu gardi, garieui. grintau inu **franzhoshni**, taku slepim guātom fe obleko. te ludi obnorio inu oslipe, de menio oni fo tudi notri na shiuotu, koker is vuna lipi inu zhifiti TC 1575, 181

℘ gl. frančoži [A. L. R.]

frančoži (frančoži, francoži) -ev sam. m mn. [fran'čo:ži -ev]; P 10, K 6 (TC

1575, TT 1577, DB 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– mn. im.: fran | č/c | oži; – rod.: frančožov; – tož.: frančože; – or.: fran | č/c | oži; ④⑤

nalezljiva spolna bolezen, ki jo povzroča bakterija spiroheta; sifilis:

Ampak, kadar ludje nehote od greihou puftiti, inu hote le vgreihih naprej ijti, taku yh Bug fhtraiffa s'Bulhtvom, s'framotjo, s'**franzofhi**, inu fo vfo nefrezho, viner ty sanikerni ludje ne hote pres tiga biti TPo 1595, I,273;

Vy ne posluhate Boshje Belsédo[!], Satu vy nejste od Buga. Sakaj kateri nej od Buga, ta je od Hudizha. Aku je pak od Hudizha, taku on ima svoje **franzhofhe**, fhlise, vse paklenfke fhtraiffinge inu nefrezhe nad fabo TPo 1595, I,184;

Morbus gallicus. *Germ.* Die Frantzen. *Sclau.* **Franzhofhi** MTh 1603, II,81, podobno tudi MD 1592

/ Bug te Neuernike pufti vneframne grehe, od katerih fe poshtenu ne more gouoriti pafiti. Inu zhes te Anticrishtoue Shcoffe, Farie inu zhes nih touarishe, tudi zheftu telefni torruui, tu ie, **Frantzoshi**, Raki, Angliski put, inu druge zhudne bolefni, prydo TT 1577, 415 *turi kot zunanji znaki te bolezni;*

Vinu inu Shene prenorio te modre, inu ty, kateri fe na Kurbe obefsio, ty ratajo divji: inu sadobe mojle, inu ^azhèrve <^aZherve) tu je, **Frantzoshhe**, vulhy, inu druge petlerfke bolesni> DB 1584, II,160b

/ SVETNIKI. Zhes Shlife fo S. Bashtian inu Rohus. zhes **Frantzoshhe** ie Ciriacus, zhes Merslizo ie S. Petronela inu S. Vrih TC 1575, 274

℘ iz nem., prim. die Franzosen [A. L. R.]

franski -a -o prid. ['fra:nski -a -o]; P 19, K 7 (TAf 1562, TC 1575, TT 1577, DB 1584,

BH 1584, MD 1592, MTh 1603)

– m. ed. im.: franski; – ž. ed. im.: franska; →; – mn. im.: franske; →; – s. ed. im.: fransku;

– rod.: franskiga; – mest.: franskim; (V)Ⓜ

ki se nanaša na Francijo ali Francoze; francoski:

Sdai ta mladi **Franski** kral, shnega Golpo Materio inu shnega Stryzō Kralom ad Nauarre, Inu ta vegshi deil tiga **Frāskiga** Kraleftuua, fto nasho Staro Vero dershe TAr 1562, 21a; Ampag ty Papeshniki, fo vtih 50. leitih, od tih nashih veliku tiffuzh, po nemshkih, Slouenskih, Lashkih, **Franskih**, Hyspanishkih deshelah, konzhalu inu grofouitu martrali TC 1575, 62;

ty Anticrishtoui Neuerniki inu Nepokurniki, bodo le zhedale huishi, nezhisti, fmerdezhi vtih grehiv vfi hudobi inu lotry od dan do dne, gori iemali, te Verne preganali, louili inu Martrali, koker tu mi fdai **Vfranskih** inu Niderlenskih deshelah slishimo TT 1577, 504;

mina valet decem coronis Gallicis, Mina vajljá defet **Franfkih** Cron BH 1584, S38

/ zemljepisno ime, v zvezi **Franska dežela** Vnuuizh fe ie vti **Franski** desheli vezh koker

Shtyri Stu Taushent Ludi, po Cristufeu poštaui prou Obshlu, ty ne puido vezh htim Papeshouim Mashom TAr 1562, 21a v *Franciji*;

Inu ta nee erdezhi shcarlatoui guant, pomeni to nedolshno kry tih prauih Vernih, kir ie ta Curba, slashami, fylo inu Sfrataryo po vsem fueitu grofouitu skufi te neuerne Ceffarie, Krale, Vyude, Meifta prelila, koker fe ie poufod per nashih zhaßih inu vnuuizh **Vfranski** desheli fgudilu TT 1577, 435;

Taku tudi nej bil Papeh svoim Rimkim Stollom v'Rimi, she nekuliku lejt poprej, temuzh v'**Franfki** desheli, kamer ga je bil poštavil Clemens Papeh ta peti, inu je ondi oftal, dobru shtiri inu fedemdesfet lejt DB 1584, II,89b;

Gallia. *Germ.* Franckreich. *Sclavo.* **Franska** deshela MTh 1603, I,585-586 [A. L. R.]

fraškarija -e sam. ž [fraška'ri:ja -e]; P 1, K 1 (TT 1577)

– mn. tož.: fraškarye; (M)

negotovo *nekoristne, neuporabne, odvečne stvari; navlaka:*

Rauen tiga ie vedeozh, de fo [papežniki] htimu S. Kerftu nih Ole, Crishmo, ful, sline, blatu perlushili, to Iefuseuo Vezherio ifpazhili, Iefus ie rekal fto zhifto vodo kerfzhouati, Tu nega S. Tellu inu kry iefsti inu Pyti, Oni tu Bogu fa shiue inu Mertue, fa denarie, offruiou inu [so] druge norske Malikouske Boshye slushbe Shegnouane ful, vodo, fuezhe, zuetie fuinsku meßu, Iaiza, inu druge **frashkarye** vtim kerfzhanstui naredili inu perprauili, Skaterim fe Bug groffouitu ferdi, Inu ty bofi ludi bodo ob nih blagu obrupani inu nih Dushe fgublene TT 1577, XXIX [A. L. R.]

fratan (fratan, feratan) -a -o del. ['fra:tan]; P 54, K 27 (TC 1550, TA 1550, TA 1555,

TC 1555, TE 1555, TT 1557, TL 1561, *P 1563, TO 1564, KB 1566, TA 1566, TC 1567, KPo 1567,

TC 1574, TC 1575, DPa 1576, JPo 1578, DC 1579, DC 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584,

DAG 1585, DC 1585, TPo 1595, TfC 1595, ZK 1595)

– nedol. obl. m. ed. im.: fr/fer | atan; (M)Ⓜ

1. od koga, skozi koga *ki je s kršitvijo zaupanja predan ali izpostavljen nasprotniku, sovražniku; izdan:*

Sueti Paul venim listi || Inu ty Euangelifti || Odpraue Mashe pilho || Kadar ye Iefus **fratan** bill || Sa nas Martro sterpit hotill TC 1550, 174(95b);

Inu guishnu ta Syn tiga zhloueka gre tiakai, koker ie odlozhenu, Oli vfai vee timu iftimu zhloueku, skufi kateriga ie on **Fratan** TT 1557, 241, podobno tudi TT 1581-82;

NASH GOSPOD IESVS Christuf vtei nozhi vkateri ie **feratā** bil, inu svoimi Iogri vezherial:

vsame kruh, sahvali, ga raslomi, inu da fvoijm Iogrom KB 1566, A8b, podobno tudi ZK 1595; Sakai Gospod Iesuf Christuf, ta vezher kada ie **fratan** bil, inu fvoiemu Iogri pàr misi sedil, vsame kruh, sahvali, raslomi, inu ga da fvoijm Iogrom KPo 1567, CXXXIX, podobno tudi JPo 1578;

De vtim zhaffu, kadar ie Iesus skufi Iudsha Iskariota **fratan** bil .. Ie poprei na ta ifti vezher, tu Iudousku velikunozhnu Iagne, po Moifefoui poštaui inu Iudouski shegi, hotel fuiemi Iogri ieifti TC 1575, 171;

Ali ve timu Zhloveku, fkusi kateriga bo Syn tiga Zhloveka **ferratan**. Bujle bi bilu timuiftimu Zhlovéku, de bi nikuli nebil rojen DB 1584, III,27b;

VAshe lubesni fo dofehmal flifhale, koku je nash GOSPVD Christus od Iudsha v'Verti **fratan**, inu od teh Iudou vjet TPo 1595, I,242

2. ki postane viden, opazen; razkrit:

Knam ti liubi Iesus pridi, Vlaki dan te zhakamo mi, Bi radi bili per tebi. **Fratan** ie vshe ta Antikrist, Inu tudi vfa nega kunsht, Ie sedai fueitlu na dneui, Seto fe on toshi vfelei *P 1563, 168

℘ gl. **fratati**

Prim. **fratati** [A. L. R.]

fratar (fratar, feratar) -ja sam. m ['fra:tar -ja]; P 81, K 18 (TE 1555, TT 1557,

TPs 1566,

TL 1567, KPo 1567, DPa 1576, TT 1577, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, TT 1581-82,

DB 1584, DC 1584, MD 1592, TPo 1595, Tfc 1595, MTh 1603)

– ed. im.: fr/fer | a/á | tar; – rod.: fr/fer | atar | i/y/j | a/e (Trubar); – tož.: fr/fer | atar | i/j/y | a/á (DB 1584, II,201); – mest.: fratarium; – or.: fratarium; – dv. im.: fratar | i/j | a; – mn. im.: fr/fer | atar | ji/y; – tož.: fratarie; ℞ ™

SLOVARSKI SKLOP

Crajnški. Ferrátar Slovenški, Besjashki. Neverník, sdajza DB 1584, CcIVa;

Deutsch. Verráther. Latinè. proditor. Windisch. neverník, sdajca, ferrátar, sdauz. Italicè. traditore MD 1592, R3a, podobno tudi MTh 1603

1. *kdor krši zaupanje in s tem preda ali izpostavi koga nasprotniku, sovražniku; izdajalec:*

Christus ie pelan Hpilatushu. Iudsha **Fratarya** sgreua inu fe obefi TE 1555, B2b;

Vfi ty, kir na nega Veruio, primeio tu odpuszhane tih grehou. Inu S. Steffan prauí htim Iudom, Acto. 7. Kateriga Preroka ne fo vashi ozheti pregnali inu vmurili? kir fo prerokouali od letiga Prauizhniga? kateriga ste vi **fratary** inu merdary poštali TT 1557, i2b;

Leta kelih, ie ta noui Testament vti mui kriy, katera fe sa uas prelyua, Nishtermane pole ta roka muiga **Fratarie** ie fmeno [Kristusom] na mifi TT 1557, 241;

Molytou Cristufeua subper Ishcariota inu **fratarie** TPs 1566, 270b;

TA LII. PSAL. Troshta vfe Verne, De fe ne boye tih Antichristouih Oblaftnih inu Kunshtnih Hlapceu, kir na Duoreh prebiuaio, te Kralle inu Vyude pregouarieio, de te Verne loue, preganeio inu moree. Sakai taki **Fratary** fo vfo nih Drushyno vřamo skorai hud Konez TPs 1566, 97b;

Kai fturi mey tim Iudaf **ferratar**? Text pravi: Kadàr Iudaf vidi ta **Ferratar**, da ie CHRISTVS obfoien bil k'fmèrti, ga ie grevalu, inu pènese nasai te trideset frebèrnike tim vilhimfariom[!] KPo 1567, CLVII;

Ta **ferratar** pak ie bil nim dal enu snamine, rekozh: Kateriga iest kushnem, ta ifti ie, tiga popadite, inu pelaite ga shiher DPa 1576, 16b;

NIkateri to terplienie Christufouo pomishlaio, Letako. Da fe le slo farde na te Iudouske velikefarie, neufmilieue Iude, inu Iudesa tiga **ferrataria** JPo 1578, I,134b;

kadar Dan poštane, [Jezus] poklizhe fuie mlaishe, inu is tih te duanaist ifuoli, katere ie

Apoftole imenoual .. inu Iudsha Iskariota, kateri ie en **Fratar** bil TT 1581-82, I,248;
Christus vmej svoiemi Iogri ima eniga **ferratarja** TPo 1595, I,227;
On je le fam, ta brumni GOSPVD, nejma ni Mezha ni Shpeifsa. Timu pruti je Iudas ta
Ferratar, s'enim taku velikim haufnom, supar njega TPo 1595, I,232;
Sakaj kakor tu S. Lucas letukaj s'fvitlimi befsedami prizhuje, je on [Savel] en Merdrar ali
Vboinik, inu en kry shelan pefs, inu en **ferratar** vfe[!] Karfzhenikou bil, kateri je Chrifufu
fhentoval TPo 1595, III,49

/ Obtú fo njega [Ptolemeja Makrona] njegoví Priateli satoshili pèr Eupatoru, inu fo ga
ozhítu imenovali eniga **Ferratarjá**, satu, ker je on ta Otok Cyprum, kateri je njemu
Philometor bil porozhil, Antiohu timu shlahtnimu bil isdal DB 1584, II,201a *izdajalca v vojni*

2. s prilastkom *kdor do česa ne izkazuje odnosa, kakršen je v navadi, se pričakuje;*
izdajalec:

Inu vfi fo bily njemu sovrash, kakòr enimu, kateri fe je od fvoje Poflave bil sneveril, inu vfi
fo ga kleli, kakòr eniga **Ferratarja** inu sovrashnika svojga doma deshele, inu je taku bil
v'Egypt pregnan DB 1584, II,197b;

Menelaus, en **ferratar** fvoje domovine, je po fyli Vifhi far poftal DB 1584, I,)(¹IIIb;
Taku ty, kateri vti Cerkoune slushbi fidè, neifo ty shlehtniifhi inu manfhi, temuzh nar vegfhi,
ty bodo sa teh srebernikou volo njegove Cerque **ferratarji** inu nar hujfhi sovrashniki TPo
1595, I,231

/ S. Matei gouori Stemi Hiniauci. Pofuetna vshanza ali nauada ie, da **Fratarye** ali
neuernike, Shkuartaio, inu na ffire strani Mefta ali Deshele rasuifeyo JPo 1578, III,105a

3. slab človek nasploh:

Glih taku ta dva Shaharja, Ker fta bila sla **fratarja**, fta fe njemu fhpotala :/: Eden pak fe
preobernil, Iesufa sa miloft profsil Tfc 1595, CLXXXIX, podobno tudi DC 1584

℘ gl. **frater** [A. L. R.]

fratarija (fratarija, feratarija) -e sam. ž [frata'ri:ja -e]; P 15, K 8 (TE 1555,
TT 1557,

DJ 1575, TT 1577, JPo 1578, TT 1581-82, DB 1584, MTh 1603)

– ed. im.: fr/fer | atar | y/ij/i | a; – rod.: feratarie; – tož.: feratario; – or.: fratar | y/ij | o;

– mn. im.: feratarie; Ⓜ

SLOVARSKI SKLOP

Proditio. *Germ.* verraftung oder verrahterey. *Carnio.* **ferratarija**, nevernikoft. *Sclau.*
fdaianie MTh 1603, II,332

predaja ali izpostavitev koga nasprotniku, sovražniku s kršitvijo zaupanja;
izdaja, izdajstvo:

Crifus ie pelan Hpilatushu. Iudsha **Fratarya** fgreua inu fe obefi TE 1555, B2b;
Tri ftrashne rizhy fo, inu ta zheterta ie grofsouita: **Fratarija**, Punt, prelitie nedolshne krij,
katere vfe fo huishi kakor fmert DJ 1575, 108;

Inu ta nee erdezhi shcarlatoui guant, pomeni to nedolshno kry tih prauih Vernih, kir ie ta
Curba, slashami, fylo inu **Sfratarjo** po vfem fueitu grofouitu skufi te neuerne Ceffarie,
Krale, Vyude, Mefta prelila TT 1577, 435;

Ali kadar ie Bog Ceftiu Gallu Boiezhe Sarce ftoril: Tako da fe ie pres potrebe vftrashil inu
Suoisko prozh shal (nai fi ie lahko mogal to Mefto **Sfratarjo** vseti). Tako fo ty Iudye ftem
offartneishi inu nepokorneishi bili, da fo suefelyem krizhali JPo 1578, II,212a;

Sakaj Antiohus je Egyptoufkimu Krajlu veliko deshél inu Meft vsel, fkusi veliko **ferratario**
inu lotrio DB 1584, II,86a;

Inu kadar ie Ioram Iehu sagledal, je djál: Iehu, je li myr? On pak je rekál: Kaj myr .. tu je
ferrataria DB 1584, I,208b;

Tedaj bo ta Krajl pruti Puldnevi resdrashen h'boju, s'eno veliko mozhno Vojfko, ali on nebo

oftal, sakaj **ferratarie** bodo supèr njega fturjene DB 1584, II,103a *izdajali ga bodo*
ē gl. **feraterija** [A. L. R.]

fratarski -a -o prid. ['fra:tarski -o]; P 3, K 3 (TT 1557, TPs 1566, TT 1581-82)

– m. mn. tož.: fratarske; – s. ed. tož.: fratarsku; (m) (v)

ki se nanaša na fratarje; izdajalski:

Cristus tim Višhimfaryë inu Vuzhenikom na nih **Fratarfku** uprashane od zhinsha modru tar prou odgouori TT 1557, 235, podobno tudi TT 1581-82;

Vletim Pfalmu Ckristus[!], Daud, inu ta praua Cerkou Boshya, tu ie, vfi praui Verni Kerfzheniki, vřag zhas toshyo fylnu Bogu, zhes nee **fratarske** Souurashnike, koker ie bil Doeg Reg. 21. 22. Iudas Ishcariot, Inu ty fadashni Papeshniki, kir nuzh ter dan řmishlauaio inu ře vmei řebo řuetuio, koku bi te nedolshne, inu te prauë Vere ludy, mogli vto Smert perprauiti

TPs 1566, 201a

ē gl. **frater**

Prim. **fratarsko** [A. L. R.]

fratarsko (fratarsku) prisl. ['fra:tarsko]; P 2, K 2 (TT 1577, TPo 1595)

– fratarsku; (m)

na zahrbtnen naćin, kot ravnajo izdajalci; izdajalsko:

Sakai ty Luterski, prauio oni [papeřniki], řo dolshni, de Turki nas premagaio, inu de taku hudu řdai na řueitu řtoy, koker řo vnuuzh Franski desheli naredili, De řo te Luterske, tu ie, te prauë řtare Vere brumne ludi, taku **fratarsku**, nezhlouesku po sludieui voli, pomurili TT 1577, 423;

Ieft hozho de ti meni řdaj veni řkledi dash, to glavo Ioanneřovo tiga Karřtnika .. Taku je ta lubi Ioannes ob řvojo glavo pres vře prauë inu urtelna, **fratarfku** vjezho, sa ene hude sanikerne Kurbe volo priřhal TPo 1595, III,95

ē gl. **frater**

Prim. **fratarski** [A. L. R.]

fratati (fratati, feratati) -am glag. dov. ['fra:tati -am]; P 162, K 18 (TE 1555,

TT 1557,

TR 1558, TAr 1562, *P 1563, TPs 1566, KPo 1567, TC 1575, DPa 1576, TT 1577, JPo 1578, DC 1579,

DPr 1580, TT 1581-82, DB 1584, DC 1584, TPo 1595, TřC 1595)

– nedol.: fr/fer | atati; – sed. ed. 2. os.: fr/fer | atař; – 3. os.: fr/fer | ata; – mn. 3. os.: fr/fer | atajo;

– vel. ed. 2. os.: ferataj; – del. na -l m. ed.: fr/fer | atal; – mn.: fr/fer | atali; – ř. ed.: feratala; (m) (v)

1. kdo/kaj; komu, proti komu, koga, s prisl. doloćilom sredstva *s krřitvijo zaupanja predati ali izpostaviti koga nasprotniku, sovrařniku; izdati:*

Tedai gre kiakai eden is tih duanaifř, katerimu ie bilu ime Iudas Ishcariot, htim

Viřhimfaryem, inu knim praui, kai hozhte vi meni dati, Ieft hozho vom nega **fratati**? TE 1555, K8a;

Rifnizhnu ieft vom poueim, de is umei uas eden bode mene **fratal** TT 1557, 81;

Vti Cerqui řmeshnaue, lozhene, řeřdilene řazheno inu gori perprauleio, te preprofte vpraui Veri blařno inu motio, oli kadar eniga ty hudi ludie obreko, řeřneřřo, oblařeio inu **frataio**, oli kadar te velike teshke Duhouske iskushnaue zhes nas prido, koker de bi nas bil Bug oduergal, pořabil, ře řnami řerđyl, ne hotel nom pomagati TPs 1566, 11b;

taku ga [Judeřa] ta lakomni Hudizh obřede inu prevsame, da fray sa eno malo řezh, sa trideřet denariov řvoiga Moifřra, Gořpoda inu Iřvelizharia proda inu **ferrata** KPo 1567, CXLVIII;

Sludi ie pak bil noter shel vIudasha .. inu [ta] ie shel tia, inu ie gouuril s'vishimi Farij, inu s'Cehmashtri (tiga Templa) de bi ga **fratal**, inu ie rekal: Kai hozhete vi meni dati, Ieft vam ga zhem **fratati**? DPa 1576, 2a;

Ty Peami fa volo Vfla nih fueiftiga Pridigarie, fo te Farye inu Menihe, kateri fo Vfla **fratali**, dolgu klali inu morili TT 1577, 352;

Petar pak fe ie obernul inu ie vgladal Vniga Iogra, kateriga ie Iesus liubil, sa nym Gredozh, kateri ie tudi pri vezhery na niegouih Perfeh slonil, inu rekal: Gofpod: Gdo ie ta kateri te **frata**? JPo 1578, III,15b;

Iefus pag prau knemu, Iudesh, ti steim kushouanem **Fratash** Synu tiga zhloueika? TT 1581-82, I,342;

TEdaj je fhàl tjakaj téh dvanajft eden, s'imenom Iudas Ithkariot, v'ViIhim[!] farjem, inu je djal: Kaj hozhete vy meni dati, jeft vam ga hozhem **ferratati**? Inu ony fo njemu pèrvolili trydefset Srebèrnikou DB 1584, III,16b;

Pole, Iudas sdaj pèrtezhe, Vojlko je pelal vunkaj: Iesufa je s'kushom **fratal**, kakòr je snaminje bil dal DC 1584, CVIII, podobno tudi Tfc 1595;

je Iudas bil lakomen, je Denarje lubil: Satu, kir vlhe leta perleshnuft naprej pade, de on is Gospuda Iesufa more denarje skupyti, shtema on tu sa eno zilu fhleht inu lahko reizh, tiga nedolshniga zhlovéka **ferratati** .. Poprej fo njemu [Judežu] ty Denarji, ty trydefseti sreberniki taku lubi bily, de je njemu ena fhleht reizh fdela, tiga GOSPVDA **fratati** inu prodati TPo 1595, I,254-255

/ Ieft nezho od tebe imeiti, de bi se ti imel ozhitu refodeti inu **Fratati**, ne sam febe pruti enimu drugimu fatoshiti, Temuzh hozho debosh timu Preroku pokoren TAr 1562, 69a

/ Ne **ferratai** Hlapza pruti negovimu Gospudu, on bi te kei klel, inu ti bi moral dolshan biti DPr 1580, 59b

/ Kai poméni to Iudafovo kufhanie? Vfeh hynavcev ùk inu dianie, kateri pod tim Imenom velike fvetufti inu priasnosti préproste Lúdi sapelaio: Premine kushovanie myra, v'fovrashstvo fàrca, Rifnico na lasho, inu prodaiò alli **ferrataio** Christufa inu niega kàrfchenike snov povfod inu vfaki dā KPo 1567, CXLIXb;

Vi tudi koker ty vashi Ozheti inu Starishi stoyte S. Duhu super, inu moryte te Preroke, kir Pridiguio inu Prizhuio od prihoda tiga Prauizhniga, tu ie Iesufa, kateriga ste vi **fratali** inu vmurili, koker ty vashi Starishi inu Ozheti TC 1575, 52-53;

Predan se ony hote take oblasti inu offerti shebiti[!], rajshi bi sataili ja prodali inu **fratali** Christufa stokrat, ja oni bi rajshi terpeli, de bi se Boshja befseda s'nogami poterla, inu bi oben zhlovik isvelizhan ne postal TPo 1595, I,204

2. kdo; kaj *ne izkazati do česa odnosa, kakršen je v navadi, se pričakuje; izdati:*

Simon pak, kateri je bil ta Shaz inu svojga doma deshelo taku **ferratal**, je hudu govuril od Onia, kakòr de bi on bil tu hudu naredil, kateru se je bilu Heliodoru pèrgudilu DB 1584, II,196b

3. kdo; kaj *razkriti kaj, kar bi moralo ostati zaupno, skrito; izdati:*

Inu ta Moshá fta k'njej djala: Aku my milofti inu svejfhzhine nad tabo nesturimo, kadar nam GOSPVD leto Deshelo da, taku ima nafha dufha, sa vas te fmèrti biti, aku le ti nafhe dolgovanje **neferratalh** DB 1584, I,120b;

En Opraulavez **ferrata**, kar fkrivniga vej: Ampak kateri je s'vejftiga ferza, ta tuiftu fkrye DB 1584, I,320b

4. nedov., kaj; koga^{tož.} *delati kaj vidno, opazno; razkrivati:*

Inu zhes en majhin zhas, fo tjakaj stopili, ty, kir fo ondi stali, inu fo djali h'Petru: Rifnizhnu ti fi tudi eden od téh, Sakaj tvoj Iesik tebe **ferrata** DB 1584, III,17b

℘ iz nem., prim. verraten

Prim. **fratan** [A. L. R.]

frater (ferater, frater) -ja sam. m ['fra:ter -ja]; P 10, K 6 (*P 1563, KPo 1567,

JPo 1578, DB 1584, TPo 1595, Tfc 1595)

– ed. or.: fer/fr | ater | i/j | om/em; – mn. im.: feraterji; – tož.: feraterje; (M) (V)

kdor krši zaupanje in s tem preda ali izpostavi koga nasprotniku, sovražniku; izdajalec:

[Jezus] je per Vezheri Iogre spishal stelom nu skryo, inu nih noge umiual spohleushino. Po pridigi gre van pungart slu reshale, Iudou ye zhakal **sfraterië**, sazhne molit *P 1563, 119, podobno tudi TfC 1595;

Taku mèrtvi foverashniki so bili Christufovi, da néfo sadofti imeli, kàr so fvoie hlapce s'Iudefam **Ferrateriom** bili poslali, so mogli fami shnimi tezhi, kakòr eni vftekli volcie KPo 1567, CLb, podobno tudi JPo 1578;

Kadar je Machabeus tu bil svejdil, je on te Kapitane vkup spravil, inu je nje satoshil, de fo ony fvoje Brate sa denarje predali, inu Sovrashnike pustili prozh priti, inu je pustil nje vmoriti, kakòr **Ferraterje** DB 1584, II,201a;

Hdrugimu de se my tudi tiga troshtamo, de on [evangelij] unim pomaga, nikar le supàr Antioha inu Ajde, temuzh tudi supàr **ferraterje** inu neverne Iude, kateri so k'Ajdom bily vfkozhili, inu so pomagali fvoj laftan folk, fvoje Brate, pregajhati, moriti DB 1584, II,178a; Natu je S. Stephan nje oftru svaril inu nje imenoval terdovratne ludy, kateri neobreisana ferza inu vfhesa imajo, kir to Boshyo fapuvud neifo nigdar derfhali, vfelej timu fvetimu Duhu suparftali, inu nad Christufom koker tudi nad teh Prerokih, **ferraterji** inu vbojniki poftali

TPo 1595, III,31

© iz nem., prim. der Verräter [A. L. R.]

fratovati (fratovati, feratovati) -ujem glag. nedov. [frato'va:ti

fra'tu:jem];

P 27, K 10 (TE 1555, TT 1557, TO 1564, TPs 1566, DPa 1576, TT 1577, JPo 1578, TPs 1579,

TT 1581-82, DB 1584)

– nedol.: feratovati; – sed. ed. 2. os.: fr/fer | atuješ; – 3. os.: fr/fer | atuje; – mn. 3. os.: fratujò;

– del. na -l m. ed.: fr/fer | atoval; – mn.: fr/fer | atovali; (M) (V)

1. kdo; koga_{tož.} *s kršenjem zaupanja predajati ali izpostavljati koga nasprotniku, sovražniku; izdajati:*

Tedai uas bodo ifdaiali vto reuno shaloft, inu vas bodo morili, inu bote fourasheni od vfeh Ludi fa volo muiga Imena. Inu tedai se nih veliku smotio, inu eden tiga drufiga bode **fratoual**, inu se bodo fourashili vmei sebo TE 1555, K1a;

De bi fnami red prou Verouali, Bogu slushili, inu Vnebefla prishli, Nas taku fylnu fourashio, kelno, zhes nas lasheio, ouadaio, **fratuo** inu pregãeio TPs 1566, bVIa;

Vftanite gori, puidimo, pole kateri mene [Jezusa] **fratuie**, ta se perblishuie DPa 1576, 16b; budete fourasheni od VSEH LIVDY, sa moiga imena voliu. Tadai se nyh hozhe veliko sblesniti, inu bude edan drusiga mei fabo **Fratoual**, inu se budeio fourashili mei fabo JPo 1578, II,209a;

Sludi Turski, Papeshou Bug, Ie prauim Vernim fourash hud, Zhes nee lashe, **fratuie**, Louit, morit, vtopit feshgat. Suim hlapcem vkafuie TPs 1579, A3a;

Iesus pak je djal k'njemu: Iudash, **ferratujefh** li Synu tiga zhlovéka s'kufhovanjem? DB 1584, III,45a;

Tedaj bodo ony vas isdajali v'reuno shaloft, inu vas bodo morili: Inu vy bote morali foverasheni biti, sa mojga Imena volo, od vfeh folkou. Inu tedaj se bo nyh dosti smotilu, inu se bodo mej fabo **ferratovali**, inu se bodo mej fabo foverashili DB 1584, III,15a

/ dov. [K.]oga ui ifzhetè? Oni nemu odgouore, Iefufa Nazarenskiga. Iefus rezhe knim, Ieft fem. Iudesh pag kateri ie nega **Fratoual**, ie tudi undu shnimi ftal TT 1557, 316

2. kdo; kaj *ne izkazovati do česa odnosa, kakršen je v navadi, se pričakuje; izdajati:*

Ti némašh škusi mojga folka vrata notèr pojti, v'tem zhašfu nyh reve .. Ti némašh štati na Raskrishifzhi, de bi te njegove vbyal, ker vbeshé: Ti némašh njegove ostanke **ferratovati**, v'tem zhašfu te britkošti DB 1584, II,114b

℘ gl. **fratati** [A. L. R.]

funt (funt, font) -a sam. m ['fu:nt -a]; P 75, K 12 (TE 1555, TT 1557, TL 1567, TC

1575,

JPo 1578, DB 1578, DPr 1580, TT 1581-82, DB 1584, MD 1592, TPo 1595, MTh 1603)

– ed. im.: **funt**; →; – mn. im.: **funti**; – rod.: f | u/o (DB 1584, II,192a) | ntov; – daj.: **funtom**; – tož.: **funte**;

Ⓜ Ⓟ

SLOVARSKI SKLOP

Deutſch. Pfund. *Latinè.* libra. *Windifch.* **funt**, libra. *Italicè.* libra, peſo di vna libra MD 1592, L4b;

Latin. as, libra. *Germ.* ein Pfundt/ Apotecker pfundt. *Sclavon.* libra. *Carniol.* **funt** MTh 1603, I,130;

Pondo. *Germ.* ein Pfundt. *Sclav.* libra. *Carniol.* **funt** MTh 1603, II,291

1. v antiki *utežna mera, približno 0,5 kg; funt, mina:*

Inu fo ktimu tudi prishli Nikodemus, kateri ie poprei po nozhi bil Hcriftufu pryshal, inu ie prinefal Myrre inu Aloe skupei okolu ſto **funtou** JPo 1578, I,132a;

Tedaj je Maria vsela en **funt** ſhalbe, od zhiſte drage Narde, inu je Ieſufove noge ſhalbala DB 1584, III,54b;

POtle je Simon Numenia ſupet v'Rim poſlal, de je en velik ſlat Szhit tjakaj neſil, taushent ^a**fontou** teſhak, inu de je to Saveso ponuvil <^ataushent mine, je deſſet taushent Kron> DB 1584, II,192a;

Inu nekoteri téh viſhjih Ozhetou, kadar fo bily priſhli k'Hiſhi tiga GOSPVDA v'Ierusalem, fo ſ'dobro volo offrali h'Boſhji Hiſhi, de bi ſe poſtavila na nje mejſtu, inu fo dali po premagajnu k'Shazu, h'timu dellu, edèn inu ſheſtdeſſet taushent Slatih, inu pet taushent **funtou** frebra, inu ſtu Farſkih Sukin DB 1584, I,252a;

Inu Krajl Salomo je puſtil ſturity dvejſtu Szhitou is ner bulhiga Slata, ſheſtſtu koſſou Slata, je on djal k'vſakimu Szhitu: inu tryſtu Tarzh is ner bulhiga Slata, vſelej try **Funte** Slata k'eni Tarzhi DB 1584, I,190b

1.1 *priprava za merjenje mase česa; utež:*

Vy neimate kriuu rounati v'Praudi, sVatalom, sVagainem, sMéro: Praua Vaga, prau **Funti**, prau Starij, prau Kandle, imajo per vas biti DB 1578, 102b;

Ali imam li jeſt krivo vago inu krive **funte** v'ſhakelci ſa prou dèrſhati? DB 1584, II,118a

2. v antiki *utežna mera, približno 30 kg; talent:*

Inu je vſel nyh Krajla Krono od njegove glave, katera je na vagi imela en **funt** slata, inu ſhlahtnu kamenje, inu je bila Davidu na njegovo glavo poſtaulena DB 1584, I,174b;

Ti imalſh tudi vejditu moj Syn, de ſim jeſt deſſet **funtou** frebra, (kadar ſi ti ſhe bil enu dete) poſſodil, Gabelu, v'tém Méſti Rages, v'Medij DB 1584, II,149a

3. v antiki *denarna enota različnih vrednosti; talent, mina:*

Inu kadar on ſazhne raitati, pride nemu eden naprei. ta ie bil nemu delſhan deſet tyſſuzh **funtou** TE 1555, H1a;

Ta beſédiza talentum, katero my en **funt**, po ſ'lovenſku tolmazhujemo, je per teh ſtarih ena gvihna ſumma denarjeu bila, okuli 600. kron. Satu deſet taushent **funtou** ſture eno neſmaſno veliko ſummo, okuli ſheſt taushentkrat ſtu taushent kron TPo 1595, II,277;

Ta beſediza, Denarius, katera ſe zhaſi vinar, zhaſi groſh tolmazhuje, je ena ſtara Rymſka Moneta, katera je zheterti deil eniga ſlatiga velala: Takovih groſhou ſtu, pruti deſet taushent **funtou**, ker en vſakateri **funt** 600. Kron ſtury, je ena cilu ſhleht ali maihina ſumma TPo 1595, II,279

/ Chriftnus ie priglihah ta dalg, kateri edan Zhlouik kdrugimu ima, fto Denariem: Ta dalg pak, kateri ie Zhlouik Bogu dalshan, ie priglihah defet Taufent **Funtom**: Leto ie dobro edna drugazhya Summa. Sato, ako vshe ti, letiga maihaniga neozh odpuftiti: Tako ti guishno tudi Bog neozhe tega vekshega odpuftiti JPo 1578, II,107b

3.1 *kovanec v takšni vrednosti:*

Inu kakershni dar, fstan oli poklizane, ta zhlouik ima, tu vse ie le od Buga en zhas danu inu pofaienu, de ima Bogu inu fuimu blishnimu shnim fueiftu slushiti, koker Criftnus vtih Perglihah od tih liber oli **funtou**, katere ie ta Gospodar bil fuim Hlapcē dal, de bi shnimi imeili kupzhouati inu dobiuati TC 1575, 369;

Tako ifto ima vfaki Predigar fuoiei Slushbi skarbno strezhi, nato da ta kashtiga vniga leniga neisueftiga Hlapza, kateri ie fuoiega Gospodri **Funt** sakopal, zhes niega nepride JPo 1578, II,110a

/ Sto Pergliho, od tih Centou oli **Funtou**, vuzhi, de vfaki fuim darum, fstanu[!], fuio oblaftio, ima fueiftu slushiti Bogu inu ludem, fice bode grofnu shtraifan TT 1557, 76-77

4. *prirojena ali od Boga podeljena sposobnost za kaj; dar, talent:*

ed. Vely de ty Pridigary nih daruue inu **funt**, prou hpridu nuzaio, koker Criftnus sam, Matth. 25. Luc. 19. 12. gouori, Inu de vuzhe, tu kar fo od Criftufa, Iogrou flishali, inu de se pred vnuznim vprashanem, dishputiranem varuio, skaterimi se offertuio, inu dalez od te praue Vere faido

TL 1567, 66a;

fim jeft [Janž Znojilšek] tudi nekateri krat od Gospuda Feliciana Truberja, kakor njegoviga ranciga Ozheta fтары Discipulus ali Mlaishi, opominan inu proshen bil, de bi jeft njemu tudi s'tem maihinim inu shleht meni od Buga danim inu pofojenim Darum inu **Funtom** imel perftopiti, inu takovo njegoviga Ozheta ranciga Poftillo pomagati pregledovati TPO 1595, I,):(5b

℘ iz nem., prim. das Pfund [E. T.]

geypski [mest. ed. ž.] gl. egipski

gfarlih gl. farlih¹

gfarlikost gl. farlikost

hebenov gl. ebenov

hercog gl. ercog

herpergovati gl. erpergovati

jedin gl. edin^{1,2}

jedini gl. edini

jediniga rojeniga [rod. ed.] gl. edinirojeni^{1,2}

jedinorojeni gl. edinorojeni²

jedinost gl. edinost

jedinstvo gl. edinstvo

jegipski gl. egipski

jesih (esih, jesih) -a sam. m ['je:sih -a]; P 89, K 18 (TE 1555, TT 1557, *P 1563, TP

1566, KPo 1567, DPa 1576, JPo 1578, DB 1578, TkM 1579, DC 1579, DPr 1580, TT 1581-82, DB

1584,

DC 1584, MD 1592, TPO 1595, Tfc 1595, MTh 1603)

– ed. im.: e/je | sih; →; – or.: je/e | sihom; ⓂⓄ

tekočina kislega okusa iz vina ali druge alkoholne pijače, ki se uporablja za pitje ali kot začimba; kis:

kadar oni prido htimu meiftu, kir se prau Golgota .. dado nemu **esfih** pyti feltzhio smeshan, Inu kadar on pokuffi, nei hotel pyti TE 1555, L7a;

Kadàr ie IESVS védil, da ie vfe dopèrnfefo bilu, inu Pifmo dopolnieno, rezhe: Sàm sheian. Inu ftala ie pofoda polna **effiha**: Tadaici tezhe edan od njih, vsame Gobo, inu napolnijo **s'effihom** inu s'Isopom, inu ftakne na eno ftofhie, inu podftavimu k'uftom, inu mu daa pijti KPo 1567, CLXIIIb;

KADA fo prishli na mesto, katero se imenuie Golgata, Kofteno mesto, fo ga vndi na Krish raspeli, inu fo mu dali **Iefsiha**, alli Vina Smyrro inu Sholzchio smeshaniga, inu kadar ie pokuffil, nei hotel pyti JPo 1578, I,128a;

Ti fi tudi vtuoij ner vegshi sheij, **Siefsihom** inu Sholzhom napoien, inu svelikim beteshom fi ti Dusho puftil, de fi nash dolg plazhal, inu de bi my skusi tuoie Rane osdrauleni bily TkM 1579, 71a;

Boas je k'njej rekàl: Kadar bo jédy red, taku ti femkaj pèrftopi, inu jej od tiga kruha, inu omakaj tvoj vgrishlej **v'Efsih** DB 1584, I,148a;

Efsih, Myro, Sholzh je on pil, na Golgati je Krishan bil, inu dva Rasbojnika :/: Eden na njega defnici, ta drugi pak na levici, fta bila nevernika Tfc 1595, CLXXXVIII;

Acetum. *Germ.* effig. *Slav.* **jefich** MTh 1603, I,26

/ Kadar en Mosh ali Shena po febi eno Oblubo ftury GOSPVDV, de se hozhe s'dèrshati, ta se ima od Vina inu mozhniga pitja s'dèrshati: Vinkiga **efsiha**, ali **efsiha** is mozhniga pitjà néma ontudi[!] pyti: tudi nihter kar je is grosdja narejenu, on néma ni feroviga ni fuhiga grosdja sobati DB 1584, I,81b

/ Ampag muie ferce ie bilu koker fanem rifnim **iefsihom** obloshenu, Inu ie mene bollu vmuih obyftih TPs 1566, 132a;

Kakòr ^a**Efsih** sobem, inu Dim ozhem deje: taku ta vtraglivi tém ftury, kateri ga poshleo <^a**Effih**) Kakòr **efsih** sobem, inu dim ozhem fhkodi: taku vtragliva inu léna Gospozghina vezh fhkodi kakòr je h'pridu> DB 1584, I,320b;

Kateri enimu hudimu ferzu Pejfni poje, tu je kakòr en resdèrt gvant posimi, inu **Efsih** na krajdi DB 1584, I,326a

Ⓔ iz nem., prim. der Essig [E. T.]

kfarlikost gl. farlikost

verahtan gl. ferahtan²

verahtanje gl. ferahtanje

verahtati gl. ferahtati

verbegati se gl. ferbegati se

verbežar gl. ferbežar

verbežer gl. ferbežer

verderbati gl. ferderbati

verderbnust gl. ferderbnost

vermaati gl. feržmagati

veržmaati gl. feržmagati

veržmagan gl. feržmagan

veržmagati gl. feržmagati

vgeypski [mest. ed. ž.] gl. egipski, v

vinkunšti gl. finkušti

vinkuštni gl. finkuštni

vinkušti gl. finkušti

vinkuštini gl. finkuštini

vinkuštjo [ed. or.] gl. finkušti
vinskušti gl. finkušti
visokiflašter gl. flašter, visok